Al VI-lea Congres Internaţional de Dacologie KOGAION 2005

(Rezumatele lucrarilor prezentate)

LISTA LUCRARI

Tainele tăbliţelor de la Sinaia

Adrian Bucurescu

Cele peste 100 de tăbliţe de plumb, ce provin de la Sinaia, sunt cu siguranță geto-dacice întrucât cuprind:

- un alfabet identic cu cel vechi romanesc, zis „chirilic";
- nume de zei, regi, cetăți, ape etc., ce fac parte din istoria cunoscută a Daciei;
- imagini cu personaje îmbrăcate exact ca Dacii de pe Columna lui Traian, de pe monumentul de la Adamclisi şi de pe alte monumente cunoscute ca aparținând culturii şi civilizației geto-dacice.

Un alt argument în favoarea atribuirii acestor tăbliţe Dacilor este limba în care sunt scrise, asemănătoare cu limba română şi cu cea albaneză, ultima fiind socotită de specialişti ca singura limba tracă vorbită în prezent.

Deşi s-a spus că ar fi false, nu există nici o dovadă în acest sens. În schimb, argumente în favoarea autenticității lor sunt foarte multe. Printre acestea se numără: relatarea unor fapte, a unor regi şi altor personaje necunoscute până acum nici din izvoarele antice, nici din alte inscripții; informații foarte bogate despre religia zalmoxiană, cunoscută până acum doar după o scurtă relatare a lui Herodot, repetată după aceea, cu doar câteva mici modificări, de toți ceilalți autori greci şi romani; savanții suspectați că le-ar fi falsificat, Haşdeu şi Densuşianu, nu menționează aceste tăbliţe niciodată, fiind greu de crezut că le-ar fi „falsificat" fără să le exploateze în favoarea ideilor lor.

Inscripțiile, în marea lor majoritate, sunt uşor de citit, grație acurateței literelor, iar limba în care sunt scrise prezintă o foarte mare asemănare cu latina şi cu româna, fapt ce a dus şi la o oarecare uşurință în traducerea lor. Din inscripții din afara Sinaiei aflăm că Geto-Dacii numeau această limbă ORO MANISA ori DRAGO MANISA, ambele sintagme însemnând „Limba Curată; Grai Divin", de unde româna are neologismele român şi romanță precum şi arhaismul dragoman, care înseamnă „traducător".

Gramatica acestei limbi prezintă multe neregularități, ceea ce caracterizează limbile foarte vechi şi conservatoare. Ca un argument de moştenire directă din Oro Manisa, limba româna are şi ea o gramatică foarte neregulată. Vocabularul şi gramatica textelor de la Sinaia arată o profundă înrudire cu limbile zise „indo-europene" sau „indo-germanice", în realitate atlantice.

Textele sugerează că Oro Manisa era graiul vorbit de Zeii Geţi la sfârşitul veacului al VIII-lea î.e.n. Această sugestie, precum şi neregularitățile gramaticale duc la concluzia că această limbă extrem de conservatoare este mult mai veche decât sanscrita şi alte limbi europene, ceea ce o plasează pe primul loc ca importanță pentru studierea acestei familii lingvistice.

Din două texte de la Sinaia se înțelege că strămoşii noştri cei mai vechi au fost Atlanții, model de înțelepciune şi virtute, ale căror precepte le-au studiat Zalmoxis şi Buerebuistas.

După Atlanți, Dacia a fost şi centrul Imperiului Cerbilor, cunoscut sub numele de Troia, cu capitala pe țărmul vestic al Marii Negre. „Cerbii", cărora istoricii le spun Ionieni şi Dorieni, i-au zdrobit pe Aheii iredentişti, dar, mai târziu, Grecii au născocit „Iliada" şi „Odiseea", atribuite lui Homer, ca să spele cumva ruşinea înfrângerii lor de

către Troieni. La Cerbi şi Căprioare se referă şi câteva orații de nuntă, în versuri, consemnate în tăblițele de la Sinaia, cu un conținut perfect asemănător cu cel al orațiilor de nunta româneşti, ceea ce demonstrează încă o dată ca mitofolclorul românesc este moştenit de la Geto-Daci.

Cele mai multe inscripții de la Sinaia se referă la Gemenii Divini, născuți în ținutul Napailor, la Nord de râul sacru al Geților, Naparis „Cerescul". Mama lor se numea Maria, cu atributele Leto, Oltea, Ledo, toate numele însemnând „Cea Măreață; Magnifica".

Din aceleaşi inscripții se înțelege că Apollon-Zalmoxis a fost săgetat de Scytii care stăpâneau atunci Țara Geților şi că zeul ucis a înviat sau că a fost înviat de sora Lui. Regele Scytilor este numit în câteva inscripții Pythagoras, ceea ce explică oarecum legenda lansată de Herodot, cum că Zalmoxis ar fi fost sclavul acestuia. O altă inscripție spune că, mai târziu, Zeii S-au înălțat la ceruri.

Cele mai multe texte de la Sinaia sunt scrise în versuri, cu o măiestrie deosebită. Cel mai impresionant astfel de text, pe care l-am numit „Fiii Mariei", este o adevărată capodoperă poetică. Pe lângă ritm, măsură, rime şi asonanțe, poemul se remarcă şi prin aliterații, specifice descântecelor româneşti.

Ca întindere, următoarele texte acoperă viața lui Buerebistas, numit în inscripțiile de la Sinaia Boerovisto sau Boeroviseto, cel mai important împărat geto-dac, poreclit şi Visica (Pisica). Aflăm că părinții lui se numeau Remio şi Coeza, soția se numea Genucla, cu care a avut şase copii.

Despre acest mare rege se spune că a avut o mare iluminare mistică şi că a vorbit cu zeii. Cea mai surprinzătoare informație, relatată în câteva inscripții, este aceea că marele preot Deceneu l-a trădat. Din pricina intrigilor lui Deceneu, fiul cel mic al lui Boerovisto şi al Genuclei, Dapyx, s-a sinucis. Tot marele preot l-a dat pe Boerovisto pe mâna Romanilor, care l-au asasinat pe marele rege.

Inscripțiile de la Sinaia afirmă că Sarmizegetusa a fost ctitoria lui Boerovisto. Aceleaşi inscripții confirmă că, în urma morții lui Boerovisto, Imperiul Getic a fost împărțit între cei cinci feciori ai săi rămaşi în viață.

Urmează câteva texte referitoare la regele Cotiso, ale cărui fapte relatate de tăblițele de la Sinaia sugerează că a fost unul dintre cei mai mari eroi ai Daciei, ceea ce reieşea şi din informațiile rămase de la autorii antici străini.

Un mare număr de inscripții se referă la domnia lui Decebal, numit autocrator, adică împărat. Se confirmă unele fapte relatate de istoricii antici, de exemplu că romanii le-au plătit tribut Dacilor, şi se aduc informații inedite despre familia lui Decebal.

Astfel, aflăm că Diegio şi Vezino erau copiii regelui, şi că pe sora acestuia o chema Geopyr, „Giuvaier"; sora lui Decebal lupta în fruntea femeilor dace, alături de bărbați, împotriva romanilor lui Traian.

Încă o informație foarte importantă: Decebal a fost împresurat şi s-a sinucis în Valea Jiului.

În textele de la Sinaia apare şi cel mai important conducător dac de după Decebal, necunoscut de istoria noastră oficială, dar sugerat de celebrul poem germanic medieval „Cântecul Nibelungilor" sub numele de Ramunc şi Sigeher, ca duce al Valahilor. Acesta este eliberatorul Daciei, cel ce a inițiat întoarcerea la vechile tradiții ale țării precum şi culegerea de legende divine şi mirene, fixate în tăblițele de la Sinaia. Variante pentru numele său sunt: Romanh, Romansie, Lomanh şi, una foarte importantă, SO LOMONIUS „Cel LUMINOS'.

Acest atribut este chiar dezlegarea enigmei textelor de la Sinaia, ce pot fi atribuite cu certitudine Solomonarilor, care, în mitofolclorul românesc fac parte dintr-un misterios şi mistic ordin, cu sediul în cetatea Babariului, care se află în Munţii Galareu sau Garaleu. Este limpede că numele românesc de Solomonari vine de la împăratul dac So Lomonius, care nu are nici o legătură cu regele biblic Solomon. În Ţara Moţilor, Solomonarilor li se spune Zgriminteşi.

Strania cetate a Babariului poate fi lesne pusă în legătură cu la fel de straniile stânci din Munţii Bucegi, numite Babele, mai ales că este atestată şi o cetate tracică numită Babule. Dacă, într-adevăr, cetatea mitică a Babariului era în Munţii Bucegi, atunci nu mai e de mirare că tăbliţele dacice de plumb provin de la Sinaia, oraş aflat la poalele acestor munţi. Nu numai atât: tot acolo se afla şi KOG-A-ION, „Capul lui Ion; Capul Magnificului", cunoscut sub numele de Sfinxul Românesc.

Aşadar, tăbliţele de la Sinaia par a fi fost făurite de Solomonari, ucenici ai împăratului dac So Lomonius. În mitofolclorul nostru, Solomonarii învaţă după o Carte de Magie, ale cărei pagini ar fi putut fi chiar tăbliţele de plumb. Ei trec şi nişte probe fizice extrem de dure, iar dintre ei se aleg numai zece.

Conducătorul Solomonarilor se numeşte Omul Alb sau Uniila. Ei au puteri miraculoase, îndeosebi în chemarea sau alungarea ploilor cu grindină, slujiţi de balauri.

Din cercetări rezultă că Romanh sau So Lomonius este acelaşi cu Zenovius din celebra inscripţie de pe relicvariul de la Biertan, EGO ZENOVIUS VOTUM POSUI, care poate fi tradusă astfel: Eu Dunărea pe duşmani i-am trecut. Pentru Zenovius cf. DANUBIUS, numele Dunării Superioare; pentru VOTUM „duşmani" cf. a vătăma; patimă; pentru POSUI „a trece" cf. a păsui; pas; a păşi.

Tăbliţele de la Sinaia sunt de o importanţă covârşitoare pentru istoria şi cultura noastră, fiind prima oară când aflăm ce spun Dacii despre ei înşişi şi despre duşmanii lor cei mai crunţi, Romanii. Importanţa lor constă nu numai în informaţiile istorice deosebit de valoroase ci şi în frumuseţea artistică, de multe ori la treapta de capodopere, literare şi plastice. De fapt, tăbliţele de la Sinaia alcătuiesc epopeea poporului daco-roman, Mioriţa fiind doar un rezumat al acesteia.

URME DE LIMBA AROMÂNĂ ÎN TOPONIMIA ALBANIEI

dr. Albert RISKA
Universitatea "A. Xhuvani" Elbasan, Albania

În cadrul relaţiilor lingvistice între limba aromână şi cea albaneză putem sublinia cu mare interes schimburile lexicale mai ales când e vorba despre elementele pe care limba albaneză le-a preluat din limba aromână. Prezenţa elementelor limbii aromâne în cea albaneză a fost de mult observată [1]. În acest material observarea se va limita într-un sector a lexicului, cel al toponimiei. Observaţiile care se vor discuta derivă din investigaţie asupra a două grupări de toponime.

1. Toponime care sunt recunoscute în mod oficial în Albania şi noi le judecăm ca fiind de originc aromână, de exemplu: *Valamara, Rrogozhink, Karbunark,*

Stjark, Vinokash, Llkngk, Karpen, Zgjank; şi mai departe *Armen, Rkmknj, Gkrmenj*, *Ermenj* etc.

2. Toponime care nu se recunosc în mod oficial, dar care se aseamănă cu limba aromână în original, sau în variante diferite de varianta oficială, ca de exemplu: *Neocas* (Elbasan), *Villardc* (Berat), *Treg* (Kklcyrk), *Stcvineri* (Shknepremte), *Bciasc* (Vjosk), *Dzcnc* (Xark), *Ccrciau* (Korgk), *Avllona* (Vlork), *Fercc* (Fier) etc.

Apartenența aromână a toponimelor a fost investigată în general în originea lor dar în vreun caz aparte a fost investigată şi in modul de dezvoltare fonetic. Transformările la care au fost supuse aceste cuvinte folosite ca toponime ne ajutc să găsim în acelaşi timp şi timpul naşterii acestora.

De exemplu, *Valamara* care e situată în regiunea *Gramsh* situată aproape de o altă importantă locuire pentru aromâni cum este *Grabova*.

Valamara în aromână e compusă din două părți: *Vala* care în aromână înseamnă un loc în care curge apă şi unde se spală rufele, şi în aceaşi timp *vale* care probabil vine din latinul *valis* (vale) şi *mara* care în aromână corespunde cu cuvântul albanez *i madh* care în acest caz este la feminin. Ambele părți care compun acest cuvânt nu lasă nici un dubiu a supra originii aromâne a acestui toponim.

Judecând din caracterul fonetic putem spune că toponimul *Stjark* (sat aproape de *Delvink* care aparține județului *Sarandk*) este de origine aromână. Acest cuvânt reprezintă o transformare din cuvântul latin *stela* cu rotacismul carasteristic al limbii aromâne l > r şi diftongarea e > ea (*tela* > *tearc*).

Iarăşi un alt exemplu poate fi *Karbunark* care include un grup de sate aproape de *Lushnja*. Unul dintre aceste sate se numeşte *Stan-Karbunark* sau *Karbunark-Stan* şi este locuit în totalitate de aromâni care aparțin unui grup numit "aromâni ai locului" (mushateni). Elementul *stan* ai toponimului te face să gândeşti aupra naşterei acestui loc probabil dintr-un stan. Dintre satele locuite de aromâni este normal să găseşti cuvântul *stan* ca microtoponim: exemplu *Stanul lui Migo*, *Stanul lui Bobo*, aproape de *Kosova* din județul *Elbasan*.

Celălalt element *Karbunark* se poate traduce în albaneză *qymyrtore* (kărbunărie).

Aproape de satul *Karbunarc*, deasupre unui deal, se află satul *Zgjank*, denumirea căruia poate proveni din cuvântul aromân *dzianc* (deal).

Un alt cuvânt care poate proveni din aromână este toponimul *Llkngk/Llungk*. *Llknga* este locuită de aşa numiții "aromâni ai locului". Forma fonetica *Llkngk* aparține "dialectului" sătenilor şi adevereşte că regiunea aparține grupului numit in Albania "aromâni ai locului" sau grupului vlahilor din Grabova. *Llkngk* este varianta dialecticală a adjectivului *lung* la feminin care in "dialectul aromânilor din munte" este *llung* din care derivă cea de a doua variantă a toponimului (*Llungk*) care este din punct de vedere fonetic cea mai apropriată variantă cu originea cuvnntului (compară: româneşte = *lung*, italiană = *lungo*, din latină = *longus*).

Ca fiind de proveniență aromână se poate spune şi despre toponimul *Karpen*, un sat aproape de Kavaja. În aromână *karpen* se numeşte planta *cărp*. Lingvistul albanez Gabej a susținut că cuvântul *karpen* este format in albaneză din cuvnntul *karp* (stâncă) [2] considerăm că cuvântul *carpen* în aromână reprezintă o nouă fază dezvoltată a cuvântului *canabis*, dar este foarte important să subliniem că această transformare a cuvnntului nu s-a întâmplat în conformitate cu regulile fonetice ale dezvoltări cuvintelor în această limbă.

Un alt caz interesant este toponimul *Kklcyrk*, aflat în sudul Albaniei. În limba albaneză toponimul este explicat din limba greacă bizantină *klisura*, cea ce înseamnă îngustare, închidere, şi probabil a fost denumit aşa deoarece a fost ca un punct de separare între provincii [8]. Aromâni foloseau denumirea de *Treg/c*. Probabil aceasta denumire în aromână a fost folosită din importanța pe care avea locul respectiv ca o trecere din sud-est în sud-vest Albaniei, şi probabil se leagă lingvistic cu verbul *(n)trec* (a trece).

Se observă că unele din toponimele pe care le-am pomenit se reprezintă într-o formă care probează originea lor veche. Ca de exemplu, în denumirea *Stearc* se probează transformările *e>ea* şi *l>r*, şi la denumirea *Dzcnc* avem *b>c*, care se probeazc şi în daco-română, cea ce reprezintă transformările al limbii române comune. Toponimul *Karpen* trebuie să fie foarte vechi şi ca apelativ în limba aromână este o preluare veche din limba albaneză. Despre exemplele *Niocas* şi *Villardc* există şi fapte istorice.

[1]. Eqrem Gabej, Studime gjuhksore III, Rilindja, Prishtink, 1976, fq. 78.

[2]. Eqrem Gabej, Studime gjuhksore III, Rilindja, Prishtink, 1976, fq. 358.

[3]. Theofan Popa, Mbishkrime tk kishave nk Shqipkri, Tirank, 1998, fq. 266 dhe 270..0

[4]. Theofan Popa, Mbishkrime tk kishave nk Shqipkri, Tirank, 1998, fq. 55.

[5]. Eqrem Gabej, *Diana dhe Zana*, Studime gjuhksore V, Rilindja, Prishtink, 1977, fq. 144-152.

[6]. Riza Hasa, *Panteoni ilir dhe kristianizmi i hershkm*, Buletini shkencor UNIEL, 2001/1, fq. 106.

[7]. Selim Islami, Frano Prendi, Hasan Ceka, Skknder Anamali; Ilirkt dhe Iliria te autorkt antikk, Toena, Tirank, 2002, fq. 313.

[8]. Neritan Ceka, Ilirkt, Ilar, Tirank, 2001, fq. 286.

PLATON DESPRE MEDICINA ZALMOXIANĂ

Acad. Alexandru Surdu

Contestarea de către anumiți istorici actuali a valorii mărtuurisirilor antice, în special greceşti, despre traco-geto-daci, indiferent de motivele acestora, ne obligă la studii comparative, pe de o parte, şi, pe de alta, la verificarea (confirmarea sau infirmarea mărturiilor) până în zilele noastre. Descrierea, de exemplu, a traco-geto-dacilor ca fiind blonzi şi cu pielea albă este veridică, fiindcă toate populațiile nordariene au avut şi mai au această înfățişare până în zilele noastre. Acelaşi lucru este valabil despre îmbrăcămintea lor, despre armele, stindardele şi unetele lor. De ce să fie atunci false mărturiile antice despre faptele, obiceiurile şi cultura acestora?

De ce să mintă un filosof de talia lui Platon, care iubea adevărul, la fel ca binele şi frumosul, atribuindu-le medicilor zalmoxieni nişte practici pe care aceştia nu le-ar fi avut? Ce ar fi zis cititorii dialogului „Charmides", medici sau nu, dacă l-ar fi prins cu minciuna? Este greu de imaginat o asemenea situație, mai ales că practicile medicale zalmoxiene au corespondențe şi la alte populații ariene, la germani şi la celți, dar nu la greci.

Este vorba despre cel puțin trei practici medicale, pe care le putem numi, în termeni moderni, de tip homeopatic, psihoterapeutic şi sugestohipnotic. Sunt practici obişnuite pentru ritualurile de inițiere şi de trecere de la adolescență la junie care s-au practicat la arienii nordici şi, la noi, se practică până în zilele noastre, cele mai cunoscute fiind descântecele, atât de obişnuite la români, despre care vorbeşte Platon. Faptul că ele sunt atât de vechi nu denotă altceva decât continuitatea locuirii acestor teritorii de atunci şi până astăzi de către o populație sedentară despre care nici nu se ştie să fi venit din altă parte, cu alte obiceiuri şi alte tradiții, cum au făcut-o alții.

ROMÂN > ROMANUS: O ETIMOLOGIE CERTĂ?

Alexandru Badea

Afirmația că numele etnic *român* – care desemnează pe oamenii pământului apelor carpato-dunărene vorbitori de *limbă românească* – provine din latinescul *romanus* este aproape un loc comun. Evidenta asemănare între cei doi termeni precum şi prezența Imperiului Roman în această parte de lume cu două mii de ani în urmă par să valideze cu prisosință atare etimologie. Iar în decursul timpului, şi pe această bază, evoluția de la etimonul *Romanus* la etnonimul *Român* a fost văzută ca premisă şi dovadă a romanizării oamenilor locului iar etnonimul însuşi a fost perceput empiric – şi nu numai- ca expresie a caracterului (neo)-romanic al poporului român şi implicit a (neo)-latinității limbii sale.

Dacă totuşi au existat unele îndoieli – sau mai curând rețineri- acestea nu au avut în vedere etimologia ca atare ci dificultatea de a explica convingător felul cum acest prestigios nume politic al antichității, *Romanus*, a putut dăinui în această parte de lume, - şi aproape numai în această parte de lume-, atunci când el a dispărut de pe toată întinderea de odinioară a imperiului, chiar şi din provincii ale căror locuitori au traversat împrejurări istorice presupus a fi mult mai favorabile unei atare dăinuiri.

Mai înainte însă de semnele de întrebare ridicate de această supraviețuire „miraculoasă" a lui *romanus/român* se cuvine a fi cercetată o altă problemă, care ține de etimologia însăşi, şi anume: în ce fel şi în ce măsură *romanus* a putut fi însuşit, apropriat de oamenii pământului astfel încât să le devină definitoriu aşa cum numai un etnonim autentic poate fi?!

În vremea stăpânirii romane în Dacia, în secolul al II-lea şi în prima jumătate a secolului al II-lea, *Romanus* purta două accepțiuni oarecum consacrate:

a) adjectiv derivat din toponimul *Roma*, inițial având o conotație etnopolitică (cum apare în cunoscuta sintagmă *SENATUS POPULUSQUE ROMANUS*), dar care odată cu extinderea puterii Romei, mai întâi în Italia, mai apoi dincolo de hotarele ei, a pierdut valoare etnică propriu-zisă, rămânând numai cu o semnificație precumpănitor juridico-politică concretizată în

b) numele (*CIVIS ROMANUS*) desemnând acea parte a locuitorilor imperiului care se bucurau de *jus italicum*, adică de cel mai înalt grad de jurisdicție, de protecție judiciară prevăzute de legislația romană. Cu acest înțeles *romanus* desemna numai o parte, minoritară, a locuitorilor imperiului, delimitată pe criterii juridico-administrative şi social-politice de *latini* si *peregrini*, celelelte categorii în care erau incluşi restul locuitorilor liberi ai imperiului.

Aşadar, spre deosebire de zilele noastre când aparteneța la un stat conferă *ipso facto* „cetățenia" statului respectiv şi implicit etnonimul oficial corespunzător, în Imperiul Roman a fi *Romanus*, *civis Romanus* semnifica un statut personal, privat, de care nu se putea prevala oricine, de oriunde şi de oricând. În aceste condiții este evident că marea majoritate a localnicilor din Dacia romană, incluşi în categoria *peregrinilor* sau / şi, în măsura în care trăiau în oraşe, mai ales, în cea a *latinilor*, conducându-se în continuare în viața de zi cu zi şi în raporturile nemijlocite după cutumele proprii, recunoscute de stăpânire între altele şi în cadrul *jus gentium*, nu erau câtuşi de puțin afectați de condiția de *Romanus* şi nua veau nici o motivaşie de a şi-l apropia altfel decât, poate, ca un cuvânt latinesc printre altele; un cuvân desemnându-l pe „celălalt", pe „străin", pe „ocupant": stăpânitor de alt „neam". De altfel delimitarea opera şi în sens invers, (cetățenii) romani păstrând în mod firesc distanța exprimând privilegiile de care se bucurau atât în ordinea raporturilor personale cât şi în cea a relațiilor publice, sociale şi administrative față de restul locuitorilor, aceştia doar supuşi ai imperiului.

Situația nu se schimbă nici după anul 212, când Caracalla extinde printr-un edict, *CONSTITUTIO ANTONINIANA*, statutul de roman, *civis Romanus,* şi la alți locuitori liberi ai imperiului. Aşa cum tind să dovedească cercatări mai recente, - papirusul în cauză parvenindu-ne mutilat-, nu numai *dediticii* dar şi toți *peregrinii*

din aşezările rurale, adică în cazul nostru, marea majoritate a locuitorilor Daciei romane, rămâneau în continuate excluşi de la acest statut. Această constatare vine în concordanță şi cu rostul esențial al edictului: Caracalla nu urmărea prin gestul său decât lărgirea bazei de impozitare, pentru a asigura noi resurse de venituri unei vistierii tot mai secătutite de războaiele externe şi de confruntările interne. Or, statutul de *Romanus*, cetățean roman, nu implica numai privilegii față de marea masă a locuitorilor imperiului – aceştia non-romani!- dar şi obligații, printre care şi fiscale.

Ideea politică a extinderii cetățeniei romane la toți locuitorii imperiului în perspectiva solidarizării acestora cu puterea de stat, aşadar transformarea lui *Romanus* într-un „nume național" al lumii romane devine perceptibilă şi este atestată abia un secol mai târziu, când Dacia şi locuitorii ei nu mai făceau parte din imperiu, şi când împrejurările intrne şi externe creau un alt cadru de receptare a realității. Deocamdată însă, în mod neaşteptat, *Romanus* ca posibil etimon al lui *român*, a avut mai mult de pierdut decât de câştigat prin stările de lucruri create de *Constitutio Antoniniana*. În măsura în care prestigiul lui *Romanus* era diminuat prin relativ tot mai lesnicioasa lui asumare, prin reducerea atractivității lui social-economice şi a ascendentului social-administrativ conferit în relațiile cu ceilalți, locuitorii din Dacia sau de aiurea erau din ce în ce mai puțin interesați să şi-l apropie. Văzută din perspectiva inversă, această egalizare a condițiilor a determinat mai degrabă o reafirmare a statutului etnic propriu, a obârşiei non-romane care îi definise şi îi definea, în opoziție cu *romanus*, ca oameni ai pământului locuitori ai imperiului. Şi este foarte posibil ca acea reînviere a particularismelor locale care se produce numai o generație mai târziu, în contextul frământărilor prin care trece imperiul la mijlocul secolului al III-lea să fie şi o consecință, printre altele, a edictului din 212.

Ce rezultă din cele înfățişate privind posibilitatea ca numele politic Romanus să fie etimonul numelui etnic *român*?

a) în timpul stăpânirii romane în Dacia, numărul celor care îşi puteau apropia denumirea de (civis) *Romanus* sau care puteau fi desemnați cu acest apelativ constituia o minoritate.

b) Edictul lui Caracalla (212) nu aduce schimbări semnificative, întrucât în Dacia, ca şi în alte provincii, numărul *peregrinilor deditici* sau care locuiau în mediul rural – rămaşi în continuate în afara ariei de cuprindere a lui *Romanus* – era majoritar.

c) Sclavii, mulți – puțini cât vor fi fost, nici nu intră în discuție.

d) Semnificația lui *Romanus* ca „locuitor al Imperiului Roman" (apropiată de conotația modernă de „cetățean" al unui stat național) tinde să se impună şi este atestată ca atare, ca nume politic, abia în secolul al IV-lea, când Dacia şi „oamenii pământului" ei nu făceau parte din imperiu.

e) În sfârşit, dar nu în ultimul rând, cea mai mare parte a geto-dacilor, a oamenilor pământului apelor carpato-dunărene care au dăinuit pe teritoriul locuit de purtătorii etnonimului *român* au rămas în afara stăpânirii romane, a provinciei imperiale Dacia.

Pentru aceştia apropierea numelui *Romanus* în oricare dintre accepţiuni nu avea nici un rost.

Pentru toate aceste considerente concluzia care se impune este că numele *Romanus* nu a întrunit în nici un moment al istoriei provinciei romane Dacia, al contactului dintre grupurile de limbă maternă geto-dacă şi, respectiv, latină, condiţiile necesare pentru a fi asumat fie şi măcar cu titlu de nume politic, precum ca etnonim, de o majoritate a locuitorilor acestor meleaguri. Se adaugă astfel încă un argument împotriva acceptării necritice – pe baza simplei „evidenţe" – a opiniei că latinescu *Romanus* ar fi etimonul numelui etnic şi naţional al românilor din zilele noastre.

ASPECTE ALE SPIRITUALITĂŢII DACILOR

Alexandru Georgescu

În dezvoltarea complexă a spiritualităţii româneşti un rol determinant l-a avut spiritualitatea geto-dacilor prin fondul de viaţă străvechi, prin multitudinea de mituri şi credinţe despre viaţă şi nu în ultimul rând prin „nemurirea dacică" ce a constituit o caracteristică de primă importanţă a strămoşilor noştri, cea care i-a individualizat în antichitate ca fiind poporul care ştia să-şi acorde îndumnezeirea.

Informaţii despre daci sunt oferite de gânditorii şi istoricii de seamă ai antichităţii începând cu „părintele istoriei" – Herodot (care evidenţiază înalta conduită morală a dacilor şi pregătirea militară spunând că sunt „cei mai viteji şi mai drepţi dintre traci") şi continuând cu o serie de autori precum Hellanicos, Platon, Aristotel, Strabon, Porphrius şi alţii care au îmbogăţit cunoştinţele referitoare la spiritualitatea strămoşilor noştri.

Cele mai importante aspecte ale spiritualităţii dacilor sunt cele ce fac referire la încercările strămoşilor noştri de a lămuri problemele fundamentale ale existenţei în strânsă legătură cu viaţa sufletească şi cu rosturile vieţii în genere.

La daci se remarcă în mod deosebit necesitatea înţelegerii relaţiei dintre lumea de aici şi ceea ce este dincolo, acea dorinţă de a explica raportul dintre relativ şi absolut.

La geto-daci ideea nemuririi sufletului capătă un sens aparte şi totodată denotă un punct de plecare în gândirea filosofică.

Dacii nu au căutat niciodată nemurirea într-o iluzorie doctrină despre aceasta ori în spaţiul pur al ideilor, ci în ordinea unei realităţi umane, fizice unde încercau să intervină prin mijloacele pe care le aveau la îndemână.

Din afirmațiile lui Platon reiese că ele erau mijloace naturale, în afara oricăror încercări ezoterice, oculte, învăluite în mister. Acordând o semnificație deosebită sufletului, geto-dacii considerau că la fel ca şi trupul acesta poate fi vindecat, că poate dobândi o nemurire a sa proprie.

Corpul şi sufletul în concepția dacilor nu apar ca două entități separate, disociate în manifestarea lor. Ideea „nemuririi dacice" este purtătoarea unui sens pozitiv şi anume eternitatea ființei şi a faptei omeneşti într-un plan al continuității. Ideea „nemuririi sufletului" a jucat un rol foarte important în viața spirituală a strămoşilor noştri fiind una din învățăturile lui Zamolxis despre om şi despre destinul său.

Această idee fundamentală a spiritualității dacilor a consolidat cultul omului şi totodată puterea sa de afirmare despre o normă a vieții acesteia de care dacii nu au fost niciodată străini fiind convinşi că faptele bune rămân nepieritoare pentru toți ceilalți.

N. Iorga afirmă că ambasadorul dacilor trimis la Zamolxis constituia „o pregătire pentru martiriul creştin". Trebuie amintit Clement Alexandrinul care compară jertfa dacilor cu jertfa creştinilor în Hristos. Această evoluție nu este de mirare căci Sf. Grigore de Nazianz după ce a făcut apel la Apollon, Hermes de a sprijini biruința lui Hristos îl înfățişează pe Zamolxis ca îndumnezeind pe tot (omul) în mijlocul geților prin săgețile trimise de mulțimea ce îi expediază mesagerii. Este foarte clar că marele teolog capadocian atribuie lui Zamolxis puterea îndumnezeirii lui Hristos. Nemurirea dacilor reprezenta încrederea fără limite în viață şi rezistența împotriva morții. Nemurirea este o încercare şi un „simptom" iar implantarea ei în suflet creează sentimentul istoriei.

Ca rădăcină a conştiinței istorice se evidențiază trei dimensiuni ale nemuririi prin raportare la scara universală: 1) eternitate cronologică, cea care împinge mereu rațiunea şi voința, 2) unitatea spirituală şi ordonatoare a vieții, creație a unei osmoze desăvârşite a unui popor ajuns la un asemenea grad de bravură încât era apreciat chiar de greci prin părintele istoriei, 3) continuitatea pe aceeaşi regiune de pământ prin înlănțuirea aceleiaşi vieți.

Credința în nemurirea sufletului care nu este întâlnită în comuna primitivă conduce la un cult al morților adică al pomenirii sau al anamneziei acestora, acest cult fiind specific popoarelor cu o istorie veche.

Acest cult şi credință în nemurire leagă generațiile trecute de generațiile viitoare; această legătură a generațiilor prin credința nealterată în trecerea sufletului într-o altă etapă a existenței a contribuit în mod incontestabil la trecerea de la spiritualitatea geto-dacilor la cea a urmaşilor care au fost şi sunt românii.

Într-un proces profund, îndelungat, „nemurirea dacică" devine nemurirea creştină, această transformare a avut loc în perioada formării poporului român şi în perioada creştinării sale. Între religia zamolxiană şi creştinism există o sumă de trăsături de apropiere şi complementaritate.

În mod indiscutabil, nemurirea getică apare transferată în spiritualitatea românească şi anume în credinţe, datini, aspiraţii, creaţii şi prin multe alte dovezi care atestă faptul că sămânţa creştină a fost aruncată pe un pământ bun şi roditor pregătit de Zamolxis.

Zamolxieni ori creştini, românii de astăzi au avut cultul jertfei pentru dobândirea duratei vieţii bucuria şi privilegiul de a trăi în lumină, în dreptate şi libertate, cele ce sunt atributele supreme ale unei înalte spiritualităţi dintr-o credinţă de neclintit în Dumnezeul Atotputernic.

UN OBICEI FUNERAR STRĂVECHI ÎN NECROPOLELE DACICE DE EPOCĂ ROMANĂ

asist. univ. Sonoc Alexandru

Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu, România,

În necropolele daco-romane din Dacia, de la Soporu de Câmpie (jud. Cluj), Obreja (jud. Alba) şi Locuşteni (jud. Dolj), iar în Moesia Inferior în cea de la Enisala (jud. Tulcea) este atestat un obicei funerar mai puţin răspândit în această perioadă: acela de a înhuma copiii sub jumătăţi de vase. În aceeaşi perioadă, acest obicei a mai fost atestat izolat în Moesia Inferior şi la populaţia autohtonă moesică, la Bisterna (Bulgaria). O variantă a acestui tip de morminte îl constituie înhumările în vase, întâlnite, izolat, în Antichitatea târzie, în mediul daco-roman, la Vrăniuţ (jud. Caraş-Severin), în cazul unui mormânt de copil din sec. III-IV e.n., cât şi în necropola Sântana de Mureş-Cerneahov de la Târgşor (jud. Prahova). Pe ţărmurile de nord şi de vest ale Pontului Euxin înhumările în vase sau sub cioburi sunt caracteristice însă unui mediu colonial deosebit de conservator, deoarece în Grecia înmormântările în vase şi sub cioburi de vase sunt cunoscute în civilizaţiile minoică, miceniană şi greacă arhaică, iar în ţinuturile pontice până în epoca elenistică şi apoi chiar şi după cucerirea romană, până în sec. IV-V e.n., ca la Callatis. În Imperiul roman, înhumări în vase sau sub cioburi de vase mai sunt cunoscute şi în Africa de Nord (la Sfax) şi pe ţărmul illyr al Adriaticii (la Narona şi Kapljuč), se pare tot în Antichitatea târzie, fără a fi clar dacă ele ar putea fi legate de vechile tradiţii funerare autohtone sau de cele ale coloniştilor greci. În schimb, înhumările de copii sub cioburi de vase din Gallia, de la Averdon (sfârşitul sec. III), par a aparţine, de fapt, roxolanilor din stepele pontice, colonizaţi aici forţat.

Pe teritoriul României, cele mai vechi morminte de inhumaţie în vase se cunosc însă în cultura Otomani din epoca bronzului mijlociu, dar, deocamdată, dintre acestea este publicat doar cel de la Pir (jud. Satu Mare), iar cele mai vechi înhumări sub cioburi de vase de pe teritoriul României datează din neoliticul timpuriu, din cultura Starčevo-Criş, dar ele sunt întâlnite şi mai târziu, în grupul Suplacu de Barcău din neoliticul dezvoltat.

În Orient, cele mai vechi morminte de inhumaţie în vase sau sub fragmente de vase se cunosc în mileniile V-IV î.e.n., în Egipt şi în Nubia, în culturile badariană şi amratiană, dar ele se răspândesc şi în Fenicia (la Byblos) şi Palaestina (în peşterile de la Kudeirah), iar în mileniul III în Anatolia (la Karataş-Semayük şi la Kara Hüyük). În bazinul oriental al Mării Mediterane ele devin mai frecvente însă abia în epoca bronzului. La Ugarit (Ras-Shamra) ele se datează abia în Bronzul mijlociu 1 şi 2 (cca. 1900-1600 î.e.n.), pe când în Palaestina se întâlnesc şi în Fierul I, în sec. XI-X î.e.n., deci aproximativ până în vremea primilor regi evrei. Faptul că astfel de morminte, cu scheletele adesea chircite, într-o poziţie asemănătoare celei a fătului, au fost semnalate la unele civilizaţii precolumbiene (unde se practica o altă variantă, anume înhumarea în coşuri) şi la diferite populaţii din Africa Neagră, iar în Asia de Sud-Est în tot mileniul I e.n., fiind eradicat în Indonezia abia de răspândirea religiei islamice (sec. XVIII e.n.), oferă cheia înţelegerii sensului lor chiar de la comunităţile la care acest obicei este atestat: recipientul simbolizează uterul (în latină, *uter* înseamnă şi "burduf"), deci înhumarea defunctului exprimă credinţa în viitoarea sa renaştere. Această concluzie este susţinută şi de identitatea dintre semnul pentru cuvintele "urnă" şi "leagăn" în scrierea hieroglifică a dinastiilor egiptene mai recente şi de faptul că, în epoca romană, marea majoritate a celor înhumaţi în vase sau sub cioburi sunt copii. Înhumarea defunctului sub cioburi exprimă, de altfel, o concepţie religioasă în esenţa ei, foarte asemănătoare cu cea deja amintită: ea ar sublinia faptul că omul, la fel ca şi vasele ceramice, nu este veşnic şi se întoarce şi el în lutul din care provine şi din care, eventual, ar putea reveni în Lumea Aceasta, ca om sau ca vas, deci că, aşa cum se spune, devine "oale şi ulcele". Înhumarea excepţională în amforă a unui adult încătuşat, probabil un executat, la Kapljuč (Croaţia), exprimă, de asemenea, o credinţă legată de renaştere: înmormântat astfel, defunctul, care, datorită fărădelegilor sale, a părăsit mai devreme decât trebuia Lumea Aceasta, va renaşte şi el, spre a-şi împlini rostul în lume, la fel ca şi copii, care nici ei nu au reuşit acest lucru. Aşa cum sugerează înmormântarea unui câine sub cioburi de vas la Udeni (jud. Teleorman), în mediul Chilia-Militari, unele comunităţi de daci liberi credeau, probabil, că, din perspectiva teribilului şi implacabilului ciclu al veşnicei reîntoarceri, în această privinţă nu există vreo deosebire între oameni, fie ei buni sau răi şi animale. În schimb, un alt tip de înmormântări, cele în sarcofage în formă de butoi, cunoscute doar în sudul Portugaliei romane, reprezintă însă o influenţă nord-africană, dar legată de identificarea simbolică a transformărilor prin care trece defunctul cu acelea prin care trece mustul.

Ideea că vasul este echivalentul simbolic al uterului se întâlneşte, dar într-o formă mai puţin limpede şi mult mai rar, în cazul unor morminte de incineraţie, precum în Gallia, în regiunea treveră, la Hermeskeil (la mijlocul şi sfârşitul sec. II), unde urnele au fost depuse în alte vase. Semnificaţia reală a acestui obicei devine evidentă însă doar prin comparaţia cu unele descoperiri, tot din necropole de incineraţie, din mediul celto-illyr de epocă romană, mai precis din teritoriul locuit de latobici, în Slovenia de azi şi din necropola coloniştilor norico-pannonici de la Caşolţ (jud. Sibiu), unde în interiorul vasului central depus ca ofrandă în mormântul de incineraţie a fost descoperit, adesea, un alt vas de ofrandă, tradiţie atestată însă şi în sec. IV, în cultura Sântana de Mureş-Cerneahov. În mediul tracic preroman, prin analogie cu cei doi idoli puşi unul în altul de la Orşova, de la sfârşitul epocii bronzului şi cele 3 vase (din aur, ceramică şi bronz), puse tot unul în altul, găsite în apropiere de Sofia şi datate la începutul epocii fierului, vasele depuse unele în altele,

descoperite în morminte, pot fi puse în legătură cu credința în Marea Zeiță şi partenerul ei, care îi este soț şi fiu. O semnificație asemănătoare, legată de veşnica reînnoire a vieții, o au, în tradiția populară rusească, aşa cum o indică însăşi numele lor, binecunoscutele păpuşi *matrjoška*.

Nădăjduim că am reuşit, astfel, să subliniem necesitatea aprofundării studiului răspândirii şi încadrării cronologice şi culturale a diferitelor variante de morminte în vase sau sub cioburi de vase, care, până acum, au reținut doar într-o măsură insuficientă atenția cercetătorilor.

CÂNTARE LIMBII ŞI ȚĂRII DACILOR

Vasile I. Bunea

preşedintele Fundației Naționale de Cultură şi Tradiție Populară

Faptul că l-am cunoscut pe autor nu este ceva deosebit, dar amănuntul că l-am secondat la scrierea cărții de față, este totuşi un aspect destul de important.

Preocupat de cercetarea cuvintelor dacice şi a păstrarii lor în limba actuală vorbită şi scrisă, mi-a atras atenția asupra scriiturilor sale, în care încă de la acea vreme credeam.

Autorul porneşte simplu de la o expresie popular- religioasă : « şi acum şi pururea şi-n vecii vecilor - unde PURUREA, cuvânt existent de mai bine de doua milenii, joacă rolul esențial în istoria neamului românesc, o preamărire a limbii lui Burebista şi alor săi de acum 2050 de ani, strict legată de permanența pamântului românesc, acel dintotdeauna al existenței noastre pe aceste meleaguri, eternitatea vetrei geto-dace.

Cartea lui George Marinescu-Dinizvor, intitulată "PURUREA", se vrea o realizare poetică a unei cântari situată între odă şi psalm, între poem şi epopee, între baladă şi gestă, bazată pe multe cuvinte de presupusă origine dacă, se doreşte şi a reusit să fie deci, un imn al cuvintelor strămoşeşti, al protosimbolurilor de comunicare verbală, transmise din tată în fiu, din mamă în fiică, din generație in generație.

Folosirea unui grup de 100 cuvinte dace într-un poem de bază, matricea cărții, construit pe un dublu stih alexandrin, în cadență amfibrahă, cu rimă pe presupusele cuvinte dace şi cu reluarea acestora şi folosirea lor în poemul « mama » în cânturi scurte, pe hemistih alexandrin folosind monorimele, care uneori se repetă, ca un ecou, dă cuvântului dac o rezonanță francă, a ceea ce a fost si este acest cuvânt.

Notificările făcute de exegeți ai cărții pe care o comentez şi analizez din punctul meu de vedere, ca Academicianul Şerban Cioculescu care spunea: « Cartea este un act de pietate lirico-epică cu prilejul unei mari aniversari : 2050 de ani de la unitatea statului geto-dac, sub Burebista » sau a Prof. Univ.Ion Rotaru care spunea atunci că: « cele 86 de poeme cuprinse in volumul « Pururea », constituie nu numai o performanță literară ci şi un act de mare curaj din partea autorului, care este un mesager al proto-părinților nostri Daci, carte care valorifică valențele de expresivitate ale celor 100 de cuvinte de substrat prelatin, într-o arhitectură simfonică de mare vibrație lirică. », aspecte de la care eu am pornit in a reevalua lucrarea, cartea lui George Dinizvor.

După poemul « mama » autorul vine în capitolul "Caierul" şi ni-l invoca pe Zamolxis în Dacia Rediviva în 11 Cânturi. Apoi trece cu nonşalanță şi cu o măiestrie literară deosebită, la capitolul « Mugurele » în alte cânturi, face un expozeu liric despre Burebista şi ai săi, ca în capitolul Brânduşa să evoce cu măiestrie : **strămoaşa**, urmată de capitolul Căciula, care invocă **strămoşul**.

Autorul vine să ne propună în continuare alte capitole cum ar fi : Ciobanul, unde face o a treia evocare a unui reazăm în istorie, continuă cu capitolul : Năpârca, unde evocă infiltrările sau năvălirile străine, care au râvnit înca de atunci la spațiul nostru dac şi etern.

Un capitol demn de remarcat este şi :Vatra, unde autorul face o a cincea evocare a neamului şi poporului nostru, de la permanență la nemurire.

Cum putea poetul George Dinizvor să-şi încheie cartea, decât cu un capitol de marcă intitulat : Ghioaga, unde într-o versificație de excepție ne prezintă deznodământul ca pe o apoteoză. Din nefericire pentru noi cei de astăzi, apoteotica sa corespunde pe deplin cu realitățile cărora acest vestit popor dac a trebuit sa le facă față de-alungul istoriei.

Vorbind despre discursul poetului, nu pot sa nu amintesc că acesta, folosind acolo unde a fost posibil tezaurul linvistic dac, a ales cuvintele cu rima cea mai bogata cum ar fi : pânză-rânză ; groapă-grapă ; mugure-strugure ; gata-beregata etc., spre o mai lucidă exprimare poetică sau pur şi simplu pentru încheierea discursului la tema respectivă.

Autorul pentru a imprima o anumită prestanță cânturilor invocate, se foloseşte de ritmul amfibrahic, în sistem tetrapodic, care imprimă astfel ritmului alexandrin o cadență şi o muzicalitate particulară, cu o construcție specială.

Asemenea particularități literare, pentru o mai elocventă exprimare poetică mai rar intalnită, au mai folosit si poeții naționali : Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu, George Coşbuc şi chiar Nicolae Labiş.

Cânturile poetului aduc o preamărire (imn, psalm) sugerată de fiecare din cele 86 de cuvinte de presupusă origine dacă, ce au un corp rapsodic indisolubil legat ca fond de poemul « mama » de poemul de bază, aşijderea cloştii, unde cânturile joacă rolul de pui şi au o structură prozodică oarecum diferită, deci proprie.

Strofele, al caror număr de rânduri variază de la 4 la 26, în functie de mesajul transmis, sunt până la urmă în genul epopeilor antice, care ne-aduc aminte de Eminescu, Coşbuc şi Alcsandri, cu cânturile lor bătrânesti păstratoare de tradiție, fie ea si orală.

Ce este iar demn de remarcat, particularitatea celor 86 de cânturi, care sunt compuse în monorimă, tocmai pentru a fi posibilă o accentuare mai particulară şi mai flexibilă, în raport cu rima îmerechiată Deci se urmăeşe efectul imediat în atenția auditorului cand ele ar fi recitate, sau a cititorului în mod special, cand el lecturează cartea.

Desigur alte detalii vor fi prezentate în lucrarea destinată Congresului, dar nu voi încheia rezumatul fără să precizez că autorul George Dinizvor, iubitor de trecut, origini şi istorie adevarată, o invocă numai pe muza Clio, muza istoriei şi a legendelor, care nici pe departe nu vine în conflict de interese cu Euterpe, patroana muzicii, cu Calliope, muza elocinței şi a poeziei eroice, sau chiar cu Erato şi Polimnia, muzele elegiei sau poeziei lirice.

Acest demers a fost desigur deliberat folosit de către autor, tocmai pentru a putea realiza şi puncta lumea dacă la care se referă, acea lume a mirificului lingvistic, greu încă de pătruns pe baza celor ce le ştim astăzi.

CÂNTARE LIMBII ŞI ŢĂRII DACILOR

Vasile I. Bunea

preşedintele Fundaţiei Naţionale de Cultură şi Tradiţie Populară

Faptul că l-am cunoscut pe autor nu este ceva deosebit, dar amănuntul că l-am secondat la scrierea cărții de față, este totuşi un aspect destul de important.

Preocupat de cercetarea cuvintelor dacice şi a păstrarii lor în limba actuală vorbită şi scrisă, mi-a atras atenția asupra scriiturilor sale, în care încă de la acea vreme credeam.

Autorul porneşte simplu de la o expresie popular- religioasă : « şi acum şi pururea şi-n vecii vecilor - unde PURUREA, cuvânt existent de mai bine de doua milenii, joacă rolul esențial în istoria neamului românesc, o preamărire a limbii lui Burebista şi alor săi de acum 2050 de ani, strict legată de permanența pamântului românesc, acel dintotdeauna al existenței noastre pe aceste meleaguri, eternitatea vetrei geto-dace.

Cartea lui George Marinescu-Dinizvor, intitulată "PURUREA", se vrea o realizare poetică a unei cântari situată între odă şi psalm, între poem şi epopee, între baladă şi gestă, bazată pe multe cuvinte de presupusă origine dacă, se doreşte şi a reusit să fie deci, un imn al cuvintelor strămoşeşti, al protosimbolurilor de comunicare verbală, transmise din tată în fiu, din mamă în fiică, din generație in generație.

Folosirea unui grup de 100 cuvinte dace într-un poem de bază, matricea cărții, construit pe un dublu stih alexandrin, în cadență amfibrahă, cu rimă pe presupusele cuvinte dace şi cu reluarea acestora şi folosirea lor în poemul « mama » în cânturi scurte, pe hemistih alexandrin folosind monorimele, care uneori se repetă, ca un ecou, dă cuvântului dac o rezonanță francă, a ceea ce a fost si este acest cuvânt.

Notificările făcute de exegeți ai cărții pe care o comentez şi analizez din punctul meu de vedere, ca Academicianul Şerban Cioculescu care spunea: « Cartea este un act de pietate lirico-epică cu prilejul unei mari aniversari : 2050 de ani de la unitatea statului geto-dac, sub Burebista » sau a Prof. Univ.Ion Rotaru care spunea atunci că: « cele 86 de poeme cuprinse in volumul « Pururea », constituie nu numai o performanță literară ci şi un act de mare curaj din partea autorului, care este un mesager al proto-părinților nostri Daci, carte care valorifică valențele de expresivitate ale celor 100 de cuvinte de substrat prelatin, într-o arhitectură simfonică de mare vibrație lirică. », aspecte de la care eu am pornit in a reevalua lucrarea, cartea lui George Dinizvor.

După poemul « mama » autorul vine în capitolul "Caierul" şi ni-l invoca pe Zamolxis în Dacia Rediviva în 11 Cânturi. Apoi trece cu nonşalanță şi cu o măiestrie literară deosebită, la capitolul « Mugurele » în alte cânturi, face un expozeu liric despre Burebista şi ai săi, ca în capitolul Brânduşa să evoce cu măiestrie : **strămoaşa**, urmată de capitolul Căciula, care invocă **strămoşul**.

Autorul vine să ne propună în continuare alte capitole cum ar fi : Ciobanul, unde face o a treia evocare a unui reazăm în istorie, continuă cu capitolul : Năpârca, unde evocă infiltrările sau năvălirile străine, care au râvnit înca de atunci la spațiul nostru dac şi etern.

Un capitol demn de remarcat este şi :Vatra, unde autorul face o a cincea evocare a neamului şi poporului nostru, de la permanență la nemurire.

Cum putea poetul George Dinizvor să-şi încheie cartea, decât cu un capitol de marcă intitulat : Ghioaga, unde într-o versificație de excepție ne prezintă deznodământul ca pe o apoteoză. Din nefericire pentru noi cei de astăzi, apoteotica sa corespunde pe deplin cu realitățile cărora acest vestit popor dac a trebuit sa le facă față de-alungul istoriei.

Vorbind despre discursul poetului, nu pot sa nu amintesc că acesta, folosind acolo unde a fost posibil tezaurul linvistic dac, a ales cuvintele cu rima cea mai bogata cum ar fi : pânză-rânză ; groapă-grapă ; mugure-strugure ; gata-beregata etc., spre o mai lucidă exprimare poetică sau pur şi simplu pentru încheierea discursului la tema respectivă.

Autorul pentru a imprima o anumită prestanță cânturilor invocate, se foloseşte de ritmul amfibrahic, în sistem tetrapodic, care imprimă astfel ritmului alexandrin o cadență şi o muzicalitate particulară, cu o construcție specială.

Asemenea particularități literare, pentru o mai elocventă exprimare poetică mai rar intalnită, au mai folosit si poeții naționali : Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu, George Coşbuc şi chiar Nicolae Labiş.

Cânturile poetului aduc o preamărire (imn, psalm) sugerată de fiecare din cele 86 de cuvinte de presupusă origine dacă, ce au un corp rapsodic indisolubil legat ca fond de poemul « mama » de poemul de bază, aşijderea cloştii, unde cânturile joacă rolul de pui şi au o structură prozodică oarecum diferită, deci proprie.

Strofele, al caror număr de rânduri variază de la 4 la 26, în functie de mesajul transmis, sunt până la urmă în genul epopeilor antice, care ne-aduc aminte de Eminescu, Coşbuc şi Alcsandri, cu cânturile lor bătrânesti păstratoare de tradiție, fie ea si orală.

Ce este iar demn de remarcat, particularitatea celor 86 de cânturi, care sunt compuse în monorimă, tocmai pentru a fi posibilă o accentuare mai particulară şi mai flexibilă, în raport cu rima îmerechiată Deci se urmăeşe efectul imediat în atenția auditorului cand ele ar fi recitate, sau a cititorului în mod special, cand el lecturează cartea.

Desigur alte detalii vor fi prezentate în lucrarea destinată Congresului, dar nu voi încheia rezumatul fără să precizez că autorul George Dinizvor, iubitor de trecut, origini şi istorie adevarată, o invocă numai pe muza Clio, muza istoriei şi a legendelor, care nici pe departe nu vine în conflict de interese cu Euterpe, patroana muzicii, cu Calliope, muza elocinței şi a poeziei eroice, sau chiar cu Erato şi Polimnia, muzele elegiei sau poeziei lirice.

Acest demers a fost desigur deliberat folosit de către autor, tocmai pentru a putea realiza şi puncta lumea dacă la care se referă, acea lume a mirificului lingvistic, greu încă de pătruns pe baza celor ce le ştim astăzi.

<u>SIMBOLURI MEGALITICE: KOGAION, DOCHIA ŞI MERU</u>

Camelia TRIPON

Club „Şi noi putem reuşi”, Tg-Mureş

În decursul timpului, odată cu evoluția ştiințelor, cercetarea trecutului a început să se facă prin studii interdisciplinare şi transdisciplinare. Astfel, după ce în 1759 J. D. Michaelis a definit limba ca o arhivă, iar William Jones în 1786 afirma

afinitățile lingvistice dintre sanscrită, greacă şi latină, europenii vor dezvolta ideea de paleontologie lingvistică. Nicolae Densuşianu în Dacia Preistorică îmbină datele istorice cu tradiția şi înțelesurile profunde a unor nume, toponime şi hidronime - ca părți ale unui întreg care formează istoria noastră şi a planetei Pământ.

Rudolf Steiner a afirmat că „Civilizația Megalitică şi Cultul Druizilor au pornit de la Marea Neagră.” Descoperirile arheologice confirmă existența unor simboluri megalitice cercetate în anii 60’ de Daniel Ruzo în România, dar şi în alte zone ale Europei sau ale Americii de Sud. Tradiția şi limba ne pot ajuta la înțelegerea acestor monumente megalitice (uneori doar pietre) şi în acelaşi timp la „delimitarea” în timp şi spațiu a oamenilor care au fost purtătorii acestei civilizații. Între Baba Dochia (cuvintele bau-bau care sunt folosite pentru a-i speria pe cei mici) şi civilizația predinastică egipteană există o legătură profundă şi mult mai veche decât ne închipuim. Tot aşa se poate vorbi despre Kogaion şi Muntele Meru din Mahabharata.

Dacă noi nu putem vorbi, vorbesc pietrele, spunea un călugăr de la **Putna**. Alături de ele şi figurinele de lut din mileniul VI îHr. ne vorbesc despre un cult străvechi. Ecoul lor se regăseşte azi în figurinele modelate din aluat dospit de "**Simţi**", pe **9 martie,** numite bradoşi. Peste ele s-au suprapus "cei 40 de mucenici", sacrificați pe **8 martie**, dar sărbătoriți a doua zi pentru **uitarea** tradițiilor strămoşeşti, precreştine. Aşa cum acum sunt două săptămâni înaintea intrării în Post, tot aşa de la **Dragobete** până la **Baba Dochia (între 24 februarie - 9 martie)** sunt **14** zile. Mai mult, există o paralelă între aceasta şi perioada de la Crăciun la Bobotează, căci ambele se încheie cu imaginea gerului care "crapă pietrele" pe 6 ianuarie sau transformă în piatră pe Baba Dochia, pe 9 martie. Dacă "ne cufundăm" în marele vis al lingviştilor, după afirmația lui Maurice Olender, care este **paleontologia lingvistică** vom fi uimiți. Vom descoperi în Egiptul antic, unde după spusele lui Edgar Cayce "**Ra-Ta şi tribul său din Carpaţi au construit Marea piramidă**" că sufletului i se spunea **BA.** Imaginea lui **Ba** era o **ba**rză până în mileniul II, dinastia a XVIII-a, când apare sub formă de pasăre cu cap de om. Sufletul călătorea în **ba**rcă alături de zeul Ra. Poate nu întâmplător la sumerieni zeul soare era **Baba**r. Apropiindu-ne de India Vedică vom descoperi cuvinte cu aceeaşi rădăcină **Ba: Ba**la=putere, **Ba**haya=eternitate şi **Bha**va=existență. Deci am putea spune că **Baba este puterea sufletului a cărui existență este eternă.**

Da, aproape eterne sunt toate stâncile cu numele de **Babă sau Babe**le presărate pe crestele munților, precum Ceahlău sau Bucegi, dar şi ca stânci solitare. Toate ne amintesc de preistoria noastră, de **civilizaţia Megalitică**, **despre care Rudolf Steiner spunea că pleacă de la Marea Neagră.** Deci a considera că "babă" vine din slavă, ca femeie bătrână, şi din turcă, pentru dispozitivul (precum o stâncă) de legat vasele pe chei, este ridicol. Dar navigație se face de mii şi mii de ani, nu numai din secolul XIV, când au apărut turcii.

Legătura cu legendele antice se poate face prin ”piatra Leto” (grindul Letea) - mama lui Apollo, din care se trage tribul dac al Apulilor, prin pământul egiptean sau lutul ebraic, cărora li s-a insuflat viață de către divinitatea creatoare. **Baba Dochia, cu bastionul ei Cap-a-dochia,** reprezintă împietrirea sau imortalizarea în stâncă a sufletului de țară, a mamei pământ, Gaia, Geea sau Terra. Alăturarea lui "**Ba**" din **Baba,** de **Dochia,** ne duce la un alt termen sanscrit - **Daksha, energia creatoare a**

universului. Deci **Baba Dochia ar putea fi sufletul creaţiei sau al primăverii,** care moare odată cu iarna pentru a renaşte sub forma **bobu**lui de grâu "ocultat" prin semănare şi reînviat sub căldura primăverii. De asemenea nu sunt de neglijat toate procesele de împietrire din mitologia greacă şi din basmele noastre, în care privirea, fie a Meduzei, fie a zmeoaicei transformă în piatră. Un eveniment asemănător este prezentat de Biblie, la distrugerea Sodomei şi Gomorei. Nu este poate întâmplător că piatra (cremene) folosită pentru aprinderea focului a dat şi expresia "a încremenit de durere". Legenda Niobei, rivala autohtonei Leto (ce a dat în nord numele țărilor Letonoia şi Lituania) ne descrie procesul invers; uciderea celor **14** copii o îndurerează aşa de tare încât cere să fie transformată în stâncă... Iată cum piatra prinde viață prin Leto, iar viața se pietrifică prin Niobe. Tot aşa, poate şi lumea noastră oscilează între trupul animat de suflet şi sufletul eliberat din trupul... de lut.

Forma evoluată a originii omului din lutul modelat de Dumnezeu este reprezentat de numele sacru **Kogaion**. El poartă dubla amprentă a originii din pământ, dar în acelaşi timp locul în care s-au refugiat supraviețuitorii cataclismelor cunoscute sub denumirea de Potop. Astfel **Ko**-**gai**-**on** se defineşte ca originea, **co**ca sau **co**conul (copil, dar şi aluat plămădit) zămislit sau plămădit din **Gaia** de către **On** sau **Unu**. **On** apare în Biblie ca **zeu la egipteni** şi care **în multe limbi europene are sensul de unu**. În procesul evoluției spirituale budiste emanațiile divine sunt denumite prin **Kon-go-kai** şi sunt traduse prin „elemente de diamant”. Astfel se întăresc spusele unor autori precum W. Raymond Drake şi Edgar Cayce care afirmă că în trecutul îndepărtat a existat o civilizație pe care o identifică cu cea a legendarei Atlantide, care se închinau lui Unu sau On. Pe legendarul **munte sacru Meru** al arienilor, s-a născut şi Krishna, într-o poiană - din fecioara Devaki. Deşi sunt denumiri vechi de peste 5.000 de ani ele se regăsesc în toponimele româneşti precum **Poiana Mărului** (trei denumiri în apropiere de munții Retezat, Bucegi sau Rarău - tot atâtea zone cu rezonanță sacră, în care Vârful Omu şi Sfinxul sunt dominante). **Deva** este o cetate construită pe ruinele unei **dave.** Hidronimele precum **Crişul alb, Crişul negru** sau **Crişul repede** amintesc de Krishna.

Acestea nu sunt simple întâmplări; ele au fost subliniate şi de grecii antici care i-au numit pe strămoşii noştri **geți** (de la Mama Pământ - **Gaia**). Munții noştri poartă sacralitatea acelor vremuri îndepărtate, prin nume precum Scaunul Domnului în Munții Călimani (apropiat zeiței Kali, dar şi Kali Yuga - vârsta întunecată sau de fier, din zilele noastre), Caraiman (Omul- negru), Piatra Craiului şi Peleaga.

Memoria colectivă (din mituri, toponime etc.) şi arheologia lingvistică oferă posibilitatea de a cunoaşte un trecut strălucitor şi ne dă şansa de a ne implica activ într-un prezent pe măsură - care să se ridice la acea strălucire de altă dată. Aşa cum a spus Nostradamus [5], ”Mesopotamia Europei a fost şi va fi strălucitoare”.

LIMBA LUI ALEXANDRU CEL MARE - MACEDONEANUL

Prof. Univ. Ioan Cardula

Alexandru este fiul lui Filip II, regele Macedoniei şi al Olimpiadei, din familia Moloşilor, regi ai Epirului. Filip era de origine tracă iar Olimpiada de origine pelasgă. Informații referitoare la limba pelasgo-tracă găsim la autorii romani Plautus şi Quintilian, citați de Nicolae Densuşianu în „Dacia Preistorică", precum şi la autorii greci Platon şi Socrate. După autorii romani, pelasgo-tracii vorbeau încă din antichitate o limbă latină vulgară (barbară). Această limbă avea un dialect, numit arameic sau aramic, care se vorbea în Macedonia, în insulele Mării Egee şi în Asia Mică. Dialectul era – şi este- similar cu limba aromână vorbită şi astăzi de către aromânii din Macedonia şi din diaspora.

Găsim dovezi referitoare la limba vorbită de Alexandru şi de soldații armatei macedonene în actul condamnării lui Filota, conducătorul cavaleriei macedonene: Filota a fost învinuit că ar fi participat la complotul organizat împotriva lui Alexandru; a fost judecat în fața armatei, iar Alexandru a rostit rechizitoriul. În vederea apărării, Filota a fost întrebat în ce limbă vrea să vorbească: în limba DADE (adică maternă) sau într-o altă limbă? Răspunsul a fost următorul: „vreau să vorbesc în altă limbă, pentru că aici se găsesc, pe lângă macedoneni, şi mulți străini, care consider că vor înțelege mai bine cele spuse de mine". La acest răspuns, Alexandru a replicat: „vedeți până unde a ajuns Filota? Consideră degradantă limba maternă!" În fapt, era vorba despre limba aromână!

Unul dintre conducătorii armatei macedonene, Bolon, a relatat despre comportare lui Filota față de limba maternă. Când ostaşii veneau la dânsul pentru rezolvarea unor probleme, Filota, deşi armân care vorbea armâna ca limbă maternă, cerea interpreți care să traducă în limba greacă cele spuse de ei. Față de cele relatate de Bolon, Alexandru a spus: „vedeți până unde a ajuns Filota că îi este ruşine şi silă de limba maternă" (Quintus Curtius Rufus, VI, 9, 272). Din cuvintele lui Alexandru înțelegem că la curtea de la Pela a regilor macedoneni se vorbea limba aromână, pe care o vorbeau şi falangiştii macedoneni şi pe care o vorbesc în prezent toți aromânii, indiferent unde se găsesc: în Macedonia, în alte locuri din continentul European, Canada sau Statele Unite! Aromâna a fost încă din antichitate – şi este şi în prezent- o limbă unitară care nu s-a schimbat prea mult.

Mai reținem însă şi altceva: în antichitate – ca şi în prezent- existau intelectuali aromâni cărora le era ruşine şi li se părea degradant să vorbească în limba lor maternă, aromâna! Faptul că în prezent limba aromână este tot mai puțin vorbită se explică prin aceea că este prea puțin cunoscută de tineri şi intelectuali. Limba aromână nu se învață, aromânii neavând şcoli, biserici şi mass-media în limba lor maternă; şi acestea cu toate că Recomandarea 1333 din 1997 a Adunării parlamentare a Consiliului Europei prevede acordarea acestor drepturi aromânilor!

FIGURI DE DACI LA... LOUVRE

Prof. drd. Catalina Lupu

Seprotec, Barcelona

Prezenta lucrare a fost elaborată cu scopul de a aduce o dovadă în plus despre originea comună a locuitorilor cetății Ilionului şi a triburilor vechii Dacii, triburi ce făceau parte din ramura nordică a Tracilor. Aceste seminții îşi trăgeau seva din neamul cel mare şi vechi al Pelasgilor.

Pe lângă izvoarele scrise, vă aduc în atenție o piesă găsită la muzeul Louvre, în sala Mozaicului roman: un basorelief ce poartă sculptate figuri de... Daci. Este vorba despre partea principală a unui sarcofag din marmură ce a fost datat ca aparținând anilor 190-200 d.H. (găsim această indicație pe plăcuța explicativă ce însoțeşte exponatul amintit). Proveniența este necunoscută.

Basorelieful înfățişează o scenă inspirată din *Iliada* lui Homer şi anume cântul al XXIV-lea al epopeii: răscumpărarea corpului neînsuflețit al lui Hector, fiul regelui Troiei, Priam, ucis în război de către Achile. Se pot observa trei tablouri, de la stânga la dreapta, ambasada lui Priam la Achile, restituirea corpului lui Hector şi întoarcerea la Troia în prezența Andromacăi, soția sa şi a micuțului Astyanax, fiul său.

Ceea ce atrage atenția în mod deosebit sunt veşmintele purtate de către regele Priam şi întregul său cortegiu. Putem observa mantiile purtate de către troieni, cămăşile lungi, pantalonii strânşi pe picior, dar mai ales căciulile de pe cap. Regele poartă căciulă dacică (vezi celelalte statui de conducători daci) şi putem observa de asemenea şuvițele de aur cu care nobilii daci îşi legau părul, după cum aflăm din scrierile autorilor antici. Cei care alcătuiesc ambasada sunt acoperiți cu acele glugi de *Tarabostes* (vezi statuia unui Tarabostes de la Muzeul Național de la Roma). Pe acest sarcofag mai apar doi bărbați ce duc pe brațe corpul lui Hector. Aceştia fac parte din casta *Comatilor*, a treia castă, a oamenilor de rând, cei care nu purtau căciuli. În ultimul tablou îl avem înfățişat pe micuțul Astyanax (sau Scamandrios, după cum apare numit de către tatăl său, Hector, în *Iliada*), purtând aceeaşi căciulă dacică.

Aceste detalii vestimentare (şi nu numai ele) ridică două supoziții plauzibile: troienii şi dacii făceau parte din aceeaşi gintă, sau autorul acestei piese s-a inspirat

după Columna lui Traian ori după statuile cu reprezentări de daci. Dar şi în cazul celei de-a doua ipoteze se impune întrebarea: de ce s-ar fi ales tocmai modelul dacic?

Încercările de a răspunde la aceste întrebări şi eventualele concluzii sunt prezentate în lucrarea integrală.

POPOARE DE ORIGINE GETO-DACĂ ÎN CATALONIA ANTICĂ

Prof.drd. Cătălina Lupu

În broşura sa *"Originea românilor – răspunsuri, adaosuri, sugestii, lămuriri"*, apărută în anul 1942, Dr. Nicolae Lupu reiterează idei şi concluzii precum cele ale lui Nicolae Densuşianu, cuprinse în lucrarea *"Dacia preistorică"*. În încheierea studiului său Dr. Lupu aminteşte despre conferința d-lui Gamilschek, în care acesta afirma că în Spania romanizarea s-a făcut cu mai mare repeziciune în Catalonia şi se întreba dacă nu cumva acest fapt s-a datorat fermentului protoroman existent în această zonă (Vezi cazul Daciei sau al Galliei). Este vorba de stratul *traco-illyric* sau *geto-dac*, descendenți ai *priscilor latini*, *pelasgii*, prezent pe teritoriul Spaniei din timpuri pre-romane.

Pentru a aduce argumente în favoarea acestei ipoteze vom studia în lucrarea noastră cazul celor două Iberii amintite de autorii antici, Iberia Orientală (sau Iberia Pontică) şi cea Occidentală (Iberia Hispanică) şi a triburilor de origine geto-dacă răspândite pe întreg teritoriul Spaniei, acordând o atenție deosebită celor din Catalonia şi anume: ilergeții, indigeții, ilerkavonii, misgeții.

În adevăr, în lumea veche au existat două teritorii ce purtau numele de Iberia. Cele mai complete date în legătură cu acest fapt le avem de la Strabon. El ne spune că, probabil, iberii de la Pontul Euxin şi cei occidentali erau "omonimi", datorită existenței minelor de aur în ambele teritorii. Autorul ne mai informează ca iberii orientali locuiau lângă albani, majoritatea locuiau în munți, erau războinici ca şi sciții şi sarmații care le erau vecini şi cu care se înrudeau prin rasă. Societatea lor era împărțită în caste.

Profesorul spaniol Adolfo J. Domínguez Monedero, de la Universitatea Autonomă din Madrid, susține că migrația s-a făcut din răsărit spre apus şi nu invers, şi recurge la mitul lui Hercule şi cea de-a unsprezecea "muncă" a sa, pentru a afla cu exactitate poziția geografică a Iberiei Pontice. După toate cercetările românului N. Densuşianu aceste evenimente s-au petrecut pe teritoriul țării noastre, dovedite prin mărturii geografice, arheologice, sau literare (literatura populară).

În ceea ce priveşte triburile menționate anterior, atenția ne-a fost atrasă atât de etimologia acestora, cât şi de numele geografice ale unor oraşe (Decium, Deciana, etc), munți, râuri sau nume de persoane (Davus, Dacs, Daga, Dachulina,etc). Alt element semnificativ este simbolul acestor triburi, care apare şi pe monedele bătute în aceste locuri sau pe porticurile şi chiar în prefixul unor denumiri de localități. Este vorba despre figura lupului.

“Confuzia” voită şi asimilarea geților de către goți, relația între cele două Iberii din antichitate, omonimele geografice, relicvele de ceramică sau numismatică, elementele de cultură şi limbă prezente pe teritoriul spaniol vădesc şi întăresc ideea migrației popoarelor de pe teritoriul vechii Dacii în acest colț al lumii şi prezența lor aici înaintea cuceririi romane. Toate aceste argumente le vom dezvolta în lucrarea *“Popoare de origine geto-dacă în Catalonia antică”.* Acest studiu nu se doreşte a fi unul exhaustiv, cu atât mai mult cu cât înaintea noastră au făcut cercetări aprofundate personalități ca N. Densuşianu sau Al. Busuioceanu, români care au cercetat şi au scos la iveală urmele strămoşeşti prezente în colțuri îndepărtate ale lumii şi ale căror opere ne-au fost călăuze şi în modesta noastră prezentare. Pe lângă cărturarii mai sus menționați, ne-am slujit şi de scrierile unor autori antici precum: Herodot, Strabon, Pomponius Mela, Avieno, Iordanes, Isidor de Sevilla, etc.

LUCENSES
GALLAECI
GALLAECI BRACARI
CANTABRI
ASTURES
VACCEI
ILERGETES
CELTIBERI
CARPETANI
LUSITANI
EDETANI
TURDETANI
BASTETANI
OLCADES
CONII
CELTICI
LOS PUEBLOS INDÍGENAS
DE LA PENÍNSULA A
PARTIR DEL SIGLO III A.C.

OBICEIURI TRADIȚIONALE DE SFÂNTUL APOSTOL ANDREI MOŞTENITE DE LA GETO-DACI

Prof. Cătălina Ţone, Giurgiu

Sfântul Apostol Andrei a creştinat pe geto-daci în a doua jumătate a secolului I e.n.

În zona etnofolclorică Vlaşca, aflată de-a lungul Dunării şi în centrul câmpiei Munteniei se păstrează până astăzi venerația locuitorilor față de Apostolul Andrei, pe care-l consideră apărător al căminului şi al copiilor; pentru apărarea căminului de influențele malefice ale moroilor (strigoilor), în seara de 29 – 30 noiembrie se ung pervazurile uşilor şi ferestrelor cu usturoi, se atârnă o funie cu usturoi la intrare şi un ştergar pe care sunt țesute simboluri creştine.

Fetele nemăritate, în seara de 29 noiembrie îşi pun busuioc sub pernă pentru a visa ursitul, sau la orele 12 noaptea îşi despletesc părul în fața oglinzii, aprind o lumânare şi aşteaptă să apară anumite detalii care pot fi puse în legătură cu viitorul logodnic.

De ziua Sf. Apostol Andrei, vlăscenii organizează mese bogate cu bucate şi vin şi cu multă smerenie în suflet invită pe vecini să le onoreze masa, deoarece Sfântul a fost primul chemat de Isus să fie ucenicul Său; tot în această zi, gospodinele fac scovergi şi organizează pomeni pentru Sf. Treime şi pentru decedații care purtau numele de Andrei.

În seara de 29 noiembrie, se pune într-o strachină curată, grâu vânturat spre răsărit şi stropit de trei ori cu apă; apoi, strachina se aşează la geam, în camera unde doarme copilul în vârstă de 2 – 12 ani, pentru a-l apăra de boli, farmece şi deochi.

Pe velință şi ştergare sunt țesute simboluri legate de crucea Mântuitorului sau a Sf. Apostol Andrei, asociate cu pomul vieții moştenite de la daco-geți.

"LUPII DACICI" ŞI SF. PETRU

Prof. Dan Oltean

Scopul acestei comunicări este de a pune în evidență modalitatea în care s-au creştinat luptătorii daci din trupele auxiliare, recrutate fie din interiorul provinciei romane Dacia, fie din afara ei.

Metodologia de cercetare este pluridisciplinară, pe tot parcursul lucrării îmbinându-se metodele şi datele specifice arheologiei, cu cele ale lingvisticii, etnografiei, magiei, istoriei religiei, psihologiei colective, etc. În urma combinării

acestui arsenal de metode, prin intermediul cărora am putut recupera nenumărate "piese" ale acestui puzzle istoric, reiese o concluzie foarte clară: luptătorii daci au fost creştinaţi masiv după secolul 4 d. Ch., sub semnul lui Sf. Petru. Sfântul creştin, apostolul lui Christos, devine în toate împrejurările patronul spiritual şi militar al lupilor.

Spre a demonstra această creştinare timpurie, aducem mărturie în primul rând dovezile păstrării acestor contingente foarte numeroase din luptătorii dacici recrutaţi după cucerirea romană, soldaţi care aşa cum ne informează scriitorii antichităţii, şi-au păstrat până şi strigătele de luptă. Numele acestor *alae* şi *cohorte* sunt păstrate pe lespezile de piatră şi au fost descifrate de epigrafişti. Pe monedele romane emise în Dacia apare în secolul 3 d.Ch. balaurul dacic. Toate aceste date şi multe altele vin în sprijinul ideii că dacii nu au dispărut din graniţele fostei provincii romane Dacia. După retragerea romană asupra lor au venit agenţii creştinării.

Pentru a-i creştina pe aceşti daci rămaşi la nordul Dunării biserica creştină a trebuit să le accepte propriile obiceiuri: patronul bisericii romane, Sf. Petru a devenit pur şi simplu patronul lupilor, al luptătorilor dacici, acceptându-le vechile deprinderi de a mânui sabia ori suliţa. Astfel, la Bobotează Sf. Petru devine personajul central al sărbătorii. El împarte prada lupilor. În momentul botezului apelor, dracii ies din ele, iar lupii îi alungă. Cu alte cuvinte, lupii devin aliaţii creştinilor, împotriva dracilor. În nici o altă provincie creştinată nu se mai întâmplă un asemenea lucru. Pretutindeni, în afară de Dacia, lupul este echivalat cu dracul.

La Sf. Petru de Vară, apostolul creştin devine patronul balaurilor atmosferici şi ai solomonarilor. Sf. Petru decide unde să cadă grindina şi unde nu. Este a doua *interpretatio dacica* pe care o acceptă creştinismul la nord de Dunăre. Simbolurile dacice: lupul, balaurul, sunt preluate în simbolistica bisericii creştine şi aşezate sub patronajul ucenicului lui Christos. Creştinarea timpurie a ţinuturilor dunărene a făcut posibilă această asimilare unică a simbolurilor unei religii de către o altă religie. În toate provinciile învecinate Daciei lupul şi balaurul au fost duşmanii ireconciliabili ai crucii.

În timp ce asupra luptătorilor, a lupilor, a balaurilor acţionează această forţă a asimilării creştine, în schimb asupra a ceea ce ţine de aspectele minore ale sărbătorilor dacice vechile tendinţe rămân aproape neschimbate. Este vorba de zilele lupilor, de cei 7-8 Filipi ţinuţi de femeile dace în cinstea animalului care domină anotimpul friguros. Aici magia a rămas precumpănitoare. Fără ajutorul nici unui sfânt creştin, femeile cinsteau ca pe nişte divinităţi aceşti lupi necreştinaţi. Aceste datini magice ţin probabil de ceea ce înconjoară atmosfera plecării lupilor dacici la război. Fiindcă dacii plecau la război la începutul iernii, femeile rămase acasă cinsteau lupii, stăpânii luptătorilor.

O altă problemă ce nu a fost îndeajuns de bine administrată de creştinismul primar a fost frica de strigoi. Trecerea de la riturile de incineraţie proprii dacilor, la cele de inhumaţie specifice creştinilor a adus noi dificultăţi în drumul sufletului spre lumea celestă. Se credea şi se crede şi astăzi în multe regiuni ale României că atunci când sufletul mortului nu ajunge dincolo el se poate reîncarna chiar într-un lup: asupra celor bănuiţi de a fi strigoi se practicau vechile ritualuri de incineraţie: li se

ardea inima. Asistăm aici la un retard mental colectiv către vechile practici dacice, anterioare creştinismului, care asigurau plecarea sigură a sufletului spre cealaltă lume.

Păstrarea tuturor acestor obiceiuri, sărbători, credințe şi datini de înmormântare legate de aspectele reciprocității dintre religia dacică şi creştinism este confirmată şi de cuvintele păstrate de vocabularul românesc. Numai în limba română sexul masculin este apelat prin cuvântul *bărbat,* care derivă din *barbă*. În toate limbile romanice *barba* a dat *barbar*. Este încă o dovadă în plus că dacii ce şi-au menținut obiceiurile şi înfățişarea au fost integrați social şi militar de către noii stăpânitori. Numai în română din *lup* derivă cuvântul *luptător*. Prin urmare, dacii s-au bătut ca nişte lupi, devenind asemenea lor, devenind luptători.

Concluzia ce se desprinde din acest studiu este că bărbații luptători daci au rămas la nordul Dunării şi au acceptat patronajul spiritual al Sf. Petru, dar în acelaşi timp şi-au păstrat înfățişarea, obiceiurile, sărbătorile şi câteva din practicile de incinerație.

CUVINTE COMUNE IN LIMBA GREACA SI ROMANA IN SCRIERILE LUI HOMER SI PLATO

Doina Muresan

Profesoara de Muzică, New York, USA

O dovadă a vechimii culturale şi materiale ale poporului dac, ca fiind o ramură distinctă a neamului tracilor este şi numărul considerabil de cuvinte similare găsite în scrierile autorilor antici greci. Aici mă refer la Homer şi Plato dat fiind faptul că am avut ocazia să studiez o parte din scrierile lor. De semnalat este faptul că între perioadele în care au trăit Homer şi Plato este o distanță destul de mare în timp. Homer a trăit pe coasta de vest a Anatoliei, Turcia de astăzi, posibil în secolul VIII sau VII i.d.H. Plato a trăit în Atena în secolul IV i.d.H.

Dat fiind că în ambele dialecte găsim cuvinte comune cu limba română şi considerând că ambii autori au trăit în regiuni diferite denotă faptul că aceste cuvinte au fost preluate de populația de triburi care au venit în diferite valuri şi care mai târziu s-au numit greci de la populația tracică localnică pe aceste ținuturi cu multă vechime.

CETATEA GETICĂ DE LA CĂSCIOARELE, JUD. CĂLĂRAŞI

Dr. Done Şerbănescu

Comuna Căscioarele este situată pe terasa înaltă a Dunării, la 55 km sud de Bucureşti şi 16 km de municipiul Olteniţa. Localitatea este cunoscută în literatura arheologică mai ales prin cercetările făcute în tell-ul neolitic de pe Ostrovel efectuate de regretatul savant Vladimir Dumitrescu şi colaboratorii săi.

Cetatea geto-dacică, care face obiectul comunicării noastre, a fost descoperită în ultimul deceniu al secolului al XX-lea în punctul numit de localnici „D-aia parte”, care se află situat pe malul de est al lacului Cătălui, vizavi de comuna Căscioarele şi la 100 m nord-vest de tell-ul de pe Ostrovel.

Cercetările din punctul „D-aia parte” au început în anul 1963, prin mici sondaje anuale efectuate de regretatul Barbu Ionescu. Deoarece cercetările efectuate urmăreau în primul rând vestigiile neolitice, fortificaţia din epoca geto-dacică nu a fost observată. Imediat după anul 1990 situl arheologic de la „D-aia parte”, ca şi alte situri arheologice din apropiere, au fost agresate de localnicii care doreau să intre în posesia acestor terenuri bune pentru plantarea viţei de vie. Pentru a salva situl arheologic de la o distrugere iminentă, Muzeul Civilizaţiei Gumelniţa din Olteniţa a început cercetarea în toamna anului 1991. Până în anul 1996 cercetările s-au desfăşurat prin campanii anuale, iar după o întrerupere, au fost reluate în anul 2001 de V. Sârbu şi P. Damian, iar în anul 2004 de semnatarul acestor rânduri.

În secţiunile trasate în timpul cercetărilor arheologice, s-a constatat că pătura arheologică de pe botul de terasă de la „D-aia parte” are o grosime de peste 4 m. La baza depunerilor arheologice se află un strat de cultură aparţinând civilizaţiei Dudeşti, suprapus de trei nivele de cultură aparţinând civilizaţiei Boian şi fazei de tranziţie de la civilizaţia Boian la Gumelniţa. Stratul de cultură Latène, care suprapune straturile de cultură amintite mai sus are o grosime cuprinsă între 0,50 – 1,20 m şi este format din trei nivele de locuire din epoca getică timpurie. În timpul cercetărilor efectuate până acum au fost cercetate 13 locuinţe de suprafaţă şi un bordei prevăzut cu vatră şi cuptor. Sistemul de fortificaţii al cetăţii geto-dacice de la Căscioarele -„D-aia parte” prin complexitatea şi ineditul său prezintă un interes deosebit. În perioada getică, în prima jumătate a secolului al IV-lea d.Hr., promontoriul pe care se află aşezarea a fost separat de restul terasei, în partea de nord şi est, printr-un şanţ în formă de arc. În partea de sud şi vest, aşezarea este înconjurată de apele lacului Cătălui. Succesiv, în timp, cetatea avut trei sisteme de fortificaţii. În prima fază, fortificaţia cetăţii a constat dintr-un şanţ adânc de peste 6 m şi lat de 30 m. Pe marginea şanţului, în interior şanţul era dublat de o palisadă de lemn (un zid de lemn şi pământ), lată de 3,20 m şi înaltă de circa 6 m.

Deoarece în urma unui atac vrăjmaş palisada a fost incendiată, ea a fost înlocuită cu un zid format din paramente din cărămizi uscate la soare cu emplecton din lut bătut amestecat cu pietre. În faza a treia de existenţă a cetăţii, care se datează la sfârşitul secolului al IV-lea şi începutul secolului al III-lea, fortificaţia din cărămizi

uscate la soare a fost înlocuită cu un zid de piatră, lat de 1,20 – 3 m. Zidul avea numai un parament, cel exterior, construit din piatră sumar fasonată de dimensiuni diferite. Al doilea parament, cel dinspre interior, îl constituia taluzul vertical săpat în panta promontoriului, iar în unele locuri chiar resturile zidului de cărămizi nearse, acolo unde se mai păstrau. Emplectonul zidului de piatră era format din pietre de calcar şi de râu, de dimensiuni mai mici, legate între ele cu lut bătut. Piatra de calcar folosită la fortificaţie, deoarece lipseşte în zonă, a fost adusă de la sud de Dunăre, dovadă că dinastul get care a ridicat cetatea de la Căscioarele îşi întindea autoritatea şi la sud de Dunăre. Cel puţin 14 aşezări getice din Lunca Dunării şi Valea Zboiului gravitau în jurul cetăţii, care avea atribuţii militare, economice şi administrative.

Cetatea getică de la Căscioarele îşi începe existenţa în al doilea sfert al secolului al IV-lea a. Chr. şi durează până la jumătatea secolului al III-lea d.Hr. În decursul existenţei ei, cetatea a înfruntat atacurile sciţilor conduşi de Ateas, cât şi ale armatelor greco-macedonene. Cetatea a jucat un rol important în timpul conflictului cu regele Macedoniei Lisimach, ale cărui armate au trecut Dunărea în mod repetat. Deoarece majoritatea cercetătorilor sunt de acord că Ţara lui Dromichete se afla pe cursul inferior al râului Argeş, este foarte verosimil ca mult căutata cetate Helis să fi existat chiar la Căscioarele. Dacă unora dintre cercetători li se pare exagerată această localizare, trebuie totuşi să admită că cetatea getică de la Căscioarele -„D-aia parte” este una din importantele fortificaţii ale geţilor nord - dunăreni.

CULTUL LUMINII, MATRICEA PRIMORDIALĂ A FORMĂRII POPORULUI ROMÂN

Dorel Radu

Descoperirea la Bugiuleşti-Oltenia a unui schelet uman cu o vechime de circa două milioane de ani dovedeşte că începând cu acea perioadă în spaţiul carpato-balcano-dunăreano-pontic au existat condiţii de locuire.

Informaţiile despre traiul acelor oameni în acest lung interval de timp sunt puţine şi provin de la geologii care au reconstituit cadrul transformărilor suferite de mediul înconjurător în zona geografică care are în centru România actuală.

Urme ale activităţii omeneşti apar şi se înmulţesc mai târziu în peşterile carpatine devenite locuri de refugiere pe timpul erelor glaciare.

După ultimul dezgheţ încheiat cu 10000 de ani î.Hr. a urmat o climă temperată care nu a mai suferit modificări importante până astăzi.

Această stabilitate prelungită le-a permis oamenilor să se aşeze pe văile râurilor ocrotite de păduri şi dealuri.

Flora şi fauna bogată constituiau principala sursă de hrană care ulterior a fost completată prin practicarea agriculturii.

Cele mai vechi urme din Europa ale cultivării pământului se află la Porţile de Fier (8 500 – 5 500 î.Hr.) scoase la iveală de către prof. univ. dr. Vasile Boroneanţ.

Este de presupus că primul semănat a fost precedat de cunoaşterea drumului străbătut de soare pe cer de care depindea alternanța anotimpurilor şi nemijlocit soarta recoltelor.

Descoperirea la Cuina Turcului a unui os de ecvideu cu încrustații (circa 9500 ani î.Hr.) susține ipoteza mai sus enunțată.

Liniile şi figurile geometrice scrijelite nu par a fi un simplu ornament ce aşa cum remarcă dl. Luca Manta ele notează poziția aştrilor în momente importante pentru viața locuitorilor de pe pământ.

Legătura dintre aceste semne străvechi (linii, romburi) şi un cult al luminii este verificată de rezistența lor în timp fiind regăsite şi astăzi în arta țăranului român după ce au apărut în toate civilizațiile neolitice cu vatră în țara noastră.

Folosind aceste informații se poate afirma că prima mare cucerire a minții omeneşti a fost credința într-un Dumnezeu unic de viață dătător aflat dincolo de fața soarelui.

Evlavia care a însoțit dintotdeauna munca țăranilor a fost izvorul primelor manifestări religioase.

Sursele antice menționează Cogoianul ca munte sfânt al geto-dacilor, loc de practicare al cultului luminii.

Numele sugerează înaltul, mărirea, creşterea luminii şi a sfințeniei.

Cuvintele româneşti: copil, copac, cocă, copt, cozonac, etc. toate provenind dintr-un substrat arhaic au legătură cu procesul de creştere în volum sau înălțare pe verticală.

Cozonacul care cu mii de ani în urmă, copt în cuptoare în formă rotundă reprezentând fața soarelui iar în cea alungită raza soarelui (Ra = Zeul za = strălucirea) se aflǎ şi astăzi pe masa creştinilor de sfintele sărbători a luminii Dumnezeieşti.

Cogoianul localizat de unii cercetători în masivul Bucegi era locul unde se aprindeau focuri pe altare (pitrostrii) pentru întărirea luminii în momentul solstițiului de iarnă.

Este posibil că asemenea ritualuri aveau loc şi pe alte vârfuri de munți spre exemplu Găina sau Ceahlău. O legătură aparent forțată poate fi făcută cu piramidele egiptene care sunt vârfuri artificiale de munte construite pentru practicarea cultului luminii reprezentat de zeul Ra.

Prof. univ. dr. Nicoale Țicleanu a reuşit să filmeze umbra în formă de piramidă proiectată de muntele Ceahlău în ziua de 6 august.

Această dovadă la care se adaugă numele de Pion dat de localnicii muntelui Ceahlău sărbătorit ca un sfânt la începutul lui august indică posibilul loc de obârşie al piramidelor.

Martori ai mai multor dezghețuri şi înghețuri strămoşii noştri au adunat un tezaur valoros de informații dintre care au ajuns până la noi doar câteva crâmpeie din care încercăm să reconstituim adevărul.

Istoricul Hecateu Abderita care a trăit în timpul lui Alexandru cel Mare descrie un templu al luminii aflat în părțile de răsărit ale Daciei pe insula Albă (Lauce), locul de naştere al Latonei, mama zeului Apollo.

Locul, cu circa 7500 ani î.Hr. înainte ca apele Mediteranei să inunde Marea Neagră era o înălțime, un posibil Cogoian unde Hyperborei aveau altare înainte ca lumina zeu să capete numele nou de Apollo.

După ce Apollo s-a născut în insula Delos (PELASGIA) grecii care coborâseră din Carpați continuaseră să considere Hyperboreia ca adevărata patrie a zeului.

Hecateu leagă apariția cultului luminii reprezentat de zeul Apollo de o epocă străveche în care civilizația pelasgă (valahă) se afla pe culmi.

În opera sa “Dacia Preistorică” Nicolae Densusianu comentează pe larg informațiile legate de acest subiect primite de la autori antici.

Deosebit de importantă este scoaterea în evidență făcută de autor a legăturii dintre aceste informații şi tradițiile populare româneşti.

Colindele noastre păstrează o vie aducere aminte despre fapte şi lucruri foarte vechi.

Descrierea de către autori anonimi a unei biserici mari cu 9 altare albă şi sfântă aflată la răsărit de soare într-un ostrov al mării ne duce cu gândul la templul zeului Apollo.

Împletirea vechilor credințe peleasge în lumină cu cea în Iisus Hristos apare trasă într-un singur fir desprins parcă din acelaşi caier.

La apus în Munții Zarand se afla o cetate închinată luminii a cărei urme conform unor informații mai existau în secolul al XVIII-lea.

Profesorii T. I. Ardeleanu şi C. P. Avram care au studiat această cetate afirmă că a fost construită în urmă cu 12000 de ani.

Romanii îi spuneau Ziridava în traducere zi = lumină ri = RI/RE sau Ra zeul suprem al dacilor şi al egiptenilor, unicul creator al universului.

Cei doi autori afirmă că autohtonii o numeau Sarrand cu acelaşi înțeles ca cel din latină.

Insula Albă Leuce la est şi Ziridava la vest sunt două borne care definesc spațiul în care Cultul Luminii a fost matricea primordială în care s-a format poporul român.

Credința pelasgă în Dumnezeul unic al luminii şi cea a reînvierii instituționalizată prin Zamolxism a pregătit îndelung sufletul țăranului roman pentru primirea bunei vestiri a venirii în lume a mântuitorului Iisus Hristos.

Biserica ortodox-creştină s-a altoit pe trunchiul cu rădăcini adânci ale urmaşilor pelasgilor.

Minunea schimbării la față a Mântuitorului petrecută pe muntele Taborului a fost primită cu bucurie de cei care cunoscuseră deja lumina pe înălțimile Cogoianului.

TRILOGIA DACICĂ

-Mitul lui Zalmoxes

-Mitul moţii la geto-daci – Athanantizontes

-Tia Rantos – Ciuleandra

Muzicalitatea la traci era bine cunoscută, existând relatări ale istoricilor greci si romani: STRABON / X 3,7; THEO POMPOS – Istorii LXVI, ŞTEFAN DIN BIZANȚ – ETHICA SV GETIA; IORDANES – GETICA; DION CHRIZOSTOMOS -XENOFON ANABASIS TACITUS; POMPONIUS MELA – care arată că la trimiterea soliilor în diverse țări sau primirea oaspetilor era un obicei bine stabilit ca întrunirile să fie însoțite de grupuri muzicale.

Aceleaşi manifestări de cultură muzicală erau prezente la banchete sau la ceremoniile funerare, ceea ce ne arată că lucrurile nu s-au schimbat prea mult în concepția omenirii în general, de atunci şi până acum.

Instrumentele folosite erau desigur modeste, şi ele făceau parte din următoarele categorii:

- Aerofonelor – fluier, nai, tulnic, bucium, corn, trompeta;
- Cordifonelor – harpa tracă foarte cunoscută sub numele de Magadis cu 20 de corzi, care a fost adoptată de greci şi în timp, „bineînțeles” a rămas de origine greacă, țitera şi chiar un fel de chitară de astăzi;
- Membranofore – tobe şi timpane.

Nu e întâmplătoare capacitatea creativă şi interpretativă în muzică a tracilor datorită descendenței din Orfeu, care poate fi considerat un părinte al muzicii şi care era trac. Este bine cunoscută legenda lui, cuprinzând ca la toate ilustrele existențe antice – ocultația şi epifania sa în drumul readucerii la viața din infern a lui Euridice pe calea sfintei iubiri şi a muzicii divine pe care o stăpânea.

Dacă examinăm cu atenție poporul român, vom constata foarte uşor că este dotat cu o muzicalitate deosebită prin aceleaşi calități creativ-interpretative, muzica fiind o formă de exprimare sinceră, întotdeauna cu caracter estetic al culturii într-un sincretism cu dansul şi versurile.

Tezaurul folcloric romanesc analizat mai bine de cca 100 de ani si evidentiat in toata maretia si valoarea sa abia la aparitia posibilitatilor tehnice moderne de culegere si inregistrare este un vad al arheologiei antice care ne permite sa descoperim mesaje stravechi prin decriptarea lor (cioburi) la fel cum oamenii de stiinta, istorici, arheologi, antropologi, sociologi, etc releva cu tarnacopul, harletul, peria, sapa, dar si tehnicile ultra-moderne existente, vestigiile culturilor vechi pe care le aduc la lumina prin metodele specifice stiintelor respective.

Aceasta arheologie muzicala nu are, e adevarat, pretentia rigurozitatii si a expertizei stiintifice, insa, prin intuitie si analiza comparativa, ne poate conduce la rezultate spectaculoase.

Cel mai important mi se pare ca releva existenta unei culturi traco-geto-dace, de o bogatie spirituala si materiala universala.

SĂ CĂUTĂM CETĂȚILE GRĂDIŞTEA

ing. Dumitru Vochescu

Grădiştea, este recunoscută după ultimele studii ca nume dacic. Chiar dacă mulți au spus că este nume slav, nu avem motive să nu cercetam istoria lor. Chiar dacă ar fi slav, ar însemna că cetățile existau la venirea lor pe aceste meleaguri. Important este că aceste cetăți trebuie cercetate acum, şi cu mijloace tehnologice moderne.

În primul rând observăm că cetățile dacice, Sarmizegetusa Regia, ca şi Sarmizegetusa Ulpia Traiana, au purtat în timpul istoriei noastre numele de Grădiştea.

Localități cu numele Grădiştea au existat pe lângă mari aşezări ca: Bucureşti, Craiova, Arad, Reşita, Slatina, Brăila, Giurgiu, Călăraşi, pe lângă cetatea Histria din lacul Razlem, (Is-Tria) sau pe principale căi de comunicație, sau căi de retragere, cum ar fi cetatea Grădiştea din jud. Vâlcea, amplasată pe drumul fără poduri ce trece de la Dunăre pe Drumul Domnului de Rouă, la Romula pe Drumul Muierii, trecând prin Craiova, Dealul Muierii, Poiana Muierii, Vârful Lui Pătru, până la Grădiştea de Munte, Sarmizegetusa –Regia.

Important este că nu s-a făcut încă un studio cuprinzând toate toponimele existente în țară şi în afara ei. De exemplu, Constantin Daicoviciu, pe când săpa la Sarmizegetusa Regia, a descoperit în apropiere de Alba-Iulia, o cetate într-un loc care se chema Grădiştea, în jurul căreia s-au cules legende despre nişte încăperi subterane foarte asemănătoare cu cele de la Grădiştea –Vâlcea.

În Republica Moldova se găsesc mai multe comune cu numele Grădiştea.

În Serbia, pe Valea Timocului, într-o regiune locuită de români, pe unde există şi palatele în care s-a născut Constantin cel Mare, dac, care a ajuns împărat al Romei, cunoscut de noi ca Sfântul Constantin, pentru creştinarea imperiului Roman, se găseşte localitatea Velica Grădiştea (Marea Grădişte).

Mai multe localități din fosta Yugoslavia mai poartă denumirea Grădiştea, şi cred că se mai găsesc în Bulgaria şi Macedonia.

Am crescut lângă cetatea Grădiştea de Vâlcea pe Dealul Muierii, şi am fost (verb…..) de legendele acestei cetăți. Interesant era că deşi se situa la o cotă mai înaltă decât restul dealului, în platoul ei exista un izvor cu apă curată, unde ciobanii care mergeau cu oile la păstorit între munte şi Valea Dunării, făceau un popas mai lung. Vitele căutau neapărat să bea apă din acest izvor.

Legenda spunea că sub cetate se găsesc nişte subterane mari unde se găseau buți cu miere şi mari depozite de bani şi bijuterii. Cetatea subterană ar fi fost făcută de nişte uriaşi nemuritori, care îi ajutau pe oameni să se apere de invazia căpcăunilor, şi de multe ori îi primeau să se adăpostească în cetate. Cetatea subterană avea câteva uşi secrete, care se deschideau la o dată anume, o sărbătoare pe care unii bătrâni o ştiau. Se zice că nişte oameni, aflând data deschiderii, au pândit şi au intrat în cetate. Fiecare a luat câte un sac de bani şi au ieşit. Numai doi inşi, mai lacomi s-au întors înapoi să mai ia câte un sac. În acest timp uşa s-a închis şi ei au rămas în interior. Ei au trăit în cetate unde aveau de mâncare şi băutură până când uşa s-a deschis din nou.

La ieşire au observat că trecuse multă vreme de la intrarea lor şi oamenii nu-i mai cunoşteau. Mai mult, au aflat că nici banii nu mai mergeau, că lumea nu-i mai cunoştea.

Se mai spunea că din cetate porneau canale subterane care aveau nişte ieşiri secrete ce răspundeau peste ceva distanțe. La aceste ieşiri, la zilele sorocite, înainte de deschidere se aprindeau nişte flăcări unde jucau banii. Aşa se zice că au găsit mulți intrările, dar nu s-au întors la timp şi au rămas închişi.

Adevărul este că foarte mulți oameni au găsit comori de aur şi argint. Se crede că multe comori au fost reale şi au existat mulți norocoşi. Se poate ca mare parte din aceste comori au fost păstrate moştenire de către urmaşi, care din cauza legilor aspre din România nu au fost valorificate.

Cred că este momentul să se dea nişte legi care permită valorificarea acestor comori care numai aşa ar intra în patrimonial național.

Este timpul să se treacă la o cercetare sistematică a acestor vetre de cultură materială, în care am putea găsi urme ale viețuirii strămoşilor noştri, unelte, arme, cimitire, construcții, şi de ce nu, documente scrise care ar completa golurile cu privire la limba vorbită pe aceste locuri.

Practic, lucrarea noastră trebuie să înceapă cu nişte studii organizate la care să se înroleze mase mari de oameni cuprinşi de un entuziasm al găsirii unor dovezi ale limbii şi culturii noastre milenare. Să ne cunoaştem trecutul şi să ne mândrim cu el. Ce poate fi mai frumos?

Se va întocmi harta cu toponimele Grădiştea, ca şi al altor toponime interesante.

Să realizăm monografii cu fiecare localitate, şi să ne creăm un site- pe internet sau în marile biblioteci.

Să ne dotăm cu aparatură performantă de căutare a metalelor, a gropilor de necropole, a cavităților subterane.

Să inițiem concursuri de cercetare a aparaturii necesare, între inventatori şi cercetători.

Să inițiem expediții tematice de cercetare în care să punem în evidență trasee şi puncte turistice interesante pe teritoriul nostru.

Voi începe cu Grădiştea de Vâlcea, pe care deocamdată o cunosc mai bine.

Să folosim societățile de alpinism şi trasee turistice, cum este Pelendava din Craiova.

Să antrenăm în jurul lor o mare parte din studenți şi elevi, sub îndrumarea corpului didactic. Câteva ziare şi posturi de radio şi televiziune să conducă şi să popularizeze aceste expediții.

Se va începe de la Dunăre, cu şoseaua pavată: Drumul Domnului De Rouă, până la Romula. Se va continua spre Craiova, pe Drumul Muierii, drum de salvare către munți şi păduri, a femeilor, copiilor, bătrânilor şi a vitelor, în timp ce combatanții luptau pentru apărarea pământului.

De la Craiova se porneşte pe Dealul Muierii, amplasat între bazinele Oltețului şi Amaradiei. Pe acest drum se circula intens în timpul războiului, când podul peste Amaradie de la Negoeşti era defect şi Amaradia venea învolburată.

De la Grădiştea, se va continua pe Dealul Muierii spre Muntele Muierii, cu nişte popasuri pentru vizitarea Peşterii Muierilor, şi a peşterii Polovraci.

La Muntele Muierii, întâlnim vestita Poiană a Muierii, pe care Nicolae Deleanu a descris-o atât de frumos în romanul "Nedeia din Poiana Miresii". Critica şi cenzura din acea vreme i-au impus acest titlu, considerând că Poiana Muierii ar fi un titlu indecent.

N. Deleanu, ne arata că de Sânziene, singura sărbătoare păgână din calendarul nostru se făcea la Poiana Muierii, o mare Nedeie, unde veneau negustori din toate provinciile româneşti şi unde puneau la cale nunti şi încuscriri între romanii nevoiți să trăiască între hotare diferite.

De la Poiana Muierii, se merge la Vârful lui Pătru, unde găsim construcții dacice, iar de aici până la Grădiştea de Munte, sau Sarmizegetusa Regia, drumul este cunoscut.

Acest drum al refugiului a dus la păstrarea Ființei Naționale a românilor în timpul vitregiilor cu care ne-au dăruit timp de 1000 de ani migrația popoarelor..

Tocmai în această noapte a istoriei, epoca năvălirilor, în care timp a avut loc şi creştinarea noastră, avem aşa de puține date istorice şi documente scrise, trebuie să facem orice efort care ne-ar aduce cât de puțină lumină.

Expediția ce urmează să o întreprindem va fi crucială. Vom merge cot la cot pe toata lățimea dealului, cu detectoare de metale şi detectoare sonore şi nu ne va scăpa nici un bănuț şi nici-o necropolă cu vre-un os de strămoş.

Cu câteva buldozere, se va crea o şosea turistică fără poduri şi inundații şi se va putea instala o întreagă rețea de centrale eoliene care ar mări zestrea energetică a țării.

Orice obiectiv arheologic şi istoric va putea fi transformat într-un obiectiv turistic, iar obiectivele turistice duc la dezvoltarea industriei locale.

RITUALURI DE TĂMĂDUIRE ÎN EVUL MEDIU CARPATIC

Dr. Elena Chitimia Armenescu

Dr. Costin Laurentiu Chitimia

Relațiile omului primitiv, a omului mitic, a omului tradițional cu Supremul, sunt menționate în mituri, legende, basme şi intermediate de simboluri ca purtătoare a informației ancestrale materializată în reprezentări de obiecte asupra cărora s-a pus amprenta sacrului. Sacrul devine astfel aproape vizibil şi palpabil.

Supremul aude, vede, se înduioşează şi-şi revarsă dragostea protejând ființa expusă fără apărare în fața monştrilor văzuți: grindina, vânturi dezlănțuite, uragane, şerpi, alte animale sălbatice, mania şi răutatea oamenilor, dar şi a celor nevăzuți pe care îi găsim în basmele noastre populare: Muma Pădurii, Ielele, Vântoasele, Zmeii, Nefârtatele (diavolul) etc.

În locuri considerate de ei sacre, identificate prin ceea ce azi numim clarviziune, erau organizate rânduieli, ritualice, împlinite cu sfințenie, pe care le întâlnim şi azi în vetrele noastre folclorice.

Revenind la ritualul propriu-zis, amintim în primul rând descântecele, care au făcut obiectul unei alte prezentări, apoi, trecerea copilului bolnav printr-o gură de lup, schimbarea numelui, desfacerea vrăjilor, a blestemelor, adică a unor cuvinte grele purtătoare de informație negativă, rostite cu răutate, manie şi ură, care se abat asupra unei persoane şi o tulbură, o dezorientează, cei apropiați nu o mai recunosc, în sensul că nu mai seamănă cu cea care a fost, are comportamentul schimbat, bizar, ia decizii pe care altădată le-ar fi respins, etc.

OBSERVAȚII ASUPRA UNOR ASEMĂNĂRI DE LIMBĂ ÎNTRE POPOARE FOARTE DIFERITE: ROMÂN, EVREU, CHINEZ, HAUSA, QUECHUA, ş.a.

Emanuel Florin Ganciu

Comunicarea al cărei rezumat îl prezentăm nu este o lucrare filologică propriu-zisă, ci se doreşte a fi încă un semnal pentru specialiştii în domeniu, dar şi pentru publicul românesc mai larg, preocupat atât de probleme de limbă cât şi de cunoaşterea adevăratei sale identități.

Lucrarea aduce un număr mare de elemente inedite apărute odată cu compararea, inițial, prin simpla alăturare a unor termeni asemănători ca formă şi sens din limbi considerate anterior fără nici o legătură filogenetică. Asemănările sunt suficient de numeroase pentru ca analizate statistic să fie eliminată problema întâmplării.

Premiza de la care s-a plecat a fost că a existat un popor primordial, matca, din care provin toate popoarele actuale (şi cele dispărute), popor care a avut o limbă, o credință, o cultură şi un mod de operare abstractă, prin simboluri, din care trebuie să fi rămas urme mai mult sau mai puțin numeroase, ceea ce constituie o zestre comună care trebuie cunoscută.

Scopul lucrării este de a pune în discuție posibilitatea de a hotărî caracterul unei limbi, doar pe baza asemănărilor cu limba (limbile) poporului (respectiv popoarelor) cu care poporul al cărui idiom este analizat a fost în contact o anumită perioadă istorică.

Nu sunt contestate influențele lingvistice care, evident, apar în relațiile dintre diferitele grupuri umane, dar care nu pot schimba în mod esențial caracterul unei limbi.

Un popor, în cadrul relațiilor de putere cu unul sau mai multe neamuri, se impune, supraviețuieşte sau dispare, prin asimilare sau extincție. Dar, în urma acestor confruntări – pe diverse planuri – nu apar alte popoare şi limbi, ci ele dispar sau îşi continuă existența păstrându-şi identitatea, dar pe o altă treaptă de dezvoltare. Pot apărea, în anumite condiții de context istoric şi de izolare ale unor populații aparținând aceluiaşi popor, dialecte şi graiuri, dar nu limbi noi. Teoriile contrare acestor afirmații nu sunt decât un evoluționism darwinist transferat în lingvistică. Evoluționismul, darwinist sau nu, s-a dovedit a fi fals în urma a numeroase cercetări matematice, genetice, paleoantropologice, geologice, ş.a. Evoluționismul aplicat la aceste domenii, inclusiv cel al formării limbilor, nu are o bază ştiințifică reală şi n-ar trebui să cedeze locul adevărului. Ştiința trebuie să slujească adevărului, iar nu adevărul să fie subordonat şi adaptat ştiinței. Romanitatea limbii şi a poporului român – şi a altor limbi şi popoare europene – a devenit un mit ridicat la rangul de dogmă. Miturile nu au ce căuta nici în ştiință şi nici în credința adevărată. Iar dogmele fiind adevăruri de credință fundamentale descoperite prin intervenție dumnezeiască, nu sunt proprii ştiinței care operează prin rațiunea discursivă.

Metoda folosită a fost explicarea creaționistă a apariției, dezvoltării şi diversificării limbajului şi chiar a degenerării lui.

Argumentul biblic: poporul primordial şi apoi cele provenite din el, în urma amestecării limbilor, sunt urmaşii supraviețuitorilor cataclismului diluvian petrecut la nivel planetar.

Argumentul ştiinţific, raționalist: nucleul uman primordial dovedit ca existență prin cercetări genetice a avut un mod de comunicare inițial care, apoi, s-a diversificat, amplificat şi complicat, existând posibilitatea să rămână anumite urme până astăzi (inclusiv în limbile moarte cunoscute).

Argumentul ştiinţific concret bazat pe observație directă apoi pe analiza a numeroase cuvinte cu forme şi sensuri identice sau asemănătoare unor popoare care să nu fi avut contacte directe timp de mii de ani sau dacă au avut ele să nu fi fost determinante pentru caracterul limbilor respective.

Argumente de altă natură decât cel filologic: concordanțe etnografice, mitologice, ş.a.

Materialul studiat l-au constituit limbi ale unor popoare foarte diferite ca rasă, localizare în spațiu, cultură, grad de civilizație, istorie: român, evreu, chinez, incaş, hausa (Africa de Vest), dar şi limbi moarte ca: latina, sanscrita, slavona, gotica şi sumeriana.

S-au cercetat cuvinte şi familii de cuvinte cu forme (radicali, morfeme-lexeme) şi sensuri primare sau derivate asemănătoare.

S-au studiat termeni care se referă la: ocupaţii, obiecte, forme gramaticale (sufixe, prefixe, ş.a) etc. comune popoarelor luate în discuţie, într-un număr semnificativ statistic.

TĂBLIŢA NEOLITICĂ SCRISĂ DE LA TĂRTĂRIA, NUMITĂ ŞI "TĂBLIŢA –SOARE". ASPECTE NECUNOSCUTE PÂNĂ ACUM. RITUALURI PRE-CREŞTINE. DESCIFRARE, CITIRE, INTERPRETARE. O ADEVĂRATĂ "CAPSULĂ A TIMPULUI"

Dipl. Ing. Eu g e n R ă u

Artefactele aparţinătoare culturii Vinca, foarte multe din ele purtătoare ale unor înscrisuri au fost şi vor fi obiectul unor discuţii aprinse. Majoritatea lor poartă semne, dar care probabil nu aparţin unui sistem de scriere finit. Câteva din ele însă, la cea mai sumară analiză comparativă pun în evidenţă existenţa unuia, în pragul finalizării sau chiar finit, însă nedescifrat. Această din urmă ipoteză din păcate este susţinută mai degrabă de o minoritate a comunităţii ştiinţifice decât o majoritate. Dar descoperirile majore şi punctele de cotitură de multe ori au fost opera unor individualităţi. Descifrarea scrierii lineare B, a celei egiptene şi a altora precum şi descoperirea unor stele şi planete au fost făcute mai întotdeauna de individualităţi şi nu de colective de cercetători. Pentru a intra în rândul unei scrieri propriu-zise există mai multe criterii ştiinţifice absolut necesare de a fi îndeplinite cum ar fi gradul de repetabilitate de exemplu. Ce păcat că nu există mai multe de acest tip în discuţie. Poate că urmează în viitor să fie scoase la suprafaţa pământului.

Nucleul şi centrul de greutate al acestei lucrări, se constituie în jurul faptului că asemenea semne/ litere au fost folosite pe scară extrem de largă, (este adevărat în perioade mai târzii).De reţinut că lucrarea nu îşi propune stabilirea şi statuarea locului de origine al celei dintâi scrieri din lume, oriunde ar fi putut să fie.

Lucrarea are ca obiect doar descifrarea sau dacă vreţi să-i spuneţi citirea acestei tăbliţe. În situaţia ipotetică că ar fi singură şi unică pe acest pământ, eu nu pot schimba această situaţie cu nimic. Este posibil ca fiind aplecat asupra operaţiunii de descifrare, ca unui meseriaş oarecare să îmi scape unele aspecte cu implicaţii majore în apariţia şi evoluţia acestei fiinţe neastâmpărat mişcătoare, cunoscătoare şi tot timpul în transformare şi dezvoltare care este omul. Eu sper ca această lucrare să nu fie luată ca o pretenţie de a afirma o poziţie de autoritate şi de ultim cuvânt în acest domeniu, ci dimpotrivă să constituie o incitare, o chemare de ajutor pentru a lămuri aspecte esenţiale legate de dezvoltarea umanităţii. Trebuie să reţineţi că posibilităţile mele, chiar cu toată dăruirea de care sunt capabil, sunt limitate de capacitatea unei singulare şi simple individualităţi.

REGHIN – EXISTENȚĂ MULTIMILENARĂ

Frandăş Ilie Simion

După ce Valea Mureşului scapă de strânsoarea munților Gurghiu şi Căliman şi se prăvale tăind în două dealurile podişului transilvan, într-un loc învăluit în pitoresc, spală în cristalinul apei sale poalele unui deal învăluit de lumina răsăritului şi parfumat de mireasma câmpului cu flori. Acest loc binecuvântat cu atâta frumusețe şi bogăție a devenit răscruce de cărări încă din timpul când acestea erau bătătorite doar de tălpile goale ale oamenilor primitivi care roiau din crăpăturile stâncilor şi din codri munților în căutarea unui areal mai prielnic. Pe terasele acelui deal au fost săpate primele bordeie apărate pe de o parte de pădurea ce îmbrăca vârful dealului, iar pe de altă parte de apa învolburată a Mureşului. Aşezarea a devenit statornică deoarece climatul şi împrejurările erau mult mai favorabile traiului decât cele din munte: locul era aşezat la confluența râurilor Mureş şi Gurghiu, în apropiere existau două zăcăminte de sare, la Ideciu de Jos şi Jabenița, vânat era destul în pădurile din jur, iar terenul era destul de mâlos. Acest lucru se întâmpla cu peste 2000 de ani înainte de Christos, când trăitorii acestui meleag foloseau doar scule şi arme din piatră; mai întâi cioplită, apoi şlefuită iar mai târziu, găurită. În tot ținutul în mijlocul căruia se află acum Reghinul s-au descoperit vestigii din acele timpuri îndepărtate. Când oamenii s-au înmulțit şi au devenit mai răi, grupurile de locuințe au fost înconjurate cu şanțuri şi valuri de pământ. Din acele prime forme de apărare unele fragmente s-au păstrat până în zilele noastre sub toponimele de Cetățuia la Batoş şi Chiheru de Sus, Cetataea Mică la Deda şi Ibăneşti, Dealul Cetății la Ideciu de Jos şi Aluniş, iar la Reghin, Jabenița, Gurghiu, Hodac, Dedrad, Săcalul de Pădure şi Brâncoveneşti au fost descoperite anumite elemente materiale din acele fortificații. Cercetătorul Marton Roska, în Erdely Regeszeti Repertoriuma, susține că între localitățile de acum Reghin şi Jabenița ar fi existat Cetatea Fetei şi Cetatea Slăninii.

În acest ținut viața şi-a continuat cursul neîntrerupt, dezvoltându-se mai multe aşezări legate între ele prin căi rudumentare de comunicație, care au permis pătrunderea în acest spațiu a elementelor unor culturi, printre care: Petreşti, Gheja, Turdaş şi Coțofeni, ale căror vestigii au fost descoperite în locurile: Țibliş, Sacălul de Pădure, Vârful Dosului, Râpa de Jos, Groapa lui Gal, Deda, Cetățuie, Gledinel şi Valea Luțului, Batoş, Pietroasa, Ibăneşti şi Voivodeni.

Continuitatea vieții organizate în comunități permanente este atestată şi de vestigiile ce datează din epoca bronzului anii 1900 – 1200 î.Ch., şi care au fost descoperite La Criptă, în Apalina, Grădina lui Nagz, cimitirul reformat, Dokert şi Grădina Fazekas din Aluniş, saspart şi Berg din Reghin, Păşune Deda, Păşune Batoş, Casa Câmpeanu şi Valea Logigului, Goreni, Şura hârburilor, Gorneşti, Dubişte Pădure, Hodac, Pârâul Sărat, Gurghiu, Pârloage, Sacălul de Pădure, Bunghat, Voivodeni, precum şi pe locurile unde acum se află localitățile: Glăjărie, Caşva, Comori, Petelea, Toaca şi Sântu.

Mai târziu când fierul devine hotarâtor în dezvoltarea forțelor de producție, securea, secera, coasa şi brăzdarul plugului revoluționează cultura unor cereale,

creând în acelaşi timp premizele dezvoltării unor meşteşuguri ca fierăria, olăritul şi țesutul. Unele modele din acele timpuri poartă amprenta culturii Basarabi, care a pătruns şi în acest culoar. Cele mai însemnate descoperiri din acea epocă au fost făcute în Berg, Reghin, La Cruce, Goreni, Dello, Aluniş, Pârâul de la Cetatea Fetei, Brâncoveneşti, La Moară, Breaza, Pe Deal, Ibăneşti, În Lunci, Jabenița, Lunca, Viile Dedarului, Petelea, Voivodeni, Suseni şi Adrian. Au rămas celebre fibulele de la Suseni descrise de Vasile Pârvan şi Aurel Filimon în anul 1924. Alte vestigii din epoca dacă au mai fost descoperite în următoarele locuri in jurul Reghinului: Dealul Marta, Gorneşti, Dealul Batoşului, spre Uila, Dealul Cetății, Gurghiu, Cetate, Sacălul de Păure, Deleni şi Apalina.

Pe mai multe vetre ale aşezărilor dace sau în apropierea lor s-au aşezat apoi romanii construind turnuri de pază, din care au fost localizate cele de la Ideciu de Sus, Vălenii de Mureş, Maioreşti, Bistra şi Ibăneşti. Toate acestea erau legate cu căi de comunicații, care s-au înmulțit intersectându-se între ele, cela mai importante trecând chiar prin Reghin spre Potaisa sau Brâncoveneşti. Castrele romane au fost construite la început din pământ, iar mai târziu din zid de piatră. Cel mai important a fost cel de la Brâncoveneşti, unde erau încartiruiți 1000 de călăreți, dar probabil că au mai fost şi altele prin acest ținut. Tot Marton Roska, pe care l-am citat mai sus, susține ideea că un astfel de castru ar fi fost şi în locul numit Saspart din Reghin, iar alți cercetători vorbesc despre un castru roman la Gurghiu.

Existența unor aşezări permanente în această regiune este atestată şi de descoperirile monetare ce datează din epoca post-romană: Maximianus Herculius (286-305) şi Constantinus II (337-361), descoperite la Reghin şi donate în anul 1859 liceului săsesc din Sighişoara, sau moneda descoperită anul trecut într-o grădină pe strada Morii din Gurghiu, cu efigia lui Filip Arabul (244-249) pe avers şi efigia personificată a Provinciei Dacia, cu sabie curbă în mână şi cu simbolurile legiunilor V-Macedonica şi XII-Gemina pe revers. Tot de atunci datează fragmente de tezaur decopere la Apalina, Indeciu de Jos, Indeciu de Sus, Dedrad şi Goreni. La Indeciu de Sus şi Apalina au mai fost descoperite şi monezi dintr-o epocă puțin mai târzie: Theodosius II (408-450) sau Justinian (527-565).

Toate aceste descoperiri atestă cu prisosință faptul că pe locul unde se află acum Oraşul Viorilor, a existat o aşezare permanentă încă din cele mai vechi timpuri. În anul 1839, cercetătorul Ignaz Lent von Frevenfeld ajunge la concluzia că în perioada romană, această localitate s-ar fi numit REGIUM PLUVIA, de unde provine numele german REGEN, şi apoi cel de astăzi, REGHIN.

În susținerea probațiunii celor afirmate de mine aici, pe lângă cercetătorii citați, aş mai face referire la opera următorilor înaintaşi, cărora cu această ocazie le aduc cuvenitul omagiu: A. Zrinyi, B. Orban, D. Protase, C.Goos, E. Amlacher, J. Paulovics, J.F. Neigebaur, W. Wagner, Valeriu Lazăr, Viorel Borşianu, Z. Molnar, E. Mera şi I. Ferenczi.

În credința că fără a şti dincotro venim, vom bîjbîi în viitor, am făcut această scurtă referire la istoria mai veche a şinutului Reghinului, fără pretenția că tema a fost epuizată, lansând chiar o chemare pe această cale către cei doritori să aprofundeze prin noi cercetări această problematică.

Jurământul de la Strasbourg şi Limba Română

O abordare nouă a Dacoromânei primului mileniu (sec. VI-IX).

Cazul Torna, torna fratre

Gheorghe Gavrilă Copil

În legătură cu propoziţia dacolatină **Torna, torna fratre,** atestată în sec. VI d. C., **Carlo Tagliavini**, în tratatul său **Originile limbilor neolatine**, a preluat „reexaminarea" făcută în anul 1942, de ungurul **M.Gyoni**, care susţine că în textul lui **Teofilact** se găseşte **torna, torna**, iar **fratre** apare doar în două din totalul manuscriselor, deci trebuie să fie considerat ca o modificare ulterioară a lui **frater**.

Datele problemei arată că spre sfârşitul secolului al VI-lea, dacolatinii din Dacia (România) de sud-est, împreună cu micile garnizoane locale opuneau o rezistenţă impresionantă în faţa avarilor. În această vreme de domnie a împăratului Mauricios, forţele imperiului roman erau angajate într-un război cu perşii. Comentiolus, comandantul Traciei, cu puţinele trupe de care dispunea, obţine o victorie la Zaldapa şi alta la Tomis, deci chiar pe teritoriul României. O coloană, condusă de generalul Castus, care s-a desprins de pe terenul principal al operaţiunilor militare, aventurându-se în urmărirea avarilor, la nord de Dunăre, fu zdrobită. Comentiolus, în această situaţie, ordonă retragerea, strategică, în Munţii Haemus (Balcani). Baian şi avarii săi pătrund în Tracia. Avarii se resfiră după pradă. Acesta e momentul pe care îl alege Comentiolus pentru a-i zdrobi. În plină noapte, generalii Comentiolus şi Martius îşi pun ostaşii în marş, urmând ca în zori să strivească tabăra lui Baian. În timpul acestui marş, din anul 587, unei vite de povară îi atârnă încărcătura, iar un camarad grăieşte stăpânului animalului, în limba părintească, să se întoarcă, să îndrepte sarcina: **Torna, torna fratre**, dar stăpânul animalului nu a luat în seamă cuvintele camaradului său, însă oştenii, auzindu-l şi închipuindu-şi că duşmanii dau peste ei, au luat-o la fugă, strigând **torna, torna**. S-a produs mare dezordine. În acelaşi timp fugeau şi avarii, îngroziţi de apariţia neaşteptată a oştenilor lui Comentiolus, dar în direcţia opusă. Acestea sunt transmise posterităţii de către **Teofilact** (610-640) şi de către **Teofan** (născut între 741-775, încetat din viaţă pe la 817). Se ştie că după lupte dârze, victoria a fost de partea imperiului roman, care i-a alungat pe slavi din Tracia şi i-a învins pe avari, în faţa Adrianopolului, în anul 587, respingându-i peste Dunăre. Armata lui Comentiolus nu era constituită din trupele imperiale, ci din localnici, în urma chemării la arme, pe care generalul le-o adresează, după ce avarii cuceriseră o parte din oraşele dunărene. E vorba de localnicii dacolatini de pe ambele maluri ale Dunării, care în chiar acele vremi aveau, la faţa locului, zeci de centre episcopale, inclusiv Arhiepiscopia Iustiniana Prima. Dar aceste rânduri sunt doar un rezumat al studiului, în care contextul cultural şi istoric, pentru dacolatinii şi galolatinii acelor vremuri, este mai pe larg.

În sprijinul cuvântului **fratre**, ca fiind în manuscrisul original al lui **Teofan**, nu **frater**, cum apare în cele mai multe copii ale operei acestuia, trebuie să avem în considerare manuscrisele cele mai vechi, mai aproape de timpul redactării originalului,

nu cele mai târzii. Cele mai vechi manuscrise, în care există forma **fratre,** sunt manuscrisele **Parisianus Regius 1711** şi **Vaticanus 978**, primul din sec. XI, iar al doilea, din sec. XI-XII. Aserţiunea noastră este bine susţinută documentar. Manuscrisele mai târzii sunt susceptibile de tendinţa unei erori. Aşa, probabil în sec. XV-XVII, cineva a însemnat pe marginea textului lui **Teofan**, după ms. **Vaticanus graecus 978**, f. 140, verso, **Torna, torna frater**, redând astfel, cu litere latine, ce era scris cu greceşti, **Torna, torna fratre**. Norocul nostru a constat şi de data aceasta, păstrării textului original, cu litere greceşti. Pentru acest lector, poate un învăţat umanist apusean, **fratre** îi apărea ca o greşeală. Aşa ne explicăm de ce în manuscrisele mai târzii, ale istoriei lui **Teofan**, în loc de **fratre** (barbarism), aflăm **frater** (latina cultă). Caracteristică pentru această tendinţă ne apare traducerea latinească a istoriei lui **Teofan**, făcută de **Anastasius**, bibliotecarul papei, care, în nici un chip nu poate fi un argument în sprijinul formei **frater**, căci ori **Anastasius**, ori copiştii acestei traduceri vor fi îndreptat textul, conform latinei culte, înlocuind **fratre**, cu **frater**. Numai că **fratre** este din vorbirea obişnuită a ostaşilor de rând din sânul Neamului Dac, de la sfârşitul sec.VI. Dacă ar fi fost vorba de o conversaţie în lumea cultă, a înaltei ierarhii bisericeşti de la Roma (sec. XI-XVI), desigur, s-ar fi consemnat forma **frater**. Copiştii, se vede, erau oameni cultivaţi, scriind în alte locuri, decât în cele în care se petrecuseră evenimentele consemnate de istoricii greci. Dar aceşti istorici greci trăiseră în Balcani şi au fost bine documentaţi asupra realităţilor carpato-balcanice. Este evidentă eroarea de a-i considera pe băştinaşii dacolatini, dar nu numai pe ei, ci pe toţi latinii orientali (tracii şi dacii), de la Dardanele, până în Ardeal şi Moldova, că vorbeau cu frater, ca în limba operelor lui Cicero. De această eroare nu a fost scutit nici **C. De Boor**, editorul din 1887, al manuscriselor lucrărilor celor doi istorici greci. Eroarea, uneori, se perpetuează, prin folosirea acestei ediţii, rămasă până azi, prestigioasă.

Corectarea cuvântului **fratre**, din istoria lui **Teofan**, respectiv din limba dacolatină, după normele limbii latine literare, nu se poate face unilateral, fără a se aplica aceeaşi corectare cuvântului **fradre**, din textul **Jurământului de la Strasbourg**, din limba galolatină. Dar cum nimeni nu a încercat aşa ceva, în raport cu Limba Franceză, apare cu toată limpezimea, părăsirea domeniului ştiinţei, de către cei ce au încercat eliminarea cuvântului **fratre,** din Limba Română a primului mileniu de d. C. Istoria lui Nithard, în care e consemnat textul galolatin (**fradre**), s-a păstrat într-o copie de la sfârşitul secolului al X-lea, deci de după un secol şi jumătate, copistul fiind considerat foarte fidel. Nithard a încetat din viaţă în anul 844. Teofan a încetat din viaţă în anul 817. Istoria lui Teofan, în care a consemnat textul dacolatin (**fratre**), s-a păstrat în copiile din secolului al XI-lea şi din sec. XI-XII. Nici fidelitatea acestor copişti nu poate fi pusă la îndoială. Nithard ştia foarte bine latina, dar nu corectează **fradre**, cu **frater.** Nici Teofan, având în vedere pe **fratre**, din secolul al VI-lea, nu îl corectează cu **frater**. Însăşi istoria lui Nithard este un argument, prin analogie, al autenticităţii frazei dacolatine.

Este pentru prima dată când s-a avut în vedere textul **Jurământului de la Strasbourg**, într-o cercetare ştiinţifică, în legătură cu limba vorbită de strămoşii românilor, în sec. VI.

CLOŞCA CU PUII DE AUR, SIMBOLUL FAMILIEI SACRE

LA TRACI ŞI ETRUSCI

Gheorghe Cârlan

"Da, etruscii nu ne-au lăsat istoria lor scrisă,

iar pe cea trăită le-au scris-o pentru noi

cei ce i-au nimicit".

(George Dennis, Lumea etruscilor, 1848)

Rândurile scrise mai sus de către "diletantul" George Dennis – după unii cercetători – în 1848 în lucrarea sa închinată etruscilor antici, după cunoaşterea la fața locului a urmelor şi urmaşilor lor în Toscana (Tuscana-tuşa-mătuşa) într-o lumină plină de compasiune şi înțelegere, ca şi poeziile închinate AUSONILOR - "blânzilor toscanezi" de către poetul francez Louis le Cardonnel (1862-1912), mai ales "ULTIMA VERBA" = "ULTIMUL CUVÂNT", "ULTIMA VORBĂ" în culegerea de versuri "Carmina sacra" = "Cântece sacre" (1912) se potrivesc cum nu se poate mai bine cu cele ce ar trebui scrise despre "AUSONII" din Carpați, cunoscuți în antichitate sub numele de traco-sciți, vlaho-valahii evului mediu, cu care se înrudeau şi se asemănau în multe privințe.

În urma cercetărilor efectuate am ajuns la concluzia că la traci şi etrusci "Cocoşul şi cloşca (cu puii de aur)" reprezentau simbolul "Familiei sacre".

Astfel pe un vas de la Vulci (Etruria) – Toscana a fost pictată scena intitulată "Patera cu ochi misterioşi" despre care G. Dennis scrie că semnificația "scapă expertului". Dar nu trebuie să fii expert "pentru a observa şi a-ți da seama că scena respectivă nu reprezintă altceva decât scena alegorică a unei căsătorii între doi tineri reprezentați prin „mirele-cocoş", „mireasa-găină", însoțiți de naşi („nunul mare-bărbatul cu lance", „nuna mare" în chip de Diana cu arcul la vânătoare de căprioare). Între miri, Apollo cu lira sa (Soarele) iar în spatele său o căprioară paşte liniştită şi neştiutoare.

Această scenă ne trimite la „Cloşca cu pui" a Tezaurului de la Pietroasa, şi la Cocoşul care lipseşte acum, precum şi la tradițiile şi obiceiurile legate de cocoş şi găină în toate cele trei momente din viața omului: naştere, nuntă, moarte.

Aceste tradiții la vlaho-valahii carpato-balcanici perpetuate din antichitatea îndepărtată până în zilele noastre se regăsesc în ceea ce Ernest Bernea scria despre

„Nunta în țara Oltului” la poalele nordice ale munților Făgăraş, în Transilvania, dar care se reîntâlnesc în întreg spațiul locuit de tracii antici, „cel mai numeros popor din lume, după inzi”, cum ne spune Herodot la mijlocul sec. V î.e.n.

Pe scurt, aceste tradiții şi obiceiuri, păstrate din neolitic la tracii sedentari, ca şi la etrusci, dovedesc originea comună, unitatea, continuitatea şi permanența de-a lungul mileniilor (VI î.e.n. - II e.n.).

Ernesc Bernea ne spune ce a văzut cu proprii lui ochi la Drăguş, în Transilvania: Feciorii din partea mirelui vin la casa miresei şi zic la poartă:

„Noi am venit la dumneavoastră

Nu pe porunca noastră,

Ci suntem cu domnul mire-n frunte

Vânători vestiți de munte...

Că am umblat

Şi-am cutreierat

Tot pământul...

Dealurile cu văile

Munții cu florile...

Şi-am urmărit o căprioară

Şi-i viitoarea mirelui soțioară...”

Cercetările întreprinse arată că din Rodnei până-n Rodopi, de la Nistru pân' la Tisa, peste tot sunt aceleaşi obiceiuri la nuntă, naştere şi înmormântare, peste tot se cântă „Ia-ți mireasă ziua bună/ De la tată de la mumă/ De la frați de la surori/ De la grădina cu flori...” Peste tot mirele are „steagul” lui cu cruce dublă, sub formă de stea în cinci colțuri, simbolul omului care, dacă moare înainte de nunta planificată precum în Miorița, să le spună prietenilor şi rudelor „Că la nunta mea/ A căzut o stea/ Soarele şi luna/ Mi-au ținut cununa..” Mirele are un buchet de flori artificiale, „vrâsta” lui, pe care i-l coase mireasa sâmbătă seara înainte de nuntă. „Vrâsta” e semnul feciorei, el poartă Vrâsta pentru prima şi ultima oară (v. şi Capul Vrâstelor pe faleza Mării Negre, la sud de Constanța). Mireasa are ca semn al feciorei rochia albă, „pintenul” sau „colacul cu gaură”, „fachelul”, „două ouă fierte” şi semințe de tot felul.

MITUL SARABHA ÎN SIMBOLISTICA TEZAURULUI DE LA AGIGHIOL

GHEORGHE ŞEITAN

Existenţa unei caste sacerdotal-regale dacice, numită Basarabha se poate susţine şi arheologic, aşa cum vom încerca să arătăm, propunându-vă o interpretare a unei unităţi decorative din cadrul tezaurului de la Agighiol-Tulcea. Ceea ce nu s-a observat până în prezent, de către specialiştii în arheologie, este faptul că în simbolistica decorativă a tezaurului, ce datează din secolul al patrulea î.e.n., se află un mit indo-european foarte important, cunoscut sub numele de Sarabha. El este reprezentat, de mai multe ori pe cupele de argint, aşa cum a fost descris în literatura vedică şi cea tantrico-buddhistă, adică printr-un cerb fabulos, având opt picioare în loc de patru. Pornind şi de la ceea ce înaintaşi ca N. Densuşianu şi B.P. Haşdeu au arătat cu privire la casta Sarabilor, studiul vine cu noi argumente în a demonstra că voievodul Basaraba-întemeietorul- nu trebuie căutat în evul mediu creştin ci în perioada dacică de dinaintea lui Burebista. Se demonstrează că tradiţia sacerdotal-regală s-a păstrat nealterată la daci şi ea a ieşit la suprafaţă după un mileniu de la agresiunea romană, de data aceasta sub o haină creştină. Cumularea de către Basarabii getici a ambelor funcţii-cea sacerdotală şi cea regală- corespunde celor două funcţii de rege şi zeu îndeplinite de Zalmoxis. Prin urmare, regele înmormântat la Agighiol-Tulcea în urma cu 2400 de ani era un rege get aparţinând castei Sarabha, ca dovadă fiind reprezentarea mitului în cauză pe cupele de argint ce i-au aparţinut. Sunt argumente ce susţin existenţa pe teritoriul Daciei, în perioada hiperboreană, a unui centru spiritual universal, condus de un monarh-sacerdot, numit Basarabha. Deci, nu există nici o ruptură între societatea feudală valahă şi societatea geto-dacică, iar cei care au văzut în numele Basarabha o etimologie cumană au greşit. Lingvistic, Basarabha este un cuvânt compus din “bha”-lumină şi Sarabha, adică Sarabha-Lumina, monarhul înţelept care răspândeşte lumina spiritului. Basarabha este voievodul-bodisatva, care luminează calea norodului, precum cerbul Sarabha, spre un teritoriu mirific, care, în sens istoric constituie mitul întemeierii statale, iar în sens religios înseamnă eliberarea de suferinţele existenţei. Cuvintele cosoroabă şi căpriori din limba română (neogetică) arată că avem de-a face cu un mit autohton, aparţinând unei populaţii sedentare, constructori de case. Este încă un argument că în spaţiul getic s-au format marile mituri indo-europene, iar aportul getic la cultura universală trebuie reconsiderat.

Speciile arboricole simbolizate pe Columnă şi traseele trupelor romane în cele două campanii dacice

Gligor Haşa

Traseele parcurse de trupele romane în primul, dar, mai cu seamă, în al doilea război dacic (105-106) au stârnit multe dispute în care s-au angajat “cu ultime argumente” istoricii trăitori în cultul arheologiei, ajungându-se uneori la afirmaţii aberante cum ar

fi trecerea unor corpuri de oaste, în frunte cu guvernatorul Moesiei Inferioare, prin Pasul Oituz şi pe la Bran. Logica bunului simț te obligă să accepți că şi oştile din acest spațiu aparținător Imperiului au parcurs drumuri amenajate la sud de Dunăre până la Drobeta, unde, la prima campanie exista un pod de vase, iar la a doua, Podul lui Apolodor. Dacă am admite această curiozitate, nu strategică, ci turistică, ne-ar contrazice hotărât cei 224 de arbori simbolizați pe Columnă, aparținând celor 37 de specii, dintre care doar 9 de răşinoase şi 20 de foioase, realitate pe care o putem atesta şi astăzi pe traseele îndeobşte admise de către istoricii probi pentru drumuri lesnicios de parcurs, mai ales în campania din 105-106, care, cu o excepție sunt aceleaşi, dar de acum amenajate şi întărite cu castre. Admițând ipoteza lui Grigore Florescu, la care aderă şi Hadrian Daicoviciu, conform căreia Manius Liberius Maximus, guvernatorul Moesiei Inferioare, pătrunde în Transilvania prin pasul Bran (101) şi apoi prin pasul Oituz (105) devine de mirare numărul restrâns al coniferelor reprezentate, ştiut fiind că pasurile respective sunt (şi erau) acoperite de mari păduri de răşinoase. După ce noi am străbătut cu maşina şi cu pasul toate traseele la care se referă istoricii, suntem convinşi că cele 9 tipuri de specii de răşinoase nu au putut fi cunoscute decât de cavaleria lui Lusius Quietus, care pătrunde pe Valea Oltului, ajunge în Transilvania prin pasul Turnu Roşu (în nici un caz prin pasul Vâlcan, greu accesibil şi astăzi) ține drumul de plai Răşinari, Cindrel, Vârful lui Pătru, unde amenajează durabil primul castru, iar de aici, din castru, iar de aici, din castru în castru: Comărbicel, Jigoru, Jigorel, Dealul Negru, până împresoară Sarmizegetusa dinspre est şi nord. Se pare că acest iscusit şi temerar general dă lovitura de grație ocupând cetatea Fețele Albe, de pe Muncelul Godeanului, de unde Decebal conducea ostilitățile şi de unde va porni ultimul său drum, către Mureş, Apuseni şi Dacii Nordici, urmărit de Tiberius Claudius Maximus.

Cercetători avizați au ajuns la concluzia că tipurile de specii reprezentate de sculptori la Roma, după desenele anexe la Comentariile lui Traian, în mintea căruia încolțise, probabil, ideea Columnei încă din timpul primului război, deşi contaminate de "nişa dendrologică-ecologică" a executanților, care nu vor fi fost în Dacia, cu excepția unor meşteri, au un mare grad de autenticitate. Pădurea dacică reflectată pe columnă urcă de la Dunăre, în principal prin Banat, către Transilvania, speciile reprezentate, în raport cu frecvența, fiind sorbul, neamul stejarilor (stejar, gorun, ceran), urmat de 9 răşinoase (văzute de o parte şi de alta a pasurilor de la Tapae şi de la Făget-Dobra). Pe unul din aceste trasee a înaintat, cu prudență, Traian cu o numeroasă cancelarie de genişti şi scribi. De aici peisajul aparține arțarului, fagului, părului şi mărului sălbatic, arinului etc.

Astfel judecând lucrurile, Columna ne apare din perspectiva pădurii dacice ca un papirus desfăşurat pe verticală, într-o spirală de 125 de scene, pe o lungime de 200 de m, anexă la “comentariile” lui Traian, făcute după modelul comentariilor lui Cezar. Dacă ni s-ar fi păstrat, ar fi fost reprezentarea fidelă, prin arbori stilizați, a celor două companii. Ba, mai mult, ne-ar fi convins că acest monument unic al lumii antice este o lucrare oficială, care limitează imaginația artistului şi are, totuşi, o mare valoare artistică.

Savanții, preocupați de subiect, au împărțit spirala Columnei în 154 de secvențe: 78 aparținătoare primului război dacic (1-78); 76, celui de al doilea război dacic (79-155), din care zece privesc spațiul parcurs din Italia până la Dunăre. Ca frecvență, după

figurile umane (2500), apar pe friză arborii (224), cu o dublă menire: pe de o parte cifrează informații silvice privitoare la teritoriul parcurs şi formele de relief, pe de altă parte marchează (izolează) scenele după sistemul-bandă al desenelor animate. Pe lângă faptul că reducerea la scară este riguroasă în raport cu realitatea de pe teren, reprezentarea lor se subordonează unor caracteristici biometrice menite să comunice informații traductibile în cuvinte. Astfel, la o cercetare riguroasă, având la îndemână metopele spiralei şi atlasul arboricol, ajungem la concluzia că la vremea celor două campanii pădurea dacică era formată din arborete naturale greu de străbătut, că ele erau plurietajate până la etajul superior alcătuit din arbori seculari; că peisajul şi după confruntările cu Domițian, era sălbatic şi inospitalier. Pădurea de pe Columnă este, că place ori nu place ideea istoricilor-arheologi, una mediteraniano-carpatică prin climă, zona Banatului deluros şi a Țării Hațegului fiind influențată până astăzi de o climă mai dulce, favorizată de culoarul Cernei. De aceea în ordinea reprezentărilor arboricole predomină scoruşul sau sorbul din pădurile şi livezile de astăzi ale Banatului. Mulțimea apelor curgătoare şi a celor băltite de pe traseele trupelor romane explică şi reprezentarea mai frecventă a arinului (confundat de unii cercetători ai subiectului cu arțarul), a plopului de apă şi a salciei. Sub un arin îşi ia viața Decebal lângă o apă mare dincolo de care îl aşteaptă luntriile (apă care nu poate fi alta decât Mureşul); la Ranistorum (Orăştia de astăzi, cu dealul "La Gorgane") îi este dus capul şi mâna dreaptă, întrucât regruparea trupelor nu se putea face departe de teatrul confruntărilor ultime, fapt adeverit şi de reprezentările arboricole de aici, existente până astăzi: stejarul, arțarul, ulmul şi frasinul.

Relieful sugerat prin frecvența speciilor arboricole este unul domol, de dealuri şi pasuri, cu excepția scenelor care ilustrează simbolizat traseul montan, de culme, al cavaleriei lui Lusius Quietus, aşa cum reiese din singurul fragment din Comentarii, păstrat la gramaticul Priscianus: Drobeta – Berzobis (azi Bârzava), Aizis-Arcidava (azi Vărădia – Centum Putri (Surduc) – Aizis (Fârliug) – Tibiscum (Jupa) – Tapae. Noi credem că de la Jupa armata condusă de Traian s-a împărțit în două coloane: una urmează valea Bistrei direct către Părțile de Fier ale Transilvaniei şi Țara Hațegului; a doua îşi croieşte drum lesnicios spre stânga, străbate culoarul Făget-Dobra şi, pe Valea Mureşului, importantă arteră de circulație din străvechime, ajunge la actuala Orăştie (Ranistorum?), iar de aici, pe Apa Grădiştei, la Costeşti şi Blidaru. Celălalt corp de oaste, în frunte cu împăratul, după bătălia sângeroasă de la Tapae, va străbate Țara Hațegului dinspre sud-est spre nord-est, iar de la Aque (Călanul de astăzi) urcă pe Valea Luncanilor, cucereşte Piatra Roşie, străbate dens populatul Platou al Luncanilor, care străjuieşte dinspre sud Sarmizegetusa, şi face joncțiunea cu oştile ce vin dinspre Mureş, concomitent cu împresurarea executată dinspre nord-est de către cavaleria venită peste plai, campând la Vârful lui Pătru, Comărnicel, Jigoru. De reținut că fără excepție locurile unde se dau bătălii pentru cucerirea unor cetăți şi puncte întărite sunt marcate cu metropole Columnei cu specii de foioase, acestea întărind ideea potrivit căreia traseele celor două invazii au fost aceleaşi sau relativ apropiate. Cetăți, cetățui, puncte întărite de pe alte trasee pe care ni le propun istorici puteau fi distruse şi arse după căderea Sarmizegetusei şi moartea lui Decebal: Tilişca, Căpâlna, Bănița, Buridava, Angustiae, Craiva etc.

Cunoscut fiind faptul că suprafața împădurită a spațiului carpato-danubiano-pontic reprezenta peste 75% din teritoriul care face subiectul şi obiectul confruntărilor din cele două războaie dacice, este de la sine înțeles că după ruşinoasele experiențe

războinice în Dacia, cunoscute de Fuscus şi Domițian, Traian a ales deliberat trasee scurte şi accesibile, purtând "războiul mai mult cu cumpătare decât cu înfocare". Raportată la întreaga suprafață de răşinoase a pădurii dacice, suprafața simbolizată pe Columnă este mai redusă, întrucât şi spațiul montan al pădurilor de conifere străbătut de trupe a fost doar parte a unui traseu. Proporția reprezentării foioaselor şi răşinoaselor ne apare de o precizie uimitoare şi argumentează autenticitatea ilustrațiilor de pe Columnă. Gradul cel mai înalt de autenticitate este cel al foioaselor, ceea ce ne îndrituieşte să credem că executantul (meşterii) l-a însoțit pe Traian şi cancelaria imperială pe traseul principal, ferit de ambuscade.

Izvoarele literare despre războaiele duse pentru cucerirea Daciei sunt laconice şi răzlețe. Arheologia, cu toate eforturile de până acum, se arată neputincioasă când este vorba despre drumuri, etape, efective, aliați, confruntări armate sau inițiative diplomatice. Toate acestea au îndreptat atenția cercetătorilor către Columnă, cu "reliefurile-cuvinte" interpretate uneori greşit, alteori cu preconcepții. E drept că unele sunt clar-vorbărețe, altele stau sub pecetea tainei ori au fost erodate de timp şi factorii naturali. Au existat studii pertinente şi abordări promițătoare care, din diferite motive, nu au fost duse până la capăt. Descifrarea celor 125 de scene de pe spirală de 200 m presupune o viață de savant închinată acestui scop şi recopierea lor cu mijloacele de vârf ale tehnologiei computerelor. În ultimii ani, măcinați fiind noi de patimi politice şi rătăciri, subiectul a ieşit complet din atenția exegeților. Cel mai important moment (şi monument) din istoria multimilenară a poporului român este tratat chiar şi în manualele şcolare "printre altele". Încercările ambițioase ale istoricului Hadrian Daicoviciu au fost abandonate de o moarte timpurie. În plus, fel de fel de neaveniți sau de istorici făcuți la grămadă încearcă să reitereze luptele lui Haşdeu cu Aronpumnistul. Daci puri sau romani puri! – pentru orbii cu două bastoane albe altă cale nu există. În toate aceste dispute aride (chiar şi despre Columnă) se uită că mărețul monument de la Roma aparține mai mult dacilor decât romanilor: cu aurul dacilor a fost edificat şi jertfa lor de sânge o reprezintă. Dincolo de acestea e numai legenda.

ASPECTE TEHNOLOGICE ÎN DACIA PREROMANĂ

Autor Dl Gusic Jules Vladimir

Coautori: D-na Gusic Margareta Gusic, Dl Oprea Lucian

Autorii fac în această comunicare o incursiune într-un domeniu în care atât datele arheologice cât şi unele documente scrise, dar şi posibilitățile oferite de logica deductivă: oferă o altă cale noetică în sprijinul căreia se înscrie şi mesajul epistemologic al aforismului: "res ipsa loquitur".

Este o certitudine faptul că bogatele zăcăminte metalifere dar şi saline ale Daciei, îndeosebi a componentei sale ardelene au determinat şi au stimulat mineritul şi

implicit tehnologiile din acest domeniu, arheologic atestate, dar au stimulat şi agresiunea cu scop prădalnic a împăratului Traian.

Propensiunea şi iscusința dacilor pentru exploatarea şi bogăția auri şi argiroferă îi transformă în victimele râvnitorilor la bogăția lor, la aceasta putându-se adăuga şi uriaşele resurse de sare, sarea fiind o necesitate primordială în imperiul Roman, "sal" fiind şi solda, salariul legionarilor romani.

Distinsul istoric Ion Horațiu Crişan arată că de altfel geto-dacii şi-au dezvoltat abilitățile şi îndeletnicirile dependente de tehnică şi de cunoştințele tehnologice, pe practici ancestrale pregeto-dacice în domeniul mineritului şi prelucrării metalelor, dacii cunoscând tehnica exploatării cuprului chiar şi din combinațiile acestora cum este malachitul (carbonatul de cupru hidric) şi alți compuşi cuprici, ceea ce era cu atât mai important cu cât resursele de cupru nativ erau în mare parte epuizate. Sunt cunoscute cuptoarele dacice pentru prelucrarea minereurilor feroase la Sercaia (Braşov), Doroşeni (Covasna), Păuleni-Ciuc precum şi cis carpatic, la Bragadiru, Botoşani, Piatra-Neamț, Buneşti, Cetățeni care au stat şi la baza unei adevărate industrii de unelte agricole.

Autorii se referă şi la tehnica tâmplăriei şi dulgheriei. Prelucrarea aurului este atestată şi de conținutul marelui tezaur de la Hinova (Mehedinți). Din sursa citată autorii menționează date referitoare la tehnica exploatării minereurilor de sare (exemplul de la valea Florilor-Ploscas, Cluj), în tehnica fabricării sticlei, în diferitele categorii de construcții civile şi militare, în tehnica ceramicii, vestimentației, substanțelor colorante.

În concluzie autorii fac considerațiuni asupra gradului avansat al civilizației – în sensul larg al cuvântului – încă în perioada preromană, atestată de altminteri şi pe alte planuri decât cel tehnic al societății geto-dacice.

DATE DESPRE COMERȚUL ŞI INDUSTRIA DIN DACIA PREROMANĂ

Aurelian GOGULESCU

Luana TEODORESCU, Valentin MÎNDRUȚIU, Vladimir GUSIC

Autorii fac câteva considerații referitoare la viața economică din Dacia Preromană şi schimburile comerciale, care au avut loc în acea perioadă a istoriei Daciei. După cum sugerează NICOLAE IORGA în magistrala lucrare „Scrieri Economice” (publicată într-o ediție exhaustiv ştiințifică de către doamna prof. univ. Dr. Georgeta Penelea) producția economică în Dacia Preromană ajunsese la un nivel care depăşea nivelul de subsistență şi permitea şi schimburi economice, încă de pe vremea Agatârşilor şi care au crescut după organizarea Regatului lui Burebista, astfel încât pe de o parte se făcea aprovizionarea din teritoriile limitrofe lor, a coloniilor eline pontice, îndeosebi cu grâu şi mei (şi în pofida interdicției cultivării viței-de-vie în Dacia Preromană şi cu vin existând şi amfore ceramice cu această utilizare, autohtone sau importate). Desigur şi aurul constituia o ofertă dacică, pe care apoi cucerirea romană a

transformat-o din ofertă, în pradă, având ca sursă un minerit activ, pe de altă parte unele produse erau exportate şi în Moesia, aşadar în aria transdanubiană. După cum arată Ion Horaţiu Crişan anumite descoperiri numismatice din perioada Preromană îndreptăţesc supoziţia că schimburile comerciale preromane nu s-au rezumat la troc. În perioada succeselor militare asupra romanilor (obţinute înaintea cuceririi Daciei de către Traian) de către daci şi pactului defavorabil Imperiului, în vigoare în perioada domniilor împăraţilor Domiţian şi Nerva a funcţionat un sistem de ajutorare tehnico-economică unilateral favorabil dacilor, ceea ce alături de ispita de a stăpâni sursele de metale preţioase şi alte bogăţii ale Daciei a dus la războiul de cucerire a Daciei întreprins de către Traian, război grăbit şi de incursiunile dacilor la sud de Dunăre. Oricum „Aleea Jacta Fuit" încă cu mult înainte, când Iuliu Cezar decisese deja declanşarea cuceririi Daciei. Ar fi publicat oare şi Cezar un „De Bello Dacico", care să aibă un destin mai fericit decât lucrarea lui Traian?

În comerţul exterior al Daciei Preromane a existat conform lui Ion Horaţiu Crişan şi o importantă componentă a importului de produse în Dacia, probabil prin troc.

Dezvoltarea impetuoasă economico-comercială a Daciei Romane este, considerăm, un indiciu că aceasta a survenit pe un teren deja fertil în aceste domenii, adică încă din perioada Daciei Preromane.

O IPOTEZĂ DE LUCRU PENTRU CERCETAREA IMPLICAŢIILOR DACOLOGICE ALE RELAŢIILOR DINTRE LIMBILE ROMÂNĂ ŞI ALBANEZĂ

Vladimir GUSIC, Alexandru BĂDULESCU, Emil Gheorghe MÎNDRUŢIU, Diana IONESCU

Până în prezent nu s-a putut reconstitui limba vorbită de traco-iliri şi geto-daci, cunoscându-se doar un mic număr de cuvinte ca aparţinând limbii vorbite de aceste seminţii, multe dintre acestea fiind numele populare de plante. Nu trebuie considerat că această reconstituire, măcar parţială, nu va fi într-o zi posibilă. Desigur, cum remarca savantul dacolog ION HORAŢIU CRIŞAN, nu putem să regretăm îndeajuns pierderea (pare-se fără speranţă de a fi regăsit) textului lucrării împăratului Traian „**De Bello Dacico",** care ar fi elucidat poate şi multe aspecte ale limbii vorbite de daci şi ar fi putut releva şi existenţa unor scrieri în limba respectivă. Autorii, pornind de la unele similitudini lexicale dintre română şi albaneză emit în această comunicare o ipoteză de lucru pe baza unei metodologii aplicată de istoricul american Morgan, în reconstituirea unei realităţi revolute pe baza unor realităţi actuale. Mutatis Mutandis este vorba de efectuarea unei cercetări ale cărei principii le vom expune în cele ce urmează. Am reflectat de mult la faptul că din fostul univers daco-geto-traco-iliric nu a „supravieţuit" nici o limbă sau măcar un dialect viu în afara limbii albaneze singura cale până în prezent posibilă de a cunoaşte cât de cât limba vorbită cândva de popoarele din acest univers şi de a încerca o reconstituire fie şi parţială a lexicului

acesteia. Este desigur suficient că există cuvinte comune limbii albaneze şi limbii române, atât de uzuale ca: bucuria (în limba albaneză şi nume propriu), păstaie, copaci, pentru a constata capacităţile limbii albaneze de a ajuta la identificarea şi recuperarea reminiscenţelor dacice din limba română. Autori ca J.E. THUNMANN (1774), BOGDAN PETRICEICU HAŞDEU, Al. PHILIPPIDE, O. DESUŞIANU, Al. ROSETTI, G. REICHENKRON au abordat diverse aspecte ale relaţiei lingvistice româno-albaneze, pe căile încercării de cunoaştere a limbii daco-tracice. Până în prezent nu au fost înregistrate rezultate care să ofere o imagine satisfăcătoare în acest domeniu. Autorii comunicării propun o ipoteză de lucru care ar putea pe baza ideilor şi a metodologiei, mai sus prezentate, să aducă noi elemente de cunoaştere şi care implică, considerăm, o cooperare în toată aria balcanică şi chiar dincolo de limitele acesteia:

1. Alcătuirea unei liste a cuvintelor din limba română, care nu sunt de origine latină, slavonă, slavă, maghiară, ebraică, greacă, turcă, a neologismelor pătrunse începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea (Dimitrie Cantemir a intuit, poate primul, importanţa unor asemenea cuvinte).

2. Alcătuirea unei liste, cu asemenea termeni, şi din limbile celorlalte popoare existente în aria daco-traco-ilirică şi **compararea acesteia cu cea alcătuită pe baza studiului lexicului românesc.**

3. Investigarea pe aceeaşi bază a lexicului limbii vorbite de toţi românii din comunităţile din Peninsula Balcanică, dar şi a lexicului istro-român (aromâni, meglenoromâni, cuţo-vlahi, etc.)

4. Studiul comparativ trebuie extins nu numai pe plan geografic, dar şi pe plan cronologic comparativ, aşadar, în perspectiva evoluţiei în timp a fondului lexical şi chiar a semanticii acestuia. Accentul trebuie pus desigur pe lexic, care este mai stabil şi peren în comparaţie cu fonetica şi sintaxa, cercetarea trebuind să fie extinsă, pe cât posibil şi la domeniul folcloric.

5. Deşi poporul român, se află, în principal, la confluenţa dintre daci şi romani, nu trebuie omis faptul că singurul popor existent actualmente în lume, înrudit cu românii, pe linie daco-traco-ilirică este poporul albanez, schiptarii.

6. Este evident că dorinţa unei împliniri a acestor deziderate implică o îndelungată şi laborioasă cercetare ştiinţifică şi colaborarea internaţională în domeniu de la care daco-tracologia are, pe drept cuvânt, de aşteptat multe elucidări, ceea ce implică şi un parteneriat multidirecţional cu participarea unor specialişti din mai multe ţări.

7. Cercetările dacologice trebuie orientate şi pe tărâmul diferitelor forme de expresie ale folclorului, care poate fi o sursă de cunoaştere în domeniul care ne interesează pe toţi cei care participăm la lucrările acestui forum deci şi pe tărâmurile folclorului muzical.

CRUCEA – SIMBOLUL MÂNTUIRII

Pr. HORIA ŢÂRU

În antichitate, un rol important în istoria omenirii l-au avut cele patru simboluri considerate fundamentale: centrul, cercul, crucea şi pătratul. Crucea {grec. σταυρος ăstaurosî, lat. crux} este semnul compus din două linii întretăiate. Crucea este cea care a stabilit relaţia dintre celelalte simboluri fundamentale: la intersecţia celor două drepte se află centrul; crucea se înscrie în cerc împărţindu-l în patru; prin unirea extremităţilor braţelor se obţine pătratul, care la rândul lui împărţit în două prin diagonală dă naştere triunghiului. Aceste simboluri au dat naştere unui limbaj universal complex. Ca cel mai totalizant dintre simboluri, crucea simboliza pământul, numărul patru şi al pătratului, stătea la baza tuturor simboluri de orientare raportate la punctele cardinale cereşti. Orientarea spaţială se făcea pe direcţia est-vest (răsăritul şi apusul soarelui), iar orientarea temporală pe direcţia sud-nord (axa de rotaţie a lumii), iar prin încrucişarea axelor se ajunge la crucea de orientare totală.

Funcţia de sinteză şi de măsură a crucii se raportează la punctul unde se întâlnesc cerul şi pământul. «*în ea se amestecă timpul şi spaţiul. Ea este cordonul ombilical, niciodată tăiat, al cosmosului legat de centrul originar. Dintre toate simbolurile, ea este cel mai universal, cel mai totalizator. Crucea este simbolul intermediarului, al mijlocitorului, al celui care este, prin chiar natura sa, permanenta aducere laolaltă a universului, şi comunicarea între pământ şi cer, de sus în jos şi de jos în sus*»[1]. Crucea măsoară spaţiile sacre, templele, marchează pieţele oraşelor, străbate câmpurile şi cimitirele, iar întretăierile braţelor crucii marchează răspântiile. «*Puterea ei este centripedă şi centrifugă. Ea explicitează misterul centrului. Crucea înseamnă împrăştiere, emanare, dar şi adunare, recapitulare*»[2].

Crucea este un simbol apărut în preistorie. în spaţiul românesc, crucea a fost atestată în orizontul cultural al paleoliticului, răspândit în epipaleolitic şi neolitic. O găsim inscripţionată pe tăbliţa circulară descoperită la Tărtăria. Tăbliţele de la Tărtăria aparţin străvechiului complex cultural timpuriu Turdaş-Vincea, propriu neoliticului sud-est european, datat în mileniul al VI-lea, în jur de 5300–5200 a.Chr. şi face parte din scrierea «Vechii Civilizaţii Europene/Old European Civilization», dovadă certă a apariţiei scrierii în sud-estul Europei. Sute de vase, farfurii, cupe votive din zona centrală şi estică a Peninsulei Haemus/Balcanică aparţin perioadei timpurii şi clasice ale culturii Vincea (Gumelniţa, Boian, Gradeşniţa, Vraţa), prezentând semne ale scrierii Vechii Civilizaţii Europene/Old European Civilization. Tăbliţele de la Tărtăria sunt cu aproape 2000 de ani mai vechi decât scrierea sumeriană. Confecţionată din lut ars, tăbliţa circulară are un diametru de 6,6 cm., cu un orificiu în partea superioară, ceea ce presupune că era utilizată ca «medalion» în cazul în care era legată cu «sfoară». Tăbliţa este împărţită de o «cruce» în patru cadrane/planuri, în fiecare dintre ele găsindu-se semne inscripţioanate[3].

Crucea era un simbol al «*Soarelui sfânt*», al «*cultului solar*», continuator al «*cultului morţilor*». Se pare că de la pelasgii/străvechii valachi ai ţinutului carpatic, crucea s-a răspândit la popoarele antichităţii. Crucea înscrisă într-un cerc, devenită

«*roată solară*» a fost cunoscută la popoarele euro-indiene în cultul solar ce ținea de solstiții şi echinocții. «*în nopțile solstițiale, roți de car îmbrăcate în paie şi aprinse se dau de-a dura de pe înălțimi la vale, însoțite de tineret, care aleargă chiuind, țipând şi bătând tălăngi... în Banat, la echinocțiul de primăvară se purta pe o roată trasă de mai mulți flăcăi unul din plugarii leneşi ai satului, în jurul căruia se făceau glume referitoare la faptul că nu a profitat de vremea bună, de cerul însorit, ca să-şi are pământul la timp. Nu ştim în ce măsură* roata solară *a celților care au conviețuit cu dacii, în câteva zone pe teritoriul Dacii, s-a transmis dacilor, care ca indo-europeni ar fi putut să aibă şi ei roata ca simbol solar. Dar ştim că, în mitologia lor, celții aveau un anume* zeu al roții, Tarams, *căruia druizii îi consacraseră un cult complex, cu rituri de inițiere apotropaice şi tropaice. Dar şi grecii acordau un cult* roții solare, *reprezentând prin ea când* Olimpul, *când* Infernul. *Este prezentă* roata solară *în numismatica histriană, ca un element de cult autohton îmbinat cu unul eterohton*»[4].

}n Egipt, *crucea* sau *nodul magic,* denumit *anh* '*Cel Viu*', de la *Nem Anh,* a fost utilizat în iconografia contrariilor. Ovalul din partea superioară a crucii reprezenta soarele, cerul şi pământul la nivel macrocosmic şi pe om la nivel microcosmic. «*Cecul său este imaginea perfectă a ceea ce nu are nici început, nici sfârşit: reprezintă sufletul care este veşnic, provenind din substanța spirituală a zeilor; anh-ul figurează starea de transă în care se zbătea inițiatul, mai exact, înfățişează moartea, răstignirea alesului, în anumite temple, inițiatul fiind chiar culcat de către preoți pe un pat în formă de cruce... Cel ce deținea cheia geometrică a misterelor ezoterice, al cărei simbol era tocmai această cruce cu toartă, ştia să deschidă porțile lumii morților şi putea pătrunde semnificația tainică a vieții veşnice*»[5]. Zeii şi regii țineau în mână întotdeauna un *anh* pentru că erau nemuritori, având viață veşnică. Morții țineau în mână *anh-ul* pentru a implora zeii să le acorde nemurirea. *Anh-ul* se mai numea şi «*nodul lui Isis*», cu acel soi de şiret care înconjoară ramurile şi inelul crucii, asemenea unor plete răsucite, simbolizând viața şi nemurirea, dar şi legăturile cu viața muritoare şi pământească şi care trebuie deznodate pentru a deveni nemuritor. Semnalăm denumirea crucii în egipteană: *anh* care îşi are originea în «*Nem Anh*». în citirea inversă, de la dreapta la stânga: *NEM Anh* se citeşte «*AMEN*»[6] ! întâmplare, hazard ! Cuvântul «*AMEN*», simbol al afirmării şi al confirmării, a fost des folosit în Biblie, în liturghia mozaică şi în cea creştină, la începutul sau la sfârşitul unei fraze. în *Apocalipsă, CHRISTOS* a fost numit AMEN[7] ! în Biserica Ortodoxă Română se utilizează cuvântul *AMIN.*

Crucea a fost răspândită şi în China reprezentând simbolul omului: având brațele desfăcute, acesta pare dispus în cinci părți sub formă de cruce, cele două brațe, bustul, centrul – adăpost al inimii – capul, cele două picioare. De asemenea, simbolizează universul: două axe, una verticală şi una orizontală, trecând printr-un acelaşi centru; ordinea şi perfecțiunea; şi, în cele din urmă, voința divină care nu poate dori decât ordinea şi desăvârşirea[8].

}n Insula Creta s-a descoperit o cruce din se0colul XV a.Chr.

}n «*Vechiul Testament*», crucea a fost prezentă pe diferite obiecte, metafore şi semne: altarul, toiagul lui Aaron şi a lui Moise, stâlpul pe care Moise a ridicat şarpele de aramă, binecuvântarea fiilor lui Iosif de către Iacov, cu mâinile încrucişate şi semnul grafic a lui Ezechiel. Acest semn grafic, a fost revelat proorocului Ezechiel şi lucrării acestuia, reprezentând ultima literă a alfabetului ebraic citită «*tau*», aflată în

expresia «*thava tau*», reprezentat printr-o «+». în limbile semite această literă a fost grafiată sub diferite forme: «*crux imissa*» (+), «*crux decusata*» (X), «*crux comissa*» (T) sau «*stâlpul drept ascuțit, spânzurătoarea*». Hotărând să-i piardă pe nelegiuiții din Ierusalim, Dumnezeu s-a adresat proorocului Ezechiel: «*Treci prin mijlocul cetății, prin Ierusalim, şi însemnează cu semnul crucii* (+) *pe frunte, pe oamenii care gem din cauza multor ticăloşii ce se săvârşesc în mijlocul lui*». Iar celorlalți le-a zis: «*Mergeți după el prin cetate şi loviți şi ucideți şi nimiciți pe bătrâni, tineri, fecioare, copii şi femei, dar să nu vă atingeți de nici un om, care are pe frunte semnul thau (+)*».

Creştinismul a îmbogățit simbolismul «*crucii*» desemnând mântuirea şi patimile Mântuitorului: «*Isus, ducându-şi crucea* (+) *a ajuns la locul, zis al „Căpățânii", care în evreieşte se cheamă "Golgota"*»[9], şi «*L-au răstignit*»[10] pe Mântuitor. De pe *cruce,* Mântuitorul a rostit şapte cuvinte:

1.«*Tată, iartă-i că nu ştiu ce fac !*»[11]

2.«*Adevărat îți spun că astăzi vei fi cu Mine în rai*»[12] (cuvinte spuse tâlharului căit)

3.«*Femeie, iată fiul tău !*»[13] (adresându-se Mamei Sale)

4.«*Iată mama ta !*»[14] (adresându-se ucenicului)

5.«*Mi-e sete !*»[15]

6.«*S-a isprăvit !*»[16]

7.«Tată, în mâinile Tale îmi încredințez duhul !»[17]

Crucea se identifică cu Iisus Christos, simbolizând pe Cel Răstignit, Mântuitorul, Logosul, a doua persoană a Treimii. Lemnul *crucii* provine dintr-un copac sădit de Set pe mormântul lui Adam, iar după moartea Mântuitorului, aşchii din ea s-au răspândit în întreaga lume. La Judecata de Apoi, crucea va apărea din nou între brațele lui Iisus Christos.

Iisus Crristos îndemna la purtarea *crucii:* «*Apoi a chemat la El norodul împreună cu ucenicii Săi, şi le-a zis: „Dacă voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine însuşi, să-şi ia crucea, şi să Mă urmeze"*»[18]. De la cuvintele Mântuitorului, la români s-a perpetuat zicala: «*Fiecare om îşi duce crucea-n spate*». Privit din spate cu brațele desfăcute, omul are formă unei cruci, în care linia verticală este formată din bust, trup şi picioarele lipite, încrucişându-se cu linia orizontală formată din cele două brațe întinse.

Crucea n-a fost purtată de la începutul creştinismului de către credincioşi datorită terorii exercitate de cei care-i persecutau. După victoria împăratului roman Constantin cel Mare (306-337 p. Chr.) asupra lui Maxențiu (312 p.Chr.) cu ajutorul *Sfintei Cruci* şi descoperirea lemnului crucii răstignirii de mama împăratului, Sfânta Elena, creştinii au purtat *crucea* la vedere. Fiind sacralizați, în fiecare an la 21 mai, se prăznuieşte «*Sfinții Mari împărați şi întocmai cu Apostolii, Contantin şi maica sa Elena*».

}n iconografia creştină există patru tipuri de cruce:

1. Crucea fără vârf, în formă de «T», simbolizând şarpele ţintuit de un par – «*moartea învinsă prin jertfă*».

2.«*Crucea Evangheliei*» - *crucea* cu o singură bară orizontală. Braţele simbolizează elementele întinate de fire umană: lumea chemată din cele patru zări de Iisus Christos; virtuţile sufletului omenesc; braţul inferior – piciorul crucii, reprezintă credinţa adânc înfiptă în pământ; braţul superior al crucii arătă speranţa ce suie spre cer. Potrivit formei sale, la rândul său, această cruce cunoaşte formele:

a. «*Crucea grecească*» - cu cele patru braţe egale, înscriindu-se în pătrat care, la rândul său, se înscrie într-un cerc. în general, bisericile ortodoxe au fost proiectate încât să formeze pe pământ o *cruce grecească* în Orient.

b. «*Crucea lui Andrei*» - în formă de «X». Această cruce poate fi comparată cu «*crucea grecească*» cu patru braţe egale, înscrisă în pătratul care este înscris într-un cerc, dar cu o rotire de grade la stânga. Potrivit tradiţiei această cruce ar fi de la Apostolul Andrei. Andrei, fiul lui Iona, s-a născut în Betsaida Galileii. Numele Andrei este o derivare din gr. ανερ, ανδρος ăaner, androsî 'bărbat'. Ca şi fratele său Petru a fost pescar. Ucenic al lui Ioan Botezătorul, Andrei a fost «cel dintâi chemat» la apostolat între cei doisprezece apostoli ai lui Iisus Christos. Apostolul Andrei a propăvăduit Evanghelia în Ierusalim, Iudeea, Galatia, Samaria, Bitinia, Pont, Tracia, Sciţia Minor (Dobrogea de azi), Sciţia, Dacia, Sarmaţia, Epir şi Ahaia. Apostolul Andrei a fost răstignit pe o cruce în formă de «X» în oraşul Patras din Ahaia. Crucea în formă de «X» poartă denumirea de «Crucea Sfântului Apostol Andrei». în anul 357, moaştele Sfântului Apostol Andrei au fost mutate în Biserica «Sfinţii Apostoli» din Constantinopol[19].

c. «*Crucea latină*», la care bara verticală este inegal împărţită, cu braţul de jos – piciorul crucii – mai lung decât braţul superior. Această *cruce simplă,* în ierarhia bisericii catolice revenea episcopilor. în general, bisericile catolice au fost construite după planul «*crucii latine*».

3.«*Crucea cu două bare orizontale*» era în genere, prin bara orizontală superioară, inscripţia batjocoritoare atribuită lui Pilat din Pont: «*Iisus Nazarineanul, regele Iudeilor*». în iconografia «*crucilor greceşti cu două bare orizontale*» se întâlnesc iniţialele greceşti ale lui Iisus Christos şi cuvântul «*NIKE*» 'VICTORIE'. Deşi provine din Grecia, aceasta poartă denumirea de «*Crucea de Lorena*». Crucea cu două bare era a cardinalilor şi a arhiepiscopilor în ierarhia bisericii catolice.

4.«*Crucea cu trei bare orizontale*» este un simbol al ierarhiei eclezeiastice, corespunzător tiarei papale. Numai Papa are dreptul la «*Crucea cu trei bare orizontale*».

}ncă de la începutul creştinismului, pentru cinstirea *crucii* au fost organizate sărbători, precum «*Arătarea Sfintei Cruci*», «*Scoaterea Sfintei Cruci*», creştinii dedicându-i imnuri, printre care şi «*O Crux, spes unica*» 'O Cruce, singura nădejde'.

Crucea este folosită în creştinism la procesiunile religioase, în cultul morților, în justiție, în delimitări (borne), dar este folosită de creştini în special când invocă Dumnezeirea. în viața de toate zilele sunt cunoscute «*crucea fântânii*», «*crucea casei*», «*crucea răscrucilor*» – adică răspântie, încrucişare de drumuri.

Poporul român «s-a născut creştin», noua religie «altoindu-se» pe vechea credință a traco-geto-dacilor. Originea apostolică a creştinismului la poporul nostru a fost consemnată de autorii antici:

· Tertulian, primul scriitor latin creştin, menționa: «Căci în cine altul au crezut toate neamurile decât în Christos care a venit? Căci în cine altul s-au încrezut neamurile? Parții şi mezii /.../ diferitele neamuri din provinciile Galliei şi regiunile britanilor, inaccesibile pentru romani, dar supuse lui Christos; şi cele ale sarmaților, dacilor, germanilor, sciților şi ale multor alte neamuri şi provincii îndepărtate şi ale multor insule necunoscute nouă şi pe care abia putem să le numărăm ? în toate aceste locuri stăpâneşte numele lui Christos care a venit»[20].

· Scriitorul Hipolit Romanul afirma: «Andrei a vestit cuvântul Evangheliei sciților şi tracilor. El a fost răstignit la Patras în Ahaia, fiind legat de picioare de un măslin şi este înmormântat acolo»[21].

· Origene din Alexandria Egiptului (185-225) consemna: «Când Sfinții Apostoli şi Ucenici ai Mântuitorului nostru s-au răspândit în toată lumea, Toma, după cum spune tradiția, a primit Parția, iar Andrei Sciția»[22].

· Episcopul Eusebiu (260-340) din Cezareea Palestinei a confirmat afirmațiile autorilor anteriori: «Când Sfinții Apostoli şi Ucenici ai Mântuitorului nostru s-au răspândit în toată lumea, lui Toma i-a căzut la sorți, cum spune tradiția, Parthia, iar lui Andrei Scythia»[23].

Din relatările autorilor antici se constată că Apostolul Andrei a propăvăduit creştinismul (Cuvântul Evangheliei), în unitate doctrinală şi canonică, la traci, daci, sciți şi sarmați (ultimii «topiți» în marea masă a geto-dacilor), în timpul Sf. Petru, Papă până în anul 87 p.Chr.

După cucerirea Daciei de Traian (106 p.Chr.), credincioşi şi comunități creştine vor lua naştere datorită coloniştilor romani, în special din Orient, care au misionari populari ai Bisericii Creştine în această provincie romană. Nefiind religia oficială a statului roman, creştinismul s-a răspândit în taină, iar creştinii adeseori erau urmăriți şi prigoniți de împărații romani. Cercetătorii consideră că religia creştină s-a răspândit atât la sudul cât şi la nordul Dunării, la începutul secolului al III-lea când limba latină a devenit limba Bisericii în Imperiul Roman. Crucea este semnul, dar şi simbolul creştinismului.

Dacă simbolul crucii este precreştin, dacă însemnul crucii îl simbolizează pe «Cel Răstignit», pe Christos, Mântuitorul, Crucea a cunoscut o vastă răspândire după biruința împăratului roman Constantin Cel Mare (306-337) împotriva lui Maxențiu (312 p.Chr.) cu ajutorul Sfintei Cruci şi a descoperirii lemnului răstignirii de către Sfânta Elena, mama împăratului.

Creştinismul la geto-daci, daco-romani şi români este atestat de numeroasele obiecte paleocreştine, printre care şi cele din Banat: Inscripţia de la Gornea, Inscripţia de la Dierna-Orşova, Tezaurul de la Sânicolaul Mare (toate trei «dezlegate» de noi), Crucea de pe capacul de vas de la Tiobiscum/Jupa, Altarul funerar din cartierul Potoc din oraşul Caransebeş, etc.

Crucea pentru Creştin a reprezentat întotdeauna respectul, cinstea, iubirea, ordinea, munca, iar cel ce o poartă, îl poartă pe Iisus Christos în inima sa, pentru că şi Iisua Christos, purtându-şi Crucea – semn al izbăvirii – a iertat, mântuind, răscumpărând şi ajutând pe cei ce se pocăiesc.

---

[1] G. de Champeaux, Introduction au monde des Symboles, Paris, 1966, p. 31-32.

[2] Ibidem, p.365.

[3] Ionel Cionchin, *Valaco-pelasgica – limba inscrip\iilor t[bli\elor de la T[rt[ria,* în «CLIO», Timi=oara, Seria a doua, nr. 1, 1999, p.2.

[4] Romulus Vulpescu, *Mitologie român[,* Editura Academiei Române, Bucureşti, 1987, p. 373-374.

[5] G. de Champeaux, o.c., p. 22.

[6] Ionel Cionchin, Crucea Fabricului Timi=oarei,]n «ALMANAHUL ESTIVAL LUMINA DIVIN{», Timi=oara, 2003, p. 33.

[7] *Apocalipsa,* 3, 14.

[8] G. de Champeaux, p. 243-244.

[9] Noul Testament, Ioan, 19, 17.

[10] *Ibidem, Matei,* 27, 35.

[11] *Ibidem, Luca,* 23, 34

[12] Ibidem, 23, 43.

[13] Ibidem, Ioan, 19, 26.

[14] *Ibidem,* 19, 27.

[15] *Ibidem,* 19, 28.

[16] *Ibidem,* 19, 30.

[17] Ibidem, Luca, 23, 46.

[18] *Ibidem, Marcu,* 8. 34.

[19] Sfântul Apostol Andrei este pr[znuit la 30 noiembrie. Parte din cercetători consider[c[aceast[s[rb[toare cre=tin[s-a suprapus «Anului Nou dacic, s[rb[toarea de]nnoire a timpului» (Ion Ghinoiu, *Zile =i mituri – calendarul \ăranului român,* Editura Pro, Bucure=ti, 1999, p. 214).

[20] Tertulian, *}mpotriva iudeilor,* Cap. 7, pl. II, col. 611.

[21] Patrologia Graeca, X, col. 951.

[22] Origene, *Comentarii la Geneză,* Cartea a III-a, 24.

[23] (Eusebiu din Cezareea, *Istoria Bisericească).*

REGĂSIREA UNOR INFLUENŢE DIN CONCEPŢIA DACICĂ DE LUPTĂ ÎN SISTEMELE MODERNE DE RĂZBOI

Prof.Univ.Dr. Ioan Gâf-Deac,

Universitatea Spiru Haret Bucureşti

Poporul dacic din marea familie traco-dacică nu a părăsit nicicând infrastructura naturală, istorică, de-a dreptul miraculoasă pe care s-a născut.

De aceea „*conversația colectivă în autonomie*” s-a dovedit a fi motorul transformărilor.

Conversația a fost adesea similară cu definiția conflictului, mai puțin endogen cât reactiv față de amenințările exogene.

Comparația între fenomenele socio-economice şi politice traco-dacice cu ale romanilor sau grecilor înfățişează doar vitezele diferite cu care au avut loc transformările în arealele respective, conținutul şi sensul spre modernitate nefiind cu nimic mai prejos de la o entitate la alta.

Conceptualizarea sensului sau reconceptualizarea țin de resursele constitutive interioare ale colectivității traco-dacice prin acceptarea conflictelor ca mijloace de modelare.

Conflictele în societatea traco-dacică sunt expresie a dinamismului în toate planurile conviețuirii.

La traco-daci, stările din interiorul sistemului au generat preponderent *senzații conflictuale* iar cele din exterior *poziții conflictuale*.

Unitatea teritorială şi colectiv – umană a societății traco-dacice, respectiv faptul că în istorie nu se înregistrează războaie civile pentru divizarea regiunilor, (nu s-au produs scindări de amploare istorică sau confruntări etnice) denotă o anume omogenitate a societății.

În contemporaneitate, *vecinătatea* şi *proximitatea* determină cauzalități obiective pentru stări conflictuale ce pot fi stinse prin câştig, respectiv adjudecarea satisfacerii interesului.

Şi astăzi „dispersia geografică" este esențială, însă ea tinde să se diminueze, întrucât distanțele nu mai sunt restrictive. Dovada acestei tendințe este că, de exemplu, SUA poate acționa flexibil, eficient şi rapid în orice parte a lumii pentru contracararea deteriorării libertății şi vieții sociale.

Sistemele de luptă traco-dacice, de natură defensivă, respectiv de respingere a amenințărilor mizează pe *implicare directă în stările conflictuale*.

Traco-dacii nu au angajat pe nimeni, niciodată pentru a-i apăra. Ei s-au implicat direct în războaiele de apărare.

În Europa Medievală şi în cea contemporană gradul de implicare din rândul popoarelor în stările conflictuale a fost diferit. Astăzi din partea marilor puteri cel mai frecvent mod de implicare este cel *indirect*.

Dimensiunile calitative şi cantitative ale stărilor conflictuale nu sunt proporționale. Pe plan internațional se instalează tot mai mult rafinamentul conflictual, adică, dimensiunea calitativă cu consecințele sale maxime câştigării de teren.

În sistemele de luptă traco-dacice şi în concepția de război este identificată *conflictualitatea productivă* spre deosebire de *conflictualitatea neproductivă* izvorâtă din caracterizarea de colectivități „războinice" a altor popoare atacatoare.

Conceptualizarea sau reconceptualizarea sensului evoluției societății traco-dacice țin de resursele constitutive interioare ale colectivității, prin *acceptarea conflictelor ca mijloace de modelare*.

Desfăşurarea conflictelor în care au fost angajate sistemele de luptă traco-dacice arată că acestea s-au produs pe următoarele aliniamente strategice conceptuale:

- confruntările au fost „pentru apărare";

- incursiunile (atacurile) traco-dacice în exteriorul teritoriilor proprii au fost „reglementative", de normare a climatului de apărare (prevenție şi revendicări justificate);

- *iarna* a fost anotimpul preponderent preferat al confruntărilor, taberele aflate în conflict mizând pe rezistența minimă posibilă a fiecăruia în fața condițiilor grele, suplimentare de luptă;

regimul lui Decebal (87-106) întocmeşte *cel mai vast program civil şi militar* de apărare. Dualismul „civil-militar” este expresia incipientă a strategiilor multivalente contemporane în domeniu.

PARTICIPANTELE LA NEDEILE SOARELUI DIN MUNŢII SACRI ŞI VEŞMINTELE LOR

Prof. Crişan Ioana

,,Iar Eu sunt pus împărat de El peste Sion, muntele cel sfânt al Lui, vestind porunca Domnului”.
(Psalmul 2, 6)

Cred că nu întâmplător, Dacii aveau şi ei un munte sfânt numit KOGAION.

,,Cea mai mare fericire a omului care gândeşte este să cerceteze ceea ce poate fi cercetat şi să respecte ceea ce este de necuprins”.

J. W. v. Goethe.

Poporul român reprezintă o mare şi inepuizabilă forţă biologică şi lingvistică. Aidoma stâncilor şi gorunilor crescuţi din adâncul solului său, el trăieşte aici din cele mai vechi timpuri, păstrându-şi neclintită fiinţa şi legăturile cu pământul natal. Teritoriul pe care s-a format şi pe care-l locuieşte neîntrerupt, este plin de mărturii arheologice, istorice, toponimice şi etnografice, care dovedesc capacităţi creatoare, specifice, a românilor.

În perioada mileniului al VII-lea î.Hr., pe structurile populaţiei neolitice s-a conturat ,,Vechea Europă“, iar din acest complex s-a ridicat propriul nucleu civilizator epicentrul carpatic. Spaţiul acesta s-a extins cuprinzând zona Carpaţilor dunăreni, de la Nistru până în Câmpia Tisei, de la Dunăre până la Ceremuş. În această perioadă comunitatea carpatică a înregistrat cel mai înalt nivel posibil de dezvoltare a culturii materiale şi spirituale, din era precreştină. Nota dominantă, a spaţiului carpatic a constituit-o organizarea cultică.

Între anii 7000 şi 3500 î.Hr. Cultul Soarelui se ridica în apogeu, în aceşti ani s-au pus bazele complexului vestimentar şi cromatica sacră a acestuia. Atunci s-a dat sfinţenie cântecului ritual, dansului ritual şi tot atunci s-au născut şi au luat amploare NEDEILE SOARELUI pe platformele alpine ale Carpaţilor.

Cultul Soarelui a fost întărit prin cinstirea zeilor interpuşi între om şi cosmos. Herodot, probabil datorită impresiilor lăsate la altare, pe platourile înalte ale munţilor, a găsit nota comună a datinilor şi ceremoniilor închinate tracului Dionisos. Astfel în

Carpați, după ruga în taină Dionisos era sărbătorit pe platouri, în munți, noaptea, la lumina făcliilor, în zgomotul tobelor şi al cazanelor din bronz lovite, în cântece de fluiere, strigăte de dansatori, țipete de femei despletite purtând în mâni pumnale şi şerpi, în euforia ,,sacră", în dansuri circulare devorând animale destinate jertfelor. Aceste dansuri cultice conduse de preotese au luat ulterior chipul modern al nedeilor. Nedeile păstrează până în zilele noastre euforia dansurilor, belşugul ofrandelor, cromatica veşmintelor de sărbătoare şi de rugăciune.

N. Densuşianu în Dacia preistorică arată că ,,altarele destinate divinităților se aflã pe aceleaşi înălțimi, ce le erau consacrate."

D.Drăghicescu sesiza corect că, ceea ce este temelia creştinismului la noi este ritualul. Munții au avut în viața Dacilor un rol considerabil. Florus preciza că ,,dacii trăiau nedezlipiți de munți"[1]. Mama lui Galeriu ,,era o preoteasă a zeilor de munte, care aducea sacrificii aproape în fiecare zi, şi-i primea pe slujitorii săi la mese şi ospețe"[2]. La Germisara, nu departe de vechea Sarmizegetusa, un nume Bassus închină următoarea dedicație: ,,Ție, regină a apelor, nimfă, Bassus, ale cărui rugi tu le-ai împlinit bucuros, Ți-a dedicat dintr-o stană de marmură altarul acesta, lângă germisara ta, de pe întăritele culmi"[3].

Ritualurile dacice legate de munți au lăsat urme semnificative în obiceiurile româneşti. Cu adevărat, localnicii daci îşi venerau zeii pe munte, iar capitala lor religioasă Sarmizegetusa, era situată în inima munților, precum şi aşezările călugărilor daci erau construite pe culmile înalte.

Urcuşurile la munte ale românilor repetă pelerinajele dacilor la locurile sfinte. Singura sărbătoare mai importantă a românilor care se mai ține pe munte este NEDEIA. Că obiceiul nedeilor este de origine traco-dacică şi nu de altă natură, slavă sau romană, o confirmă un fragment din Eschil: ,,Orfeu... îl iubeşte pe Helios, cel mai mare dintre zei, numit acum Apollo. Când se trezeşte, merge dimineața în vârful muntelui PAGAION, pentru a fi primul care-l vede pe Helios".

Scenariul celei mai importante nedei din România este următorul: seara se urcă la lumina făcliilor până sub vârf, acolo se aprind focurile, iar înaintea ivirii zorilor se urcă ultimul povârniş, pentru a fi contemplat răsăritul Soarelui. După aceea are loc petrecerea, jocul, cântecul şi târgul. Acest scenariu este extras din relatările despre nedeile de pe Muntele Găina, dar el corespunde şi nedeilor de la Căineasa din Bihor sau cele din Moldova. La noi în Ardeal, pe Mureş, în zona Reghinului nedeile s-au transformat în târguri, care se țin cu regularitate în fiecare an. Astfel sunt: târgul ,,Cireşelor" din comuna Brâncoveneşti, târgul ,,Narciselor" din comuna Gurghiu, târgul din ,,Podăşel" din comuna Vătava satul Dumbrava şi târgul de Rusale din comuna Deda. Pentru aceste târguri se pregătesc haine noi, se îmbracă cele mai frumoase costume populare, este o întrecere, care să aibă cel mai frumos costum popular. Aici se întâlnesc cu rudele, cu prietenii din satele vecine, cu care petrec şi dansează împreună, până seara.

În secolele din urmă, cântecele şi dansurile nedeilor solare arhaice s-au clădit pe structura fizică şi psihică a femeilor, a fecioarelor alese spiritual de Marea Preoteasă, care au asigurat un echilibru al stărilor emoționale în vederea conservării

vieții. Veşmintele pe care le purtau femeile au fost mereu înnoite ca răspuns al comenzilor sociale.

În conştiința omului primitiv din anii 7000-3000 î.Hr., au existat peste zece zeități. Una dintre acestea era zeița anilor 5200 î.Hr. ,,Dăruitoarea vieții” din spațiul Porțile-de-Fier, care a cuprins cele trei aspecte, naşterea, viața şi moartea, ce erau exprimate în incizii şi cromatic. Zeița a fost şi protectoarea țesutului şi torsului. În templu se țesea după anumite canoane o pânză sacră, iar din această pânză s-au creat veşminte necesare femeilor care conduceau ceremonialul specific credințelor societății matriliniare. Veşmintele purtate de participantele la ceremonial erau purtătoare de mesaje prin semnele lor, căci nu semnul în sine prezenta importanță, ci convingerile spirituale care erau reprezentate prin el.

În acest uriaş spațiu al Cultului solar, femeile purtau veşminte încărcate cu simboluri coloristice, ale semnelor primare, ocru-roşu, alb-crem şi negru-brun, cunoscute încă din mil. al X-lea î.Hr.

Ritualuri de mare amploare s-au generalizat în Nedeile Soarelui, pe platformele alpine ale Carpaților, pe munții înalți, de pe Muntele Sfânt KOGAION.

Aceste ritualuri la altarele Soarelui erau conduse de Marile Preotese care purtau mască rituală, (de obicei în chip de pasăre acvatică, sau bufniță).

Veşmintele şi-au păstrat vitalitatea prin folosirea ritualurilor proprii, prin respectarea tabu a repertoriului simbolistic sacru. Veşmintele pentru sărbători aveau încărcătură sacră, deosebindu-se de cele purtate zilnic.

Întreaga suprafață a țării noastre este cuprinsă în cele şapte areale, care sunt cunoscute cu următoarele denumiri : Cucuteni, Gumelnița, Hamangia, Vădastra, Porțile-de-Fier, Petreşti şi Tisa, din care se vor prezenta piese de artă populară autentice, alături imaginea veche din zona respectivă. Vor fi şapte imagini din vechime, alături de piese reprezentând arta populară specifică arealului respectiv. Pentru a reda cât mai fidel toate zonele țării, s-au folosit 14 imagini, câte două din fiecare areal. Imaginile din această lucrare în majoritatea lor sunt piese de inventar ale diferitelor muzee din țară.

[1]Florus Rezumat ...2,28,18

[2] Lactantius, De mort.persec.27, 9, 11

[3] Religia Dacilor Autor Dan Oltean citat C. I. L. ,3, 1395

DOUĂ FENOMENE ASTRONOMICE CUNOSCUTE DE GETO-DACI

Ion I. Bratu

Pe baza informațiilor lăsate de istorici, distingem în antichiatte două perioade, în care au pătruns pe teritoriul locuit de geto-daci importante cunoştințe de astronomie: perioada în care a trăit Zamolxe (secolul VI î.Hr.) şi perioada în care a trăit Deceneu, secolul I î.Hr.

Mărturiile rămase, în special din această a doua perioadă de înflorire a astronomiei pe pământul locuit de geto-daci sunt foarte elocvente. Istoricul Iordanes ne-a lăsat multe informații în acest sens: [Deceneu] „le-a demonstrat teoria celor douăsprezece semne ale zodiacului, le-a arătat mersul planetelor şi toate secretele astronomice şi cum creşte şi cum descreşte orbita lunii (...) şi le-a spus ce nume şi sub ce semne trei sute patruzeci şi şase de stele trec în drumul lor cel repede de la răsărit la apus (...)”.

Posedarea unor cunoştințe foarte avansate în astronomie [care, trebuie s-o spunem drept, se dezvolta mai mult ca soră mai mică a astrologiei], cunoştințe dezvăluite în zilele noastre – este vorba de un proiect de reformă a calendarului, preconizată şi aplicată în Dacia de Burebista, cu câțiva ani înaintea lui Cezar la Roma – cercetările asupra fenomenelor cereşti, care ni se arată că le făceau geto-dacii, discipoli ai lui Deceneu, ne îndreptățesc să credem că preoții geto-daci descoperiseră petele din Soare şi ciclul solar de 11 ani.

Susținerea ipotezei de mai sus o fac apelând la cultura noastră populară, mai precis la o legendă populară culeasă din județul Suceava şi publicată de scriitorul Ion Filipciuc în volumul său „Şi pietrele curg”, apărut la Editura Sport-Turism, Bucureşti, în anul 1985. În acest volum, la paginile 113-116, se află legenda „Toiagul de fier”, unde aflăm că: „într-un sat, bunăoară, cum ar fi Slătioara, trăia o fată” care dând naştere unui copil l-a hrănit cu grâu „tocmai dintr-al unsprezecelea an (...) când soarele se scutură de rugină”.

Legenda populară, culeasă dintr-o zonă în care trăiau Dacii liberi, spune în termenii în care se putea exprima țăranul român, care ştie această legendă din moşi-strămoşi, cunoaşterea a două fenomene astronomice: „rugina soarelui” sunt petele din Soare care, după cum se ştie, au fost observate prima dată de Galileo Galilei în anul 1610, iar „al unsprezecelea an” reprezintă ciclul solar, adică depinde cum privim lucrurile: intrevalul dintre anii când soarele are cea mai multă „rugină” pe el (maximul de pete solare) sau intervalul între anii când soarele are cele mai puține pete (anul soarelui calm).

Întrucât pe teritoriul țării noastre au existat în secolele XVI-XIX observatoare astronomice la Oradea, Cluj, Alba-Iulia, Cotnari, care însă au funcționat scurte perioade de timp, ceea ce nu le putea permite observarea ciclului solar de 11 ani, şi

cum numai preoţii geto-daci au avut la dispoziţie o perioadă mai mare de timp, cca. anul 60 î.Hr. până la 106 d.Hr., deci 166 de ani, timp în care putea fi observate 15 cicluri solare, m-au determinat să emit această ipoteză îndrăzneaţă: preoţii geto-daci cunoşteau petele solare şi ciclul solar de 11 ani, două fenomene astronomice descoperite cu peste 1600 de ani mai târziu în cazul petelor solare şi peste 1800 de ani mai târziu în cazul ciclului solar.

MAREA DIASPORĂ A GRAIULUI STRĂBUN

conf.univ.dr. Ion D. Dunăreanu

Fiecare mare civilizaţie care s-a rostuit în istorie a avut ca dimensiune şi componenţă definitorie un limbaj propriu, o modalitate sine-qua-non de comunicare între oameni.

Potrivit unor texte străvechi, între mulţimea de civilizaţii care s-au perindat de-alungul timpului, unele au dispărut ca urmare a unor mari cataclisme sau evenimente de proporţii cosmice, care au provocat distrugerea, în cea mai mare parte, a infrastructurii, a bazei lor materiale.

Cercetări recente, desfăşurate independent, par a da seama de faptul că o marea civilizaţie europeană, dispărută în urma Potopului ar fi avut drept locaţie arealul din jurul Mării-Negre şi Balcani, areal cuprinzând şi teritoriul actual al României.

Din motive lesne de înţeles, nici o cercetare arheologică nu are vreo şansă serioasă de a reconstitui imaginea acestei civilizaţii.

Există însă abordări care au posibilitatea de a aduce dovezi cu privire la ceea ce s-a întâmplat cu oamenii acelor timpuri, fie înainte, fie după producerea cataclismului. Am în vedere cele spuse de Biblie, privitoare la avertizarea celor care meritau să afle mai dinainte ceea ce urma să se întâmple spre a se salva, sau unele vestigii care indică mari deplasări de populaţie pe Terra în urma Potopului , pe trasee care ar putea fi reconstituite.

În sprijinul acestei ipoteze vin o sumedenie de dovezi oferite de cercetările de antropologie şi arheologie lingvistică.

Timp de 15 ani autorul acestei lucrări a întreprins cercetări de profunzime, obţinând date de o acurateţe care nu lasă loc nici unui comentariu pieziş, referitoare la disiparea în spaţiul geografic al vechii Eurasii a unei limbi originare, comună tuturor seminţiilor care alcătuiau strălucita civilizaţie carpato-danubiano-pontico-balcanică.

}n substanța ei intimă, aceasta limbă pare a fi pelasgo-traco-getodaca. Fondul principal de cuvinte al acestui grai originar se află disipat în aproape toate limbile şi dialectele europene, care cuprind atât elemente pre-latine, cât şi elemente dacice. Cele mai frapante constatări privesc limbile scandinave(în special finlandeza şi suedeza), dar şi irlandeza veche, germana, engleza şi franceza, precum şi limbi ale populațiilor din proximitatea vieții înaintaşilor noştri- precum slovaca şi (mai tarziu) maghiara, respectiv limba romanes.

Nu mai putin frapante sunt congruențele lexicale dacoromano-chineze, -japoneze, -arabe şi -urdu, acestea indicând cu o înaltă probabilitate producerea cândva în trecut a celei mai mari diaspore umane.

Autorul lucrării prezintă câteva eşantioane ale acestor congruențe lingvistice, care vin în sprijinul ipotezei referitoare la primordialitatea civilizației dacice şi originea pelasgo-traco-dacă a limbii române .

SEMANTICA IDEOGRAMELOR-O INTERPRETARE DIN PERSPECTIVA LIMBII DACOROMÂNE

Conf.univ.dr. Ion D. Dunăreanu

Limba unui popor este o expresie a fundamentului său ontologic, a gradului de civilizație atins la un moment dat, precum şi a legăturilor şi interferențelor cu alte popoare, respectiv a evoluției în timp a acestora.

Limba strămoşilor nostri daci prezintă o caracteristica de excepție, care nu poate fi explicată încă de lingvistică: o bună parte din cuvintele ei originare sunt răspândite în multe alte limbi, fondul principal de cuvinte regăsindu-se în acestea, cu toate că nu există dovezi ale unor contacte nemijlocite sau interferențe culturale care ar fi putut genera ceea ce se cheamă "împrumuturi lingvistice".

Una dintre cele mai stranii constatări oferite de analiza comparativa a cuvintelor dacoromâne este aceea că multe dintre ele sunt congruente cu structurile lingvistice aferente ideogramelor sau sistemului de scriere propriu civilizației chineze, vechi de peste 6000 de ani, cel mai vechi sistem de scriere ideografică din lume şi singurul care a rezistat timpului până astăzi..

Această constatare priveşte în special partea de ideograme, în număr de circa 2000, preluate de cultura japoneză, devenite fundamentul acestei culturi şi baza sistemului educațional nipon.

Bogația de cuvinte dacoromâne prezente în vocabularul japonez elementar îndreptățeşte afirmația că, cel puțin în acest caz, teoria împrumuturilor lingvistice este falsă, elaborată parcă special pentru a ascunde neştiința celor care nu pot explica altfel etimologia cuvintelor comune prezente în diferite limbi.

Simpla enumerare a acestor cuvinte, ataşate ideogramelor corespunzatoare lor este de natură să ofere câteva jaloane pentru o nouă abordare în domeniu, debarasată de toate prejudecăţile şi inepţiile pe care falşi lingvişti le-au promovat şi le propagă în continuare, îndeosebi cele cu privire la originea şi evoluţia limbii dacoromâne.

Lucrarea prezintă câteva eşantioane de cuvinte "surori" dacoromâne- japoneze, autorul fiind încredinţat că acestea pot fi deschizătoare pentru un astfel de drum nou, atât în cercetarea lingvistică, dar mai ales in cercetarea fundamentelor proto-civilizaţiei dacice .

ANTROPONIME DE ORIGINE DACO-GETĂ

Ion Ionescu

1. **Burebista**

Numele făuritorului statului geto-dac, „care depăşea cu mult spre toate zările teritoriul de azi al României, ţinând spre vest până la marginile Boemiei şi până la mijlocul Pannoniei, spre nord până dincolo de Carpaţii Păduroşi, spre răsărit până la Olbia şi până la ţărmul Pontului Euxin, spre sud până la Illiria şi până la Munţii Balcani”[1], ne-a fost păstrat de geograful Strabon (cca. 60 î.Hr.-25 d.Hr.), grec din Amasia din Pont, în Asia Mică, în parte contemporan cu Burebista (cca. 82 î.Hr-44 d.Hr.) ortografiat în două feluri: Boirebistas şi Byrebistas (Βρεβίστας) şi de inscripţia Acornio de la Dionysopolis (Balcic, în Bulgaria), din anul 48 î.Hr., tot în două grafiiŞ Byrebistas (Βυρεβίστας) atestat şi într-o inscripţie din Mesambria şi Byrabeistas (Βυρεβείστας).

Iordanes, în sec. VI d.Hr., îl transcrie Burvista. Forma greacă cea mai frecvent folosită, mai ales în inscripţii şi, deci, cea mai apropiată de aspectul fonetic autentic este Byrebistas, care, după normele transliteraţiei din acea epocă, dă forma latină Burebista.

2. **Decebal**

Despre regele Decebal (86-106 d.Hr.) avem până în prezent o incertitudine etimologică. Dio Cassius ne-a lăsat o caracteristică portretistică ajunsă clasică: „Foarte priceput la planurile de război şi iscusit în înfăptuirea lor, ştiind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe duşman şi a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era un bun luptător şi se pricepea să folosească izbânda, dar şi să iasă cu bine dintr-o înfrângere. Din această pricină, multă vreme a fost un duşman temut de romani.”

Decebal-Dicebalus-Δεκέβαλις este compus din două radicale: „Dece” (Dice) - ”bal”. Radicalul „-bal” se întâlneşte frecvent în antroponime compuse: „Areibalos”, „Bazobalis”, „Decebalus”, „Dinibalis” şi provine din i.e. „bel”, „puternic”.

---

[1] Radu Vulpe, Getul Burebista, conducător al întregului neam geto-dac, “Studii şi comunicări”, Piteşti, 1918, p. 33.

CONTINUITATE DACO-GETĂ

Ion Ionescu

În anul 1910 s-a descoperit, întâmplător, în comuna Ciolăneştii din Deal, jud. Teleorman, un număr destul de mare de oale de pământ de factură geto-dacică. Prin particularităţile vaselor, ca tehnică şi formă, ele apar ca una dintre cele mai reprezentative forme de ceramică din spaţiul carpato-dunărean, cunoscută azi sub numele „Ciolăneşti”.

În anii 1964-1965 s-au făcut săpături arheologice sistematice de către arheologii ieşeni în colaborare cu Muzeul de Istorie din Alexandria, sub conducerea profesorului universitar din Iaşi M. Petrescu-Dâmboviţa, care au publicat rezultatele obţinute. Cu acest prilej s-au mai descoperit şi alte oale de pământ lucrate la roată sau cu mâna şi „s-a stabilit în mod sigur că vasele dacice descoperite în 1910 provin dintr-un puţ votiv, de formă rectangulară şi cu ghizduri de lemn”. Prin cercetările arheologice întreprinse s-a mai stabilit că platforma imediat spre nord de puţ a fost o aşezare dacică, contemporană în parte cu puţul respectiv care, prin inventarul său cercetat a fost datat către sfârşitul sec. II î.Hr. şi, eventual, începutul sec. I î.Hr.

Importanta descoperire arheologică ne-a adus la lumină un puţ din epoca geto-dacică a secolului II-I î.Hr., când se plasează şi domnia lui Burebista, de formă rectangulară şi cu ghizduri de lemn, asemenea puţurilor construite din lemn până astăzi pe tot teritoriul României şi care ne-a păstrat nenumărate oale în apa lui, dovadă a caracterului său votiv, adică închinat morţilor pentru potolirea setei sufletelor lor în nemurire. Pe tot teritoriul României se găsesc asemenea puţuri şi fântâni cu aceeaşi semnificaţie votivă, cum o dovedesc crucile care le străjuiesc cu pomenirea morţilor cărora li s-au dedicat, ca şi păstrarea în apele lor a unor oale, ca din epoca geto-dacică a lui Burebista.

INSCRIPŢIA PALEOCREŞTINĂ DE LA DIERNA/ORŞOVA

PROF. IONEL CIONCHIN

Cuvântul – expresie rostită a gândului, comunicarea lui, a avut un rol deosebit în procesul de antropogeneză. Apărută în paleolitic, vorbirea articulată l-a ridicat pe om deasupra tuturor vieţuitoarelor, dezvoltându-i gândirea, capacitatea de a hotărî conform voinţei sale, posibilitatea de a face descoperiri, competenţa de a-şi îmbunătăţi viaţa, dar şi de a-şi făuri istoria.

Pe lângă utilizarea în vorbirea de zi cu zi între semeni, cuvântul a avut un rol deosebit în comunicarea omului cu zeităţile benefice cărora le cerea ajutorul prin rugăciuni şi jertfe, dar şi pentru alungarea spiritelor rele, malefice, prin vrăjitorii şi blesteme. Potrivit «Noului Testament», evanghelistul Ioan în «întruparea Cuvântului» a susţinut că «La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Cuvântul era Dumnezeu»[1]. De-a lungul timpurilor, o mulţime de cercetători au încercat să afle «cuvântul» cu întreita accepţie, dar foarte puţini au reuşit să-l cunoască, eventual cei care au fost iniţiaţi în treapta superioară.

La multe neamuri au fost folosite mai multe limbi, una populară şi alta cultă. în evul mediu, în occidentul european limba latină a fost limba administraţiei şi a creştinismului catolic, iar oamenii de rând au vorbit o limbă populară. Dacă limba latină era limba cunoscută de funcţionari şi preoţi, limbile populare arareori erau consemnate în scris. în Afganistan, persana este vorbită în oraşele comerciale, iar araba este limba ştiinţifică.

Scrierea profană, demotică, populară se baza pe limba populară vorbită de oamenii unor ţinuturi. Era cunoscută de scribi, nobili, parte din negustori şi meşteşugari.

Adeseori, limbile scrise erau limbi artificiale cunoscute de un număr limitat de iniţiaţi, după cum există şi posibilitatea codificării unor texte, ceea ce a făcut ca multe izvoare scriptice să fie nediscifrate (cazul zecilor de inscripţii etrusce şi a câtorva aşa-zise trace nedescifrate).

Scrierea magico-religioasă, considerată o revelaţie a zeilor era tainică legată de unele ritualuri religioase şi era destinată nu atât oamenilor, cât mai ales zeilor. S-ar putea să fi existat o aşa-zisă «*limbă a zeilor*» necunoscută oamenilor de rând, ci numai iniţiaţilor, limbă a cărei scriere era bine tăinuită şi cunoscută în mod gradat pe diverse trepte de iniţiere. Care este «*limba zeilor*» ? Parte din scriitorii antici au susţinut că limba pelasgă a fost limba zeilor. Cunoscând că limba pelasgă este străvechea valacă, cercetătorilor le este în măsură să descopere această limbă.

Descifrarea unor inscripţii traco-geto-dacice: inscripţiile de pe tăbliţele de la Tărtăria, cea mai veche inscripţie traco-getică (secolul VI a.Chr.) de la Kiolmen (şumen, Bulgaria), inscripţia monedei emisă în jurul anilor 500 a.Chr. de cetatea Edessa – capitala Macedoniei, inscripţiile de pe fialele traco-getice – secolul V a.Chr. – de la Agighiol (comuna Valea Nucarilor, judeţul Tulcea, România), Rogozen (districtul Vraţa, Bulgaria), Borovo (districtul Ruse, Bulgaria) şi Alexandrovo (districtul Loveci, Bulgaria),

inscripția de pe monedele «ΚΟΣΩΝ» descoperite în ținutul Hațegului, inscripția de pe inelul de la Celei (România), inscripțiile de pe vasele tezaurului de la Sâncolaul Mare (județul Timiş), precum şi «dezlegarea» unor toponime, oronoime, hidronime, teonime etc., ne îndreptățesc a descifra inscripția de pe foița de aur, descoperită la Orşova Veche (județul Severin, România).

}n anii 1960-1965, cu prilejul săpăturilor pentru amenajarea spitalului de la Orşova Veche a fost descoperit un sarcofag de cărămidă ce învăluia un sicriu de plumb cu scheletul unui copil, alături de care se aflau monede romane, un inel cu gemă gnostică şi o plăcuță de aur. Pe baza materialului funerar, dar în special a monedelor, mormântul a fost datat în a doua jumătate a secolului al III-lea (eventual în secolul IV p. Chr.). Plăcuța de aur, în greutate de 1,86 grame, cu dimensiunile 44 X 33 X 0,5 mm, are un text incizat pe 4 rânduri, cu rândurile înalte de 3-4 mm.[2] Despre monumentul funerar şi plăcuța de aur cu text incizat au publicat studii reputații istorici Doina Benea, A. şchiopu şi Nicolae Vlassa.[3]

Textul incizat al plăcuței de aur a fost considerat a reprezenta «o combinație între câteva semne (litere) ale unui sistem de expresie semitic şi al unei scrieri greceşti, iar rândul numărul 3, în transliterare latină este:

IAW A TH WNII (pentru IAE ATHWNAI)

ce reprezintă o invocare pentru divinitatea supremă ebraică. Rândul 2 ar putea fi identic cu R4, unde repetarea formulei «I W» este foarte probabilă».[4]

De la prima observare a plăcuței de aur inscripționată se constată că este o scriere celestă/sacră îmbinată cu una profană/rustică.

Plăcuța de aur cu text incizat a fost numerotată convențional:

Inscripția are un text criptic, cu simboluri criptografice şi criptoprescurtări. Textul inscripției este format din 24 grafeme aşezate pe 4 rânduri: R1 – 9 grafeme, R2 – 3 grafeme, R3 – 8 grafeme, R4 – 4 grafeme. Pentru citirea textului trebuie să se ia în considerare:

a) în R1 primele două grafeme (nr. 1 şi 2) şi ultimele trei (nr. 7, 8 şi 9) au la capete terminații în formă de perle (bule) iar între ele grafeme normale (nr. 3, 4, 5 şi 6), iar în R2 este o singură grafemă cu perle (nr. 11) încadrată de grafeme normale.

b) Grafema nr. 14 din R3 este «A», iar grafema nr. 16 reprezintă tot «A», dar pe orizontală.

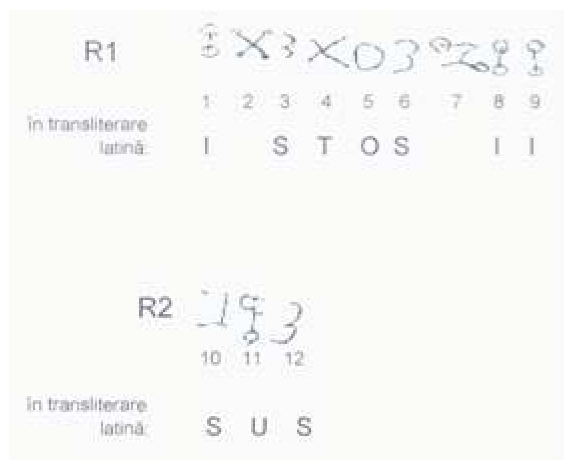
c) Litera sigma «Σ» este prezentă în grafemele nr. 3 şi 6 din R1, nr. 12 din R2. Pe R3 grafemele nr. 15 şi 18, precum şi grafemele din R4 cu nr. 22 şi 24 reprezintă tot sigma «Σ» pe orizontală. Grafema are valoarea literei «S» în alfabetul fenician, armaic, palmyrian, siriac şi valoare de sh în scrierea samariteană şi ebraică modernă. Grafema nr. 5 din R1 cu valoare fonetică de «O», anulând posibilitatea ca semnele cu nr. 15, 18, 22 şi 24 să aibă valoarea literei O. Grafema cu nr. 10 din R2 reprezintă tot litera «S». Din cele 24 de grafeme, 8 notează litera «S».

d) Grafemele nr. 1, 8, 9 din R1, nr. 11 din R2, nr. 13 din R3, nr. 21 şi 23 din R4 au valoare de «I» (iota). Grafema cu nr. 11 din R2, formată din «I» cu două linii orizontale, iar la capete cu două perle, presupunem că are valoarea fonetică «U» (eventual y şu), rezultând că 6 semne care au valoarea fonetică «I».

e) Semnul grafic nr. 7 din R1 îl considerăm ideogramă semnificând Theos (ş Dumnezeu, Domn, Mântuitor).

f) Grafema nr. 4 are valoarea «T» (tau), în greacă, feniciană, aramaică etc.

Primele două rânduri ale textului incizat:

Dumnezeu/Theos/Mântuitorul, grafemele 8, 9 (R1), 10, 11, 12 (R2) se vor citi I I S U S, cu accepțiunea de Domnul Iisus.

Grafemele 3, 4, 5, 6, se citesc S T O S, ultima parte din C H R I – S T O S. Monograma lui Iisus Christos a fost deosebit de importantă pentru credincioşi de-a lungul timpului: „Hrisma este un simbol important al Bisericii primitive, este alcătuită din literele «I» şi «X», inițialele greceşti ale numelui lui Iisus Christos; cea de-a doua, căreia i se spune şi hrisma constantiniană este folosită şi în zilele noastre, din literele «X» şi «P», primele două litere ale cuvântului Christos în greacă”.[5] în cazul inscripției plăcuței de aur, prima grafemă «I» din R1 reprezintă inițiala greacă a numelui lui Iisus, termen grec, traducerea cuvântului ebraic Ieşua – prescurtare din Iehoşua – care înseamnă «Dumnezeu mântuie» adică Mântuitorul. în monograma «X» este inițiala numelui Christos, traducerea greacă a vechiului cuvânt ebraic Masiah de la iaşa ‘a unge’, adică Mesia sau «Unsul lui Dumnezeu». Grafema nr. 2 din R1 este CHRI la care se adaugă STOS (grafemele 3, 4, 5, 6), adică numele CHRISTOS. R1 şi R2 ale inscripției se citesc:

I ISUS **CH**RI-**STOS** MÂNTUITORUL / DOMNUL **IISUS**.

Ipoteza noastră este confirmată de grafemele terminate în perle, mărgăritare: nr. 1 şi 2 IISUS CHRI(STOS), semnul grafic nr. 7, ideogramă pentru DOMN/DUMNEZEU/ MÂNTUITOR şi grafemele cu nr. 8, 9 şi 11, care sunt fiecare în parte litera inițială a lui IISUS. Neavând un semn grafic pentru vocala «U», grafema nr. 11 din R2 a fost notată cu semnul «I», cu perle dar cu două liniuțe orizontale.

Rândurile 3 şi 4 ale inscripției sunt:

In R3, grafema nr. 17 (legată de cea cu nr. 18) conține două litere O, dar şi un θ (TH), aşa cum dovedeşte legarea de grafema nr. 18 «OTHS». Grafema nr. 18 cuprinde de asemenea – 2 sunete: «ri». R3 se citeşte **de la dreapta la stânga:**

K R I S T (H) O AS AI ăCHRISTOASAIî,

citit **CRISTHOASE** (ai în greacă se citeşte e).

}n R4, grafemele 21, 22, 23, 24, de la stânga la dreapta se citesc I S I S, de fapt I S U S («scriitorul redactor» nedispunând de un semn grafic pentru vocala «U» a notat-o «I». Aşa cum atestă citirea textului este posibil ca ultimul rând să se refere la zeița egipteană Isis[6].

Textul incizat al plăcuței de aur de la Dierna/Orşova se va citi:

R 1+2 ***I(ISUS) CHRISTOS MÂNTUITORUL IISUS***

R 4+3 ***ISUS CHRISTOASE*** (KRISTOASAI)

După tâlcuirea Sfântului Chiril «Iisus Cristos este numit cu două nume: cu numele de Iisus pentru că mântuieşte şi cu numele de Christos, pentru că este Preot».[7]

Mormântul este al unui creştin aşa cum atestă inscripția incizată a plăcuței de aur de la Dierna/Orşova. Creştin este numele dat celor care s-au botezat şi cred în Christos-Dumnezeu. «Scriitorul redactor», bun cunoscător al scrierii greceşti, dar probabil şi al alfabetelor orientale, a criptat şi a adaptat textul incizat al plăcuței de aur la limba vorbită la nordul fluviului, limba valacă/română de la sfârşitul secolului al III-lea p. Chr. aşa cum dovedeşte textul inscripției: I(I)SUS CRISTOASE.

Plăcuța de aur cu text incizat de la sfârşitul sec. al III-lea p. Chr. descoperită în mormântul unui copil la Dierna/Orşova Veche este un argument al răspândirii creştinismului la nordul Dunării, dar şi dovada permanenței şi continuității poporului român în vatra străbună.

[1] Noul Testament, Evanghelia după Ioan, 1, 1.

[2] Ioan I. Russu, Inscripțiile Daciei Romane, vol. III: Dacia Superior, 1, Zona de Sud-Vest (teritoriul dintre Dunăre, Tisa, Mureş), Editura Academiei Române, Bucureşti, 1977, p. 69.

[3] Doina Benea, A. Şchiopu, Un mormânt gnostic la Dierna, în Acta Musei Napocensis, Cluj-Napoca, XI, 1974, p. 115-125; Nicolae Vlassa (Interpretarea plăcuței de aur de la Dierna, în Acta Musei Napocensis, XI, 1974, p. 125-141.

[4] Ioan I. Russu, o.c., p. 69-70.

[5] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dicționar de simboluri, vol. II, Editura Artemis, Bucureşti, 1995, p.p. 134-135.

[6] Zeița ISIS, în egipteană a fost numită Eset, Usert. În mitologia egipteană a fost zeița căsătoriei, simbolul armoniei matrimoniale şi fidelității casnice a femeii față de soțul ei, zeiță sapiențială – posedând arta magiei, a tămăduirii şi chiar a învierii din morți. Diodor din Sicilia i-a atribuit descoperirea modului de a asigura imortalitatea pentru oameni (Biblioteca istorică, I, XXV, 6). Ulterior i s-a adăugat atributul simbolic al devotamentului matern, devenind o zeiță universală.

[7] Sfântul Chiril al Ierusalimului, Cateheza, X, 11.

Planul dacic care ne-a traversat istoria

Conf. univ. dr. G.D. Iscru

Motto: *„Însetat lupt spre a birui!*

Dacia unită să trăiască!”

(**Rohonczy Codex**, 2002, V. En[chiuc, p. 267)

O teză falsă – inclusă, demult şi *interesat*, din afară şi sprijinită, la noi, întreținută, amplificată prin „caii troieni” sau agenți „motivați” în diverse feluri – ne-a aruncat ştiința istorică într-o „derivă” din care nici azi n-a revenit la direcția normală. Teza a „iradiat” viața politică, politicile educative, în epoca modernă în special prin şcoală, Universități şi Academii, astfel încât sute de generații de elevi şi studenți, în şcoală şi la vârsta adultă au ajuns *vinovați fără vină* într-o *problemă esențială*: *recunoaşterea sau nerecunoaşterea originii autentice a propriului popor*.

Este vorba de *teza falsă a romanizării*, care a evoluat în *două „variante”*, în timp ce tradiția populară/memoria colectivă n-a reținut *nimic* din vreo ascendență romană a românilor. *Prima „variantă”* avea „la bază” *exagerarea retorică* a lui

Eutropius: exterminarea geto-dacilor la şi după 106 şi colonizarea părţii cucerite din Dacia nord-dunăreană (cea mai mare parte a ei, precum se ştie, rămăsese necucerită) cu colonişti aduşi sau veniţi din „toată lumea romană". Când varianta s-a dovedit a fi puerilă, deci de neacceptat, moderatorii „derivei" au înlocuit-o „din mers" şi „pe nesimţite" cu *a doua variantă*, la fel de puerilă dar cu o doză de viclenie care a reuşit să convingă pe mulţi, mai ales că nu mai era susţinută de inamici ai românilor ci de înalte personalităţi autohtone titrate şi bine îndoctrinate în prealabil de *cei interesaţi*. Este vorba de *varianta „romanizării" geto-dacilor rămaşi* în provincie după cele două războaie crâncene (101-102 şi 105-106 d.Hs.). în acest sens, limita superioară a absurdului a atins-o Hadrian Daicoviciu în concluziile lucrării sale *Dacii* din 1965 (Ed. ştiinţifică, Bucureşti), cu o „logică" demnă de o carte a recordurilor intelectuale negative. Astfel, fiul marelui său părinte Constantin Daicoviciu, şi el „stâlp" al „romanizării", scria negru pe alb: „Cât a fost de extinsă şi profundă această romanizare ... *nu se ştie exact*. Este cert însă că *ea a fost destul de puternică*", încât „să se extindă şi asupra dacilor liberi..." (necuceriţi, n.n.). Şi conchide: *„Aşa dispar dacii din istorie*: nu dintr-o dată, nu exterminaţi în războaie sau dezrădăcinaţi, ci treptat, cedând în faţa superiorităţii civilizaţiei materiale şi a culturii latine, adoptând obiceiurile romanilor şi limba lor", astfel încât în sec. VI d.Hs. Iordanes îi „confunda" pe geţi cu goţii şi în acest spaţiu *„se mai păstra doar amintirea dacilor*" (p. 248-249, s.n.).

Toată ştiinţa istorică universitară şi academică a susţinut şi susţine, cu nuanţări, această a doua variantă. Şi de la acest înalt nivel ea s-a extins. Consecinţa ? *Românii nu-şi cunosc strămoşii autemtici!* Este aceasta o *culme a ingratitudinii urmaşilor* ? Este! Şi mai este o nocivitate „colaterală": dintre toate imperiile istoriei, a căror „lege" a fost raptul şi oprimarea naţiunilor, Imperiul roman ar fi avut un rol civilizator. Despre rolul „civilizator" al acestui imperiu iată ce spune un autor al timpului: *„Dacă exista undeva vreun golf ascuns sau un pământ necunoscut, unde se găsea aur* (şi se ştia că dacii au aur! n.n.), *se decreta că acolo e un duşman şi se pregătea sămânţa unor războaie sângeroase şi cucerirea de noi comori (avuţii)*" (Petronius, *Satiricon*, CXIX, 4-7, s.n.).

În cartea *Traco-geto-dacii, naţiunea matcă din Spaţiul carpato-danubiano-balcanic*, 2003, am invocat izvoare care arată modul în care i-au „primit" geto-dacii pe mercenarii romani cuceritori şi cum i-au „considerat" în continuare. Mi se pare cu totul semnificativ şi o spunem şi aici că poporul român, urmaş direct al geto-dacilor, şi-a însemnat pe cer această „primire" şi această „consideraţie". Astfel, în tradiţia noastră populară, pe bolta cerească sunt nu două ci 18 care, fiecare cu „misiunea" lui, dar primele două, cele mai cunoscute, sunt: *„Carul Mare al lui Traian cu care a dus învinşii în robie" şi „Carul Mic al lui Traian cu care a dus bogăţiile din Dacia*" (conf. Silvia Păun, *Identităţi europene inedite*, *Italia – România*, 1996, p. 181, s.n.).

Iată de ce, de-a lungul întregii lor istorii, pornind mai ales de la această cruntă experienţă a cuceririi romane, geto-dacilor şi urmaşilor lor direcţi, românilor, ca şi altor popoare în situaţii similare, le-a fost atât de scumpă dorinţa de INDEPENDENŢĂ şi de refacre a UNITĂŢII POLITICE (statale), cât mai depline, în VATRA DACIEI.

Iată de ce, de-a lungul întregii noastre istorii a existat un PLAN AUTOHTON DACIC care ne-a traversat istoria şi a rămas ca un mesaj testamentar pentru viitor. La nivel popular, de-a lungul Arcului Carpatic, a existat între români, cum a spus-o într-o fericită şi adevărată expresie un mare istoric (David Prodan), o OSMOZă POPULARă PERMANENTă iar pe drumurile transhumanţei românii au fost peste tot la ei acasă, chiar dacă stăpâniri străine se infiltarseră în unele provincii. La nivel politic, cunoaştem pe primul eliberator al Daciei cucerite de Traian, generalul Regalian, un strănepot al lui Decebal. Cunoaştem, de asemenea, mesajul testamentar al unui Vlad, voevod al românilor din secolul XI d. Hs.: DACIA UNITĂ Să TRĂIASCă! (v. Codex Rohonczy – Viorica Enăchiuc, 2002, p. 267). Iar mai târziu, peste propaganda unor dioctrinari şi a unor îndoctrinaţi cu amintitul fals istoric au existat ideea şi efortul de REFACERE A DACIEI („*Restututio Daciae*"). Mihai Viteazul a fost receptat, în epocă, drept un RESTITUTOR DACIAE. Voievodul ţării Româneşti, Matei, care „reînnodase" firul de la Basarabii întemeietori de ţară, precum odinioară un Neagoe din neamul Craioveştilor, era numit, în epocă, „VOEVOD AL ACESTOR ŢĂRI DACICE" şi se puneau în el speranţe în acest sens. După cum „nebunia" românilor, în prima jumătate a secolului al XIX şi în revoluţia paşoptistă, era REFACEREA DACIEI, constituirea unui mare *regat al Daciei.* Mai nou, la ultimul recensământ

unii români s-au declarat daci - şi nu ca o „frondă” ci fiindcă în chip firesc se consideră astfel. Iar refrenul unui cântec cântat în Basarabia sună aşa:

„Hai să-ntintdem hora mare,

Mai aici şi mai colea,

Mai aproape de hotare,

Să refacem Dacia”.

In comunicarea mai extinsă, pe care o va ține la Congresul al VI-lea de dacologie, autorul se va ocupa mai pe larg de acest PLAN DACIC CARE NE-A TRAVERSAT ISTORIA

LYKANTROPIA DE LA PROSLĂVIREA UNICULUI ZIDITOR LA APOLOGIA CARNASIERULUI

sau

Mircea Eliade contra lui Mircea Eliade

George Liviu Teleoacă

Fascinat de arhaismul atestat al lupului în simbolistica religioasă, dar refuzând să vadă faptul că simbolul-lup putea sugera **înţelesuri contrare**, Mircea Eliade a încercat ca din perspectiva Timpului Primordial să integreze într-o singură viziune toate manifestările cultice ilustrate de imaginea lupului contând pe teoria, aflată atunci în mare vogă, a carnasierului supranatural definit ca totem adorat de vânătorul exemplar ca şi de războinicul-fiară[1].

Or, în această tentativă riscantă de a subordona unei idei la modă fenomene religioase diverse, desfăşurate pe mari arii geografice şi în răstimpul a mai multor mii

de ani, era imposibil să nu se recurgă la anumite manipulări în interpretarea dovezilor cu tot atâtea riscuri de a comite erori.

Astfel, pentru a se justifica înscrierea străbunilor noştri între carnasieri se pretinde că mai demult dacii s-ar fi numit ei înşişi „lupi”, fără alt temei decât o vagă aluzie la cuvântul frigian „daoi”[2], iar stindardului dacic a fost interpretat în legătură cu războiul[3], deşi trupul cu pene ataşat capului de lup obligă la semnificații mai subtile. Nemulțumit de labilitatea dovezilor invocate, chiar autorul va recunoaşte că „la daci nu avem nici un fel de atestare în acest sens.” sau că „Etapele procesului, prin care apelativul ritual al unui grup a devenit numele unui întreg popor, ne scapă.”[4], deşi tocmai acesta fusese scopul pe care şi l-a propus[5].

Către sfârşitul carierei sale, față în față cu ceea ce a creat temeinic şi rare ori doar urmând moda, Mircea Eliade va publica volumul intitulat *Nostalgia originilor,* care ne oferă criteriile de principiu în numele cărora încercările nereuşite de interpretare fragmentară a stindardului dacic rămân ca nişte etape depăşite, în drumul spre adevăr.

În bun acord cu subtitlul său, *Istorie şi semnificație în religie*, cartea de sinteză intitulată *Nostalgia originilor* pune în valoare ideea că istoria religiilor ar putea avea o contribuție de primă importanță la formarea unui nou umanism la scară mondială[6] şi, în acest sens, evidențiază contribuțiile de excepție la istoria religiilor ale lui Wilhelm Schmidt şi ale şcolii sale vieneze, care împreună cu Andrew Lang sau R. Thurnwald şi alții au dovedit că:

Totemismul nu este de aflat la începuturile religiei.

Totemismul nu este universal şi nu toate popoarele au trecut prin faza totemică.

Omorul ceremonial nu are nimic de a face cu originea sacrificiului.

Populațiile pre-totemice nu cunosc canibalismul etc.[7].

În finalul unui tratat ce numără 11000 de pagini, şi în bun acord cu mulți alți autori, Schmidt a tras concluzia deosebit de importantă că, la începuturi exista pretutindeni un fel de ***Urmonotheismus,*** dar că dezvoltarea ulterioară a societăților umane a degradat şi în multe cazuri aproape a obliterat credința originară[8].

Dar, această concluzie, formulată atât de clar prin generalizarea unui volum imens de informație ne îndreptățeşte şi chiar ne obligă să respingem ca eronată ideea că la originea religiei dacilor s-ar afla lupul totemic. De asemenea, în numele aceleiaşi adeziuni, semnificația stindardului dacic trebuie reconsiderată pentru a fi asociată Marelui Dumnezeu şi nu fiarei.

De fapt, ideea că la originea religiei dacilor s-ar afla lupul totemic trebuia respinsă demult având în vedere faptul că V. Kernbach a pus, chiar şi la îndemâna

marelui public, postulatul conform căruia „totemurile ca atare sunt pretutindeni respectate, temute chiar, **însă niciodată adorate** ca divinități”[9].

În ultimă instanță, este dezolant să se constate cum atâta trudă doctă continuă să ignore aceste criterii majore pentru a se mai pune şi astăzi în slujba configurării „carnasierului”, fără ca nimeni să aşeze, măcar, un semn de întrebare între Apollon, zeu al luminii, al artelor sau al tămăduirilor medicale, supranumit totuşi ***Lykios,*** şi echipele de luptători, care îmbrăcați în piei de lup sunt inițiați în morala cruzimii carnasierului.

O aceeaşi păguboasă inerție va trebui reproşată mai ales celor ce se consideră în slujba dacologiei, din moment ce nu s-a înregistrat nici o reacție – nici ***pro,*** nici ***contra*** – la cele trei articole pe care le-am publicat în perioada 2000-2003 prin care am arătat că stindardul dacic reprezenta însemnul marelui pontif conceput ca fonogramă pentru a sugera numele de ***Volco-Dlac*** devenit ulterior ***Vlă-Dică***[10].

Pentru depăşirea acestui impas vom relua dezbaterea lykantropiei pornind de la unul din exemplele oferite de domnul academician Alexandru Surdu în culegerea sa de eseuri *Mărturiile anamnezei.* Domnia sa, pe baza unor informații directe cum sunt cele oferite de Homer sau de Pausanias, a reuşit să pună în evidență faptul extraordinar că „Lykaon însuşi considerat, ca şi Lykos, o zeitate pregrecească (tracică), un fel de rege al zeilor (*Götterkönig),…* a fost numit inițial ***Lykurgos*** la cauconii şi aheii din Arcadia şi Triphylia şi chiar la traci”[11].

Dar, ca rege al zeilor Lykaon, transferă solarului Apollon sau uranicul Zeus, atât supranumele de Lykios şi, respectiv, Lykaios, cât mai ales însuşirile pe care le au, aşa încât el, Lycaon – arhetipul lor, trebuie considerat că se află în zona transcendentului uranian, adică dincolo de orice înrudire cu lupul-fiară considerat întruchiparea exemplară a carnasierului.

Desprinsă, astfel, din hățişul falselor înrudiri cu fiara, taina zeului Lykaon poate fi dezlegată, dacă vom reliefa că numele său inițial de ***Lykurgos***, deci numele său determinativ din punct de vedere semantic, reprezintă contragerea sintagmei Lyk-Urgos, care ca şi sintagma latină Lup-Ercus, sunt asemănătoare prin simetrie sintagmei teonimice Wer(c,g)-Wolf inclusă de mitologie în seria de sinonime apărută pe seama sintagmei teonimice arhetipale ***Vilah-Vilah***[12]***.*** Raliate astfel la această serie de sinonime, mitonimele ***Lykurgos*** (Lykaon) şi ***Lupercus*** poartă semnificația teologică a arhetipului ***Vilah-Vilah***, care este acelaşi arhetip pe care înțeleapta teologie ebraică l-a codificat sub forma tetragramei sacre ***YHWH,*** singura care a spus lumii întregi pentru vecie „Eu sunt Cel ce sunt” (Exod 3,14), taină în care este cuprinsă desăvârşirea Dumnezeului celui Prea Înalt[13]. Altfel spus, la origine, teonimul Lykurgos a servit celor din peninsula Balcanică pentru invocarea Marelui Dumnezeu, tot aşa după cum teonimul Lupercus a servit aceluiaşi scop italicilor, fără să fi avut nici un fel de legătură cu lupul-fiară.

Acelaşi Unic Ziditor, creator al soarelui (*în ziua a patra)* şi protector al artelor, desemnat la origini prin teonimul arhetipal ***Vilah-Vilah***, a fost venerat şi de celți, dar sub numele de **Lug**[14], şi el tot un fel de **Lyk** dacă avem în vedere că fonemul G reprezintă varianta sonoră a fonemului K

Pe de altă parte, primordial şi omnipotent la dimensiuni cosmice zeul ***Loki*** din mitologia scandinavă[15] trebuie considerat, şi el un ***Lykios***, acelaşi cu Unicul Ziditor, numit arhetipal ***Vilah-Vilah***, atât prin însuşirile sale cât şi prin numele său care, asemănător cu ***Lyk***, derivă lingvistic din arhetipul ***ViLak*** prin pierderea (afereza) lui V cu reamplasarea ulterioară a lui ***i.***

Pornind de la acest extraordinar teonim arhetipal ***Vilah-Vilah*** mai pot fi explicate: cuvântul românesc ***Vlă-Dică,*** cuvântul ***Vesco-Vo***, care în limba italiană mai are şi forma „piscopo" cu înțelesul de Episcop şi cuvintele de limbă rusă ***Vraci*** şi ***Volh-v***. Ca semn pentru marea sfințenie a sintagmei arhetipale ***Vilah-Vilah*** au supraviețuit în limba română cuvintele: ***vâlhovnic***, ***vlăhovnic***, ***vârhovnic*** cu înțelesul de mag, magician sau astrolog, dar şi cu înțelesul de „dumnezeiesc" atunci când sunt atribuite celor doisprezece apostoli ai lui Iisus[16].

În încheiere, vom arăta că toți acei descendenți care nu au mai cunoscut sensul sacru al simbolurilor-lup prin pierderea legăturii sacre dintre cuvintele ***Vilah*** şi ***Lykos*** sau orice altă traducere a cuvântului ***Lykos*** au fost nevoiți să confere noi înțelesuri ritualurilor lykantropice şi au sfârşit prin a se închina lupului perceput în înțelesul concret al cuvântului adorându-l ca totem al carnasierului.

---

[1] M. Eliade, *Dacii şi lupii* în *De la Zalmoxis la Genghis-Han,* Ed. Şt. şi Encicl., Buc. 1980, p. 25 şi 27.

[2] M. Eliade, ibidem, p. 11

[3] M. Eliade, ibidem, p. 21.

[4] M. Eliade, ibidem, p. 13 şi 21.

[5] M. Eliade, ibidem, p. 24.

[6] M. Eliade, *Nostalgia originilor,* Editura Humanitas, Bucureşti 1994, p. 16.

[7] M. Eliade, ibidem, p. 41.

[8] M. Eliade, ibidem, p. 48.

[9] Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală,* Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1986, *totem*

[10] G.L. Teleoacă, *Lupul dacic sau heraldica strămoşului Vârcolac-Întemeietorul,* în rev. Paideia Nr.2/2002.

[11] Alex. Scurtu, *Lykantropia şi organizarea junilor la daci şi la popoarele ariene*, în Mărturiile anamnezei, Ed. Paideia, Bucureşti 2004, pg. 29-31

[12] G.L. Teleoacă, op. cit.

[13] George Liviu Teleoacă, *Unicul Ziditor*, în ziarul Curentul din 23-24 ianuarie 1999

[14] Victor Kernbach, op. cit.

[15] Ibidem

[16] *Micul Dicționar Academic* - MDA, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti 2001

KOGAIONUL DIN CEAHLĂU

Luca Manta

1) Surse istorice. Istoria antică prin Herodot (*Cartea IV*, 93, 94) ne spune că: ...*geții se cred nemuritori şi... că cel care piere se duce la (Z)almoxis*. Geograful Strabon (*Geogr, VII*, 3, 5) ne arată că altarul acestui zeu era situat în vîrful unui munte sfînt (cu peşteră şi rîu aferent) numit *Kogaionon,* localizare pe care cercetătorii o caută de secole. Aşa dar, strămoşii noştrii geți / daci aveau un zeu suprem numit Zalmoxe / Zamolxe şi credeau în nemurirea sufletului.

2) Surse etnografice. în multe legende din România găsim descrise vîrfuri şi platouri din Munții Carpați socotite a fi sfinte, unde de veacuri se desfăşoară serbări populare şi drumeții montane. în categoria munților sfinți din Dacia se încadrează: *Omul, Caraimanul, Cozia, Găina, Ceahlăul, Parîngul* ş.a., de unde putem deduce că în Dacia existau mai multe altare de tip ***Kogaion.***

3) Originea numelui Kogaion. Scriitorul şi numismatul Ion Gheorghe în lucrarea *Cogaioanele – Munții Marilor Pontifi*, Ed. Cartea Românească, 2004, pag. 39, porneşte în descifrare de la glosa: *,,Roio Kotis Svaticus svatis cogi dacis''*, unde *cogit* (lat.) este *cugetul* credincioşilor daci, care numeau megalitul locului prin **gogaion** însemnînd pietroi / stîncă. Biblia ne arată că, Moise şi Iisus propăvăduiau în vîrfuri de munți, iar locul de răstignire a lui Iisus Hristos a fost **G**ol**g**ota (în ebr. ,,căpățînă"), o colină de lîngă Ierusalim. Semantic, această formă rotundă / semirotundă apare în multe cuvinte româneşti, de pildă: *gogă* s.f. este partea de sus a cuptorului (jud. Orhei) – Glosar dialectal – M.O. – 1939; *gogonat-ă* (< *gogon*, reg., obiect rotund) ca şi *gogoneaua, gogoşarul* ş.a - (M.D.E. – 1978); *gogă* s. f. Mold. (a gogi – a coji) are înțeles de nucă cojită (Dicționar L. şăineanu, Craiova, 1945).

4) Kogaionul din Ceahlău. Dimitrie Cantemir a realizat prima descriere a muntelui Ceahlău în *Descrierea Moldovei* la anul 1714, de unde am descifrat legenda *Babei Dochia şi a celor 20 de oi albe*, care de fapt reprezintă *Echinocțiul de primăvară sau Poarta astronomică* din data de (1+20) ş 21 martie.

}n tradiția muntelui Ceahlău găsim memorată data de 6 august, care reprezintă sărbătoarea anuală a urcatului pe munte, în aşa fel încît drumețul care porneşte seara la drum, să ajungă dis-de-dimineață în vîrful Toaca înalt de 1900 metri şi să admire răsăritul de soare.

5) Ipoteza piramidei Toaca din Ceahlău. De curînd, în anul 1988, un geolog şi un hidrolog Nicolae şi Elena țicleanu au lansat ipoteza existenței unei **piramide** construită / cioplită în vîrful Toaca - muntele Ceahlău din Carpații Răsăriteni. Ipoteza acestor doi cercetători conține o multitudine de dovezi geologice, arheologice, cartografice, fotografice ş.a.

6) Piramida Toaca este orientată solar! Lucrarea *Kogaionul din Ceahlău* susține ipoteza piramidei din Ceahlău pe baza unor dovezi geografice şi astronomice corelate istoric, care au avut ca punct de pornire Harta topografică a muntelui Ceahlău, scara 1/25.000. Această hartă topografică conține linii de nivel unde găsim pozată geometric baza piramidei - un pătrat cu latura de 290 de metri – şi de unde am determinat cu ajutorul indicatorului nord direcțiile diagonalelor R1 şi R4, cît şi direcțiile axelor principale R2 şi R3 (vezi fig.1).

}n acest mod am determinat că, axul principal R2 are un azimut geodezic de 73,5^0, o direcție unică pe orizontul solar care totuşi nu corespunde cu răsăritul de soare - urcatul tradițional pe muntele Ceahlău - din data de 6 august!

Istoria ne învață că, faraonii egipteni îşi orientau astronomic piramidele după poziția cerească a *Carului Mare din noaptea de 23 august*, o tradiție moştenită din zorii anului 2300 î.Hr. Din aceeaşi epocă aflăm de la Herodot (Cartea II, 102, 103) că,... *faraonul* ***Sesostris*** *trecînd din Asia în Europa a supus pe sciții şi pe tracii din nordul Mării Negre*.

Pe baza acestor date istorice am calculat astronomic direcția **R2** la nivelul anului 2000 î.Hr., valori calculate pentru coordonatele piramidei din Ceahlău (lat. N. 46,99^0 şi long. E 29,90^0), date care au fost corectate precesional pe un computer dotat cu un program astronomic. Valorile calculate ne arată că, ***direcția solară R2 corespunde cu data de 23 august din anul 2000 î.Hr., unde azimutul avea valoarea de 73,43^0 şi care valoare geometrică este încifrată / cioplită în piatra muntelui Ceahlău***.

Diferența de 17 zile dintre data de 6 august şi 23 august se justifică prin mişcarea de precesie a pămîntului, astfel: 13 zile reprezintă diferența între stilul vechi şi stilul nou, la care trebuie să adaugăm 3 zile între calendarul Iulius Caesar şi Sinodul de la Niceea). Ziua sfîntă de 23 august aleasă de egipteni (astăzi Sf. Lup) reprezintă de fapt jumătate din mersul soarelui pe orizont între solstițiul de vară şi echinocțiul de toamnă, identică ca şi simetrica dată primăvăratică din 23 aprilie (Sf. Gheorghe).

7) O dovadă suplimentară de aliniere solară. De curînd, în vara anului 2003, arheologii din țara noastră au decopertat trei piramide de piatră - înalte de 40 metri - în comuna **Heleşteni – Movileni**, județul Iaşi, piramide care sînt aşezate / aliniate geografic pe aceiaşi direcție solară R2! cu o abatere de 0,5^0 față de azimutul de 73,5^0 .

8) O nouă dovadă etnografică. Pe la 1842, Vasile Alecsandri culege *balada Miorița* din gura unui baci Udrea de la o stînă de pe muntele Ceahlău. *Balada Miorița* este

prezentă în peste 1000 de variante şi rămîne după 150 de ani nedescifrată istoric. Are după Al. Odobescu: *,,tonalităţi de bocet''*, după C. Brăiloiu: *,,afinităţi cu cîntecul de înhumare''*, iar după Ovidiu Bîrlea: *,,este o colindă de doliu''*.

Balada - document filozofic ancestral de credinţă funerară geto/dacă - ne arată locul sau altarul de adunare şi de nemurire religioasă situat: *,,Pe-un picior de plai, Pe-o gură de rai''*. Măreţul Kogaion din Ceahlău ascunde în baladă <u>cultul morţii şi nemuririi</u> la geto / daci, îmbinat cu *<u>elemente de arheo-astronomie</u>* precum: *,,<u>Soarele</u> şi <u>luna</u>''* sau *,,Păsărele mii şi <u>stele</u> făclii''.* Balada funerară ne arată direcţia mortuară solară (R2): *,,Pe l'<u>apus de soare</u>'',* care în acelaşi timp reprezintă şi descreşterea poziţiei răsăritului de soare.

Din miezul acestor versuri am dedus că balada Mioriţa, ca şi alte producţii populare, ascund elemente ,,foreşoc'' în legătură cu fenomenul seismic din Vrancea.

Notă. O parte dintre aceste dovezi istorice, etnografice şi calcule geografico – astronomice sînt cuprinse în lucrările: *Mesajul astronomic la geto / daco – valaho – români,* Luca Manta, Ediţie semal, Bucureşti, 2004, pagina 98 – 134 şi *Focarul Vrancea şi spiritualitatea*, Sp. Telecom. Luca Manta, articol revista Terra nr. 3-4, 1992, Soc. de Geografie din România, pagina 112.

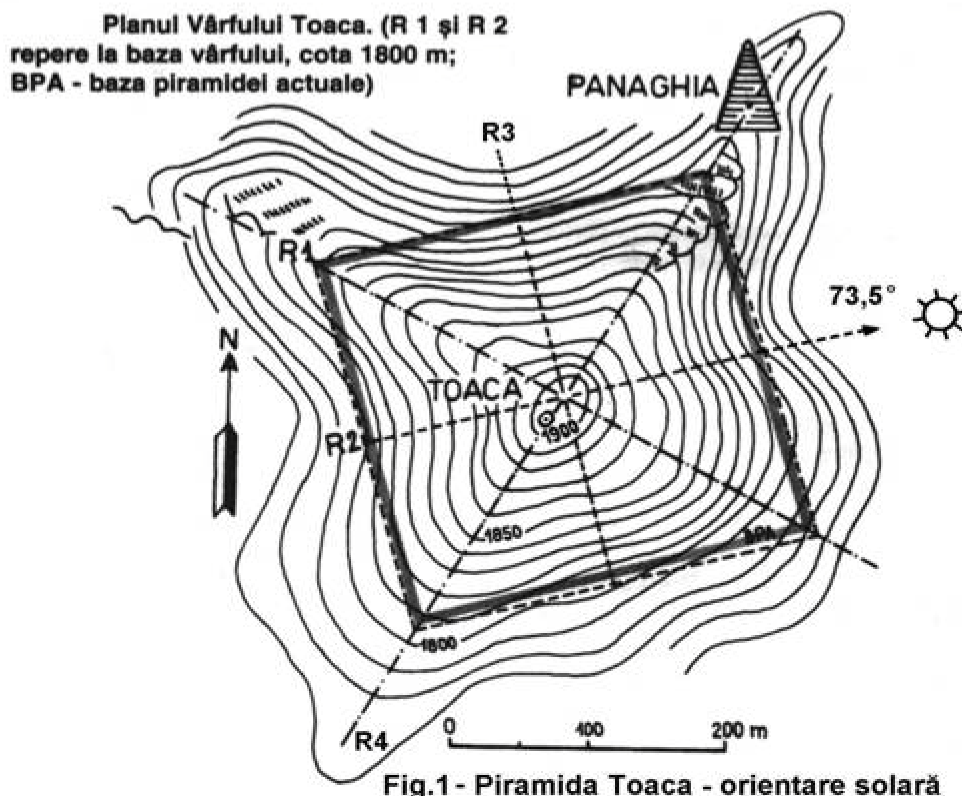

Fig.1 - Piramida Toaca - orientare solară

EMINESCU ŞI MODELUL DACIC

Dr. Lucia Olaru Nenati

Ataşamentul lui Eminescu față de mitul dacic se poate însera, credem, în inventarul acelor „tărîmuri compensatorii” pe care le-a identificat exegeta Ioana Em. Petrescu în manifestarea spirituală eminesciană, ca evadări din realul agresiv ale eului său ce se simțea inconfortabil, în alte zone precum: trecutul, istoria, visul, natura ş.a. De aici dezvoltarea substanțială a acestor teme, precum istoria şi mitul dacic. Ipostaza omului dacic constituie o ***forma mentis*** pentru Eminescu. Pornind de la concepțiile filozofilor greci despre poeți ca purtători ai memoriei anistorice, ca aleşi ai zeilor, putem considera că şi Eminescu poartă în sinele său acest arhetip inițial ce-ar fi trebuit să dezvolte o lume edenică. în poemele din corpusul dacic el se identifică **modelului comportamental al omului dacic** şi manifestă atitudini adecvate acestuia.

Multe exemple ne conduc spre concluzia că în toată opera, exprimarea şi conduita sa umană şi socială el şi-a însuşit instinctiv, **idealul dacic al demnităţii individului ce nu acceptă compromisurile şi preferă să moară decît să se umilieească**, după ce a luptat din toate puterile sale pentru apărarea cauzei şi după ce a pierdut, dar nu s-a lăsat învins şi umilit. Atitudinea sa definitorie este aceea de-a lupta mereu pentru **ipostaza optimă a naţiunii sale** şi, după unii autori, aceasta i-a grăbit sfîrşitul. Aceasta este de sorginte dacică şi el şi-o asumă organic. Chiar obsesia lui pentru figura lui ştefan cel Mare pare a fi o prelungire a celei pentru epoca dacică şi, de fapt, motivul care nutreşte aceste două obsesii eminesciene este acelaşi, idealul destinului optim al poporului său, ideal pe care atît Decebal cît şi ştefan l-au întrupat cu strălucire, şi mai ales cu putere de exemplu, atît de necesar în vremile de decădere şi care a constituit pentru Eminescu elementul pozitiv al unei antiteze esențiale. Valorosul scriitor şi filozof român din diaspora, Vasile Posteucă, validează această perspectivă.

Similitudini peste timp şi spaţiu

Cercet. şt. Lucreţia Eugenia BREZEANU

Cele mai valoroase vestigii ale erelor trecute sunt construcțiile. Studiindu-le putem afla foarte mult despre nivelul tehnico-econimic al celor care le-au

realizat. Dar astfel de vestigii sunt la vedere, iar altele de-a dreptul ascunse... chiar şi specialiştilor.

La venirea fanarioților, aceştia au constatat cu stupoare că modestele case tradiționale româneşti seamănă ca organizare spațială, surprinzător de mult, cu celebrele temple antice greceşti. Istoria arhitecturii şi a construcțiilor ne prezintă faptul că templele greceşti au fost inspirate de templele egiptene. Un fapt derutant este că unele construcții de cult din evul mediu românesc (bisericile ortodoxe) seamănă cu templele egiptene. Pictura interioară şi exterioară şi coloanele masive ale templelor egiptene se regăsesc şi în locaşurile de cult ortodox, în special, la celebrele mânăstiri din nordul Moldovei, celebre tocmai pentru acest fapt. Putem concluziona că a fost un vechi centru comun de „iradiere culturală“ şi cultică pentru toate cele trei civilizații consacrate: egipteană, greacă şi traco-getică.

Un alt aspect este şi prezența în picturile aşezămintelor de cult ortodox a unor scene mitologice ale anticului Egipt: *scenele iadului de pe biserici îl au pe Apopés şi pe Set, iar Iisus este reprezentat asemenea lui Osiris (Osi-Ra).*

În scrierile celebre ale antichității Dunărea este comparată adesea cu Nilul. Dunărea, Danubius partea dintre izvoare şi cataracter şi Istru de la Cataracte până la Pont conform cu Strabon, *„Geografia“* VII/III este apreciată de Seneca în *„Probleme de istorie naturală“,* astfel:

„Unii cred că şi **fluviile, a căror natură nu poate fi explicată** s-au născut o dată cu lumea (?!) ca de pildă, Istrul şi Nilul, **fluvii imense şi prea importante spre a se putea spune că au aceeaşi origine ca celelalte**.“

Nilul însă se presupune, din interpretările actuale ale scrierilor, că este lucrat, construit artificial de la izvoare la vasta deltă. Din documentele aflate la Biblioteca Vaticanului rezultă că Dunărea este prelucrată numai de la Cazane până la Deltă. Astfel, un fluviu care venea din M-ții Pădurea-Neagră şi se vărsa în M. Adriatică, a fost deturnat spre M. Neagră, pentru a se crea o arteră importantă a vechii Europe. Sunt scrieri care atestă că în vechime Dunărea avea o deltă formată din 5 brațe principale.

Cine a făcut această lucrare şi pentru ce nu se ştie, dar Maximus din Tir, în *„Discuții“* afirmă: „Între fluvii, cea mai plăcută privelişte oferă Nilul, dar nu din pricina belşugului de ape, căci şi Istrul **poate purta corăbii mari**.“

Studii geodezice au indicat că traseul firesc în zonă al Dunării ar fi cu totul altul prin zone mult mai joase şi mult mai uşor accesibile decât traversarea unui lanț muntos.

Surprinzător este că Dunărea este singurul fluviu al lumii care are pe parcursul său două nume consacrate. Dunărea de la izvor la Porțile de Fier – Cazane şi de aici la Deltă este Istru. Din scrierile lui Pliniu cel Bătrân *(ISTORIA NATURALIS, Enciclopedia cunoştințelor din antichitate,* volumul *Antropologia. Zoologia, Cartea a IX-a. Animale acvatice,* cap. 52) din care aflăm că numai peşti *trichiae* după ce hibernează în Marea

Egee, primăvara pătrund în Pont, **se afundă în fluviul Istru şi din el prin canalele lui subterane înoată la vale în Marea Adriatică** şi se văd (acolo) coborând în mare şi niciodată urcând din ea.

Dacă această lucrare de unire a două fluvii, cel care izvora din M-ții Pădurea Neagră şi se vărsa în M. Adriatică cu cel care aduna apele curgătoare din sudul M-ților Carpați, a fost executată de „om" este evident că a necesitat un volum imens de muncă şi un înalt nivel tehnic pentru realizarea unei astfel de lucrări care se evidențiază şi printr-o perfectă integrare în natură.

Scrisul sacru al comunităţilor neo-eneolitice

Marco Merlini

Director general al proiectului de cunoştinţe preistorice (Roma, Italy)

Director al Institutului de Arheomitologie (Sebastopol, USA)

Un scris literat a apărut in sud estul Europei acum 5.300 de ani î.Ch., cam cu două mii de ani înaintea oricărui alt scris cunoscut. Il numesc "scrisul danubian" deoarece a apărut inițial in regiunea balcanică centrală şi a avut o dezvoltare indigenă. S-a răspândit repede spre valea Dun|rii, sudul Ungariei, Macedonia, Transilvania şi nordul Greciei. A înflorit până cam la 3.500 î.Ch. când a avut loc o schimbare socială: după unii, a fost o invazie de popoare noi, în timp ce alții au ipotezat apariția unei noi elite (*Merlini 2004a).*

Scrisul timpuriu european este pierdut şi ce rămâne din el este impenetrabil şi rezistă cu tenacitate la eforturile oricăruia care încearcă să-l descifreze. Nu se ştie nimic despre existența unei astfel de limbi de referință. In plus, este prea vechi pentru noi pentru a spera să găsim ceva asemănător cu multilingva "piatra Rosetta" care ne-ar permite să-l traducem intr-o limbă cunscută. Deşi acest scris este acum pierdut şi este puțin probabil că va fi vreodată descifrat, anumiți cercetători folosesc o abordare semiotică, încercând să dezlege anumite elemente ale codului său genetic. (*Haarmann 1995, 1998a, 1998b; Merlini 2002, 2003, 2004a, on line; Winn on line).*

După aceşti cercetători semiotici, scrisul danubian este un sistem foarte arhaic de scris şi probabil incapabil să codifice o cuvântare extinsă or o narare lungă, deoarece nu există elementele fonetice ori sunt redate prea limitat în scris. Acest scris consistă probabil dintr-un amestec de logograme, ideograme, pictograme şi numai câteva elemente fonetice marcate ocazional şi marginal. Conecția cu sfera conceptională este mult mai puternică decât conecția cu sfera fonetică. Alte scrisuri antice de acest gen sunt scrisul elamit, scrisul Indusului, heroglifele discului din Faistos, scrisul chinezesc pe oasele de oracol şi glifele olmece.

Una dintre caracteristicele scrisului danubian este folosirea lui în liturgii şi pentru a exprima credinţe magic-religioase. Nu a fost folosit pentru tranzacţii comerciale sau pentru a înregistra documente administratve, ci pentru a "comunica cu divinitatea". De fapt, inscripţii au fost găsite adesea pe obiecte - pe figurine feminine de argilă, ofrande votive (câteodată *ex-votes*), vase de băut, roţi de fus, sigilii, modele de temple şi greutăţi de război de ţesut - conectate cu un context religios. Dacă o parte considerabilă a inscripţiilor erau elemente ale unui sistem religios şi mitic, în acelaşi timp, religia era un sistem de simboluri şi texte prin care fiinţele umane au comunicat cu universul lor cultural definit, caracterizat de puteri supra-umane cât ş de puteri umane. Modele comune de acţune rituală simboluri încastrate ş texte, au realizat comunicarea extra-umană ş inter-umană fiind de asemenea o mediere între nevoile conflictive ale individului pentru proprie expresie ş propriu control.

Comunităţile neo-eneolitice ale bazinului danubian erau doar la începutul dezvoltării unui scris a cărui principală caracteristică era de natură de cult, de iniţiere, de ritual; de aceea multe înţelesuri erau esoterice şi erau revelate numai la ocazii de iniţieri specifice (*Lazarovici-Merlini 2004*). Acest lucru nu ne uşurează încercările de-al descifra deoarece avem de-a face cu texte care provoacă ceea ce nu este exprimabil, care nu numai dezvăluie dar în acelaşi timp ascund şi distrag şi care în final indică ceva care de fapt înseamnă altceva.

Nu din accident erau câteodată textele plasate pe partea nevizibilă a vasului de ritual.

Semnele de magie-religie erau vizibile numai când vasul este mişcat, depozitat sau transportat, dar nu când era folosit. In timpul ritualelor, semnele erau îndreptate spre pământ, probabil pentru a da şi a lua puteri dela pământ. Era oare ne-vizibilitatea nu numai un înţeles simbolic suplimentar dar de asemenea şi o parte integrală a mesajului simbolic şi o condiţie necesară pentru a pune simbolurile şi inscripţiile în mişcare?

Aveau artifactele înscrise o funcţie specifică în celebrarea ritualelor de înmormântare? Şi am găsit o cerere formală, ritualizată la o criză de sănătate sau viaţă?

Ce mesaje erau exprimate de inscripţiile scrisului danubian? Religia neo-eneolitică a sud-vestului Europei era asociată cu divinităţi feminine şi cu căsătoria sacră (*ieros gamos*). Am descoperit texte care comunicau informaţii ca numele divinităţii sau epitetele ei? Şi formulele liturgice, forme de prezicere, binecuvântari sau invocaţii?

Au fost descoperite artifacte religioase care, purtând atât simboluri cât si semnele unui scris liniar, pot acum să ne nareze mituri foarte vechi?

Artifacte inscrise erau folosite de puternici profesionali consacraţi în timpul ceremoniilor magice şi religioase sau de asemenea de către oameni simpli în ritualuri domestice. Cum putem distinge între inscripţiile produse pe obiecte de cult folosite în ceremonii domestice şi altele care aveau nevoie de mari "cunoştinţe"? Deşi oraşele, regii şi statul nu au apărut încă, era scrisul sacru folosit de elita preoţilor deasemenea

pentru a ghida şi controla sensul oamenilor de aparţinere la comunităţi, unde încă exista un puternic spirit de egalitate?

Autorul va presenta puncte noi de vedere asupra unor obiecte cultice ale civilizaţiei danubiene recent descoperite.

Valahii, factor de continuitate în istoria universală

CIORNEI MARIA

Pelasgii, sau protodacii sunt cei mai vechi locuitori ai vechii Europe, după unii cercetători, chiar cei mai vechi locuitori ai Terrei (D. Bălaşa-Noi nu suntem urmaşii Romei); anticii îi numesc şi hiperboreeni.

Valahii, descendenţii acestora, sunt menţionaţi încă în mitul biblic, în Cartea Genezei. E vorba de ţara Havila, care e înconjurată de râul Fison; avem în vedere timpul biblic dinainte de deriva continentelor.

Evident lexemul Havila este anagrama cuvântului Vlahia. Se pune problema unde este Fisonul? Despre acesta şi despre locuitorii de pe malurile lui – fisoniţii, vorbesc şi Efrem Sirul şi Severin, episcop de Gabala, dar şi o lucrare anonimă din sec.V, VI e.n.

Cei mai vechi locuitori ai acestei ţări se numeau aviii, şi despre ei vorbeşte şi Homer în „Iliada". Studiul demonstrează acest lucru prin argumente lingvistice şi istorice. Anticii îi semnalează sub denumiri diferite, care arată evoluţia, în timp, a lexemului, ei apar şi în sec. al V-lea î.e.n., la Tucidide, şi în secolele I şi al II-lea e.n.

În sec. al VI-lea e.n. Procopiu vorbeşte de aceştia, trimişi să construiască o mănăstire – fortăreaţă pe Muntele Sinai; în sec. al XX-lea, Marcu Beza întâlneşte încă urmaşi ai lahilor, care ştiau că vin din ţara Lah şi că au fost creştini. **Lahii** sunt **(h)avii-lahii**, cunoscuţi mai târziu doar sub denumirea de lahi.

Atestarea valahilor

Cercetătorii contemporani, sau din ultimele două secole, găsesc menţionat lexemul **valah** abia la sfârşitul sec. al X-lea (Kedrenos-976) - vezi Lucian Pavel (Despre semnificaţia cuvântului **vlah**).

Există documente, semnalate la Muntele Athos, manuscrise, care arată că despre aceşti **vlahi** se vorbeşte încă din secolul al VIII-lea, *cu două secole şi jumătate mai devreme decât se crede, dar şi în sec al IX-lea, şi la începutul sec. al X-lea şi al X-lea, şi al XI-lea.* Studiul nostru vorbeşte lămuritor despre acestea.

Denumirea valahilor în deosebite timpuri

Din antichitate şi până în epoca modernă ei sunt consemnați cu denumiri apropiate, în funcție de aparatul fonator al vecinilor.

Majoritatea cercetătorilor susțin că etimonul comun al acestor etnonime este lexemul germanic *walach,* ori celticul *walh.*

Considerăm ca etimon comun, un alt lexem, urmând a demonstra aceasta, bazându-se pe vechimea şi răspândirea largă a acestuia.

Taina tainelor

Se pune întrebarea: care este însă etimonul cuvântului V(A)LAH ?
Problema nu e nouă; mai toți istoricii şi-au pus-o V. Kernbach (Universul mitic al românilor) spune ferm „nu ştim cum se autodenumeau străromânii, etnonimul de azi e o generalizare târzie."
Gh. Brătianu chiar susține că termenul e subiect de controversă (O enigmă şi un miracol istoric-poporul român) - „lui nu i se poate da un etimon."
D. M. Pipidi îi atribuie origine celtă (Dicționar de istorie veche a României), „Dicționarul Enciclopedic" (Bucur. Edit. ştiințifică, 1998) găseşte acest etnonim de origine germană.
Fugariu Florea (şC. Ardeleană - Bucur. 1970 vol. III, PAG.35), vorbeşte de o origine slavă.
Cercetotori ai religiilor şi ai istoriei vorbesc de prestigiul extraordinar al acestui cuvânt care a dus la apariția lexemului **valah.**
_Iată ce spune S. Coril (Valahii în Caretea Genezei): „şi totuşi, termenul care a stat la originea cuvântului **valah,** trebuie să fi avut un prestigiu deosebit, pentru că altfel nu se poate explica extraordinara forță de iradiere a acestui nume, din Caucas pânâ la Vatican, şi din Peninsula Sinai, până în Germania, fără a mai vorbi de aria culturală bizantină."
Cu adevărat acest cuvânt ascunde în spatele său un prestigiu uriaş, demonstrând totodată existența neîntreruptă a locuitorilor celor mai vechi din lume, consemnați şi de Biblie, cu ascendență până în mitul Marelui Pelasg, Cel Negru, sau Cel Ceresc, ori Cel Nobil, simbolul unei civilizații, veche de zeci de milenii. Etimonul cuvântului **valah**, va face lumină în istoria daco-românilor, dar şi în cea universală.
Vom argumenta, pe baze ştiințifice, istorice şi lingvistice, propunerea pe care o facem pentru acest etimon.
Credem că demersul nostru va convinge că valahii-daco-români sunt un factor de continuitate a istoriei noastre, şi a celei universale.

Vom spune adevăruri, care fac lumină în trecut, dar şi justifică prezentul, restituind naţiunii române demnitatea, la care au atentat şi încă o mai fac aşa-zişii istorici, mânaţi de alte interese, decât evidenţele istorice.
}n ce ne priveşte, credem cu tărie că va veni ziua când copiii noştri şi copiii copiilor noştri vor trăi mândri de neamul lor şi de cei care, ca genialul N. Densusianu, şi-au închinat viaţa, pentru a lumina calea spre adevăr, ce ar trebui cuprins cu dreptate, până, sau mai ales, în manualele şcolare.

CODEX ARGENTUS – CEL MAI VECHI DOCUMENT SCRIS PREPONDERENT ÎN GETĂ

(DOVEDIT ÎN SPECIAL PRIN LEXIC

Maria Crişan

Pentru moment voi supune cititorului, spre dreapta lui judecată, un text bine cunoscut tuturor din Biblia zisă a lui Ulfila şi anume rugăciunea ***Tatăl nostru*** după ***Evanghelia lui Matei*** VI, 9-16: ATTA UNSAR THU IN HIMINAI WEIHNAI NAMO THEIN, VIMAI THIU DINASSUS THEINS, WAIRTHAI WILGA THEINS SVE IN HIMINA GAI ANA AIRTHAI. HLAIF UNSAR ANA THANA SINTEINAI GIF UNS HIMMA DAGA. GAH AFLET UNS THATEI SKULAN BIGAIMA SVE SVE, GAI WEIS THAI SKULAM UNSARAIM GAI NI BRIGGAIS UNS IN FRAINSTUBN GAH AK LAUSEI UNS AF THAMMA UBILIN ăUNTE THEINA IST TIUDANGARDI, GAH MACHS, GAH WULTAUS IN AIWINS AMEN] ăcăci a Ta este]mpără\ia şi puterea şi mărirea]n vecii vecilor, amin].

Acest text este transliterat în ***Codex Argentus*** din limba gotică.

În rugăciunea Tatăl nostru avem 65 de cuvinte din care aproape jumătate (toate cele subliniate) le-am putut recunoaşte, chiar la prima vedere, că sunt getice şi hitite.

Pentru cuv. ATTA ş tată, vă rog să vedeţi/revedeţi atent ***Studii de dacologie*** II, cu subtitlul ***Fals tratat de geto-dacă***, Lecţia a 2-a, p. 26-27, precum şi Culegere de microstudii (Arvin Print, 2004) p. 81-82 unde tratez despre limba hitită şi unde, printre multe alte cuvinte semnalate de către Carolus Lundius ca fiind pur getice, în cartea ***Zamolxis primus Getarum legislator***, se regăseşte identic şi în hitită, ba chiar şi în hurită (unde avem IATA şi TATI, exact ca în română), limbă înrudită cu hitita, căci mai multă vreme au avut şi un regat comun.

Substantivul ATTA a fost însuşit apoi de elină, latină, persană, arabă, turcă (vezi şi ATTATURK ş tată al turcilor, cognomen căpătat de Mustafa Kemal ca unul ce pusese bazele statului turc modern). Deci, cum subiliază cărturarul suedez Carolus Lundius, este unul dintre cele mai vechi cuvinte getice (v. şi LEX ATTINIS) şi la aproape două secole şi jumătate după aceea, susţinut şi de hitită. Geticul ATTA a mai devenit în elină şi latină şi ADONIS (ş tânărul frumos de care se îndrăgosteşte

Afrodita, în rom. avem floarea gingaşă DEDE|EL, anemonă în care Afrodita l-ar fi prefăcut, după moarte, pe ADONIS, după tradiția autohtonă, regăsit şi în ebraică, în formula de invocare ADONAI (de origine frigiană), însemnând DOAMNE! ST{PÂNE! Aceasta pentru că JEHOVA / JAHVE ş Dumnezeu, era interzis să se pronunțe; în afară de ADONAI ei mai rosteau şi numele ELOHIM.

In mitologia nordică acest tătuc (ATTIN / ATTA) a devenit WODAN / WOTAN / ODIN....

De subliniat că acest extrem de acurat cercetător al adevărului ştiințific numit Carolus Lundius şi care este primul autor, pe plan modial, al unui dicționar de cuvinte getice, din care, spre satisfacția noastră patriotică, oferă cititorului interesat în materie de istorie a limbii şi de substratul substanțial al limbii române o seamă de cuvinte getice, chiar în interiorul cărții suspomenite evidențiind de fapt substratul getic al limbii suedeze şi al altor limbi nordice. Cum eu de limba hitită mă ocup de 18 luni, descoperind numeroase cuvinte hitite identice / aproape identice cu cele din getă, reliefate ca atare de către savantul suedez, am concluzionat că hitita este una şi aceeaşi limbă cu geta sau că hitita este o ramură a limbii gete (id. Hurrită). De altfel, însuşi numele de hitit – CHATTI şi CHITTI, cum îşi ziceau ei conducând şi la numele oraşului Chitila, unde e posibil să fi fost un centru metalurgic hitit, ne dezvăluie o identitate toponimică, întrucât consoanele guturale C şi G sunt permutabile, iar H nu este decât o aspirație a primelor două; subst. HLAIF ş pâine, regăsit în gotică şi sub forma de HLAIB ne conduce la rusescul HLEB; conform informației furnizate de ***Ancient Scripts***, com. ***Writing Systems***, aflăm că lucrurile stau altfel, pentru că, cităm: „In almost of Europe, the Gothic alphabet and language slowly fated into obscurity by the 9th century CE. The Gothic language survived in the Crimea but in too became extinct around the 17th century CE”. Aşadar avem de-a face cu un cuvânt pur getic (cu atât mai clar este acest lucru cu cât în graiul moldav HLEAB înseamnă vechitură, hârb, comp. pol. CHLEB ş pâine, femeie; se găseşte şi la unii cronicari, cu sensul de o coajă de pâine, adică o nimica toată; şi apoi chiar subst. HÂRB ne trimite prin anagramare la HLEB / HLAB / HLAIF (L cu R şi B cu F fiind consoane permutabile); tot în grai moldav avem HLIBA ş p'ine ordinară; prin urmare, avem de-a face cu un cuvânt vechi românesc, fără nici un dubiu; subst. AIRTHAI ş pământ, regăsit în limbile anglo-saxone EARTH, ERDE, luat si de magh. ERDÖ ş pădure, de unde şi Ardeal; comp. Erz ş minereu (bronz, aramă, duritate; Erzgerbirge ş munți bogați în minereuri – cum sunt şi Munții Apuseni, dar şi munți bogat împăduriți; idibem subst. SKULA > germ. Schuld ş greşeală comp. rom. sculă, podoabă de pietre scumpe, dar şi sculă de om ş podoabă de om, cu sens peiorativ; subst. daga < geticul dyi, id. în Mold. subst aiwi regăsit în elină şi latină îşi are etimonul în geticul aiw, reprezentat în româna veche prin ev; verbul lausei ş a dezlega, a ierta, toate acestea şi multe altele sunt pomenite de Lundius ca fiind pur getice, de unde le-au luat celelalte limbi, începând cu suedeza şi româna veche, adaug eu; ce păcat că Lundius nu a cunoscut româna! în FRAINSTUBS recunoaştem cuvântul vechi românesc DESFRÂNARE.

Merită să scoatem în evidență faptul că savantul belgian Bonaventura Vulcanius Brugensis (***De litteris et lingua Getarum sive Gothorum***, 1597, unde, ca al 2-lea autor, a publicat şi aflabetul getic ăprimul fusese Joannes Magnus Gothus care îl copiase de pe o rocă uriaşă, studiat înainte şi de cărturarul roman CATO MAJOR (234-

149 î.e.n), relatând despre el în lucrarea ORIGINES – considerată pierdută, dar din care la cărturarii nordici s-au păstrat fragmente substanțiale) subliniază i.a. Că Episcopul Ulfila, în traducerea ***Pentateuhului*** (primele cinci cărți din Vechiul Testament) s-a folosit de alfabetul getic, de scrierea getică, aducând simplificări unor litere. (Există cercetători asidui ai acestui monument literar, printre care şi Friedrich Fuld (***Ulfilas Gotische Bibelübersetzung – Die älteste germanische Urkunde***, Leipyis, 1805) care vorbesc despre *Moesogotischen Buchstaben*, de care s-a slujit efectiv Ulfila în Codex Argentus, moesiene, i.e. Getice.

Episcopul Ulfila (313 – 383) s-a născut, a trăit şi a activat ca prelat pe pământ getic. După cum am stabilit de peste cinci ani pe baze pur raționale, etnosul GOT este totuna cu cel GET, GE|II s-au numit, după sec. al IV-lea, preponderent GO|I, dar în Peninsula Scandinavă, după cum o susțin toți cărturarii nordici, ei s-au numit Getae din vremuri imemoriale până în evul mediu târziu, iar Episcopul Ulfila , subliniază nordicii, a creat – aşa zisul alfabet gotic din cel genuin getic li că el a scris esențialmente în getică, în calitate de autor (parțial) al lui Codex Argentus, considerat cel mai vechi document de limbă germană şi care este, în opinia noastră, şi cel mai vechi document de limbă getă.

Aşadar, Episcopul Ulfila a tradus Pentateuhul (inclus în Codex Argentus), din greacă în gotică/ getică, adică în limba vorbită pe teritoriul unde el a trăit şi a activat timp de 40 de ani ca episcop. Literele / parte din ele pe care Ulfila le foloseşte, sunt cele getice, inclusiv runele, deoarece runele s-au folosit pe teritoriul strămoşilor noştri până în sec. al 12-lea; în bogata prefață la Codex Argentus Upsaliensis se subliniază faptul că forma runelor era diferită de la un teritoriu la altul şi că chiar pe acelaşi teritoriu s-au folosit rune diferite. Foarte interesant de semnalat (ceea ce subliniază şi Ancient Scripts. Com: Gothic) este că, citez: „Goții au vorbit o limbă germanică unică în felul ei şi legat nunumai de conceptul de cel mai vechi idiom germanic, dovedit ca atare, dar mai ales prin aceea că este un idiom cu totul aparte din familia limbilor germanice fără vreo legătură lingvistică cu vreo altă limbă germanică ce a supraviețuit". La aceasta eu aş mai vrea să adaug: lucrurile stau altfel, pentru că este vorba de idiomul getic în opinia mea, idee susținută şi de limba hitită în care am aflat o mulțime de cuvinte identice cu cele din getă. Lucrurile stau astfel şi pentru că punctul de plecare a fost limba getă, ca matcă a tuturor celorlalte limbi zis indo-europene / mai curând indo-germanice, de subiliniat, cel dintâi cunoscut mie a spus-o cărturarul suedez CAROLUS LUNDIUS: deci, limba getă este limba indo-germanică matcă, eventual o proto-indoeuropeană.

<u>Daca a fost un singur Kogaion, acesta a fost Masivul Ceahlău</u>

Maria Crişan

Aşa cum am subliniat şi cu vreo şase ani în urmă, în comunicarea mea prezentată la cel de-al VIII-lea Congres Internațional de Studii Sud-Est Europene

(Bucureşti, sept. 1999) – ***L'Ubicuite des Geto-Daces***, precum şi în cea din 8 nov. 2000, în cadrul L.R.D. (publicate apoi în 2002-2004), o fac şi acum pornind de la ***Istoriile*** lui Herodot (c. IV 48-49 şi 94-96): în cap. 48-49 istoricul, delimitând ***țara Sciților***, trece în revistă şi apele şi munții şi cetățile mai importante. în cap. 94-96 Herodot vorbind despre credințele şi muntele sfânt Kogaionon (bănuim că este un cuvânt traco-geto-dac pentru că nu se află în Bailly) sediul lui Zamolse şi al preoților lui renumiți în întreaga antichitate pentru evlavia lor; din muntele acesta a izvorât o apă purtând acelaşi nume.

În memoria locuitorilor de pe Valea Bistriței, unde eu am petrecut o parte din copilărie şi adolescență (chiar la poalele Ceahlăului), acesta se numise în vechime ***PION*** sau ***PăUNA***. Numele de Păuna era încetățenit inclusiv în Buhalnița – comuna natală a mamei mele dar şi a remarcabilului jurist prof. univ. şi renumit diplomat ***Victor Cădere***, al cărui părinte ***Gheorghe Cădere*** fusese peste 50 de ani dascălul şcolii din Buhalnița. Victor Cădere fusese coleg cu mama mea şi rudă prin alianță. După refugiul din Bucovina în Moldova – 1944-1946- am luat lecții de franceză (eram în cl. a II-a de liceu) şi am început şi studiul limbii engleze cu ilustrul profesor şi diplomat, el aflându-se între două puşcării.

Aşadar, am primit informații mai întâi de la înțeleapta mea mamă, de la onorabila familie Cădere (bătrânul Ghe. Cădere încă mai era în viață), de la „Prostul satului" care era un adevărat înțelept şi de la care am deprins şi slovele chirilice, de la mulți alții dar şi de la un moşneag care cutreiera satele cărând în spinare saci cu plante medicinale printre care şi ***Limbă Vecină***, un panaceu care nu era găsit decât de ciobani şi de acel moşneag, pe Ceahlău şi în anumite locuri sfinte.

De la el am învățat istoria multor pietre de pe Ceahlău şi de la poalele acestuia: asemenea persoane mi-au fost dascăli de preț privind ***Ceahlăul*** plus mintea mea iscoditoare. Această „piramidă uriaşă" cum o numesc eu într-una din poezii, văzută de pe pârâul Buhalnița seamănă perfect cu o păuniță uriaşă, aşa că i se potrivea mai curând numele de ***Păuna*** (primul care s-a zărit după Potop, povesteau localnicii), decât cel de ***Pion*** (care după etimologia latină înseamnă gras, grasă, si care nu ni se pare deloc convingător).

Apa izvorând din munte şi purtând acelaşi nume cu acesta, despre care relatează Herodot (c. IV, 94-96) poate fi identificată cu afluentul drept al Bistriței, numit ***Izvorul Muntelui***, iar satul a luat acelaşi nume cu pârâul, adică în locul în care el se varsă în Bistrița. Ceahlăul are două vârfuri – ***Panaghia***, însemnând în elină ***„cu totul sfântă”*** şi ***Toaca*** (2004 m, nume predestinat căci înainte de a fi Toacă era locul de unde se **buciuma**, anunțând o invazie de duşmani). Faptul că ***Ceahlăul*** face parte din ***Carpații Orientali*** care se mai numesc şi ***Carpații Dacici***, m-a făcut să cred că aici trebuie să fi ființat şi un palat al lui Burebista sau Decebal sau, ăn orice caz, un punct de observație foarte important, de unde se dădea semnalul în caz de primejdie, căci, atunci când e senin, de pe vârful Toaca se poate vedea, spre nord-vest, nord-est, până la Iaşi şi Cetatea Albă, iar spre sud-vest – Constanța (am văzut cu proprii mei ochi, repetat, aceste oraşe, căci am urcat masivul de vreo 12 ori dar numai de vreo 4 ori a fost senin); ***Legenda babei Dochia cu cele 20 de oi***, un adevărat complex sculptural este viu păstrată în memoria localnicilor (la rugămințile ei fierbinți către Zalmose, a fost împietrită împreună cu turma sa, spre a nu cădea vie în mâinile romanilor); Dimitrie Cantemir relatează în ***Descriptio Moldaviae*** ca despre nişte minuni, atât despre zarea cuprinsă cu ochii de pe Toaca cât şi despre sora lui ***Decebal, Baba Dochia***. Un alt motiv care mă determină să văd în ***Ceahlău*** Kogaiononul lui Herodot este şi prezența, în jurul masivului, a numeroase schituri şi mânăstiri, amintind de pioşenia geto-dacilor care erau dați de exmplu şi de către ***Josephus Flavius*** în ***Antiquitates Judaicae***, explicând cititorului pioşenia călugărilor ***essenieni***; flora cu totul aparte de pe Masivul Ceahlău, i.a. şi ***Limba Vecină*** – ne duc cu gândul la cognomenul dat de Herodot lui Zalmose, cel de ***„zeu medic”*** iar preoții lui, călugării geto-daci, erau toți medici fără de arginți; ***serbarea muntelui***, extrem de fastuoasă, amintind de ***Marile Dionisiacae***, în ziua de 6 august, este specifică numai acestui Munte. Ea a căpătat şi o conotație creştin-ortodoxă, ***Schimbarea la față a Maicii Domnului***, când cerbul urinează în Bistrița şi, deci, oamenii nu mai au voie să se scalde. Iată rațiuni suficiente- cred eu, spre a susține că Masivul Ceahlău este acelaşi cu ***Kogaionon***-ul lui Herodot.

Nu-mi e clar de ce denumirea de Ceahlău este explicată de unii filologi prin cuvântul maghiar ***CSAHLO*** – însemnând ***vultur auriu*** şi strigătul lui, care, e drept, trăia pe Ceahlău. Posibil ca acest cuvânt elin Kogaionon să fie autohton şi nu elin, iar

Herodot să-l fi luat de la ei (legătura cu elina posibil să o fi făcut Herodot cu un verg elin însemnând ***a striga***).

CONSIDERAŢII PRIVIND INFLUENŢE ALE CULTURII DACICE

ÎN SPIRITUALITATEA EUROPEANĂ MODERNĂ

Conf. Univ. Dr. Maria Gâf-Deac,

Universitatea Spiru Haret Bucureşti

Monumentele de artă figurativă se regăsesc în aproape toate civilizațiile globului. Toate popoarele Europei, de exemplu, au în istoria lor imagini mitologice. Amuzamentul, ceremoniile sezonale, sacrificiul sunt legate la un cult, de cele mai multe ori particularizat în vechime, însă devenit mai rafinat, mai generalizat în contemporaneitate.

Teritoriul dacic conexat cu cel traco-dacic dinspre centrul şi sud-estul Europei de astăzi este cel care fructifică cel mai expresiv forțele fertilității contra ceea ce este nefertilitatea. Ceramica de Cucuteni, Vama, Sarmisegetuza ş.a., statuetele de Hamangia, „Cloşca cu pui de aur” (complex figurativ prelucrat în aur) şi alte vestigii arată: 1) utilitatea instrumentelor, sculelor sau mijloacelor de sporire a fertilității; 2) forma necomplicată a imaginii; 3) mişcări restrânse, lente sugerate de obiecte; 4) intensitate simbolică sporită.

În spiritualitatea traco-dacică însemnele artistice moştenite analizate astăzi arată că se identifică anumite tipuri de bază de *nuclee structurale spirituale* care au influențat remarcabil spiritualitate şi cultura europeană în ansamblu. Dintre acestea se amintesc:

- tendința de a crea şi a avea imagini, remarcată ca fiind secundară activităților de bază;
- cultură dacică deschisă nu prin expansiune, ci prin valoare validată care s-au răspândit novativ şi atractiv la alte seminții din regiunea europeană;
- spiritul cultural comportamental era manifestat în formulă comună, mai colectivă, unită, interdependent în interiorul neamului traco-dacic. Această caracteristică este rezultatul conturării dense, puternice, personalizate a spiritului traco-dacic în propriul areal de viețuire;
- spiritualitatea traco-dacică nu este autarhică, ci conectată la condițiile sociale ale timpului antic şi în continuare medieval.

Traco-dacii sunt identificați în actualul teritoriu românesc şi în extensia largă față de granițe, încă din secolele 12-11 î.Hr. După populația hindusă, populația traco-dacică, în secolul 6 î.Hr. este considerată a doua populație din lume ca dimensiune şi bogăție. Grupările traco-dacice îşi aveau Centrul la Nordul Dunării. Dacii şi geții reprezentau întâietatea compozițională a colectivității traco-daco-getice.

În anii 60 î.Hr. regele Burebista al Daciei a construit una dintre cele mai mari puteri militare ale timpului, formată din fortărețe şi aproape 200 mii de persoane cu statut de luptători. Triburile celte din Europa Centrală au fost zdrobite în acea vreme de către formațiunile lui Burebista, fiind oprită dominația celtă în zonă. Sunt indicii că dacii au pătruns până în zona *Dnepr*. Burebista a generat interferențe în războiul civil din Roma, însă victoria rapidă în zonă a lui Cezar a oprit o eventuală dominație dacică asupra Romei.

De altfel, Cezar avea în vedere atacarea Daciei cu concepție punitivă.

Burebista a fost preocupat de construcția a unor puternice sanctuare în formă de careuri sau cercuri, cu ziduri şi coloane înalte de piatră în păduri dese. Sanctuarele aveau şi rol de locații religioase. După Burebista, regele dac Decebal a avut o activă politică externă. Dacia a devenit centrul de gravitație al anti-Romei. Decebal a repurtat victorii importante împotriva Împăratului Domițian, însă Traian, noul împărat roman, cu o armată de peste 100 mii de persoane a pus stăpânire pe teritoriul dacian.

Decebal a fost ucis (sau s-a sinucis), fortărețele în mare parte au fost distruse şi numeroşi daci au trebuit să treacă munții Carpați spre locații proprii mai sigure. Abia restul populației înrobite, rămasă în zona de atac roman, a intrat în asimilare sau îngemănare cu coloniştii romani.

Vlahii medievali sunt urmaşii dacilor liberi, cărora li se adaugă ulterior daco-romanii - această populație în totalitatea sa fiind precursoarea românilor contemporani.

Limba traco-dacică a existat distinct, puternic conturată, însă ea a fost suspendată sub ocupația romană, fiind impusă practicarea limbii latine. Autori greci ai vremii relatează elemente mitologice dacice, iar ceramica, armele, harnaşamentele de cai, ulcioarele şi statuetele descoperite, inscripțiile şi vestigiile sanctuarelor demonstrează existența unei culturi şi spiritualități excepționale, generatoare de remarcabilă influență în cultura europeană de ansamblu. Spiritualitatea şi arta traco-dacică se manifestă distinct şi personalizate în perioada antică, generând influențe în cultura Evului mediu european.

Este remarcabilă interferența comportamentală a poporului traco-dacic cu situațiile sociale şi conflictuale ale timpului, prezența acestuia la marile evenimente ale erei şi rolul jucat în instaurarea unor stări istorice de fapt în Centrul Europei.

Limba Dacilor

Matei Hutopilă Vieriu

Studiem cu mare interes tot ceea ce ține de daci; urmărim ultimele publicații, facem comparații, ne formăm propriile opinii. Avem, datorită interesului sporit din ultima vreme şi a accesului mult mai uşor la informație, o imagine de ansamblu în legătură cu civilizația înaintaşilor noştri. Şi totuşi, în domeniul lingvistic sunt cele mai tulburi ape. Părerile sunt împărțite iar teoriile numeroase. În instituțiile de învățământ şi oficial, de către stat, se afirmă că limba română e o limbă romanică şi că poporul român a apărut în urma amestecării coloniştilor romani cu populația autohtonă. Pentru cei ce nu s-au mulțumit cu teoriile care ne învață că poporul nostru e o corcitură, pentru cei care au pornit în căutarea adevărului, e clar că lucrurile stau cu totul altfel. Nu suntem un popor latin şi nici nu vorbeam o limbă romanică. Spun la trecut pentru că limba română modernă literară, din cauza sălbăticiunii cu care au fost înlocuite cuvintele graiului autohton cu cele din alte limbi, e o amestecătură artificială de franceză, italiană, turcă, maghiară, mai nou şi engleză şi nu numai; un ghiveci latino-fino-ugrico-turano-altaico-germano-slav, în timp ce sângele nostru e dacic. Oare urmaşilor celui mai numeros şi fascinant popor antic din Europa le-au mai rămas doar câteva cuvinte din limba cu cei mai mulți vorbitori din părțile astea de lume? Dintotdeauna limba scrisă diferă de cea vorbită, câteodată cu mult, limba scrisă fiind o cale de mijloc, care să fie acceptată pe plan național fără a favoriza doar o regiune, pentru a se evita conflictele între vorbitorii diferitelor dialecte şi pentru a se ajunge la un consens. Aşadar, nu spre limba literară trebuie să ne îndreptăm atenția, ci spre dialecte. Făcând o paralelă, aş putea spune că e ca în cazul Bisericii: la marile sărbători creştine, oamenii încă practică obiceiuri păgâne, tocmai pentru că sărbătorilor păgâne li s-au suprapus cele creştine; Biserica s-a arătat tolerantă, ştiind că în timp vor rămâne doar unele reminescențe păgâne. De aceea lumea asociază pe nedrept Floriile cu Intrarea Lui Iisus în Ierusalim, Drăgaica cu Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul etc.

Dacă ne îndreptăm atenția spre graiul moldovenesc şi mai ales spre cel aromân, macedonean, perspectiva e îmbucurătoare. Despărțite de atâția kilometri, graiul moldovenesc şi cel aromân păstrează o sumedenie de particularități comune, ce duc la această concluzie: odată, de dincolo de Nistru şi până în Macedonia, se vorbea aceeaşi limbă; şi încă se vorbeşte cu întreruperi cauzate de cotropitorii slavi şi eleni. Macedonenii n-au fost vreodată greci, ci o seminție dacică, iar aromânii sunt urmaşii lor, al poporului lui Alexandru Machedon, la fel cum moldovenii se trag din carpii nesupuşi de romani. Aromânii sunt de mii de ani la sud de Dunăre, în Epir, Thessalia, Macedonia, Illiria; ei n-au venit de la nord de fluviu, ci trăiesc pe acele meleaguri chiar dinaintea grecilor. Însuşi Strabo a scris despre macedoneni că se îmbracă şi se poartă altfel şi că vorbesc o limbă diferită de greacă. Aromâna a rămas cu o treaptă mai apropiată de limba dacilor din urmă cu două milenii pentru că, ruptă de marea masă dacică de la nord de Dunăre, n-a fost influențată semnificativ de evoluția ulterioară a limbii la miazănoapte de Istru. Înconjurați de bulgari, turci, sârbi şi greci, aromânii se disting de aceştia din toate punctele de vedere: tradiții, limbă, port, sânge. Pe dacii rămaşi în sud nu i-a bucurat deloc venirea slavilor, drept urmare cel mai puternic adversar al bulgarilor a fost un macedonean: Vasile al II-lea supranumit „Bulgaroctonul”(omorâtorul de bulgari), cel care a distrus statul bulgar în 1018.

Sângele apă nu se face, iar dacă la un mileniu şi jumătate de la ruperea dacilor de la sud de Dunăre de cei din nord, după atâtea invazii şi asupriri, la sute de kilometri depărtare se vorbesc dialecte cu atât de multe puncte comune, atunci caracteristicile lor trebuie să fi fost şi caracteristicile limbii vorbite de daci la începutul primului mileniu al erei noastre, căci până la venirea slavilor şi a bulgarilor, într-un timp atât de scurt, nu puteau fi romanizați dacii, oricât de dure ar fi fost măsurile romanilor. Cheia desluşirii limbii dacilor stă în atenta studiere a celor două graiuri, moldovenesc şi aromân şi a istoriei carpilor şi macedonenilor. Iată o serie de asemănări între cele două dialecte, asemănări care le deosebesc de româna literară:

- prezența consoanei „dz”(dzamâ, dzânâ, dzâuâ);

- prezența lui n moale (n'ia, n'iercuri, n'irat, n'ic, n'ilâ);

- în multe situații, când în română este „ă”, în dialectul aromân şi-n graiul moldovenesc apare „â”(fărâ, lunâ, canâ, stânâ, scarâ, vatrâ);

- de asemenea, vocala „e” este înlocuită cu „i”, mai ales la finele cuvântului(carti, ficior, pi, di);

- „ghi” în loc de „bi”(vraghii, ghini);

- „che”/„chi” acolo unde în română este „pe”/„pi”(chicior; chieli; chiept; chiari; chiatrâ; chicâ);

- i scurt la finele cuvântului, la singular(chileri, coşări, cucuşori);

- terminația la plural în „ț” şi nu în „ți”(munț, cărț, hărț, pomeț, hoț);

- prezența lui „giu”/„gio” acolo unde în română apare „ju”/„jo”(gioc; gios; giur);

- elidarea lui „i” din „shi” în aromână şi a lui „â” din „şâ” în moldavă(ş-n'iercuri şi fac?; ş-i-ai dzâs?);

- elidarea lui „â” din „sâ”(va s-dzâcâ; va s-hii; va s-arati);

- absența lui „î” atunci când îl precedă în română pe „n”(nainti; napoi; ngropat).

Asemănările sunt mai multe, iar cum macedonenii şi carpii, sunt despărțiți de atâția kilometri şi alte seminții dacice: geți, burri, moesi, tribali, nu putem spune că au luat cuvinte unii de la alții, ci că le-au moştenit din limba dacilor, vorbită odată fără întrerupere, de la cursul mijlociu al Vistulei până la sud de Olimp şi de dincolo de gura de vărsare a Niprului până în vestul Pannoniei. Moldovenii se trag din carpii nesupuşi de romani, aşa dar n-au avut cum să fie romanizați, iar faptul că graiul moldovenesc se vorbeşte încă de dincolo de Nistru până în Carpații Orientali şi din Carpații Păduroşi până în nordul Bărăganului, moldovenii formând cea mai numeroasă seminție dacică modernă şi ocupând un teritoriu vast pentru un singur dialect si acesta foarte unitar, care mai si are atâtea în comun cu aromâna, cred că demonstrează că nu putea fi romanizat un popor atât de numeros, întins pe un

teritoriu atât de mare, cu o asemenea continuitate, în numai 165 de ani, presupusa romanizare fiind dirijată de pe doar 14% din teritoriul Daciei. Dacă romanilor le-ar fi fost atât de uşor să ne schimbe limba, iar după unii chiar şi ADN-ul, că cică ar fi rezultat un popor nou din încrucişarea asta puţin credibilă, atunci de ce nu am devenit mai târziu, pe rând, popor turano-altaic, slav, fino-ugric sau germanic, după cum ne-au fost ocupatorii? Prin urmare, nu am fost latinizaţi ca grai atunci, ci mult mai târziu, într-o nu foarte mare măsură, începând cu secolul XIX, când în limbă au început să ne fie introduşi în mod barbar termeni francezi, cuvintele autohtone rămânând a fi considerate regionalisme sau arhaisme, iar limba oficială a noastră devenind forţat francofonă. Dacii sunt încă aici; ei trăiesc prin sângele nostru. Noi suntem daci. Limba lor, limba noastră, se regăseşte încă în graiurile regionale, dar o vom pierde definitiv dacă nu o repunem în drepturi.

DESCIFRĂRI ISTORICO-RELIGIOASE

Michaela Al. Orescu

Înainte de mileniul al VII-lea, pelasgii concentraţi în spaţiul carpatic, după retragerea apelor în urma ultimei glaciaţiuni Würm, se răspândesc în Apusul şi nordul Europei, spre bazinul mediteranean, nordul Africii, Asia Mică, coasta de est a Mării Mediterane, Mesopotamia, sudul Mării Caspice. În jurul mileniului al V-lea, străbat sudul Mării Caspice, constituind, printre altele, ţinutul Aria, la sud de Bactria şi ajung la Indus, ca mesageţi. Numele arienilor semnifică „oamenii altarelor”. Ei au dus în India o civilizaţie europeano-ariană, cu o religie constituită încă de la Hermes, alterată prin ulterioare intervenţii datorate corpului sacerdotal, care a reconstituit panteonul, impunându-şi autoritatea.

În Asia Mică, la sudul Mării Negre, se afla ***ţinutul Cappadociei*** (al cărui nume evoca Dacia), ţinut udat de râul Lycus, la est, şi ocupat de chaldei (Chaldeia-Dahae-Dahii, menţionaţi de Xenofon) cu aşezările: Amasia, ***Comana***. Ţinutul udat de râul Halys găzduia oraşele: Trocmi, Pteria, Tavium, Eusebia, Cesarea; pe râul Sarus erau aşezările Adana şi ***Comana.*** Pe râul Orontes, hărţile antice menţionează: Apamea, Epiphania, ***Aradus***, Arca, Hemesa, Samaria (localitate şi ţinut ulterior în conflict cu evreii (la est de care s-a dezvoltat Palmyra), Heliopolis, Damascus (fondat de Damas, fiul lui Hermes cu nimfa Halimede), şi mai la sud, Gadara, Gadir, Gades, nume celtice care îl invocă pe cel de pe coasta Spaniei, Cadix; de asemeni, localităţile: Bastra, Rabbat-Ammon (Amon fiind numele lui Uran), Hierosolyma (numele fiului lui Tiphon, care a întemeiat vechiul Ierusalim, fratele său Iudaios punând bazele Iudeei).[1]

Pe coasta estică a Mediteranei aflăm pe hărţile antice aşezările: Myriandus, Chalcis, Pieria.

Ţinutul Canaan, al cărui nume apare în una din Cărţile Sfinte ale evreilor: „Din Pentateuh face parte şi cartea lui Iosua Navi, carte care conţine istorisirea

cuceririi de către evrei a „Țării Canaanului”, la anul 1300 î.Hr., sub conducerea lui Iosua Navi”.[2]

La est de Canaan se afla, înainte de sosirea evreilor, ***Galaad*** – ținutul Galileii, cu aşezările: Capernaum şi Magdala, lângă Lacul ***Tiberiada*** (Marea Galileei), Cesarea, ***Dor*** şi Cana. La nord de Capernaum, aşezarea ***Rama*** (care evocă numele conducătorului pelasg care a cucerit, cu oamenii lui, India). La Dunărea de Jos au fost menționați în izvoarele vechi arimii, ramii. Ptolemeu menționează ***Ramidava***, importantă cetate a Daciei Meridionale, cetatea ramilor şi a râmilor, aflată pe atunci în regiunea de astăzi a Buzăului.[3] De aşezarea ***Rama*** aflată la nord de Capernaum este legată profeția proorocului Ieremia (31.15), prevestind fuga familiei sfinte în Egipt. La locul naşterii lui Iisus au venit magii ***chaldeeni*** de la Răsărit (Mesopotamia). În basilica Sant`Apollinaire Nuovo din Ravena există un mozaic ce reprezintă pe cei trei magi, purtând „căciuli dacice”. Prevestirea proorocului Ieremia spunea: „Un glas s-a auzit în ***Rama*** / plângere şi mari gemete: Rahila îşi plânge copiii...”

La est, în ținutul ***Galead***, găsim aşezările: ***Gadara***, ***Pella***, ***Gilead***, ***Getgal***, la vărsarea Iordanului în Marea Moartă (Marea de Asfalt). La sudul Mării Moarte se aflã localitatea ***Arad***; în deşertul Şur, unde a pribegit poporul israelit după fuga din Egipt, găsim pe hărțile antice aşezările: ***Gades-Barnea***, ***Cades***, ***Arad***.

În ***Mesopotamia*** (Țara dintre Ape), în ținutul udat de ***Eu-phrates***, sunt menționate aşezările: Metilene, Samosata, Orhoe, Edessa, Carrhae (carieni-pelasgi), Nicephorum, Europas, Bambyce, Hieropolis, Thapsacus, Resapha, Phaliga, Dura, Babilon, Borsippa şi teredon, la vărsarea Eufratului în Golful Persic.

Pe ***Tigris*** au fost menționate în hărțile antice aşezările: Amida, mai la vest de Dara, Nisibes, Antiochia, Mzgdonia, Larissa (nume de cetate pelasgă şi asemănător, nu întâmplător, numelui capitalei Tibetului, ***Larsa***; mai târziu, cetate macedoneană), Arbela, Caene, Sumere, Opis, Sittace, Ctesiphon, iar la vărsarea Tigrului în Golful Persic, Alexandria şi Antiochia.

Privitor la Mesopotamia, sumerienii, popor „euro-indian” care a intrat în istorie la 3500 î.Hr., venit peste vechii pelasgi, popor nesemitic trăitor inițial în Babilonia, de la care ulterior babilonienii au preluat civilizația de moştenire pelasgică şi scrierea, a fost concluzia formulată de Jules Oppert, cercetător care a clarificat numele sumerienilor, după ce a cercetat această civilizație.

---

[1] Plutarch, c. 31; N. Densuşianu, Dacia preistorică, p. 627.

[2] S.A. Tocarev, Religia şi istoria popoarelor lumii, p. 344.

[3] Ptolemeu, Geografia, lib. III,8,4; N. Densuşianu, Dacia Preistorică, p. 481; Biblia – Ieremia, 31.15;Atlas istoric F.M. Putzgers – Leipzig, 1934, p. 9-10, 38.

MUNTII CALIMAN

Michaela Al. Orescu

Unii dintre munții sacri ai spațiului carpatic, pe culmile cărora au fost construite din cele mai vechi timpuri centre sacre pentru rugăciune, ritualuri religioase, locuri de pelerinaj ale pelasgilor răspândiți în lume, locuri de sfat şi de adunare a reprezentaților religioşi ai numeroaselor triburi pelasgo-trace şi locuri de sărbătoriri, au putut fi şi Munții Căliman, care şi-au primit numele, ca şi Munții Caraiman, de la “Cerus Manus” (“Cerus Magnus”). Pe culmile munților Căliman au fost săpate în stâncă monumente megalitice, reprezentări ale divinităților (eroi civilizatori), reprezentări antropomorfe dar şi zoomorfe, în ansamblul aproape circular (cromlech) al formațiunii numite “Doisprezece apostoli”, denumite astfel în accepțiunea ulterioară, creştină. Dintre acestea, figura cea mai importantă este cea a “Moşului”, prevăzută cu trei fețe distincte ale chipului uman. Către poteca ce duce la Valea Haitii (satul Gura Haitii), în figura “Moşului” apare o față înaltă şi lată (cu acea “frunte înaltă a zeilor”), tradiție perpetuată în marile civilizații antice, precum Egiptul, mai târziu Maya, ş.a. Spre poteca ce vine dinspre Vârful Lucaciu, de la nord, apare un cap ceva mai redus, cu fruntea mai îngustă, mandibula mai alungită şi continuat cu o barbă ascuțită. O a treia față, înaltă şi îngustă, cu un coif pe cap, apare în fața potecii dinspre Vârful Tămădău. Cele trei fețe distincte sunt orientate către căi de acces. În apropierea “Moşului” apare o stâncă izolată, zveltă, reprezentând o figură cu părul buclat. Pe latura vestică a calderei, în sectorul Tămădău-Lucaciu, apar stânci cu aspect de turnuri sau piramide, asemenea unor piloni (“Podul de piatră”), stânci semețe cu forme fantastice: ziduri de piatră, ciuperci, figuri de sfincşi grupați în jurul Vârfului Tihu, precum: “Cetatea Tămăului”, “Cezar”, “Dragonii” din “Pietrele Roşii”, grupul celor “Doisprezece apostoli”, cuprinzând: “Mareşalul”, “Moşul”, “Ramses II”, “Godzila” şi “Poarta Hârlei”, cu “Piciorul Hârlei” (o figurare a unui picior încălțat) şi grupul “Lucaciu”, cu “Guşterul”, “Cămila”, ş.a.

Pe flancul sudic al Pietrosului se înalță Vârful Tinu, cu figurarea megalitică denumită “Nefertiti”. [1]

Masivul Căliman din Carpații Răsăriteni este integrat în arealul civilizației megalitice. În anul 1987, elevul Claudiu Pată a descoperit în valea pârâului Paltinu – satul Gura Haitii, la 27 km distanță de Vatra Dornei, la cca. 400 km de la confluența cu pârâul Haita, în caldera Călimanului, un megalit aflat în apropierea reprezentărilor megalitice antropomorfice şi zoomorfice de pe “Piciorul Hârlei” şi din grupul celor “Doisprezece apostoli”. Megalitul are înălțimea de 135 cm, lățimea de 92 cm şi greutatea de peste 1,5 tone. Este gravat şi prezintă urme evidente de prelucrare. Se păstrează urma şanțului de tăiere a rocii. Gravurile sunt centrate pe cea mai plană latură a blocului andezitic. Inciziile, destul de adânci, par a fi efectuate cu o unealtă metalică, dacă se ține cont de regularitatea lor. Aceste gravuri reprezintă cercuri concentrice, cel mai mare dintre aceste cercuri având şase raze formate din semicercuri (“în turbină”) la distanțe egale cu dimensiunea unei raze. În imediata apropiere a blocului gravat s-a descoperit un bloc tot din andezit, cu forme regulate înscrise într-un paralelipiped. Datorită corespondenței lor, cele două blocuri au

sprijinit, probabil, placa unui dolmen. Se detaşează doi "umeri", ceea ce pledează pentru folosirea lor ca "picior" de susținere a plăcilor. În partea dreaptă a cercului mare se detaşează o figură enigmatică. "Cercul cu raze în turbină" incizat pe megalitul vechi de câteva mii de ani este identic cu cercul conținut într-o pictogramă de mari dimensiuni, descoperită în câmpurile de cereale din Anglia, înregistrată în anul 1991. [2]

---

[1] Traian Naum, Emil Butnaru, Eugenia Nitoi, A. Muraru, "Munții Căliman"

[2] Timothy Good, "Raport OZN 1992", pg. 68, planşa 1.8

Un punct de vedere: *Dacia din vestul Europei*

Mihaela Albu

Pentru cel ce se apropie de oricare dintre laturile istoriei trecutului nostru interesul nu poate să întârzie. Intră ca într-o peşteră plină de comori căreia îi ghicea existența, dar căreia nu-i deținea cheile. Aceste „chei" pot fi zecile, sutele de articole, cărți despre istoria noastră veche, despre daci, geți, pelasgi etc., despre traiul lor pe (aproximativ) acest teritoriu, despre regi, despre războaie, credințe, tradiții, cultură. Aceste „chei" sunt, de fapt, bibliografia unei teme sau a alteia. Domeniile sunt diverse când vrem să cuprindem cu gândul trecutul – de la popoarele băştinaşe la cele care s-au aşezat pentru un timp aici, de la climă, la resurse, de la mod de viață la războaie, de la aspect şi îmbrăcăminte la mod de comportare, la credințe, de la zeități la limbă şi scriere. Cel ce le parcurge nu va putea să nu facă o primă observație şi anume aceea că s-au format cel puțin două tabere care se luptă cu toate mijloacele (unele chiar şi în afara ştiinței!) pentru a susține fie teoriile cu care am fost „hrăniți" în şcoală, fie unele noi (care, spre surpriza unora, nici nu sunt atât de noi), menite să revizuiască şabloanele. De foarte mult timp mă preocupă, întâi ca o vagă idee, faptul că ceea ce am studiat în şcoală despre romanizarea Daciei, despre aşa-zisa uitare a limbii materne şi preluarea limbii cuceritorilor etc. nu poate fi un adevăr complet. Mai târziu, în urma unor lecturi din ce în ce mai diverse, mi-am confirmat intuiția imposibilității ca cele descrise de

manualele de istorie să fie cu totul reale. Una dintre cărțile cu care m-am întâlnit la scurt timp după sosirea mea în Statele Unite a fost rodul muncii unui ne-istoric, un medic ce şi-a dedicat întreaga viață studierii istoriei noastre vechi. Că suntem sau nu suntem întru totul de acord cu el aceasta este o altă problemă.

Cartea este intitulată şocant *Dacia din vestul Europei* (Editura Albatros, 1999), iar autorul său, Andrei Bădin îşi propune să aducă – pe cât posibil – „clarificări asupra a două elemente:

1. Cine au fost Dacii şi celelalte popoare care au trăit în Dacia înaintea cuceririi romane.

2. Care a fost limba vorbită pe teritoriul Daciei în perioada preromană...”

Pentru că ambele probleme sunt de mare interes şi pentru că această carte este mai puțin cunoscută, mi-am propus o prezentare critică a acesteia.

<u>HIDRONIME, ORONIME SI TOPONIME TRACO-GETO-DACICE IN EUROPA</u>

Mihai Bocioacă

Institutul Naţional de Hidrologie şi Gospodărire a Apelor

Dintre mărturiile încă vii ale istoriei popoarelor vechi ale Europei amintim numele râurilor, munților, localităților, locurilor, ținuturilor şi țărilor.

Dintre neamurile Europei, populațiile de origine traco-geto-dacică, au lăsat cele mai numeroase si răspândite denumiri pe imense suprafețe, nu numai în Europa, aceasta fiind *națiunea primordială pelasgică, sau matcă*, cum o numeşte **N. Densuşianu**[10] şi **G.D. Iscru** [12], strămoaşa traco-geto-dacilor.

Vasile Lovinescu în lucrarea „Dacia hiperboreană” spune: „când a reorganizat Imperiul Roman, spre sfârşitul secolului III î.Hr., **Diocleţian** a numit **ROMANIA** (s.n.) teritoriul locuit de geto-traci. Dacă ar fi avut vreo legătură cu Roma, termenul s-ar fi potrivit Italiei. De fapt Roma, Romania, sunt vechi nume pelasgice” [10/790-798,11/71].

E. Vidal în lucrarea „Analogie du Roumain et du Provençal” Ressemblances, Jerusalem, 1987, p. XII citat de Mitu Grosu în „Occitan et Roumain” spune: „jumătatea sudică a Franței era deja numită cu numele glorios de <u>Roumanie</u> într-un edic al lui Clotaire, nume pe care l-a pierdut pentru a-l schimba în cel de Occitania” sau, tot aici constată „asemănări până la identitate între *română*, <u>limba matcă</u> a Europei cu idiomurile: provençal, catalan, tot midi-ul Franței, corsican, siscilian, friulan, toscan, (unde, în vechime s-a vorbit limba românească)”[11].

Pentru a putea denumi râurile, locurile, etc., acele popoare trebuiau mai întâi de toate să aibă un nivel cultural ridicat, să fie sedentare şi practicanți ai agriculturii, [Comunicare de V. Enăchiuc la Congresul de Dacologie 2004].

Despre vechimea şi răspândirea acestor populații stau mărturie operele celor mai de seamă *istorici, geografi, împărați, poeți*, etc, din toate timpurile. Contribuții majore la cunoaşterea limbii şi răspândirii populației traco-geto-dacice (româneşti) le vom întâlni în operele cunoscute ale lui**: Homer**, **Strabon**, **Caesar, Ovidiu**, [3], care spun că aceştia sunt răspândiți de la est de Marea Caspică până la Pădurea Hercinică.

Autorii medievali ca **Jordanes şi Procopius** exprimă fără nici o îndoială **identitatea dintre geţi şi goţi,** [13-14], ca şi scriitorii nordici de mai târziu, arhiepiscopii de Upsala, frații **Johanes şi Olaus Magnus Gothus, Carolus Lundius** [4], alte documente istorice de mare valoare in acest sens sunt Biblia lui Wulfila [*Codex Argenteus*, la traducerea căreia lucrează **M. Crişan**] şi *Codex Rohonczy*, tradus de **V. Enăchiuc**.

Din epoca modernă o pleiadă de valoroşi oameni de ştiință s-au ocupat în operele lor de această problemă, dintre care amintim pe: **Bogdan Petriceicu Haşdeu, Nicolae Densuşianu şi Simion Mehedinţi,** întemeietorul învățământului geografic românesc.

Dintre cele mai vechi denumiri româneşti amintim marile oraşe din peninsula Balcanică. Atena are la poalele Acropolisului cartierul cel mai vechi - **Plaka (de la Placi/Blaci/Vlahi**, etc.), în care multe străzi au nume ca: **Vlahu, Dracu**, etc. În **Salonic** (*Sâruna Valahă*) mai sunt şi azi aşezăminte vechi româneşti ca: Arcul lui Galeriu, Biserica Rotundă, etc.

Numele de **Vlah** (sau **Rumun**, de pe plăcile de plumb de la Sinaia) apare în mai multe lucrări antice traduse de M. Crişan, unde în Iliada abundă denumirile de **pelasgi** (ins. **Delos=Pelasgia**), Thrakicos **Pelagos,** termenul de **arhipelag = pelasgul vechi** [10, 27].

Dintre cele mai vechi şi cunoscute hidronime menționăm **Dunărea**, care încă din antichitate avea mai multe nume: **Istros/ Istru/ Hister/Danaistru**, pentru sectorul inferior, în scrierile greceşti şi **Danubius** în cele latine romane. Acesta conține etimonul **don, dan, dun**, de la izvor (**eschingen** = ieşire, care nu apare în dicționare), până la vărsare, unde mai multe râuri din Rusia meridională de azi se numeau cu acelaşi etimon, care exprimă o caracteristică hidrologică, adcă râuri mari, adânci, cu viteză mare de curgere. Dintre ele amintim**: Don, Nistru, Boristene**, iar **Volga** se numea **Itta/Ittl/Rha** [3,6], iar in România mai sunt: un râu **Dunărea** în Dobrogea, **Dunăriţa** lângă Blaj, topicele **Histria**, iar în Franța **Istres**, **Istrana** în Italia [25]. Acest etimon pare a satisface cel mai bine explicarea originii lui dacice, de la **Dacia/Dania**, adică apa care aparține şi curge în totalitate pe teritoriul vechii Dacii şi culege afluenții săi numai din ținuturile dacice.

Hidronimele accentuează o caracteristică principală, a râului, viteza de curgere, regimul hidrologic sau al aluviunilor în suspensie şi târâte. Cel mai reprezentativ în ceea ce priveşte regimul aluviunilor este etimonul **mur** cu derivatele: **Mureş, Murbea, Murguşa** din România**, Mur/Mura** din Austria, Slovenia, Ungaria, **Morava** din Cehia si Yugoslavia, **Murg** din România şi Germania [26], (fig. 1). Acest nume se mai păstrează în germană însemnând: mlaştină, mocirlă, noroi, torent de pietre, în engleză = moor, în spaniolă există **Muros**, **Murcia**, în italiană există **Murano**, iar în

mongolă la **râu** se spune **muren** [37]. Pentru argumentare s-a folosit analiza comparativă a debitelor specifice de aluviuni în suspensie medii multi-anuale pentru mai multe râuri amplasate în condiții fizico-geografice diferite şi a reieşit că aceste râuri au de la 2 la 4 ori încărcătura de aluviuni mai mică decât celelalte.

Hidronimul **Olt (Alitus, Alutus**) vine de la **a lăia** (tradus în latina romană **alutatium**), în acest caz aurul din aluviuni, ocupație practicată până la mijlocul secolului XIX. Hidronime derivate de la **Olt** sunt în România, **Olteţ, Oltişor, Olteana, Olteanului, Olteni, Oltul Mic** iar toponime sunt peste 20, dar sunt şi în alte țări. Acest nume se mai întâlneşte în Franța, unde un afluent al Garonei se numeşte **Olt**, azi Lot, dar 8 localități mai poartă numele compus cu cuvântul **Olt,** în Elveția există oraşul **Olten** pe râul **Aare**, iar în Lituania este oraşul **Alytus** [25]**.**

Etnotoponimul **dac/Dacia/Daes/Dan/Dania/don** a dat denumirile mai multor țări ca **Dania/Danemarca, Dacia Frizia/Norvegia, Dacia/Sueonia/Suedia, Dacia/Deutschland/ Germania** [4], **Dacia/Dutch/Olanda.** Tot de la acest etimon provin toponimele, **Dacovo** din Croația, **Dacovica** din Serbia, **Dacica** din Slovacia. Etnotoponimul **fali/Falia**, **blac/vlah/plac/olah/Valahia**, etc. ne arată că este vorba de acelaşi popor al pământului. Până de curând toată peninsula Balcanică se numea **Valahia** sau **Rumelia** [29,30], care se mai păstrază şi azi în Grecia. Până de curând multe provincii se numeau: **Megali Vlahia -** Tesalia**, Ano Vlahia** - Epir, etc. În Cehia există o regiune **Valašske Kralovstvy**, în care multe localități au acest nume, (fig. nr.2), iar în Rhenania de Nord West**falia,** cu capitala Düsseldorf al cărui cartier central, vatra inițiala a oraşului, se numea până la 1851 **Walachei** [5].

Etnotoponimele**: fali, Falia, vlah/Vlahia, olah/Olahia, plac/Plaka**, [28] ne indică indubitabil că este vorba de acelaşi popor, cu aceeaşi limbă, atestat încă din antichitate şi sub numele de **rumun,** cum este înscris pe două din plăcuțe de plumb, din comunicarea A. Pețan.

Un vechi toponim este **dava/deva,** întâlnit in mai multe țări, după cum arată **P. L. Tonciulescu** [19], în care dă o listă de 45 de localitați cu acest nume, la care noi mai adăugăm **Pulpudeva/Philipi/Philipopoli/Plovdiv, Dausdava** în Bulgaria, **Uscudava/ Odrisia /Adrianopolis -** Turcia**, Getidava** în Polonia, **Devavanya** în Ungaria**, Ondava, Udava** - Slovacia**, Sedava**-Lituania, **Daugava -** Letonia**, Deva, Moldova** în M. Britanie, **Deva, Riodeva, Pelendavis -** Spania şi **Davos** în Elveția [8, 9, 25, 26]**.**

Un alt toponim cunoscut este **Troia** de la **traci**, fie ei din Asia Mică sau de la Bosforul Cimerian, după cum argumentat susține M. Crişan [6]. Acest nume se mai întâlneste în Egipt, în Italia de 4 ori, în Franța de 2 ori, în Bulgaria de 2 ori iar în România de 14 ori, dacă includem aici şi cele 11 localități cu numele de Traian, despre care credem că sunt eronat înscrise, deoarece poporul român nu păstrează amintirea unui jefuitor. Antroponim cunoscut este Carlo **Troja**-Italia şi mai puțin cunoscut numele de **Trache** din Hințeşti Ag. satul natal al autorului acestei comunicări.

Urmele construcțiilor megalitice au mai rămas doar în toponimie, cum este **Stâlpu** din jud. Giurgiu şi Buzău. În Ungaria şi Serbia aceştia se numesc **Balvani**, unde, în Serbia, este un cimitir preistoric [10], iar în jud. Covasna este stațiunea **Balvanioş,** de la românescul **Bolovăneţ**. În vestul Europei aceştia se numesc **stalpus,** în slavă - **stalipi**, în greacă **stili** şi ar reprezenta fie repere pentru drumuri

sau monumente comemorative. Cele mai mari şi cunoscute sunt aşa numitele „**cheile Bâcului**” (taurului), descrise de mulți autori. Acestea sunt de fapt un perfect aliniament de coloane de piatră, înalte de 30 m. înfipte în pământ până la jumătate, dispuse de la Chişinău până la **Don** în Crimeea, cunoscut din vremuri imemoriale ca „**Drumul zeilor**”[10].

Topicul **Brazda** se întinde din Bretania până în Crimeea, de la care provine numele oraşelor **Brest**, din Franța şi Belarus, sau al comunei şi râului **Breasta** de la vest de **Craiova** unde este un cartier numit **Brazda lui Novac.**

De la poporul **carpilor** rezultă numele munților **Carpaţi**, a unui râu **Karpis** în **Panonia** (**pan**, **ban**), un oraş **Karpenissi** şi o insulă **Karpathos** din Grecia [24], unde după datele de care dispunem, până la sfârşitul sec. XIX erau peste 1000 de localităti cu nume româneşti [2]. Nume ca **Fourka, Mataranga** sau cele cu etimonul **vlah** sau **thrak** atestă acest lucru.

În toată peninsula **Balcanică** aceste nume sunt frecvente, amintim doar hidronimele **Bistriţa**, **Canalul Morlacilor** [37], oraşele **Pula** (întâlnite şi în Ungaria, în insula Sardinia), [31-35].

Numele **Alpilor** era în vechime **Albi** [10], după cum arată documentele şi numele celor mai înalte vârfuri, iar hidronimele arată acelaşi lucru, că: Dora **Riparia**, Dora **Balteia**, **Sechia**, sau cele 4 pasuri **Furka** [20, 26], adică aceeaşi origine dacică, la fel cum este şi cazul munților **Pirinei** (arşii), sau **Rodopi-Pirin.**

Hidronimele, toponimele şi oronimele nu sunt coincidențe de scriere, ci martori ai dăinuirii populațiilor străvechi, dacice, care au roit cu multe milenii î.Hr. Ele arată nivelul cultural ridicat al acestora şi sensul transferului cultural către alte neamuri cu care au venit în contact şi că românii sunt cel mai vechi popor, care prin strămoşii săi a creat cea dintâi civilizație omenească, aşa cum susținea **N. Densuşianu, S. Mehedinţi, A. Deac, G.D.Iscru** ş.a.

Pentru corectarea opiniei istorice, vehiculată şi azi, cum că poporul român a luat naştere după anul 106 d.Hr., deci fără tradiții, un merit deosebit revine titanilor istoriei, geografiei şi nu numai, ca **B.P. Haşdeu, N. Densuşianu, S. Mehedinţi**, precum şi mai mulți autori contemporani care deşi combătuți la acea vreme, dar şi azi, se dovedeşte că au căutat şi au găsit drumul prin timp al adevăratei etnogeneze româneşti.

Temeli spirituale dacice la Mihai Eminescu şi Nicolae Densuşianu

Prof. dr. Mihai Popescu

Biblioteca Militară Naţională, Bucureşti

Născuți în locuri binecuvântate de Dumnezeu ale spațiului etnic şi spiritual românesc - Nicolae Densuşianu în Țara Hațegului din Transilvania şi Mihai Eminescu în Botoşanii Moldovei - cei doi tineri aveau să se întâlnească mai întâi într-un spațiu

virtual, în paginile revistei Familia, unde şi-au făcut debutul cu poezie în primăvara anului 1866.

Într-un interesant articol publicat în revista Dacia Magazin, domnul Napoleon Săvescu a pus în valoare elementele comparative, în plan spiritual, estetic şi prozodic, ale creațiilor poetice de început şi ale preocupărilor istorice, etnografice şi folclorice ale celor doi poeți, în acea vreme.

Mai puțin se ştie că ei s-au întâlnit şi au legat o frumoasă prietenie, începută la Sibiu şi în Mărginimea Sibiului şi continuată apoi la Bucureşti, după 1877. Sunt cunoscute, din amintirile vechilor săi prieteni, detalii ale călătoriei lui Eminescu de la Cernăuți până la Blaj, în vara anului 1866.

Unul din frații lui Eminescu, Nicolae Eminovici, urma cursurile unei şcoli de felceri militari, la Sibiu. Când Mihai Eminescu a sosit la Sibiu pentru a-şi întâlni fratele, acesta absolvise şcoala şi plecase deja în garnizoana Timişoara. În locul fratelui de sânge, Eminescu va fi primit de un frate de preocupări spirituale. Nicolae Densuşianu era student la Academia Săsească de Drepturi (Rechtsakademie) din Sibiu şi au urmat mai multe zile de erudite discuții, schimburi de idei poetice, literare şi istorice, ale căror influențe pot fi urmărite în operele literare, jurnalistice sau istorice ale fiecăruia din ei.

În timpul călătoriei sale prin Transilvania, Eminescu avusese ocazia să cunoască viața de zi cu zi a țăranului român şi adunase mărturii privind atrocitățile săvârşite de autoritățile maghiare în timpul revoluției de la 1848. Densuşianu cunoştea mai îndeaproape aceste realități, deoarece tatăl şi fratele său au fost maltratați şi erau gata să-şi piardă viața în acele împrejurări tragice prin care trecuse neamul românesc. Părinții şi bunicii săi îi deschiseseră gustul pentru studierea Revoluțiunii lui Horia, cel care voia să fie "Rex Daciae", titlu pe care adversarii şi detractorii îi luau în derâdere, dar care avusese un ecou profund în sufletele românilor transilvăneni. Comportamentul autorităților austriece şi mai ales al celor maghiare față de români l-au făcut pe viitorul istoric să mediteze la soarta locuitorilor Daciei din teritoriul cucerit de romani. Evenimentele contemporane aruncau o lumină nouă asupra trecutului şi permiteau o abordare intuitivă a temeliilor spirituale dacice în formarea poporului român, într-o epocă în care "latinitatea" noastră era socotită un titlu de noblețe şi apărea ca un adevăr axiomatic până şi în manualele şcolare.

La rândul său, Eminescu observase prăpastia dintre spoiala vieții urbane şi autenticitatea profundă şi străveche a satului românesc.

Putem afirma că această apropiere prin intuiție de rădăcinile noastre dacice a fost continuată pe căi diferite de Mihai Eminescu şi Nicolae Densuşianu în operele lor.

La Eminescu, Horea este înfățişat asemenea unui rege dac, poemul *Rugăciunea unui dac* are dimensiuni cosmogonice şi antropogenetice, iar dacismul eminescian va înflori şi va da roade în amplul poem *Memento mori.*

După cele câteva zile de discuții aprinse, de cufundări în enigmele istoriei străvechi ale poporului român, Densuşianu află că autoritățile austriece aveau intenția

să-l rețină pe tânărul Eminescu, pentru preocupările sale, considerate subversive. Îl conduce la Răşinari, într-o familie de preoți de origine aromână (bunicii viitorului poet Octavian Goga), de unde va fi trecut prin "vama cucului" în România.

După stabilirea lor la Bucureşti, din 1877, prietenia dintre Eminescu şi Densuşianu se va manifesta şi în viața publică. Ei vor colabora la aceleaşi publicații (de exemplu, ziarul *România liberă*, editat de ardelenii stabiliți la Bucureşti, având în program pregătirea unirii Transilvaniei cu România). De asemenea, au activat în cadrul societății *Carpații* (fiind urmăriți pentru asta de serviciile secrete austro-ungare) şi au participat la şedințele bcureştene ale societății *Junimea.*

Dacia preistorică, lucrarea postumă a lui Nicolae Densuşianu, este astăzi cunoscută mult dincolo de granițele României şi ale spațiului etnic românesc, în ciuda interzicerii tuturor lucrărilor autorului în perioada 1944-1986.

Opera eminesciană, antumele, postumele şi manuscrisele, cuprind încă numeroase mărturii ale căutărilor marelui poet român la izvoarele etnice şi spirituale ale neamului românesc.

KOGAION / KOGAIONON-UL RODNEAN (NORDIC)

PELASGICITATEA ŞI STRUCTURA MULTIKOGAIONICĂ A CARPAŢILOR PRIMORDIALI / MUNŢII RODNEI (MR) – STUDIU DE CAZ

HIDRO-ORO-TOPO-ANTROPONIMIC

Dr. Valer Scridonesi-Călin, Universitatea Bucureşti

Memoriei Zalmoxis-ului Întrupat – Nicolae Densuşianu şi urmaşilor săi: preot Dumitru Bălaşa, istoric Augustin Deac, arhitectă Silvia Păun

Motto: (1) ”Carpații Daciei formează o regiune arheologică de o extremă importanță pentru timpurile ante-istorice…Simulacrele şi altarele primitive ale divinităților… columnele votive şi comemorative… sculpturi megalitice <Scaunele> divinităților…, eroi uriaşi… figuri de animale…, <Calul Alb> consacrat Soarelui…, peşteri şi caverne – capele pentru ceremonii ori reşedințe ale oracolelor…rămăşite ale religiunii pelasgice/urano-saturnice” [N.Densuşianu (N.D.), ”Dacia Preistorică” (1913), p.XCV]

(2) Există o ”legătură între TELCHINII/pelasgi, lucrători de metale şi loc. TELCI de lângă RODNA Veche” (ib.XCVI).

(3) ”Regiunea de la Dunărea de Jos, în toate timpurile pământul cel clasic al producțiunilor metalifere…, începe metalurgia… arta de a fabrica metale. Pământul Eladei şi al Asiei Mici a fost totdeauna sărac de mine şi de fauri. Chalybii, Dactylii,

Curetii şi Telchinii, maeştri în topirea şi prelucrarea metalelor ne apar la dânşii... colonii sau migrațiuni, de multe ori ca un fel de alchimişti vrăjitori (ib.XCIX).

(4) ”La pelasgii meridionali din Hemu... până în Arabia se găseau încă pe vremea lui Ptolemeu localități pelasge: Istriana, Rhadu, Satula, Carna, Lata, Albana, Amara, Draga, Saraca, Deva, Petra, Suratha, Aurama, Sora,... iar în Pliniu oraşele: Thatice, Sandura, NASAUDUM, Rhemia, toate în Africa” (ib. p.681).

(5) ”Lucrarea minelor în Galia de Sud începuse în timpurile ante-celtice... la RHODA – o numire pelasgică din care derivă RHODAN...Omonimele lor ni se prezintă în regiunile cele mai avute în metale ale Ardealului:...RUDA, RODNA (mine celebre de Ag, în evul de mijloc RHODANA)” (ib. p. 682).

(6) (a) “Nume de persoane ca OGIGAU, IVU, CARC din SÂNGEORZ (aşezare foarte veche, în trecut Sf. GHEORGHE) ar fi de origine TĂTARĂ.” (“Prin ȚARA NĂSĂUD-ului”, ed. Stadion, Buc., 1971, p. 49; I. Cosma, M. Pop, N.Sabău).

(b) “THEBA (întâia capitală a EGIPTULUI) poartă un nume pelasg şi a fost întemeiată de un rege pelasg OGYGUS/ OGIGUS... de dinainte de diluviul cel mare al lui Deucalion (Noe)” (N.D. ib.p.682).

c) “ La Umbrii italici, un oraş al pelasgilor Liguri se numea IGUVUM. Numele... IGU, IGUL, IGA, mai există şi azi la poporul român în Transilvania“ (N.D.,ib. p. 690).

(7) (a) “...din idioma lucrătorilor pelasgi de mine din Hispania..., la Pliniu: palacras (palacra) – bucăți de aur masiv..., la lucrătorii de mine din Transilvania paraclău – ciocan pentru spargerea pietrelor şi paracluire – spargerea pietrelor, care presupun paracla – piatra de spart cu paraclăul“ (N. D. ib. p. 705).

(b) “...la minele din RODNA, la carierele de marmură CORMAIA şi la carierele de dacit Poiana ILVEI, se folosea paraclăul la spargerea bucăților mari” (T.Moraru, “Ocupații în Munții RODNEI”, 1965)

Prin Carpații primordiali înțelegem <Carpații Daciei>, inclusiv burebistanii Carpați Păduroşi. Pelasgicitatea ca atribut al Munților RODNEI (MR) ni se impune indirect şi parțial prin “Dacia Preistorică” (1913), cum argumentează (1)→ (7). Parțial, deoarece orografia (studiul formelor de relief) şi oiconimia (studiul numelor şi locuirii) corelate prin cercetarea lingvistică hidro-oro-topo-antroponimică îi va dovedi şi mai pelasgici. Investigând mulțimea {TELCI, RODNA, NĂSĂUD, paraclău} din zona MR, prin prisma mitologiei zeilor ante-olimpieni (mitologia pelasgă), MR ne vor oferi un şir de surprize hidro-oro-topo-antroponimice, între care prezența CUREȚILOR, ceilalți ”maeştri în topirea şi lucrarea metalelor”, lângă exploatările miniere antice de la RODNA (active şi azi), în subzona CURATEL [culme/munte, vf. (1520m.), şa ,pârâu] în E/SE-ul MR, TELCHINII aflându-se în partea diametral opusă V/SE subzona TELCI – TELCIşor. Cum CURETII “erau divinități arhaice, precedând nasterea lui Zeus, fiind nascuti de GAIA” (Hemberg, 1956, p. 24), îi vom afla şi în subzona GAJA/GAIA [munte, căldare, culme, Dosu (1859 m.), şa, vf.(1847 m.), pârâu afl. al SOMEŞ, pârâu afl. al

BILA] vecină cu zona CURATEL. Tot de GAIA, erau născuți şi CABIRII (de la tatăl URAN), în acelaşi perimetru, conservându-se elemente ale mitologiei pelasge a CABIRI (CEI MARI)-lor “grup de patru divinități arhaice, pelasge [(Ax)IEROS, (Axio)KERSA, (Axio)KERSOS şi KASMILOS]... descoperitorii metalelor şi zeități artizane (turnători, topitori, fierari,)... dar şi personificări ale forțelor telurice şi naturale” (“Grande Encyclopedie”, t. 9, 1899, p. 606) prin subzona COBĂŞEL/ CĂBĂŞEL (subtituție A/O ca în Dacia/Docia) [culme/munte, vf.(1835 m), pârâu, vale, exploatări miniere de azi], între CĂBĂŞEL şi GAJA, aflându-se subzona HAROS/HIROS (culme/munte vf. (1654 m.)), relicvându-l pe (Ax) IEROS, dar şi pe Cavalerul Trac (HEROS/HIEROS). O subzonă CABA (toponim, hidronim, izvor mineral) există între localitățile MAIERU şi CORMAIA paleolitică (aparținând de SÂNGEORZ/ Sf. GHEORGHE – ocultantul creştin al lui ZALMOXIS), CABA maiereană conservând CAUTES – numele dadoforului din Cultul Soarelui (Mithra), cel ce anunță răsăritul Soarelui cu torța <flacăra sus>. Porecla CAUTES o poarta neamul ISIP – alta relicvă pelasgă de la AESIP/ AESIPOS – tatăl adoptiv al Gemenilor Divini/ Zalmolxieni APOL şi ARTEMIS, Zeița având un “descendent” antroponimic local ARTENE, iar din poziția CAUTES-ilor, maierenii constatând cel dintâi răsăritul de soare al zilei. Al doilea şi al treilea CABIR, eliminând adresarea (Axio), ne furnizează KERSA şi KERSOS (fem. şi masc.), ambele dând relicva pelasgă GERSA (râu, vale, localități), cu KERS – CER - CERUS confirmată pelasgo-galic prin râul şi ținutul GERS, existente, şi azi, în Franța. Numele KASMILOS al celui de-al patrulea CABIR îl vom rescrie CAS MILOS, astfel primind înțeles fundamental, existențial, într-o zonă în care păstoritul asigură existența omului, din timpuri imemoriale. “CABIRII figurează în religia pelasgă din care a ieşit antropomorfismul homeric, şi ca genii ale focului terestru. EI comunicau VINULUI flacăra focului” (ib. “Grande...”, p. 606-610), prezența lor ante-istorică în MR explicându-se prin excepționala mulțime de hidro-oro-toponime cu VIN: Valea VINULUI (sat al c. Rodna, pr. afl. al Izv. Băilor, pr. afl. al Cormaiei, pr. afl. al Rebrei – în PARVA vedică), Lunca VINULUI (vechi nume al Parvei), Vf. /Dl. VINULUI (1028 m) la V de Parva, Dl. VIN (1011 m) la N de GERSA II, Piciorul VINULUI la S de TELCI, pr. VINIŞORUL afl. al Pârâului Repede (afl. al VIŞEU-lui) în BORŞA, la SE de ea.

CHALYBII sunt atestați în MR, peste tot unde se mai pronunță, construieşte, ori foloseşte COLIBA.

Alăturând la RODNA (cetate dacică RUIDAVA, apoi top. RUDANA, RODANA, ROCNA, ROGNA) NĂSĂUD-ul (vezi pelasgicul african NASAUDUM), rezultă noi confirmări... metalurgice pentru MR, de astă dată, telchinice, prin activitatea arheologică fluviatilă a VĂII CASELOR (capricioasă ca în 1422), care a umplut vatra localității cu zguri metalice (resturi ale prelucrării metalelor), aduse din amonte de la circa 10 km S de TELCI, astfel confirmându-l pe Densuşianu (ib. XCVI), chiar dacă nimeni n-a pus, încă, problema cercetării provenienței acestor zguri. Confirmarea arheologică a pelasgicității NĂSĂUD-ului, în afara numelui, se dovedeşte arheologic, prin prezența în VALEA CASELOR a unei aşezări neolitice (inclusiv ceramică), continuată în epoca bronzului [unelte, sarcofage de gresie - la nivel de necropolă (Năsăud, având etimologie de la funerara năsălie)], apoi în epoca fierului, şi prin descoperirea de monede de tip tetradrahmă macedoneană (din sec. lui Alexandru cel Mare – MARE închinător la şi apărător de CABIRI), respectiv prin dovezi paleolitice, în zona imediat vecină, la REBrişoara (cu GERSE-le sale şi cu râul GERSA) şi la REBRA

(cu REB, din BuREBista, atestat în scris pe ceramică, ène în La T -ul dacic de BURIDAVA/ Ocnița – sec. 3 î.Hr.).

KOGAION/ KOGAIONON-ul şi structura multikogaionică a Munților RODNEI (MR) începe cu ÎNCEPUTUL, adică cu Muntele CRUCEA CHEU-lui [din spatele pelasgului Muncel (1625m.)] – INIMA/ NUCLEUL lingvistic al acestei structuri/ structurări, deoarece rădăcina indo-europeanp (IE, Pokorny, 1959) KEU, de la care derivp KOGAION (Vinereanu, 2001), semnificp <a se înălța/a se ridica (încovoindu-se/ curbându-se)> , precum o fac căciula, căpița, căpăț(âna), ciuca, cioaca (Moldoveanului, 2543 m.) etc., toate provenind etimologic din KEU, alte înțelesuri primare ale acestuia fiind <a (se) încovoia/a fi curbat, ridicătură, curbură, concavitate, cavitate>.

Sintetizând strabonian (STRABON, 64/63 i.Hr. – 23/26 d.Hr.) KOGAION/KOGAIONON-ul, ca o structură functională religios, la daci, prin elementele sacre/sfinte: {munte, râu/pârâu, peşteră/grotă, loc de adunare/ închinare/celebrare}, se constată că încercările de localizare a KOGAION/KOGAIONON-ului, de-a lungul vremii, au reuşit o surprinzătoare şi nesperată, de aceea neremarcată/neglijată/ocultată, rezultantă: <Cultual, Carpații Daciei aveau o structurare multikogaionică, cu un KOGAION SUPREM – KOGAIONON-ul [muntele Godeanu (1656 m) cu promontoriul multiterasat al SARMIZEGETUSEI REGIA şi cu celelalte artefacte răspândite în <<podişul dacic>> al masivului SUREAN], care, sacerdotal, ținea sub ascultare religioasă mulțimea de KOGAION/ KOGAIOANE, răspândite pe întreaga arie carpatică (a foarte numeroaselor neamuri de pelasgo-daco-geți)>, model ce s-a propagat şi în creştinism.

În MR, există dovezi/argumente lingvistice hidro-oro-topo-antroponimice, dar şi geografico-geologice, material arheologice, pentru o structura multikogaionică, în sensul precizat. Cu Muntele Crucea CHEU-lui am avea Muntele Sfânt, Apa Sfântă, curgând, nu departe, sub numele carpato-vedic SOMEŞ(-ul Mare)/SOMA (băutura sfântă/băutura Zeilor). Peştera/Grota Sfântă se află în zona pelasgică telchină a TELCI-TELCIşorului, cu numele Jgheabul lui ZALION (4,513 km lungime şi cu urme de rinocer lânos) încifrându-l pe Marele Preot Sfânt (ION) ZAL, cu ZAL din ZALMOS/ZALMOXIS. Că era Marele Preot (Sfânt) ZALION, ne decriptează al doilea nume al peşterii – PREATULUP, încifrând esența PREOTU'LUP, aşa stindardul dacic fiind de invocat, iar implicațiile pentru KOGAION/ KOGAIONON-ul RODNEAN (NORDIC) iau amploare, cu atât mai mult cu cat pelasgicul ORBELOS = STRALUCITOR (D.Oltean, "Religia dacilor", 2002, p. 43) este direct legat cultual şi lingvistic de pârâul ORBULUI, care străbate peştera. Locul de Adunare Sfântă poate fi marcat în MR, prin 6 NEDEI: vf. NEDEIA (1596 m.) în NV, vf. NEDEIA STRAJA (1851m.) în Centru-N, NEDEIA Țăranului (1857 m), munții NEDEIA Bârladelor şi Saca, şi vf. NEDEIA Grajdului (1856 m.), ultimele patru în spatele Muntelui CRUCEA CHEU-lui (şi al muntelui Piatra lui LOS, CHEU şi LOS munți din complexul pelasg MUNCEL (1625 m.)). Atâtea NEDEI sugerează o structura multikogaionică a MR, putând fi identificate cel puțin 7 subzone nucleate kogaionic (munte, apă, peşteră, loc de adunare). Funcțional, dar şi cu alte argumente, KOGAIONON-ul RODNA (NORDIC) nu va avea CHEU-l ca Munte Sfânt, ci pelasgicul MĂGURA SÂNGEORZ (1368 m), poziționată mult mai favorabil ținerii sub ascultare a întregii structuri multikogaionice a zonei Munților RODNEI.

KOGAION-ul RODNEAN (NORDIC) esențializează: Munte Sfânt – MĂGURA SÂNGEORZ/ ZALMOXIS, Apa Sfântă – vedicul SOMEŞ/ SOMA, Peştera Sfântă – ZALION/ PREATULUP, Loc de Adunare Sacră – NEDEIA STRAJA.{KOGAION}/KOGAIOANELE de sub ascultare vor fi detaliate în forma lungă a lucrării, neuitând că ZALMOS/ZALMOXIS – ZEUL SUPREM, la DACII LIBERI NORDICI ne-a lăsat NUMELE în CEREMUS-ul ALB şi CEREMUS-ul NEGRU (cu izvoarele pe versantul Nordic al Munților MARAMUREŞ – direct vecini cu Munții RODNEI), după întâlnire, ALB şi NEGRU formând CEREMUS-ul (afluent al PRUT-ului, acesta al DUNĂRII), râu pe care ocupantul de azi al BUCOVINEI de NORD îl însemnează, pe hărți, în forma veche românească CEREMOS, adică <C E R E M O S > ! ! !

DACIA DUPĂ DACIA

DR. MIHAI ZAMFIR

În jurul anului 1100 î.Hr. la aproximativ un mileniu după desființarea regatului DACIEI şi formarea poporului român prin latinizarea peste noapte a dacilor şi multe altele de acest fel, din analiza datelor conținute în Codexul Rohonczi, aflăm că:

Regatul DACIA este bine merçi (de întrebare) sănătos, puternic şi voios. El se întinde pe un teritoriu ce va fi mai mare decât România Mare, având hotarele pe Nistru, Tisa şi Dunăre şi se numeşte în mod oficial DACIA, fapt care şi explică insistența cu care, în virtutea inerției, mulți politicieni din jurul spațiului românesc încă priveau refacerea DACIEI ca pe un fenomen logic şi natural, dar nu întotdeauna agreabil pentru ei. Ca şi DACIA lui Burebista şi lui Decebal, şi acest stat este tot un regat, monarhul momentului numindu-se Vlad. Locuitorilor acestui stat li se spune daci (în Transilvania) şi geți (în afara Carpaților), cam aşa cum am spune noi azi munteni şi câmpeni. Şi pentru că sunt unul şi acelaşi popor, aceştia îşi zic şi li se zice blaki, adică valahi, aşa cum vor continua românii (adică dacii) să se numească până la refacerea statului lor național România. Este destul de uşor de văzut că despre continuitatea statului şi poporului dac, adică vlah, nu mai are nici un sens să ne mai îndoim, sau dacă o facem, o facem în afara bunului simț. Acest regat al DACIEI este la această dată unul creştin ortodox, Marele Preot fiind acum episcop creştin. Dar exact ca şi Marele Preot, acesta îi este Regatului, cel mai apropiat şi de nădejde sfetnic. Statul are şi o armată. Aceasta este una foarte bine organizată pe arme şi corpuri militare, şi ca şi armata dacilor lui Decebal, este o armată națională, fiind formată numai din daci. Această armată nu foloseşte mercenari şi, la nevoie, poate atinge cifra de 200.000 de luptători, ceea ce conduce la o populație de minimum 2-3 milioane, ceea ce, în acea epocă, nu era un element neglijabil. Acest regat creştin al DACIEI este unul feudal, însă unul centralizat şi cu mare prestigiu în epocă. Regele Vlad tratează în termeni de egalitate cu împăratul bizantin, care i se adresează condescent cu formula: „Tu care eşti vrednic de un mare rege”. DACIA se aliază cu Bizanțul, luptă când de partea Ungariei, când contra, aşa cum îi cere interesul propriu, iar în relațiile cu cruciații discută în termeni de suveranitate absolută şi aceştia nu-i tranzitează teritoriul decât în temeiul unei înțelegeri, sub escorta militară a dacilor şi numai în

schimbul unui ajutor militar contra inamicilor migratori ai DACIEI. În privința Ungariei, prin armata sa, Dacia arbitrează succesiunea coroanei ungare (aceea a Sfântului Ştefan). În ceea ce-i priveşte pe cumani (pe care unii istorici îi plasau cu dărnicie pe teritoriul nostru), DACIA nu era o gazdă prea bună, obligându-i, prin mijloace militare, la o locație în regiunea Donului, unde trupele de cavalerie ale dacilor îi țineau sub o supraveghere foarte atentă. În mod permanent DACIA menține câte un corp de armată de 80.000 de luptători atât la răsărit de Nistru cât şi la apus de Tisa pentru a le uşura vecinilor respectivi înțelegerea noțiunii de graniță de stat (suveran, desigur, aşa cum s-ar spune în termenii zilelor noastre). Un efort pedagogic rămas până azi la baza bunelor relații de vecinătate. Regatul dacilor are în această etapă a existenței sale şi structuri fortificate: Ineu, Arad, Dridu etc. în care se continua o locuire de mare vechime. Centrul religios al acestui regat este acum la Vicina (Păcuiul lui Soare de azi), fapt care spune foarte mult căci semnificația dublă a acestei poziții este mai mult decât evidentă. În cele ce urmează vom prezenta o analiză preliminară a situației istorice Daciei creştine, aşa cum ne este ea revelată de monumentalul document care este Codexul Rohonczi, a cărui descifrare, eveniment crucial pentru istoria şi literatura română, România o datorează valorosului arheolog, istoric şi etnolog care este doamna prof. Viorica Enăchiuc, eminent savant ale cărui rezultate ştiințifice se bucură de recunoaşterea totală şi fără rezerve a celor mai exigente elite ştiințifice internaționale, acolo unde aceste rezultate nu dărâmă erori înălțate la rangul de dogmă antinațională de batjocorire a strămoşilor noştri, dacii.

MUNTELE SFÂNT – MIT SAU REALITATE

<u>Mioara Căluşiță-Alecu</u>

Din vremuri străvechi, oamenii au crezut în existența în văzduh a unei lumi divine şi au nădăjduit să stabilească o legătură cu ea. Arborele cosmic cu rădăcinile înfipte în pământ şi cu coroana în cer, coloana cu un capitel care aminteşte coroana arborelui, muntele cosmic, simbolizau **căi spre lumea divină.**

René Guénon cita mai mulți munți sfinți din tradițiile vechilor popoare: Meru la hinduşi, Alborj la perşi, Quaf la arabi, Olimp la vechii greci, Montsalvat din legendele occidentale ale Gralului... Aceşti munți erau pe tărâmuri îndepărtate sau inaccesibile muritorilor. În țara în care nu au existat înălțimi s-au construit simulacre – ziguratele –. De bună seamă că şi **Cogaiononul** se înscrie în această tradiție. El **reprezenta un centru religios în care se stabilea o legătură cu *lumea divină.*** Inversul (complementul) muntelui este o cavernă subpământeană ca aceea în care, Herodot menționează că, s-a retras Zalmoxis timp de 4 ani. Muntele ilustra spiritualitatea geto-dacilor care credeau în existența unui *tărâm sfânt* ca: Agarttha, Paradeşa-Paradis, Shambala din tradițiile orientale, un centru axial care dirijează lumea, aşa cum axul centrează învârtirea roții fără să ia parte la ea (cakravarti, motorul imobil din tradiție).

Scriitori antici au citat existența, în Dacia hiperboreană de sub Ursa Mare, a unor elemente reprezentative pentru astfel de centre, fără să le înțeleagă semnificația spirituală: Polul Getic (Geticus Polus), Axa Lumii (Cardinex Mundi), Muntele Sfânt (Cogaiononul), Insula Albă (Leuke). Unele basme româneşti amintesc de un arbore cosmic, pe porțile de lemn ale caselor din nord este cioplită roata, pe ii cusută svastica, o simplificare a roții... Soarta a decis ca rezistența eroică a geto-dacilor în fața năvălitorilor romani să fie înscrisă, de Apolodor din Damasc, pe o columnă plasată în centrul Romei. Cuvintele româneşti celălalt tărâm şi văzduh ilustrează caracterul ceresc al religiei geto-dace. Preot a însemnat înainte-pre, spre emanația divină-ot, rădăcină care apare şi în numele zeului Odin.

Mircea Eliade afirma că în India a învățat să înțeleagă folclorul românesc sau sud-est european, moştenire traco-dacă. Dovedesc aceste tradiții legătura noastră cu Orientul? Unde au apărut aceste tradiții?

A existat un centru religios în Dacia? Poate că au existat mai multe. Căile sfinte ale scythilor (Herodot, istorii, IV, 52), marcate de menhirii atribuiți de romani lui Liber Pater, nume dat lui Bacchus – zeu taur – duceau după tradiție la un centru religios. Pe vremea lui Haşdeu, marcajul de menhiri pornea de la Marea de Azov, apărea în Basarabia ca Cheile Bâcului şi se oprea la Prut.

Tradiția Muntelui Sfânt al Daciei a fascinat pe mulți scriitori. În cartea sa *Muntele Sfânt al Daciei*, publicată în engleză la ed. Nagard, Ion P. Bogdan de la Timişoara susținea că Polul Getic ar fi indicat, la început, locul sfânt unde Uranus s-ar fi unit cu Gaea. Mult mai târziu, când cunoştințele oamenilor au evoluat şi au atribuit un înțeles geografic şi astronomic polului, s-a constatat că acesta era în nordul Daciei şi au apărut chiar opinii că tradiția polului ar fi migrat în Dacia din nord, ceea ce este puțin probabil. I. P. Bogdan identifica Cogaiononul în Munții Bihor. El se baza pe asemănarea acestora cu descrierea Muntelui Meru de M. Eliade în Cosmologie şi alchimie babiloniană şi pe tradiții locale. Spunea că numele ar fi fost Cuca lui Ion. Mențiunea lui Paul Lazăr Tonciulescu (în România la p. 167) că în georgiană şi persană munte se spune koh, iar în osetă kogh ar întări această ipoteză. Ion-Iancus-Ianus-Armis-Sarmis-Hermes ar fi fost primul egetor-zeu, care ar fi domnit aici şi ar fi lăsat silaba Io moştenire voievozilor valahi. Demonstrația m-ar fi convins, dacă nu aş fi cunoscut argumentația lui Nicolae Densuşianu că Muntele Sfânt a fost în Carpații Meridionali. În secolul 18, D. Auville presupunea că Muntele Sfânt era Kaszon sau Kaszin din Moldova; Alexandru Borza spunea că era vârful Gugu de la est de Caransebeş, iar alții, că era Ceahlăul. Recent, Cristiana Pănculescu argumenta că era Vârful Ocolit – Bucura. Astăzi cei mai mulți cred că Muntele Sfânt era la Sarmizegetusa dacică.

Oare în Stema Daciei, publicată de P. R. Vitezović, cei doi lei afrontați se urcă pe Muntele Sfânt?

Getae montibus inhaerent. **Geto-dacii erau lipiţi de munţi şi în ei au dăltuit lumea divină din sufletele lor.** Pe muntele Omul este un simulacru al lui Zalmoxis-Saturn. Pe o stâncă se mai disting urmele unor basoreliefuri pe care le-a descifrat N. Densuşianu. Pe platforma Babele este reprezentată teribila Tripla Hecate: Brimo-Persefona infernală, Bendis-Artemis pământeană şi Iana-Luna cerească. Pe muntele

Ceahlău se distinge o piatră asemenea unei femei, înconjurată de alte pietre mai mici. Ea reprezenta pe Baba Dochia-Gaea cu oile sale. Se spune că Prometeu a fost înlănțuit în Parâng sau Bucegi. Pe o monedă din timpul lui Antonius Piul, Dacia este înfățişată ca divinitatea Gaea, ținând în mâna dreaptă o grupă de munți, Munții Sfinți ai Daciei de care pomenea Strabon. Cercetătorii care au studiat câte un munte mai important din Carpați au găsit tradiții care coroborate cu scrieri antice să justifice că, în trecut acel munte a fost considerat sfânt.

Mulți munți au fost centre de viață religioasă. Au existat asceți şi contemplativi, adoratorii lui Zalmoxis, care se hrăneau cu vegetale, miere, lapte şi brânză. Strabon adăuga că aceştia erau solitari, pioşi, trăiau departe de femei şi, în Tracia, se numeau ktistai (ctitori). Flavius Josephus informa că la daci se numeau pleistai (constructori de cetăți). Mircea Eliade caracteriza pe aceşti **geto-daci, *specialişti ai sacrului,*** că **duceau pe munţi o viaţă monahală**, retrasă.

Cum în vechea Dacie creştinarea s-a făcut treptat, prin misionari, multe din tradițiile păgâne au fost adaptate la creştinism. Primii **călugări creştini** care s-au retras în munți sau în alte locuri mai izolate, **au continuat viaţa asceţilor geto-daco-traci ktistai, pleistai, abioi.** Sihaştrii români, ca şi pusnicii din Orient, au căutat pacea prin izolare, în vederea unei legături nemijlocite cu Dumnezeu. Acest sacrificiu deliberat de a locui ca sihastru, fără încălzire, fără nici un fel de confort, nu a cunoscut-o ascetismul occidental. Stau mărturie sutele de chilii rupestre din munții Carpați, unele amenajate şi amplificate formând ansambluri cu adevărate biserici rupestre, precum cea a Peşterii Liliecilor de lângă Mănăstirea Bistrița din județul Vâlcea, cele de la Cetățuia Negru Vodă şi a Jgheabului din Corbii de Piatră din județul Argeş, cele de la Nucu şi Aluniş, din județul Buzău, din valea Ordincuşii din munții Apiseni, de la Țâpova din Basarabia, chilia lui Daniil Sihastrul...

Şi totuşi unele legături cu vechile tradiții s-au rupt; sau numai s-au ocultat? Se vorbeşte de Paradisul pierdut, de Cuvântul pierdut. Oare se poate spune şi Muntele Sfânt pierdut?

IMNUL DACILOR

Marin-Mihail Giurescu

Deoarece NOI, urmaşii daco-geților autohtonii acestei țări, care spre regretul nostru, poartă numele de ROMÂNIA (ROMANIA), de la numele cotropitorilor romani, nu ne regăsim nici în numele țării nici în versurile actualului Imn de stat, m-am gândit că am fi îndreptățiți, ca fii naturali ai acestei țări, pe care noi continuăm s-o numim

DACIA să avem şi noi măcar imnul nostru în care să ne regăsim, până când țara îşi va recăpăta în mod oficial numele ce l-a avut în trecut, fiindcă nu mai putem tolera acest paradox, ca țara dacilor să se numească ROMÂNIA, deoarece nici romanii cât au stăpânit Dacia nu s-au gândit să-i schimbe numele, ba dimpotrivă, atunci când împăratul Aurelian (270-275) a fost nevoit să-şi retragă legiunile militare şi personalul de ocupație din Dacia, la sud de Dunăre în Moesia, a denumit această provincie "Dacia Aureliană", nu ROMANIA, aşa, cum a fost denumită mai târziu Tracia.

Aşa cum filoromanii sau cei care s-au considerat urmaşi ai romanilor şi îşi zic români, se regăsesc atât în numele țării, pe care l-au impus în anul 1862 în locul celui de Dacia, care s-ar fi cuvenit, cât şi în versurile actualului Imn de stat, la fel şi noi trebuie să ne regăsim atât în numele țării cât şi în versurile imnului național.

Versurile actualului Imn de stat al filoromanilor, fac parte din poezia care a fost numită la început "Un răsunet" şi au fost scrise de filoromanul Andrei Mureşanu, adept al Şcolii latiniste din Transilvania, în timpul revoluției din anul 1848 şi se presupune că, alături de discursurile înflăcărate ale conducătorilor revoluției, ar fi animat mulțimea care se adunase atunci pe câmpia din jurul Blajului, numită de atunci "Câmpia libertății". Puse pe muzică de Anton Pann, versurile lui Andrei Mureşanu au devenit imnul "Deşteaptă-te Române" care după evenimentele din Decembrie 1989, a fost adoptat de noua conducere a statului ca imn național.

Acest imn vechi, reflectă concepția latinistă a generației paşoptiste şi nu mai corespunde cu concepția noastră despre originea poporului şi a graiului său, de aceea noi cei care nu împărtăşim ideea latinistă, am recurs pentru început, până se va găsi o soluție mai bună, la o alternativă la poezia lui Andrei Mureşanu pe care prin analogie cu poezia lui, am intitulat-o "Trezeşte-te măi dacule!", care va constitui textul imnului nostru, imnul dacilor, în ale cărui versuri se reflectă concepția noastră, deci o adaptare la noua situație care s-a creat, în care să ne regăsim şi noi.

În felul acesta vom îndrepta o parte din răul pe care l-au făcut filoromanii din țara noastră, începând de la cronicarii moldoveni Grigore Ureche şi Miron Costin încoace.

Dacă autoritățile nu vor lua în considerare versurile imnului nostru, noi le vom memora şi vor fi în gândul nostru ori de câte ori se va intona imnul şi în felul acesta, fiecare parte (grupare) va fi mulțumită, deoarece se va regăsi în versurile imnului care o reprezintă.

În lumina noilor cercetări şi descoperiri, teoria latinistă a filoromanilor şi termenii pe care s-a bazat (român şi România), au devenit paradoxali şi considerăm că vremea filoromanilor a trecut ca şi o modă şi acum a venit rândul nostru al

băştinaşilor să ne impunem punctul de vedere şi să reaşezăm în drepturile lui numele uzurpat al țării şi fiecare va fi liber să se considere urmaşul cui doreşte, până când vom avea posibilitatea să stabilim filiațiunea pe baza analizei genomului.

Sperăm că influența nefastă a Romei să dispară şi din Dacia, aşa cum a dispărut şi din Tracia şi astfel țara-şi va recăpăta numele ce l-a avut, numele ei din trecut, strămoşescul “Dacia” şi lupta se va-ncheia şi cu toți ne-om bucura.

M-am străduit ca să alcătuiesc versurile imnului nostru în aşa fel încât să poată fi intonate pe melodia actualului imn de stat şi ca să se poată face comparație între cele două imnuri, m-am gândit că ar fi bine să redau şi “Deşteaptă-te, române!” nu în întregime ci aşa cum rezultă el din Broşura “Imnul de Stat al României”.

MUNTELE CĂLIMAN

UN ALT PRETENDENT LA TITLUL DE KOGAION

(MUNTELE SFÂNT AL GETO-DACILOR)

Marin Mihail Giurescu

Aşa cum dr. Napoleon Savescu, în serialul NOI NU SUNTEM URMASII ROMEI, publicat în revista DACIA magazin nr. 18 din decembrie 2004, pagina 3, îşi aminteşte cum s-au petrcut lucrurile cu descoperirea tăblițelor de la Tărtăria, tot aşa şi eu mi-am amintit de împrejurările în care am reuşit să cunosc Muntele Căliman pe care îl consider îndreptățit de a concura la titlul de KOGAION, muntele sfânt al geto-dacilor, menționat de Strabon în Geografica VII, 3,5.

În primăvara anului 1958, impreună cu colegul de catedră Traian Naum – geomorfolog şi cu geologul Emil Butnariu care lucra in zonă şi aflase de la localnici că în Masivul Căliman, ce străjuieşte Depresiunea Dornelor în partea de sud, existau trei peşteri, numai de ei ştiute, care nu erau cunoscute de specialişti şi prezentau un interes deosebit, deoarece în țara noastră până la acea dată nu se cunoşteau peşteri în munți vulcanici, am început măsurătorile în peşteri pentru întocmirea planurilor topografice şi cercetările de teren necesare întocmirii unui studiu complex de geologie, geografie şi geomorfologie asupra Masivului Căliman. Aşa am ajuns să cunosc acest munte şi oamenii din “Țara Dornelor” cu preocupările, datinile şi obiceiurile lor.

Rezultatul cercetărilor întreprinse de: M Giurescu, Tr. Naum si E. Butnariu, în decurs de patru ani, s-a concretizat în lucrarea VULCANOKARSTUL DIN MASIVUL CĂLIMANULUI (CARPAȚII ORIENTALI) , despre care am prezentat o comunicare în Sesiunea Ştiințifica a Universității din Bucureşti, din 7-12 aprilie 1962 şi a fost publicată în ANALELE UNIVERSITĂȚII BUCUREŞTI - Seria Ştiințele Naturii - Geologie-Geografie-32-anul XI -1962, pag. 143- 179 (36 pagini text, 4 secțiuni verticale (profile geomorfologice) longitudinale şi transversale prin masiv, 6 secțiuni verticale (profile geologice), o schiță geologică, planurile topografice ale celor trei peşteri dublate de hărți geomorfologice cu numeroase secțiuni verticale (profile) prin cele trei grote şi numeroase fotografii de la suprafața masivului şi din interiorul peşterilor).

Menționez că termenul de **vulcanokarst** a fost propus şi folosit pentru prima dată de noi atunci, pentru a desemna formele dezvoltate pe formațiuni vulcanice asemănătoare cu formele dezvoltate pe formațiunile calcaroase , care au fost denumite carstice.

Lucrarea s-a bucurat de un real interes şi a primit premiul Ministerului Învățămîntului pe anul 1962.

Escavările pentru extragerea sulfului din zăcământul care s-a descoperit în Masivul Căliman au dus la distrugerea parțială sau totală a peşterilor din interiorul masivului şi a unor forme de la suprafață din partea de nord a masivului, aşa că acestea vor mai putea fi văzute de cei interesați doar în reprezentările din lucrarea noastră.

Incitat de comunicarea soților Țicleanu CALEA CERULUI DIN KOGAIONON pe care au susținut-o la al III-lea CONGRES INTERNAȚIONAL DE DACOLOGIE din anul 2002, care au extins arealul munților presupuşi a fi muntele sfânt al geto-dacilor, în Carpații Orientali la Muntele Ceahlău şi de articolul profesoarei Maria Ciornei UNDE ESTE KOGAIONUL?, publicat în Dacia Magazin nr.16 din octombrie 2004, pag.11-15, care, trecând în revistă localizările de până acum, a încercat să ne demonstreze că Muntele Godeanu este muntele sfânt al geto-dacilor, mi-am dat seama că şi Muntele Căliman întruneşte elementele pentru a concura la titlul de KOGAION, aşa că redau pe scurt câteva din acestea cu speranța că nu vor diminua interesul pentru comunicare:

- nume predestinat în acest sens;
- munte şi râu cu aceeaşi denumire;
- existența celor trei peşteri;
- elemente de ordin geomorphologic cu semnificații simbolice (Sfinxul din Căliman asemănătăr cu cel din Bucegi şi Apostolii – 12 stânci cu siluete de om);
- sărbătoare precreştină a muntelui, ca şi la Muntele Ceahlău;
- conştiința originii autohtone ca şi la oamenii de pe valea Bistra Mărului şi altele care vor fi dezvoltate, analizate şi argumentate în comunicarea de la AL VI-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL DE DACOLOGIE, dedicat muntelui sfânt al geto-dacilor, menționat de Strabon.

Depresiunea Dornelor situată la poalele Muntelui Căliman, căreia i se spunea "Țara Dornelor" şi căreia îi aparține Muntele Căliman, este o vatră de veche locuire autohtonă, în care ocupațiile principale, creşterea vitelor, păstoritul, dăinuiesc poate din vremurile carpilor, ramura estică a geto-dacilor, stăpânii de atunci ai munților ce le poartă azi numele. Şi aici în această „țară" adăpostită de munți s-au putut conserva şi au putut să dăinuiască atât graiul cât şi portul împreună cu sărbătorile precreştine, cu datinile şi obiceiurile strămoşeşti ca şi în Țara Oaşului, Maramureşului, Lăpuşului, Amlaşului, Făgăraşului, Bârsei, Hațegului, Moților ş.a., din această Țară mai mare care în trecut a fost cunoscută sub numele de DACIA. Şi toți Munții Carpați, care i-au adăpostit pe geto-daci putem să-i numim BINECUVÂNTAȚI sau SFINȚI fiindcă datorită lor au putut să dăinuiască prin veacuri şi unul dintre aceşti munți este şi Muntele Căliman.

Această dăinuire netulburată până în anul 1775, când Imperiul habsburgic a anexat partea de nord a Moldovei, pe care au numit-o Bucovina, s-a datorat şi faptului că migratorii din Asia cu excepția tătarilor, ori n-au cunoscut calea nordică de traversare a Carpaților Orientali, Pojorâta-Iacobeni-Vatra Dornei-Tihuța, pe care s-a aflat şi Depresiunea Dornelor, ori au ocolit-o preferând-o pe cea de la nord-vestul Carpaților (Vereczke sau Poarta Rusiei).

Nici maghiarii sau secuii n-au reuşit să pătrundă în Ţara Dornelor, ei ajungând doar până la poalele sudice ale Masivului Căliman, pe care ei îl numeau „Kelemen”, venind pe Valea Mureşului până la Topliţa, care pe hărţile lor figurează cu denumirea de „Olah Toplicza” adică Topliţa Valahă, stabilindu-se în depresiunile mai mici din Munţii Giurgeului: Bilbor (Belbor) şi Borsec (Gyergyo Borszek), adică Borsecul Giurgeului.

RENAŞTEREA DACIEI
(DE LA DACIA LA ROMANIA (ROMÂNIA) ŞI IARĂŞI LA DACIA)

Marin Mihail Giurescu

Lucrarea constituie reluarea intr-o formă mai completă şi mai actualizată a lucrării anterioare intitulate: „DE LA DACIA LA ROMANIA (ROMÂNIA) - A DOUA ROMANIZARE A DACILOR ŞI A DACIEI”, al cărui titlu, am constatat, după apariţia lucrării lui Gh. D. ISCRU din 2003, „TRACO-GETO-DACII - *NAŢIUNEA MATCĂ* din spaţiul carpato-danubiano-balcanic”, că se asemăna întrucîtva cu titlul capitolului IX- „DE LA NAŢIUNEA TRACO-GETO-DACĂ LA NAŢIUNEA ROMÂNĂ”, al carui subcapitol 3 „De la traco-geto-daci la români, de la Dacia la România”, a fost reluat şi în revista DACIA MAGAZIN numarul 7 din noiembrie 2003 pagina 14-16.

In lucrarea menţionatâ, îmi expusesem ideile lansate în primavara anului 1977, prin comunicările susţinute la Sesiunile Ştiinţifice organizate cu prilejul sărbătoririi Centenarului Independenţei Statului nostru: prima la Institutul pedagogic din Oradea pe 28-29 mai şi a doua la Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Geologie - Geografie, la începutul lunii iunie şi prin Memoriul, întocmit pe baza aceloraşi idei, la care am anexat şi câteva copii după unele documente în sprijinul celor afirmate, memoriu pe care l-am înaintat Conducerii de Partid şi de Stat, cum se spunea atunci.

Printre altele arătam că „Generaţia revoluţionară paşoptistă”, care a condus lupta pentru Unirea Principatelor şi eliberarea lor de sub dominiţia străină, a fost animată de concepţia latinistă privind originea poporului şi a graiului său, fapt ce a determinat atribuirea numelui de ROMANIA (ROMÂNIA) în locul celui vechi

de DACIA, care s-ar fi cuvenit noului Stat ce se formase la 24 ianuarie 1859, prin unirea celor doua Principate: Moldova şi Valahia.

Totodată îmi exprimasem convingerea ce mi-o făcusem din studiul unor documente, că Hotărârea parlamentelor celor două Principate reunite pentru prima dată, după unire, în şedință comună la 24 ianuarie 1862 la Bucureşti, care de atunci a devenit capitala noului stat, a însemnat o mare nedreptate de ordin istoric, o mare greşală ce trebuia îndreptată şi am cerut ca această problemă să fie discutată in Marea Adunare Națională, în speranța câ va fi îndreptată greşala făcută în 1862.

Prin Hotărârea de la 1862 s-a ignorat nu numai Hotărârea Convenției de la Paris din 19 august 1858, care recomandase ca Moldova unită cu Valahia să se numească „PRINCIPATELE UNITE”, nume pe care noul Stat l-a purtat timp de trei ani, de la 24 ianuarie 1859 până la 24 ianuarie 1962, ci şi „vechiul deziderat al neamului nostru” care prevedea REFACEREA DACIEI prin UNIREA PRINCIPATELOR aceluiaşi neam, ce se formaseră în Evul Mediu pe teritorul DACIEI, după retragerea legiunilor romane de ocupație.

Unirea Moldovei cu Valahia a constituit doar începutul „vechiului deziderat” şi după cum ştim, restul s-a înfăptuit în 1918, după primul război mondial, care din punctul nostru de vedere se poate numi „ războiul reîntregirii neamului ”, însă spre regretul nostru s-a înfăptuit tot sub emblema concepției latiniste.

Ideile prezentate în cele două comunicări la acea dată au surprins auditoriul, stîrnind un deosebit interes, monopolizînd discuțiile. Deoarece comunicările nu mi s-au publicat au rămas cunoscute numai de cei care le-au audiat atunci, la numai trei luni de la puternicul cutremur din 4 martie 1977, iar Memoriul, pe care îl depusesem la Registatura Comitetului Central a fost dirijat către Institutul de Istorie al Partidului pentru ca specialiştii să se pronunțe.

Chiar dacă nu a avut un rezultat direct şi imediat, a avut un efect întârziat, constituind un îndemn pentru acei membri ai Institutului de Istorie care i-au cunoscut conținutul şi care nu au fost adepții teoriei latiniste, dintre care unii au devenit promotorii cercurilor de dacologie de mai târziu, precum: Augustin Deac a cărui activitate este cunoscută, Nicolae Copoiu, fondatorul Ligii pentru renaşterea Daciei, Paul Lazăr Toncilescu, care a condus cercul Deceneu ş.a.

Un rol important în relansarea ideii de RENAŞTERE A DACIEI a avut-o apariția lucrării lui PTOLEMEU ŞI MARINUS DIN TYR - GEOGRAPHIA, reprodusă in Perioada Renaşterii, în care DACIA a fost prezentată în toată măreția ei dinainte de a fi cucerită de către Imperiul roman şi cred că sunt în asentimentul colegilor din cercurile de Dacologie ca următorul Congres Internațional de Dacologie să fie dedicat acestor doi învățați din perioada antică.

Imboldul actual pentru RENAŞTEREA DACIEI, nu este un fenomen recent care să fi fost declanşat de cei din LIGA PENTRU RENAŞTEREA DACIEI sau de cei de la GETICA sau DACIA REVIVAL ş.a., ci datează din perioada antică şi a fost generat de cotropire a DACIEI de catre Imperiul roman in anul 106 şi asemenea unui foc, al cărui jar acoperit de cenuşă pare stins, se poate reaprinde ori de câte ori se crează condiții favorabile.

În lucrare am trecut în revistă toate încercările de REFACERE a DACIEI, începând cu cele din timpul stăpânirii romane, până în cea de a doua jumătate a secolului XVII, când a apărut curentul latinist şi ideea autohtoniei noastre a fost întreruptă fiind înlocuită cu concepția latinistă.

Rămâne să vedem dacă efortul pe care îl facem noi azi, va fi încununat de succes.

SINCRETISM ŞI CABALISTICĂ APLICATĂ ÎN BALADA MEŞTERULUI MANOLE

Vitlain

Balada nu poate fi opera întâmplătoare a unui bard popular. Este exclus ca la creația ei, fie şi numai literară, să se fi implicat mai mulți astfel de menestreli. Simbolistica cu care se operează pe parcursul întregului suport liric manifest pledează pentru o cu totul altă origine. Şi, deşi ocultarea este la ea acasă în versificația cu aer voit popular, totuşi (şi nu neapărat de aceea) contribuția masonică la alcătuirea baladei nici nu poate să fie avută în vedere, indiferent că am putea invoca factorul epic legat de relatarea dificultăților construirii în sine a unei mănăstiri.

Balada este o operă închinată Cuvântului, căci este o alcătuire de cuvinte. Din chiar început se fundamentează o Idee care va fi urmărită insistent pe parcursul întregii serii de versuri *(448, comp, nr. pag. Codex Rohonczi):*

“Negru-Vodă sta/ /../ / **ŞI SE TOT GÂNDEA**./ Că tot ce căta, / El tot nu afla:/ **MEŞTER DUPĂ GÂND/ ŞI <u>DUPĂ CUVÂNT</u>**.”

Este clar că la mijloc este vorba despre o creaţie profund creştină, pentru că în joc nu se găseşte exclusiv construcţia de piatră, ci ni se vorbeşte despre Ctitorirea Bisericii ca operă de mântuire, adică despre înălţarea edificiului intelectual uman implicat de actul gândirii desăvârşite în Credinţă. Facerea prin Cuvânt este pe de o parte de natură hermetică, iar pe cealaltă profund creştină. De aceea trebuie să afirmăm că nu este vorba aici despre Creaţia unei simple Biserici, sublimată prin metafora artei poetice, ci despre Creaţia întregului Univers (Ioan.1;1-3:):

LA ÎNCEPUT ERA CUVÂNTUL, ŞI CUVÂNTUL ERA CU DUMNEZEU, ŞI **CUVÂNTUL ERA DUMNEZEU**. El era la început cu Dumnezeu. **TOATE LUCRURILE AU FOST FĂCUTE PRIN EL**; ŞI NIMIC DIN CE A FOST FĂCUT, N-A FOST FĂCUT FĂRĂ EL.

Acest adevăr este încă subliniat de cei care înalţă acea mănăstire "înaltă şi chipoasă" (deşi mănăstirile îndeobşte sunt mici şi nu tocmai remarcabile arhitectonic) şi care au următoarea structură numerică: **1** Meşterul Manole, **9** calfe şi **12** ucenici (cele trei grade masonice scoţiene iniţial acceptate - Londra, 1716). La înălţarea operei Cuvântului care este Dumnezeu Însuşi, participă **22** de actori. Exact acesta este şi numărul literelor alfabetului ebraic şi echivalentul Poruncilor şi Blestemelor (10 + 12) pe care a jurat întreg poporul la Ebal-Garizim atât în Iosua cât şi în Ezdra/ Neemia (al doilea Templu). De aici rezultă că inclusiv Tora are rolul ei aparte în construcţia divină. Manole este ZECE ceea ce corespunde desfăşurătorului cabalistic, lui IOD – exact a zecea literă şi rădăcina, care semnifică perfecţiunea divină. Termenul poate fi echivalat astfel: IOD = 10 + **D**, unde D este sigla divină şi prescurtarea de la

DEUS = **D**umnezeu **E**ste **U**nul **S**ingur, aşa că putem obţine soluţia enigmistică:

ZECE + DEUS = **Z**ECE**D**EUS = **D**ECE**Z**EUS = **DECENEUS** (acrobaţie: Z = N culcat – Peştera Ialomicioarei).

De altfel transliteraţia DZ este ceea ce se numeşte lingvistic dzitacism, şi chiar a circulat lexical întocmai.

Manole era mason, adică Zidar. De bună seamă, la construcţia Templului un alt Mare Maestru îşi are locul lui aparte. Este vorba despre Hiram Abiff cel ucis de ciracii lui Solomon pentru a nu i se atribui acestuia opera. Ca Arhitect al Universului, Hiram moare în masonerie, dar este viu în Biserică, pentru că HIRAM = HיRAM (י = iod) = HRAM.

Şi, pentru că Manole exprimă prin poziţia lui de literă divinitatea, acest lucru trebuia verificat şi prin transcrierea ocultată a numelui Marelui Arhitect al Operei Nepieritoare, care nu putea fi de găsit decât în Numele Zeului însuşi.

ZAMOLXE = **N**AMOLXE = MANOLE **X**   unde **X** = **10** sau ZECE latin

Adică special pentru a obține soluția desfăşurată în baladă: “**MANOLE ZECE, *care mi-i întrece***”

Decriptările acestea sunt implicite şi, mai ales, obligatorii, pentru că în acest sens găsim următoarea indicație:

ZAMOLXE = **D**AMOL**X**E = DAMOL**CS**E = DAMOCLES. (Toate reciprocele sunt valabile)

Totodată, Manole este un nume anunțat prin prooroci Isa.7;14:

Iată, Fecioara va rămâne însărcinată, va naşte un Fiu, şi-i va pune numele EMANUEL (Dumnezeu este cu noi).

Şi, exact prin acest citat se echivalează Emanuel cu Isus Hristos în Evanghelia de la Mat.1;23. Păi, dacă Emanuel este Isus Hristos, atunci Manole X ESTE HRISTOS ŞI, PE CALE DE CONSECINȚĂ, IMPLICIT, ZAMOLXE. Şi toate aceste Nume nu înseamnă nimic altceva decât DUMNEZEU ESTE CU NOI. DAR PENTRU CĂ DUMNEZEU ESTE CUVÂNTUL, ATUNCI CUVÂNTUL ÎN SINE ŞI ÎN MOD DEOSEBIT CEL AL FACERII, ESTE CEL ROMÂNESC.

Nu mai abordăm aici semnificațiile oculte ale unor Burebuistas sau Dromichetes, pentru că nu există loc, dar ne vom ocupa de enigma unui alt personaj fundamental, puțin înțeles până acum, deşi foarte des pomenit.

Ilie Stanciu şi Teodor Diaconu procedând la soluționarea textului ascuns în trei inscripții pe care se găseşte vizibil; “numele” lui Decebal, obțin următoarea rezolvare pentru cea de-a doua: DECEBAL FU ESENȚA, E MEŞTERU – TÂLCU SKEMELOR. Terminația –BAL din numele Domnului implică venerarea unor zei care pot aduce nimicirea poporului lui Israel. DECE fiind clar ocultarea lui ZECE, să ne amintim că Tetragrammaton sau YHWH (הוהי) are în cabalistică exact zece nume. Ei bine, înțelegem că de fapt evreii de azi balilor li se închină:

ZECE BALI (skemele) = **D**ECE BALI (tâlcul lor) = **DECEBAL I** (sau DECEBAL ÎNTÂI) – soluția.

Astfel, Adrian Bucurescu, pe pistă lingvistică complementară decriptează mult mai aproape de adevăr acest celebru mesaj săpat în piatră, în legătură cu care s-a scurs multă cerneală până acum:

DECEBALUS PER SCORILO. El deduce următoarea soluție sau traducere la inscripția cu pricina:

DE CEBALUS PERSCO RILO = DE **NEAMUL CALULUI** (de inorog) VA PIERI DUŞMANUL. Şi oare ce neam poate să aibă calul? Măgarul? Sigur, călare pe măgăruş intră Hristos în Ierusalim. Dar, pe de altă parte în rebusurile divine CALUL = **CABALUS**. Iată că decriptarea făcută începe să aibă un sens atunci când scriem ceea ce înțelegem: PRIN CABALISTICĂ VA PIERI DUŞMANUL. Or, obiectul acestui referat tocmai în desluşirea semnificațiilor pe filonul Legii Orale constă. Şi, nu ignorați faptul că Troia cade din aceeaşi pricină. Numai că TROA (2.Cor.2;12) = TORA.

De fapt BAL este ocultarea ciobănaşului care arată Domnului Negru (BLAK = VLAH, v. Codex Rohonczi) locul în care se găseşte zidul nemântuit. Cabalistic BAL = ABL = ABeeL, care cu intarsul **P** ne oferă soluția **P**AVeeL (**PAVL**). Care este numele la fel de ocultat al capitalei regatului lui Decebal: APULUM = PAULUM (a lui Pavel). Oricum, născându-se INTARS (ÎN TARS), acest lucru este explicit expus în Fapte unde în loc de **S**-aul, Apostolul a fost numit **P**-aul. Chiar şi capitala religioasă era la ULPIA (PAUL I – v. Ulphila) cu referințe la Puglia sau Apulia şi la Alba-longa-Iulia, de unde alăptează LUPA gemenii divini (= PAUL; iată de ce evreii nu au voie să pronunțe Numele ascuns al Zeului, adevărata paradigmă a circumciziei; vezi şi adorarea lingvamului precum şi toată luxurianta mitologie falică - omphalos) şi în subsidiar ideea fixă de închinare la capul de LUP dar şi la şarpele elongat (înțelegerea desluşită, virilă) care este şi o trimitere mai mult decât străvezie la Uroborus, TIMPUL ÎNFĂŞURAT CICLIC ÎN EL ÎNSUŞI.

Nu se putea însă ca totul să fie atât de simplu ocultat. Avem în Baladă încă din startul liric o formulare care trebuie să ne sară în ochi: “Negru-Vodă STA, STA ŞI **SE GÂNDEA**”. Ei bine, dacă despre istoricitatea existenței unui domn cu un astfel de nume nu avem nici o certitudine, avem însă una în plan material care nu poate fi pusă la îndoială. Ceea ce voi afirma în cele ce urmează pe mulți îi va face să respingă până şi cele enunțate deja. Dar nu asta mă preocupă pe mine. Dacă am ceva de spus în vreo privință, atunci spun, indiferent de dispretul care mă va strivi ca pe un năpârstoc. Pentru că sunt sigur că ideile avansate aici vor triumfa până la urmă, fiindcă sunt vii.

Este vorba despre vestita statuetă descoperită la Hamangia şi care a primit numele de “Gânditorul”. Precum cunoaşteți, aceea este o ceramică NEAGRĂ în care a fost imortalizat unul dintre cele mai expresive gesturi intelectuale ale omului: GÂNDIREA, CARE IMPLICĂ RAȚIUNEA SAU ACTUL INTELECTUAL CERT INTENȚIONAL. Echivalarea nu este nicidecum greu de făcut, căci NEGRU-Vodă GÂNDEA. Desigur şi statueta care este NEAGRĂ de asemenea GÂNDEŞTE. Dar dacă Negru = Blak = Vlah, atunci vlahii gândesc cu toții în acel simbol. Şi de aceea se spune în popor: “Doamne, dă-i Românului, MINTEA de pe urmă!” Geografic vorbind, Adamclisi este o localitate aflată ori PE ori foarte APROAPE de podişul dobrogean NEGRU-VODĂ. Acest lucru nu este lipsit de semnificație, pentru că PIATRA mărturiseşte prin codul 64 de cunoaşterea relației dintre cele două situri arheologice:

Statueta de la **<u>Adamclisi</u>** (prima derivată): “Sens SOMAM aşa: **DM datăm prima-n <u>AMANGIA</u>**.

Iar DM reprezintă sigla de la ADAM (-clisi este chiar piatra), adică numai consoanele, ca în scrierea ebraică. Şi, cu adevărat prima statuetă s-a descoperit în Hamangia, astfel ca să se poată verifica corectitudinea ireproşabilă a inscripției, de abia ulterior făcându-şi apariția şi perechea ei, GÂNDITOAREA. Vă întreb eu: oare nu

deducția, ca act al gândirii logice a permis să formulăm această echivalență, demonstrând că simbolurile sunt active, deci trăiesc?

Autorul Columnei nu este nimeni altul decât celebrul APOLODOR DIN DAMASC. Tot el, din relatările care au parvenit până la noi ESTE ÎN ACELAŞI TIMP ŞI MARELE ARHITECT, cel care a construit şi celebrul pod (de vase) de la Porțile de Fier pe care romanii au trecut IARNA dintre 105-106 pentru a cuceri COMOARA NEPREȚUITĂ A GEȚILOR. Ei bine, între Apolodor şi Manole există o relație, aş zice eu profesională, care îi echivalează: amândoi sunt Constructori. Desigur se poate spune că Manole este doar un personaj legendar. Eu nu uit însă că nici Apolodor nu are vreun atribut istoric şi că este la fel de legendar ca şi Manole. Dar, pentru că la Manole am descoperit faptul că Numele lui era în corespondență cu cel al Zeului get, trebuia ca şi Arhitectul care l-a precedat să fi avut tot un nume semnificativ. Astfel, ambii nu reprezintă altceva decât Principii Intelectuale, ca fiind Maeştrii Arhitecți ai Universului. Dacă la mijloc era însă vorba despre Damasc, atunci trebuia ca numele Arhitectului să fi avut o soluție criptografică.

Este evident, mi-am spus în consecință, că în Apolodor am o rădăcină sigură ca fiind cea a unui zeu: APOLO. Şi, în acelaşi timp am verificat în Fapte şi Epistole dacă ortografiasem corect. Şi, într-adevăr aveam acolo exact ortografia pe care o adoptasem ca ipoteză de studiu (un singur L). Imediat lumina aceea despre care relata Saul parcă m-a molestat crunt şi pe mine, căci am obținut următoarea soluție enigmistică:

APOLO = PAOLO = PAUL = PAVEL (Pentru că Divinitatea este unică) Şi, iată că am descoperit iarăşi rădăcina Numelui Zeului (**PAVL**) care dădea sens logic, zamolxian, denumirii capitalei mistice a Daciei romane, care corespunde astăzi printr-o cratimă (longa) cu cea legendară a Latinilor de ieri. Nu mai abordez aici restantele DOR DIN DAMASC, pentru că înțelegerea acestora necesită o analiză complexă. Trebuie spus numai că pe timpul ocupației romane, comoara dacilor era Dreapta Credință Creştină. De aceea europenii au trebuit să învingă prin Ordine divină pentru că înfrângerea nu era a unui popor ci a acelor DECEBALI, cu alte cuvinte Neamurile repurtaseră victoria împotriva Legii şi prin asta îşi câştigaseră nu averi în această lume, care sunt toate deşertăciune şi vânare de vânt, ci dobândiseră cu toții comoara cea mai de neprețuit dintre câte putem spune că există: cea a SLOBOZENIEI, CARE ESTE DIN NOU PREGĂTITĂ PENTRU A FI CUCERITĂ. COMOARA VEACULUI DE ODIHNĂ care ocultează cei o mie de ani care despart eliberarea de baladă 272/313 – 1272/1313).

După cum o cunoaşteți, toți "conducătorii istorici" din vechime nu se lăudau cu aurul şi stăpânirea, ci cu sărăcia, fiind din acest punct de vedere asemănători în filosofie nu numai (ord)esenilor, ci şi ebioniților. Pentru că, precum o cunoaşteți din Evanghelie, "mai uşor este unei cămile să treacă prin urechea acului, decât unui bogat să intre în Împărăția lui Dumnezeu" (Mat.19;24). Statul antic românesc era unul al Teocrației, în care nu existau Domni, căci cu toții erau frați şi trăiau în Porunca lui Pavel/ Hristos: "Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuți" (Gal.5;14, Mar.12;31, Lev.19;18). TIMP DE O MIE DE ANI ROMÂNIA ESTE UN ȚINUT OCULTAT, SPAȚIUL HYPERBOREILOR, căci Țara se află atunci între pământ şi cer. Despre acesta nu ne relatează nici un document ŞI NICI NU TREBUIE SĂ EXISTE UN PROBATORIU MATERIAL PENTRU CĂ DACĂ AR FI, NU NE-AM MÂNTUI PRIN CUVÂNT (Evr.11;1-3), ADICĂ PRIN REVELAȚIE. Putem însă afirma că dacă Sfânta Treime Statală românească devine "reală", pe la sau după 1300, CU TOT CU POPOR, atunci nimeni între Neamuri nu poate pretinde că are vreun drept de forță

asupra ei invocând trecutul. O POT MOŞTENI, DAR NUMAI PRIN CREDINȚĂ ŞI PRIN ÎMPLINIREA ÎNTOCMAI A PORUNCII.

Dacia Hiperboreană: o viziune integratoare asupra lumii

Nazaria Buga

Într-o *dimensiune* în care nu încape concesia, într-o lume în care golirea de sine ar fi una din premisele necesare, în lumea în care s-a încercat sfâşierea dramatică a Tradiției (opusă, din rărunchi, experimentalismului desacralizator contemporan), tocmai în acea lume care a supradmensionat rolul "domniei cantității" (lăsând la marginea penumbrei "calitatea"), a apărut un Vasile Lovinescu - une merveille programmée - dacă acceptăm că, într-un tărâm în care Dumnezeu este luat uneori ostatec de orgoliul uman, însuşi Dumnezeu rănit are grijă de răsfrângerea Chipului său în lume. Şi, de la înălțimea rigorii, în zona profund economică a explicării neamului românesc, a apărut această formă de sacerdoțiu, prin viața sihastrului de la Fălticeni.

Efigial, Fălticenii, la această oră, oferă lumii moderne regii neîncoronați ai Tradiției. Unul spectacular foarte se delimitează de posteritatea tăcută a celuilalt: un Vasile Lovinescu în ipostaza de "monarh ascuns" şi un Ion Irimescu - cel care varsă lumii, de acolo din Septentrion, spectacolul copleşitor al statuarei româneşti.

Viața lui Lovinescu s-a suprapus peste acel fior chtonian al "vetrei strămoşeşti" - matrice care-şi scrie încă Evanghelia pe vântul subțire al Nordului. A vorbi despre Lovinescu este a aduce un elogiu Daciei Hiperboreene - adevărată Alma Mater a devenirii româneşti, în care autorul s-a scufundat până la uitare de sine: migrații, tradiții, monumente, mituri, monede, inscripții, legende, basme, steme şi stele funerare, lexeme. A luat forma mântuitoare a spațiului, s-a curbat pe arcul Carpaților asemeni unui dragon rataşat la semnificațiile, fulgurările demersului spațial. Nu a rămas un singur *topos*, din legenda spațiilor, neexplicat. Nici omul primordial.

Lovinescu nu poate lipsi, prin unicitatea sa, din țesătura filosofiei pereniale ce (de)marchează viziunea integratoare asupra lumii. Acum, la crepuscul, îi invocăm personalitatea profund rezonantă (cu ancestralitatea noastră) şi considerăm că, dacă Dumnezeu va îngădui un Congres "Lovinescu", va fi acea sărbătoare a temelor-subtemelor, a motivelor-submotivelor ce fac să expandeze viziunea asupra spațiului, neapărat în atingere cu ceea ce a fost Dacia pre-anceştrilor noştri. În fond, a dus, înspre o a 9-a vibrație, ceea ce intuise şi ceea ce a fost Densuşianu. Unul aversul, celălalt reversul medaliei desăvârşit unitare: Dacia străveche.

Pentru că Lovinescu a fost, cu necesitate, o făptură contaminată de Absolut, rezonant cu planurile profund radiante ale *totalității* - matrice generatoare de mister,

de sugestie şi de simbol. Considerăm că, de la Lovinescu încoace, s-ar putea institui - în planurile teoriei - acel concept de *ontologie a spaţiului* a cărui morfologie şi semasiologie le descoperim încă din vârsta de aur a Daciei paradisiace, vârstă pierdută şi recuperată doctrinar şi în scrierile unui Lovinescu. O doctrină a spaţiului spiritual românesc, spaţiu "esenţialmente metafizic", a cărui hartă corespunde unui cod al transcendenţei, în care opoziţia tradiţie/ antitradiţie are o dezvoltare *sui generis.* Integrarea sa în anonimat şi în "ritmurile cosmice" determină spaţiul în strictă învecinare cu sacrul ce expandează din energetica sa, încă din primordii, peste această *matcă a Europei* - conturul suveran al Daciei adevărate. Asistăm la gestul profund metanoic al demersului său: de restituire a integralităţii noastre înspre Pantocratorul care vegheză asupra matricei esenţializate în *deal-vale-deal.* Se odihneşte în acel *sarcophage* auster, de o simplitate scoţiană, al Lovineştilor, în ţintirimul deja patrimonial al unui "loc" despre care s-ar spune că, în el, "nu s-a întâmplat nimic". Afară de testamentul lapidar din *opera omnia.* Viaţa şi opera sa - *point onthologique* - coboară din legendarele româneşti (amplificându-le acustica iniţială) şi, într-un efect de dublă impresionare, proiectează pontifical Cerul peste Pământ. Cititorul este împins imperceptibil înspre zona arhetipurilor, înspre Transcendentul "care coboară".

Reconsiderăm ca necesară acea condiţie a creatorului care nu poate fi moştenitorul adevărurilor tradiţionale dacă el nu şi le revendică în numele propriilor sale experienţe. Din perspectiva *Istoriografiei ideilor, Dacia Hiperboreană* a lui Lovinescu este, de fapt, un act de întemeiere. Ne fixăm acum, la Centenarul naşterii[1], în postumitatea creaţiei sale care s-a refractat, pur şi simplu, apoteotic:

Al patrulea hagialâc, *Exegeză nocturnă a Crailor de la Curtea-Veche*, ed. Cartea Românească, 1981; *La Dacia iperborea*, trad. Claudio Mutti, ed. All'insegno del Veltro, Parma,'84; *La Dacie hyperboréene*, Pardès, Puiseaux,'87; *Creangă şi Creanga de aur*, ed. C.R.,'89; *Monarhul ascuns*, *Permanenţă şi ocultare*, ed. Instutitul European, Iaşi,'92; *Incantaţia sângelui*, *Câteva elemente esoterice din iconografia şi literatura cultă*, ed. Inst. European,'93; *Mitul sfâşiat*, ed. Inst. European,'93; *Interpretarea esoterică a unor basme şi balade populare româneşti*, ed. C.R., '93; *Steaua fără nume*, ed. Rosmarin, '94; *Jurnal alchmic*, ed. Inst. European,'94; *Dacia hiperboreană*, Rosmarin '94 (ed. II-a,'96); *La Colonna Traiana*, trad. Claudio Mutti, ed. All'insegno del Veltro, Parma, '95; *Scrisori crepusculare*, ed. Rosmarin,'95; *Al patrulea hagialâc*, (ed. II-a), ed. Rosmarin, 96; *O icoană creştină pe Columna Traiană*, ed. Cartea Românească, '96; *Însemnări iniţiatice*, ed. Rosmarin, '96; *Meditaţii, Simboluri, Rituri*, ed. Rosmarin, '97; *Exerciţii de meditaţie*, ed. Rosmarin, 2000,... şi altele ale căror *nomina Deus scit.*

Vom fixa accente, în demersul nostru, pe paralela 45° - "*adevăratul ecuator spiritual al lumii*", aducând spre suprafaţă "*rolul ascuns dar crucial al Daciei Hiperboreene*"[2], din "opera de hermeneutică simbolică"[3] a gânditorului a cărui aventură culturală s-a transsubstanţiat în cea mai râvnită Carte de astăzi. Dar acest ered al lui Ion Budai-Deleanu nu ar fi rămas, poate, pe harta fără milă a timpurilor, dacă n-ar fi avut parte de devotamentul sacrificial al unor Florin Mihăescu, Alexandrina Lovinescu, Roxana Cristian, Dan Stanca,... cei care au intrat euristic, pe dârele lui Lovinescu, înspre acea "vână hiperboreană" definitivă. Şi au reuşit să-i lase sistema la punct. Pentru că ei au ţintit, în tehnica lor - descifrând şi transcriind miile de pagini -, spre acel standard al excelenţei pe care-l topesc, de altfel, la rândul lor, în anonimatul general.

Umbra Sa traversează adesea apele imperturbabile ale Şomuzului, asemeni unui *archangel* desfăşurat pe splendoarea maximă din *mitul sfâşiat*, căruia încercăm să-i punem, peste fața crucificatoare a timpului imobil, aripile la loc.

---

[1] - concelebrare în 14 iulie 2005, la Fălticeni

[2] - Vasile Lovinescu

[3] - Florin Mihăescu

COMENTARII LA FILMUL „PARCHEŞ”

Nicolae Nicolae

Ne aflăm în satul Parcheş, jud. Tulcea, unde în vara anului 2004 în urma unor ploi abundente, a fost decopertată o uliță de margine a satului în partea de N-V, drum ce duce la vechea mănăstire Saun. În urma acestei decopertări au ieşit la lumină trei piese ceramice (chiupuri) de dimensiuni gigantice. Măsurătorile făcute la fața locului au dat următoarele dimensiuni: diametrul chiupurilor la buza de sus 3,5 metri liniari, iar grosimea materialului ceramic de 35 cm. Imediat am anunțat Institutul Eco-muzeal Tulcea pentru luarea primelor măsuri de conservare, dar din diferite motive subiective nu s-a realizat nimic până în momentul de față.

Mai mult chiar, a început o distrugere sistematică a acestor piese prin circulația atelajelor şi a altor mijloace de transport peste aceste piese.

Pe data de 16.02.2005 ne-am deplasat din nou în acest loc cu o echipă formată din: Singalevici Vladimir, Marinescu Camelia, Nuță Romeo şi Nicolae Nicolae, pentru a realiza un film cu toate piesele apărute în acest loc. Deoarece în imediata apropiere a acestor piese se găsesc şi foarte multe bucăți de minereu topit, presupunem că poate fi vorba şi de cuptoare de reducere a metalelor.

Oricare ar fi adevărul, mărimea pieselor de la Parcheş ne permite să presupunem că ele nu aparțin unor particulari, cu unei cetăți antice. La aproximativ 1 km de acest loc, în partea de nord a satului se găseşte o stâncă cu o lungime de aproximativ 150 metri liniari, pe direcția N-S, cu înclinația de 15 grade spre nord, în care sunt săpate şanțuri cu dimensiuni variabile începând de la 10 cm primul şanț, terminând cu ultimul şanț de 35-40 cm. În aceste şanțuri sunt introduse alte pietre finisate din material mai dur. Prima impresie este aceea că această construcție ce îmbină mediul natural cu istețimea geniului uman nu poate fi decât o rampă (troliu) de lansare la apă a corăbiilor, dar şi de preluare a unor mărfuri grele de pe corăbii spre uscat.

Presupunem că această construcție reprezintă o rampă de lansare şi pentru faptul că zona Parcheş a fost intens împădurită cu un soi de stejar (pendiculat) ce era folosit atât în antichitate cât şi în evul mediu în exclusivitate pentru construcția de crivace la corăbii. Chiar dacă ne referim la o perioadă târzie - imperiul otoman- adevărul este că turcii protejau cu pază aceste păduri din nordul Dobrogei tocmai pentru acest material necesar construcțiilor de corăbii.

La aproximativ 10 m de această construcție, pe partea stângă, tot în vara anului 2004, malul abrupt s-a surpat, iar în urma acestei surpări au apărut în secțiune verticală cel puțin 6 cuptoare de reducere a metalelor.

Cele menționate mai sus ne îndreptățesc să credem că aglomerarea de piese ceramice, cuptoare şi rampa de lansare a reprezentat în antichitate o cetate puternică, una din cele 2 cetăți neidentificate până acum: Genucla sau Vicina.

Am prezentat acest film pentru a sensibiliza specialiştii prezenți şi a decide începerea cercetărilor în zona Parcheş. Menționăm că filiala Geția Minor îşi va da în continuare concursul pentru orice acțiune întreprinsă în zona Parcheş.

GÂNDURI DESPRE KOGAIONON, MUNTELE SACRU AL GETO-DACILOR

Nicolae Țicleanu şi Elena Țicleanu

Înconjurat din toate părțile de versanți abrupți asemeni zidurilor unei gigantice cetăți, Ceahlăul, format din mai multe trepte întocmai unui imens zigurat, este dominat de un platou larg, terminat în extremitatea sa nordică printr-un vârf piramidal, Toaca, străjuit spre nord-est de Panaghia, adevărată *axis mundi* îndreptată spre tăriile cerului. Prin această morfologie unică în Carpați, dar şi prin contrastul cu înălțimile munților din jur, Ceahlăul ridicându-se la peste 500 –1000 m deasupra lor, a atras atenția oamenilor din cele mai vechi timpuri. În jurul său au fost găsite numeroase urme de locuiri, cele mai vechi depăşind 24.000 de ani. Mai mult, chiar sus pe platoul muntelui, la înălțimi de 1400 – 1800 m, au fost descoperite aşezările unor vânători de acum 12.000 –10.000 de ani, de la sfârşitul ultimei glaciațiunii.

Masivitatea, morfologia particulară, izolarea şi contrastul de altitudine combinate cu anumite caracteristici optice ale atmosferei de la latitudinea sa, fac posibilă observarea muntelui de la mari şi foarte mari distanțe (peste 300 Km), constituind astfel un reper pe cerul de vest al Moldovei.

Toate caracteristicile enumerate, multe cu aspect de unicat, deosebesc Ceahlăul de alți munți şi îi conferă caracterul unei autentice hierofanii, caracter accentuat prin formarea la răsăritul soarelui, în prima parte a lunii august, a fenomenelor optice singulare Calea Cerului şi Umbra Piramidă. Atunci, sus pe platou şi la Toaca se desfăşoară Sărbătoarea Muntelui, care, prin sincretism, este o îmbinare fericită a rămăşițelor unui cult uranian (solar) cu sărbătoarea creştină a Schimbării la Față, ceea ce îi dă un plus de strălucire şi sacralitate.

Frumusețea muntelui şi atmosfera de profundă sacralitate ce-l înconjoară a atras o pleiadă de scriitori, poeți şi oameni de ştiință, începând cu eruditul domnitor al Moldovei, Dimitrie Cantemir, care scria: “Cel mai înalt dintre munți este Ceahlăul, care, dacă ar fi intrat în basmele celor vechi, ar fi fost tot atât de vestit ca Olimpul, Pindul sau Peliasul”. Un alt mare admirator al Ceahlăului, eruditul preot şi arheolog C-tin Mătasă afirma: “Atâta farmec şi măreție îți împărtăşeşte acest munte încât aş putea spune că cine nu l-a urcat într-o zi senină de vară, nu ştie ce înțeles are cuvântul sublim”. Cuvinte inspirate despre Ceahlău au mai scris şi Emil Gârleanu, Alexandru Vlahuță, Vasile Alexandri, Alecu Russo, Gh. Panu, George Coşbuc, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu, Calistrat Hogaş, Geo Bogza şi încă mulți alții.

În acest context nu este de mirare că pe crestele Ceahlăului sunt plasate întâmplări de legendă şi că mulți cercetători, printre care şi autorii prezentei lucrări, văd în acesta, locul unde, după cum scria Strabon, sălăşluia marele preot al dacilor împreună cu ucenicii săi, mult căutatul KOGAIONON.

Deşi faimosul şi sacrul munte al dacilor este plasat de diferiți autori în multe locuri ale spațiului carpatic, cum ar fi: Grădiştea Muncelului, Ceahlăul, Retezatul, Bucegii, Vârful lui Pătru, Gugu, Muntele Găina şi încă altele, autorii aduc numeroase argumente în sprijinul localizării acestuia în Ceahlău, vechiul Pion al Moldovei. Dintre argumente menționăm: morfologia particulară a muntelui, in special aspectul piramidal al Vârfului Toaca, cu ciudate similitudini în faimoasele piramide egiptene; contrastul surprinzător între altitudinea muntelui şi culmile înconjurătoare, fapt ce-l face să fie un măreț reper, vizibil de la mari depărtări; prezența toponimelor de origine dacică (bâtcă, lespezi, stănile etc.) alături de toponime alcătuite pe baza numelui unui presupus pustnic Ghedeon (Bâtca Ghedeonului, Pârâul Ghedeonului etc.) considerate

a fi disimulări creştine ale vechiului nume Kogaionon în scopul transmiterii peste veacuri a sacralităţii ancestrale. De asemenea, sunt expuse o serie de consideraţii privind denumirea antică a râului Siret (= Hierassos), acesta fiind de altfel singurul râu din Europa considerat sfânt în antichitate.

Într-un context mai larg, în lucrare sunt prezentate diverse aspecte privind sacralitatea munţilor în antichitate, Kogaiononul fiind unul dintre aceştia şi se emit ipoteze asupra simbolurilor sacre şi pe baza lor a relaţiilor dintre diferite popoare antice: pelasgi, traci, daco-geţi, etrusci, greci, romani, celţi, sciţi, hicsoşi şi alţii.

Surprinzătoare asemănări

între basmele şi mitologia românilor şi japonezilor

V-aţi gândit că există şi în Japonia "Degeţel", "Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte", "Fata babei şi fata moşului", isprăvile lui Păcală? Desigur, în forme modificate. Dar tiparul este acelaşi.

Lucrurile s-ar putea explica prin migraţia unor populaţii din zona europeană în epoca timpurie a umanităţii sau prin migraţia ideilor prin intermediul unor triburi nomade şi a diverşilor călători. Un alt factor ar putea fi asemănarea creierelor umane, indiferent de latitudine şi longitudine. Tot lapte sugem toţi de la mamele noastre. Şi, odată cu laptele, şi ştiinţa Căii Lactee ne ajunge în minte şi în suflet. Suntem făcuţi să ne folosim imaginaţia. Este posibil ca lucrurile receptate să fie adevăruri în ele însele, să aibă viaţă undeva în univers. Dacă vrem să avem certitudini, ne putem limita la a crede că imaginaţia este de vină.

Unele popoare sunt înrudite psihologic foarte mult, chiar dacă sunt la distanţe mari şi de rase complet diferite. De exemplu, japonezii şi celţii au foarte multe elemente mitologice comune. Chiar şi despre români şi despre strămoşii acestora, se poate spune că prezintă o înrudire cu poporul Ţării Soarelui Răsare. Dar este o afinitate subtilă. Trece aproape neobservată pentru că nu s-a studiat suficient domeniul. În Japonia, există peste 25.000 de texte populare, adunate în culegeri. Dintre acestea, multe prezintă asemănări frapante cu basmele şi snoavele româneşti. Se schimbă decorul, ochii sunt oblici, dar, în general, se respectă o matrice. O deosebire ar fi că eroul negativ la japonezi devine bun la sfârşitul poveştii, iar în basmele româneşti el este pedepsit. Dar chiar şi în basmele româneşti se întâlneşte iertarea de păcate după tribulaţii destul de îndelungate (mama care îşi trădează fiul şi îl omoară este pusă într-un butoi de băiatul ei, după ce acesta a orbit-o şi se va face bine după ce va umple butoiul cu lacrimi sau fata care va naşte după ce voinicul va atinge cercurile).

Finalitatea etică este păstrată la ambele popoare. Funcția formativ-educativă poate fi regăsită, dar cea ritualică a înghețat parcă şi suntem amenințați de moarte spirituală pentru că textele populare nu mai sunt transmise prin lanțul viu al povestitorilor. Desigur, ne rămâne creştinismul. Acelaşi fenomen este întâlnit peste tot pe Pământ, deci şi în Japonia.

Felul în care unele din textele populare româneşti au ajuns la culegătorii de folclor prin intermediari români sau de altă etnie îl edifică pe cercetătorul de astăzi asupra migrației motivelor de la o categorie socială la alta, dintr-un mediu de povestit în altul şi asupra trecerii lor dintr-o comunitate etnică în alta, pe deasupra oricăror bariere sociale, confesionale şi lingvistice.

În basmele româneşti, există puterea Ursoaicei, închisă în tipare mitice de strămoşii noştri. Valențele funcționale inițiatice directe ale basmului s-au atrofiat peste tot în lume, cu excepția poate a unor triburi primitive. Ce este basmul acum: "o desfacere de inimă, mai uiți de ăle rele, mai râzi cu tovarăşii de hăle necazuri", după cum spune un povestitor. Fenomenul povestitului a avut caracterul unor manifestări spirituale largi, de masă. Motivația povestitorilor populari de demult nu se mai cunoaşte. Aici este o taină mare, pe care oamenii nu au aflat-o încă. Atunci când omul era copilul Universului, cred că viața era mai luminoasă.

De unde au venit basmele acolo se duc. Sau, după cum spunea un povestitor: "Doamne, iartă-ne! Noi nu mai credem în ce-au crezut cei bătrâni".

Oana Patrichi

studentă Universitatea Bucureşti

KOGAION – DE LA GAEA LA ZAMOLXE

Întreaga catenă a Carpaților a fost un domeniu sacru al marilor divinități pelasge consemnează pentru istoria lumii N. Densuşianu în Dacia preistorică. La toate popoarele, Pământul şi Cerul au fost cei dintâi zei cărora li s-au dedicat vârfurile cele mai semețe unde pământul este cel mai aproape de cer, unde în jurul altarelor şi templelor se desfăşurau misterele, sfaturile obşteşti, târgurile, festivitățile şi ceremoniile religioase cele mari. Pe toate spațiile geografice unde au viețuit pelasgii este prezentă din vremuri ciclopice, antehomerice, columna. De la coloana nelipsită de pe Muntele sacru până la piramidele înălțate spre văzduh, din Attica, Arcadia, Olimp, Macedonia, Micene până în Latium, Gizeh, aceasta păstrează caracterul religios al citadelelor pelasge unde stâlpul legendar al cerului are totdeauna alături un profil uman cu caracteristici întâlnite cu prioritate în munții Carpați ai Daciei hiperboreene.

Hesiod aminteşte altarele sfinte ale vechilor timpuri pelasge decorate cu statui, altare, scaune de piatră, portice, înconjurate de blocuri enorme de piatră. Aceste altare situate pe vârful munților au fost agora preistorică primitivă şi gigantică din țara cea sfântă a religiunii pelasge de la Oceanus Potamos la Istru– aprecia N. Densuşianu.

Pământul a fost întotdeauna vatra comună şi stabilă a universului uman. Acesta este altar şi tron zeităților începând cu GAEA- MAREA PREOTEASĂ, divinitate majoră ce ne-a transmis în calitate de mamă glie – mamă a naturii şi a morții, principiul fecundității vieții, ciclicității naturii şi regenerării acesteia. Orice templu era de fapt o locuință ce avea în centru vatra unde ardea focul sacru pe care se cocea pâinea obținută din sfărâmarea boabelor, lângă care oamenii se adăposteau la căldură şi lumină, îşi confecționau vasele, îmbrăcămintea, toate cele necesare traiului. Altarul a fost vatra de sociabilizare umană ce a impus norme de conviețuire concentrate în religia născocită de femeile dace – cum susținea Strabon. Cercetătoarea Maria Gimbutas demonstrează că femeile au creat o societate matriarhală ce a precedat-o pe cea patriarhală indoeuropeană specifică epocii bronzului şi fierului, o societate paşnică, creatoare de artă şi religie, întinsă în tot spațiul europeano-mediteranean, din Nordul înghețat şi până-n Africa, de la Atlantic în stepele Asiei.

Cultul zeiței GAEA, deținătoarea merelor de aur din Grădina sacră, a fost răspândit de veritabili apostoli feminini - cibyle, pitonese, preotese, pe meleaguri unde aceasta a devenit RHEA, BENDIS, IANA, LATONA, DAKIA, VESTA, ISIS, DEMETRA, ROMULA DEA. Între ele s-a evidențiat cibyla Eritreea. Se spune că aceasta a fost un adevărat apostol feminin care a plecat în misiunea sa de pe muntele Moma, din Apuseni. Numită şi Zaranda, cybila Eritreea a cultivat cultul Mamei Mari în marile sanctuare pelasge mediteraneene, în munții Haemus (astăzi Balcani), în Grecia, Libia, Siria, Palestina, Egipt. Femeia străină cu cartea sub mână a devenit o importantă misionară în Imperiului Roman.

De la începuturi şi până în zilele noastre, călugărițele şi mai ales mamele sfinte ale fiecărui cămin au umplut mereu locul marii zeițe cu cel al VĂTRANEI, BĂTRÂNEI, BABEI.

În Țara Soarelui – cum numea D. Bălaşa spațiul carpato-danubiano-pontic, , a Dakiei, a Soriței, a Vestei, s-a format şi a existat cea mai veche societate matriarhală atestată documentar, cel mai vechi regat feminin condus de Marea preoteasă - regină, reprezentanta Soarelui pe pământ, cea mai veche societate teocratică, paşnică şi creatoare, cel mai vechi corp de gardă feminin menit a apăra vetrele sacre, unic în istoria omenirii: amazoanele. De asemenea, aici s-a născut scrierea, tăblițele de la Tărtăria fiind legate de cultul dezvoltat al divinității feminine , conform argumentelor savantei Mariei Gimbutas (de altfel grafemele şi scrierea au existat numai pe teme religioase şi sunt vechi de peste 7000 de ani). Cel mai vechi cod de legi – Belaginele – din care s-au inspirat toți legiuitorii lumii, cât şi primele şcoli de inițiere în misterele antichității - corpul vestalelor diferențiat pe roluri pentru sanctuarele ce împânziseră lumea pelasgă, aparțin tot acestor locuri ale strămoşilor noştri. Aici a fost creat şi cel mai vechi folclor din lume atestat documentar pe la anul 1400 î.Hr., folosit pentru medicații de către farmacoane.

Femeile au creat Religia – primul ghid de organizare socială - cum consideră Iosif Cueşdean, o filozofie de viață în ale cărei ritualuri sunt prezente toate elementele primordiale: pământ, aer, foc, apă. Preotesele Dakiei sunt cele care au sădit în memoria religiei ideea de nemurire şi pe cea a reînnoirii, şi nu pe cea a vieții de apoi.

Femeile dace au transmis noilor generații în calitate de mame, limbajul şi au creat o mitologie care a servit ca arhetip pentru majoritatea miturilor europene. Ele au născocit ceremonialele ce însoțeau marile evenimente religioase legate de fenomenele cosmice – mai ales de solstițiu şi de echinocțiu, manifestări însoțite de muzică, dans, ofrande (pâine, băutură), făclii aprinse. Toate activitățile erau socotite sacre, inclusiv țesutul veştmintelor de ceremonie care erau albe şi erau împodobite cu cusături ce reprezentau simboluri sacre legate de Cultul Soarelui. Astfel, ideea de frumos artistic s-a concentrat pe temele religioase inventate de femeile geto-dace ale antichității au fost păstrătoarele legilor, tradițiilor, obiceiurilor prin muzică, dans, poezie, rugăciuni şi imnuri de adorare ale zeităților feminine. Din studierea cerului au dedus elementele de climă, au folosit plantele ca leacuri pentru boli, însoțindu-le de descântece pentru a izbăvi şi sufletul, nu doar trupul. Ele au transmis generațiilor următoare momentele sacre ale vieții – naşterea şi moartea –şi au creat familia. Prin nuntă femeile nu făceau decât să legitimeze tatăl copiilor lor, un al treilea moment sacru al existenței. Platon amintea că - în acest context, geții sunt cei dintâi capi de familie.

Dacă în perioada precreştină altarele închinate Marii Zeițe GAEA se ridicau pe vârful munților cât mai aproape de astrul solar, tot aşa bisericile noastre îşi înalță turlele pe culmi, fie ele muntoase sau de deal, pe coline sau măguri. Astfel de locuri sacre au fost Ceahlăul, Bucegii, Polovragii, muntele Moma, vârful Drocea, munții Godeanu, Şureanu, Oslea, dar mai ales muntele Găina – muntele GAEI – ce-şi chema fiicele din cele patru zări prin glăsuitorul munților şi văilor, buciumul. Aşa o reprezintă pe marea zeiță însuşi Fidias, marele sculptor antic grec, ca ținând în mână un bucium. Pe unele monede ea apare sub forma unei păsări – Găina. În munții Bihorului este semnalată prezența păsării Gaia care cuibărea în locurile unde lucrau băieşii la minele de aur şi era numită vâlva băilor. Adevărate pelerinaje periodice dedicate sărbătorilor religioase cele mari aveau loc la altarele GAEI, temple ancestrale ale Soarelui, cunoscute din vechime drept ziua urcatului pe munte. Nu se poate să nu observi similitudinile dintre GAEA şi mama sfântă a Creştinătății, Fecioara Maria, numită în popor şi Măria, adică Cea Mare, Preamărită. În folclorul românesc Maica Domnului are în mână un bucium – aşa cum menționa Tocilescu:

Maica Precista buciuma,

Pământul se legăna.

Aici, la kilometrul 40, în ținutul Gura-Honț, aproape de muntele Găina, în sud-vest aflându-se muntele Codru Moma, la sud Zarandul cu vârful Drocea (Dochia). Pe Crişuri se întind dealurile Măgura, măgura Boilor, măgura Clemenea, vârfurile Zânei, Steanului, Medeeşului – denumiri sinonime cu cele trei Gorgone din scrierile lui Hesiod: Stena, Zâna (Euriale) şi Medusa. Zâna ar fi Leto sau Latona deoarece aici au trăit apulli.

Ştim astăzi că în ziua muntelui femeile buciumau chemând la sărbătorirea Mamei GAEA – Măria cea Mare, ridicându-i imnuri de slavă. Bărbații aprindeau ruguri în cinstea zeiței celei mari, discutau, cântau, jucau, povesteau, mâncau şi beau într-o noapte unică – scrie Ioan Bogdan.

Rămasă în conştiința populară drept una dintre cele mai mari sărbători ale noastre, urcatul pe munte se întâlneşte şi în zonele carpatine la Nedeea munților din Ceahlău – unde e slăvită Panaghia, în Bucegi – unde sărbătoarea poartă numele Babelor, în munții Buzăului, în zona Caraş-Severin, în Peştera Muierii, la Polovragi, dar mai ales la Sarmizegetusa, unde ceremonialele religioase au supraviețuit de-a lungul secolelor. În vechea capitală a Daciei au rezistat inclusiv distrugerilor romane cele 6 altare ce flancau la nord şi sud altarul zeiței Mithra, lângă ele situându-se câte un stâlp acoperit cu o căciulă dacică (tiară). De asemenea, vârful Curcubeta Mare se înalță ca o veritabilă coloană – ON.

În vremurile dacice KOGAIONUL reprezenta delimitarea spațiului sacru, expresie a conturării spațiului spiritual specific unității geto-dacice. Monoteismul care a stat la baza unității statale a strămoşilor noştri îşi avea capitala spirituală pe înălțimile munților, în adâncurile cărora exista întotdeauna o peşteră – ca adăpost natural, o apă curgătoare – drept esență a existenței, şi bineînțeles o coloană/ columnă/ piramidă de regulă lângă un templu, un altar sau un tron al zeițelor.

Sacralitatea munților noştri este dovedită şi cu ajutorul arheologiei. Pe o monedă romană s-a păstrat imaginea Dakiei ce ține în mâna dreaptă o grupă de munți – munții cei sacri, iar pe Columna de la Roma apare un templu circular al Mamei Mari.

Un astfel de spațiu sacru era Sarmizegetusa (Sarmis e getul Za), locul elitist , de rang înalt unde trăiau pustnicii cu calități excepționale şi care erau conduşi de Marele Inițiat. Prin filosofia lor de viață au sădit credința în nemurire şi în înțelepciune. Sarmizegetusa este sediul Kogaionului Daciei antice patriarhale, aşa cum Muntele Găina rămâne în timp sfântul lăcaş al Daciei preistorice matriarhale. Loc al misterelor lui Zamolxe, altarul Sarmizegetusei a păstrat până astăzi prin umbra coloanelor de andezit singurul calendar astronomic de precizie uimitoare.

Strabon, în lucrarea sa Geografia spune că muntele a fost recunoscut ca sacru şi tot astfel îl numesc geții KOGAIONON …era la fel cu numele râului ce curgea alături.

Locul Kogaionului a comportat de-a lungul anilor multe discuții. El poate fi în Carpații Moldovei, Munteniei, Transilvaniei, în Banat, având în vedere unitatea credinței dacice. Descoperit o singură dată pe o tăbliță de la Romula-Reşca (jud. Olt), termenul Kogaion este format din particulele KO (suflet la egipteni), GAI (prescurtare a numelui zeiței Gaea), ON (coloană la egipteni) conform documentării lui Iosif Cueşdean şi semnifică comuniunea însuflețită dintre cer şi pământ. A. Bucurescu crede că termenul are semnificația de Capul lui Ion sau al Magnificului şi situează Kogaionul în Bucegi, unde Zamolxe îşi iniția ucenicii în misterele religiei, ştiinței – medicină, astronomie, moralei. Drept dovadă stă Sfinxul din Bucegi, care este personaj feminin ca şi la egiptenii antici. Alți istorici plasează Kogaionul în Ceahlău, în munții Biharei, în Meridionali – la Peştera Muierii sau Polovragi. Trebuie observat însă că peste tot în vechea Dacie se înălțau altare naturale – în munți, pe dealuri şi măguri – dar şi

ridicate de mâna omului: movile, gorgane, popine, curgane. Aceste spații sacre au fost preluate de preoții sacerdoți, călugării lumii patriarhale, din cultul Mamei GAEA şi au dăinuit străbătând mileniile.(Petru David menționează 100 de vetre de foc dacice în zona Bacăului.)

Născuți pe aceste meleaguri şi având rădăcini vechi de 12 000 de ani, geto-dacii au avut revelația Dumnezeirii materiale fără început şi fără sfârşit. Şi ce nume mai potrivit pentru zeul lor decât ZAMOLXE, termen provenit din ZA - semnificând zi/lumină/zeiță (vezi termenii zână, Zamolxa, Za-baba) şi MOL – titulatură nobilă divină legată de zeitatea feminină a pământului. MOL este prezent şi în numele localității italiene Molfeta, dar şi în termenul cu care aceştia îşi desemnează soția – moglia. MOL este titulatura divină din numele Moldovei sau din cel aromân Molosieni, dar şi din termenul creştin MOLIFTA – rugăciune adresată de femei Pământului, iar motăniile sunt plecăciuni pe pământul sacru. MOL este Pământul – mamă GAEA (vezi termenul nămol).

Zamolxe este singura divinitate europeană cu titulatura ZA, care la noi este la feminin. Din ZA provin termenii Zău şi zeu, dar şi Dumnezeu – aşa cum I. Cueşdean insistă în demonstrația sa lingvistică din lucrarea Limbajul morfemelor şi limba dacilor. Astfel, inițiatul care a solicitat să-l slujească pe cel mai adorat zeu al dacilor şi-a luat numele de la religia ZA (zeița Zână) şi de la MOL (zeița Pământului, GAEA) şi s-a numit ZAMOL desemnând Zeița Pământului, nelipsită din nici o zonă sacră. Numele corect pare a fi - după consemnările lui Lucian din Samosata, Diogene Laertius, preluate de Carolius Lundius, ZAMOLSES, iar după Herodot ZAMOL-ZIS.

Se observă cu uşurință că toate zeitățile de la GAEA încoace sunt feminine. Chiar şi Mithra - ce-şi avea altarul la SarmizegetuZA, este - după toate regulile lingvisticii, un nume feminin.

De-a lungul vremurilor puterea teocratică a marilor preotese a fost uzurpată de sacerdoții – bărbați, aceasta fiind expresia afirmării patriarhatului în toate domeniile vieții social – economice, dar mai ales politice. Această luptă care a durat un mileniu este păstrată de mitul lui Orfeu. Deşi încearcă s-o scoată pe Euridice din Infern, el o sacrifică în mod conştient, împietrind-o, fără să-i poată distruge aura bogăției spirituale specific feminină. De la imaginile feminine împietrite ce stau la baza creației şi care se întâlnesc în toți munții noştri - de la Babele din Bucegi şi până la Ana lui Manole, fără de care n-a putut fi înălțată mănăstirea ctitorului de Țară – femeile – credincioase, sensibile, cutezătoare, strălucitoare, rămân temelia existenței. Ele sunt creatoarele religiei, moralei, vieții intelectuale şi artistice, a diplomației şi pedagogiei. Chiar şi Zeus şi-a dat seama că numai o femeie – Minerva, născută pe teritoriul Traciei, putea fi sălaşul sigur al Înțelepciunii.

Dacă istoria omenirii începe cu scrierea – şi ea o invenție feminină, atunci salutăm cu respect părerea lui Alexandru Pele care afirmă că femeile au început istoria.

În concluzie observăm cum Kogaionul era un consiliu al zeițelor ce slujeau Marii preotese GAEA, iar discipolele acesteia i-au răspândit cultul în toate colțurile lumii pelasge.

Deşi Kogaionul îşi avea sălaşul la început în peşterile şi grotele vârfurilor muntoase, el nu este un munte în sens geografic, ci în sensul celei mai înalte forme de organizare a ansamblului de practici religioase ale Marii Zeițe. El este sfatul zeițelor slujitoare ale cultului GAEI care a fost preluat de inițiații bărbați, conturat şi întărit de filosofia uraniană zamolxiană. Centrele de cult religios, ca sfat al înțelepților, al marilor conducători ce dominau poporul într-un sistem organizatoric unitar, erau dispuse pe toată aria de cuprindere şi aveau un rol determinant în cadrul monoteismului religios dacic. Ele erau coordonate de la centru de Marele preot – cum stă mărturie şi Sarmizegetusa.

În fiecare casă Kogaionul a fost păstrat de femei într-un altar al credinței orientat mereu spre soare – răsare.

Kogaionul a urcat pe munții cei mari unde oamenii se închinau zeițelor, unde sacerdoții îi sfătuiau pe conducătorii poporului în momentele cruciale ale existenței, unde se afla mai apoi Sfatul înțelepților, locul inițierii în tainele religiei şi moralei. El a evoluat de la vatra focului sacru la altarul Marii Zeițe unde se afla nelipsita coloană – simbol al contopirii Cerului cu Pământul.

Chiar şi termenul OM este o creație a teocrației feminine, un cod pentru Existență cât şi pentru opusul acesteia: MOartea.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Bălaşa, Dumitru – Țara Soarelui, Editura Orfeu, Bucureşti, 2000;
Bucurescu, Adrian – Dacia sacră, Editura Arhetip, Bucureşti, 2000;
Bogdan, Ioan – Originea mitologică a Târgului de fete de pe Muntele Găina, Fundația Gândirea, Bucureşti, 2004;
Cueşdean, Lucian – Iosif – Limba morfemelor şi limba dacilor – Sistemul sumerian al limbii române, Editura Orfeu, Bucureşti, 2000;
Deac, Augustin - Istoria adevărului istoric, Editura Tentant, Giurgiu, 2001;
Densuşianu, Nicolae – Dacia Preistorică, Editura Meridiane, Bucureşti;
Diodor din Sicilia – Opere, cIII 57;
Gimbutas, Marija – Civilizație şi cultură, Editura Albatros, Bucureşti, 1984;
Gimbutas, Marija – Civilizația Marii Zeițe şi sosirea cavalerilor războinici, Editura Lucrețius, Bucureşti, 1997;
Iordanes – Getica, Editura Gândirea, Bucureşti, 2004;
Iscru, G.D. – Geto – dacii, Editura Nicolae Bălcescu, Bucureşti, 1995;
Kernbach, Victor – Universul mitic al românilor, Editura Albatros, Bucureşti, 1994;
Olinescu, Marcel – Mitologie românească, Editura Casa Şcoalelor, Bucureşti;
Olteanu, Dan – Religia dacilor, Editura Saeculum, Bucureşti;
Platon – Carmide; Cratylos, Editura Didactică, Bucureşti;
Schure, Eduard – Marii inițiați, Colecția Lotus, Bucureşti, 1994;
Strabon – Geografia, vol. I – II, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1964;
Tonciulescu, P.- De la Tărtăria la Țara Luanei, Editura Miracol, Bucureşti, 1994

TREI PLANTE MEDICINALE DIN FARMACIA SARMIZEGETUSEI: ANIARSEXÉ – ARNIÍCSE / ARNICĂ (ARNICA MONTANA), BRADUA – BRAD (ABIES ALBA) ŞI DACINA / MENDRUTA – DĂCIN / MĂNDRUŢ (LARIX DECIDUA)

Prof. dr. Ion PACHIA-TATOMIRESCU

Un rol fundamental în farmacia Cogaionului l-au avut plantele. Prin medicii militari daci de pe calea spirală-planetară întru Samasua / Samoş („Tatăl-Cer" / „Soarele-Moş", „Dumnezeul Cogaionului", confundat mereu de către istorici cu „omul lui Dumnezeu pe pământul Daciei", regele-zeu-medic, **Salumasua > Salmoş** > „Zalmas" / „Zalmoxis"), dar mai ales prin dacii-medici-militari / războinici „angajaţi" în puternicele armate antice de pe traseul civilizatoriu-zalmoxian, renumele unor plante medicinale din Cogaion (Sarmizegetusa) s-a propagat în mai toate ariile culturale, în primul rând, în Eurasia. În armata imperial-romană, imediat după cucerirea Daciei lui Decebal, împăratul Traian a încadrat 50.000 de soldaţi daci; realitatea pare a fi alta, dacă avem în vedere informaţiile „de la faţa locului", ale cronicarului medic-militar-zalmoxian, Criton, Valah / Dacoromân din Macedonia, angajat de împărat ca „medic personal", care l-a însoţit în campaniile din Dacia Decebalo-Traiană: «După ce (a cucerit şi din Dacia Nord-Dunăreană şi după ce) l-a înfrânt pe regele Decebal, ***puternicul Traian a adus Romanilor 5.000.000 livre de aur, o cantitate dublă de argint, în afară de cupe şi lucruri de mare valoare, depăşind orice preţuire, apoi turme şi arme, şi peste 500.000 de bărbaţi cât se poate de potriviţi pentru luptă, împreună cu armele lor***...» (Fontes, I, 507). Acesta este un „fragment" din lucrarea lui Criton, ***Getica***, păstrat la Ioannes Lydos (490 – 565), în ***Despre magistraturile Statului Roman*** (II, 28 – ***apud*** Fontes, II, 493), deoarece şi această lucrare „a fost pierdută" („sistematic pierdută") de secolele dinspre noi; alte fragmente transmise din ***Getica*** lui Criton grăiesc şi despre ***medicina zalmoxienilor:*** «iar Criton, medicul împăratului Traian, vorbeşte nu numai de arta vindecării la Geto-Daci, ci şi de o întreagă reţea de „flori ale câmpului şi plante ale pământului" pe care le foloseau „tămăduitorii" Marelui Preot Deceneu...» (DDog, 154; v. / cf. AÎl, 33; VMg, 851 sq.; PCa, 1 sqq.; MIMp, 210 sqq.). Plantele medicinale din Dacia erau căutate / apreciate în lumea greco-romană cu mult înainte de căderea Sarmizegetusei (iulie-august 106 d. H.), cel puţin din „secolele lui Platon" (al V-lea şi al IV-lea î. H.). Această realitate l-a determinat pe medicul militar din armata Imperiului Roman de pe vremea împăratului Tiberius Drusus Claudius (41 – 54 d. H.), Pedanios Dioscoride, alcătuind – în orizontul anului 50 d. H. – lucrarea-i ***De materia medica (Despre mijloacele / materia de tămăduire)***, „în cinci cărţi", să acorde mare atenţie şi unui număr considerabil de plante medicinale, utilizate de medicii militari daci-zalmoxieni, bineînţeles, înregistrând şi numele din limba dacică al acestor plante, ***limba dacă din aria Cogaionului / Sarmizegetusei*** (Carpaţii Meridonali – România). Plantele medicinale dacice şi reţetele lor tămăduitoare erau foarte importante nu numai pentru Dioscoride ca medic din armata romanic-imperială, ci şi pentru ceilalţi medici-militari ce nu proveneau din Dacia; şi, mai întâi, erau deosebit de valoroase pentru menţinerea sănătăţii armatei, a capacităţii ei de luptă. După aproape două mii de ani de la scrierea lucrării lui Pedanios Dioscoride, ***De materia medica***, încurajează zâmbetul eforturile unor lingvişti / istorici (din secolul trecut şi din cel prezent) aflaţi „în solda recentelor" imperii, îndeosebi ale istoricilor / lingviştilor „stalinişti", care pun la

îndoială valoarea documentară a acestui „dicționar de plante medicinale dacice / valahice (arhaic-dacoromâneşti)“ spre a nu se releva şi astfel adevărul că poporul Pelasgo-Thraco-Dacilor / Valahilor (Dacoromânilor / Românilor), cel cu ***ştiința de a se face nemuritor*** – are acumulată o experiență socială / istorică de o impresionantă vechime, de peste zece milenii: «...cele mai multe sunt apelative pentru plante medicinale insignifiante, a căror determinare botanică nu este totdeauna sigură...» (W. Tomaschek, Viena, 1893 – TDaTh, II, 24; cf. RLtr, 44); „savantul vienez“ din Imperiul Austro-Ungar considera că medicul militar imperial-romanic, Dioscoride, autorul lucrării ***De materia medica***, apreciată nu numai în antichitate, ci «foarte căutată în tot evul mediu până la începutul epocii moderne (Fontes, I, 381), se ocupa de „plante medicinale nesemnificative“ ca şi cum sănătatea unei armate ar fi fost fără vreo importanță în vreun imperiu; «din cele 40 de nume dace care apar în listele de sinonime ale) sunt%) sunt latine (...), 5 (12,5%lui Dioscoride, 8 (adică 20) sunt daco-thrace (...); listele lui%greceşti (...) şi 27 (67,5 Pseudo-Apuleius au 32 de apelative dace, din care 9 sunt latine (...), 8 greceşti (...) şi 15 daco-thrace (...); astfel, în intervalul de timp dintre alcătuirea listelor lui Dioscoride şi ale lui Pseudo-Apuleius, numărul plantelor daco-thrace a scăzut de la 27 la 15; în acest fapt pare a se oglindi procesul deznaționalizării Dacilor, respectiv a Thracilor.» (D. Decev / Detschew, Sofia, 1929; republicat la Viena, în 1957 – DDPfl, 47 sq.; cf. DthS, 566 sqq.; RLtr, 46); I. I. Russu consideră – în fața „statisticii lui Decev“, „interesantă şi instructivă“ – că «indiferent de procentajul numelor de plante ce pot fi considerate cu siguranță ca dace (aparținând limbii traco-dace), sigur este că ele trebuie să derive de la populația dacică din nordul Dunării (Dacia provincie romană între anii 106 şi 271), din al cărei lexic cotidian trebuie să fi făcut parte» (RLtr, 46 – „Dacia provincie romană“ = partea Daciei lui Decebal cucerită de împăratul Traian); Decev dorea să credem că medicul militar Dioscoride (atunci când făcea precizările, în ***De materia medica,*** că plantele ***aşa se numesc în limba dacică***, „în limba Dacilor“ / „la Daci“, de unde puteau fi procurate „numai sub numele respectiv“, subliniind în multe cazuri şi „varietatea“, că altă rațiune nu aveau mențiónările numelor respective, precizări nuanțate, până la relevarea paronimiei / sinonimiei, absolut necesare în aprovizionarea cu plante-„medicamente“ din aria Daciei cogaionice, pentru armata imperial-romană), nu cunoştea nici limba-i „maternă“, elina / greaca-veche, şi nici pe „cea paternă“, limba latină (ambele limbi sacre / oficiale în Imperiul Roman), spre a face deosebirea dintre numele greceşti / latineşti şi cele dacice. Dacă nu ar fi cunoscut latina, nu s-ar fi putut angaja ca medic militar în armata împăratului roman Claudiu; iar cunoaşterea latinei de către Dioscoride era net-superioară cunoaşterii acestei „limbi moarte“ de către oricare dintre cetățenii secolului nostru, de pe întreaga planetă (căci pentru el latina era o limbă „vie“ / „vitală“); dar reprezentantul „direcției lingvistice: Moscova-Sofia“ avea în obiectiv aşa-zisa „deznaționalizare a Dacogeților / Pelasgilor (Thracilor / Blachilor-Vlahilor)“, nicidecum adevărul despre limba dacică, ori despre dacoromâna arhaică (sau adevărul că, între multe altele, din dacicul nume de plantă ***dielleina*** a rezultat cuvântul de azi, ***țelină,*** împrumutat şi în limba bulgară, de prin secolul al VIII-lea, când bulgarii s-au aşezat – prin voința Imperiului Romano-Bizantin – în Dacia / Dacoromania Sud-Dunăreană). «Numele dace de plante, păstrate în scrierile de botanică medicinală ale lui Dioscorides şi Pseudo-Apuleius, formează o categorie deosebită de cuvinte, destul de numeroase, dar de valoare lingvistică redusă, căci foarte puține pot fi explicate etimologic, multe fiind corupte...» (I. I. Russu, Bucureşti, 1967 – RLtr, 43) ş.a.m.d. (cf. BolS, 1927; BasmL, 1938; MihL, 1938; BorD, 1943; GDdak, 1964; REtn, 1981; BVoc, 1983); „coruperea“ cuvintelor dacice / thracice din

manuscrisele lucrării lui Dioscoride nu era „specială“, „mai mare / mică“ decât cea din cazul celorlalte opere-manuscrise transmise spre vremurile noastre, până la inventarea tiparului, prin şcolile de copişti de pe lângă lăcaşele de cult (abaţii, mănăstiri / biserici etc.); „greşelile de la copierea unui manuscris“ („coruperile de cuvinte“, căci despre ele este vorba) erau atunci aşa cum sunt „greşelile tipografice“ din zilele noastre, „greşeli“ care nu au anulat vreodată valoarea documentelor tipărite. Medicul militar imperial-romanic, Dioscoride, a transcris / „transliterat“ numele dacice de plante medicinale cu multă grijă, atent „la varietate“, la „sacrele perechi“ vegetale (de „mare-mic“, „masculin-feminin“, „alb-negru“ etc.), de sub pecetea Zalmoxianismului (ordinea „sacrei perechi“ din Zalmoxianism se vede şi astăzi în universul valah / dacoromânesc, de la numele-perechi de râuri / munţi – Someşul Mare / Mic, Crişul Alb / Negru, Olt / Olteţ, Muntele Mare / Mic etc. – la numele-perechi de localităţi, de plante, de constelaţii etc. – Răcarii de Sus / Jos, Brădeştii din Faţă / Dos, Brad / Brădiliţă, sau Brad / Brădoc, Brei / Bree, Usturoi / Usturoaie, Carul Mare / Mic etc.), întrucât: a) de proviziile de plante medicinale – provizii făcute şi din Dacia Nord-Dunăreană – şi de calitatea / „exactitatea“ lor, de buna cunoaştere / catalogare a „valenţelor“ lor tămăduitoare, depindea refacerea capacităţii de luptă a armatei; b) trăind la Roma ca vestit medic, un tratament „greşit“ la curtea imperială, cu altă plantă procurată / adusă şi neverificată / netestată, în locul celei solicitate, desigur, ar fi fost prea riscant, nu numai pentru că l-ar fi pus pe Dioscoride într-o „lumină nefavorabilă“, ci şi pentru că l-ar fi supus pericolului de a pierde „întreaga-i lumină“. Cel puţin, cât a existat Imperiul Roman, copiile lucrării lui Dioscoride s-au făcut cu atenţia cuvenită, din raţiuni similare; lucrarea fiind mult-căutată peste secolele evmezice, atenţia copiştilor nu putea fi cumva „redusă la zero“. Trebuie apreciate şi eforturile din secolele imediat-următoare scrierii lui Dioscoride – începând cu medicul militar Apuleiu („Pseudo-Apuleius“) – de a îmbogăţi / „actualiza“ lucrarea, în concordanţă cu evoluţia limbii dace, sau valahe / dacoromâne, deoarece importanta sursă de plante medicinale pentru armata imperial-romană rămăsese tot în Dacia. Numele de plante medicinale din Dacia, de pe vremea lui Dioscoride, se transformaseră, fireşte; legile fonetice îşi arătaseră lucrarea şi în numele de plante medicinale înregistrate din documente (izvoare) zalmoxiene de Dioscoride. Medicul militar, Apuleiu („Pseudo-Apuleius“), cunoscător de fineţe al limbii dace / valahe arhaice, cum numai un născut în Dacia / Dacoromânia („după toate semnele“, în dava / municipiul ***Apulum / Apulla*** – Alba Iulia de azi –, de unde-i provenea numele, ***Apuleiu***, confundat cu al romancierului latin, ***Apuleius***, care a trăit între anii 125 şi 170 d. H.), cu „gustul ***ştiinţei de a se face nemuritor***“, la câteva secole după Dioscoride, în orizontul anului 400 d. H., a actualizat („redactat“) în limba latină, din raţiuni medical-militare, un ***Herbarius (Pseudo-Apulei Platonici Herbarius)***, pornind de la un manuscris grecesc, sau latin, al anazarbianului, şi a adăugat în „textul dioscoridic“, unde era cazul, „sinonimul“, „noua înfăţişare a ***semnificantului*** dacic“ notat cu secole mai înainte de Dioscoride (căci ***limba Pelasgo-dacilor din secolul lui Dioscoride era limba vie, valaha din vremea noului medic militar, Apuleiu / „Pseudo-Apuleius“***), lucrarea legilor lingvistice relevându-se firesc, ori a recomandat / înregistrat alte nume din „sacrele perechi de plante medicinale“, din Dacia / Dacoromânia Nord-Dunăreană, căci în acest sens era „autorizat“, venea „de la sursă“, plante pe care le-a considerat după salmoşieni (ori ca zalmoxian) tot aşa de importante, cu efecte tămăduitoare asemănătoare. Unii cercetători consideră că lucrarea lui Dioscoride «a fost tradusă în limba latină în secolul al V-lea» (Fontes, I, 381), deşi pare în firea lucrurilor o versiune latinească a lui Dioscoride însuşi, în

calitatea-i de medic militar imperial-romanic. Alţi „dioscoridologi“, «după cercetări îndelungate, mai ales din partea lui Wellmann», apreciază că „adaosurile“ de cuvinte / nume (dacoromâneşti-arhaice) de la Apuleiu / „Pseudo-Apuleius“ sunt «făcute spre sfârşitul secolului al III-lea, în manuscrisul copiat în noi ‘ediţii’»; «sinonimele dace erau luate dintr-un glosar botanic care avea în bază o scriere a lui Pamphilos»; ori că «în textul (latin) al lui Pseudo-Apuleius, intercalările de sinonime dace s-au făcut (după opinia editorilor Howald şi Sigerist) dintr-un glosar botanic din secolul al IV-lea» (RLtr, 45).

ANIARSEXÉ – ARNIÍCSE / ARNICĂ (ARNICA MONTANA)

În orizontul cogaionic / sarmizegetusan al anului 50 d. H., Dacii desemnau planta medicinală, cunoscută sub numele ştiinţific, ***Arnica montana***, prin cuvântul compus ***Aniarsexé*** din ***aniar***-, „auriu“ / „galben“, „de-arnici“, + - ***sexé***, „garofiţă“, „sexiu“, „săxâie“; traversând perioada de bilingvism dacico-latin, ***aniarsexé*** (***aniarsecsé*** – pentasilabic: à-ni-ar-se-xé) s-a înfăţişat mai întâi în valahic-arhaicul ***arnăiexé*** (***arniăecsé*** – ***tetrasilabic: ar-niă-sec-sé***), prin metatezarea lui -***r***-, prin sinereză (***i-a / -iă-***) şi „închiderea“ diftongului (-***ia***- / -***iă***-); semnificantul s-a metamorfozat mai departe, în lucrarea firească a legilor fonetice şi a „spiritului economic“ al limbii pelasgo-daco-thrace /valahe (dacoromâne), prin „sincoparea“ silabei repetate neaccentuate, -***se***-, şi prin „închiderea diftongal-anterioară“ ***(-iă- / -ie- / -ii-)***, devenind ***arníecse / arníicse*** (trisilabic: ***ar-níic-se***); avem în vedere şi faptul că elementele formante ***– aniar-*** / ***arnia-*** (****arnioax: rad-arni- + suf. -oax > arnioac', arnioc', arnici***) şi ***-sexé*** (> **sexíe / săxíe**, ***„garofil“***), erau înrâurite şi dinspre „metamorfozele“ înregistrate în circuitul lor independent (ca de exemplu, ***floare şi soare***, din ***floarea-soarelui*** – ***Helianthus annuus***, în dacoromâna contemporană); tot în valaha / dacoromâna arhaică, înainte de „limpezirea genurilor la arbori / arbuşti, erbacee“ şi mai devreme de „ultimul val de goţi“ ce a „traversat“ Dacia / Dacoromânia, împrumutând şi cuvântul („spre a-l proiecta / projeta“ în limba germană), numele a devenit bisilabic: ***arnic*** („galben“, „auriu“, „ca soarele“, „arnici“), prin „monoftongarea“ lui ***-íi-*** în ***-í-*** şi prin „sincoparea“ silabei finale. Ca nume de erbacee, a primit desinenţa feminină, -***ă***, ***arnică*** (aşa cum se află în circuitul lexical contemporan). Semantismul-sincretic dacic s-a păstrat şi în spiritul zalmoxian al perechii ***arnic / arnici*** – ***arnică***. Desemna ***arniciul*** – şi atunci ca şi azi – „fire fine de bumbac, vopsite în galben / auriu“ (cf. DEX, 53), „ca razele“ lui So-Ares („Soare-Tânăr / Războinic), ori ca în dominanta cromatică din curcubeu (a lui **Samasua / Samoş** – „Tatăl-Cer“, „Soarele-Moş“, „Zamoş“), pentru realizarea „motivelor“ florale şi geometrice ale realismului abstract, sau simbolic, de pe naţionalele costume cosmogenice valahe / dacoromâneşti. În ceea ce priveşte elementul formant dacic secund, ***sexé*** („frumos-ispititor“ / „zânos“), azi, se relevă în ***săxíu*** / ***săcsíe*** (**-e-,** la „detensionarea semantic-sincretică a triunghiului vocalic“ în traversarea perioadei de puternică înrâurire latină, a devenit ***-ă-***; ***-é-*** „s-a monoftogat“ în ***-ie-***, ori „s-a închis“ în ***-iu-***, spre a reverbera semantismul masculin-dacic) „garofil“ / „garofiţel“. ****Sexé*** – ***săxíe / săxíu*** (ca în graiul de azi al celor din Ţara Zarandului) – avea (are) ca sinonim ***caropíthla (garofiţel).*** Din pelasgo-daco-thracă / valahă (dacoromână), ***arnică*** – ***arnici, săxíe / saxâíe*** şi-au

pornit „călătoria“ spre celelalte limbi balcanice, european-centrale, est-europene şi spre limba turcă etc.

Aniarsexé – Arnííicse / Arnică (Arnica montana)**,** „auria-garofița-sălbatică“, din familia ***Asteraceae*** / ***Compositae***, fitocenologic încadrată «în asociația vegetală ***Triseto-Polygonion bistoratae***», cu areal europeano-siberian,cu bogată constelație economică – ***arnicea, carul-pădurilor / zânelor, ciudă, cujdă, iarba-soarelui, podbal, podbeal-de-munte, roit, țâța-oilor*** etc. (cf. PUn, 37 / PMTM, 272; PR, 98; CHS, 53; TZpl, I, II), este plantă «erbacee, perenă, hemicriptofită, mezofită, microtermă spre mezotermă, acid-neutrofilă, răspândită în regiunea subalpină, rar în zona alpină, prin fânețe şi păşuni umede, prin poieni şi tufărişuri, în tot lanțul carpatic» (PUn, 37). Are rizom gros, din care pornesc rădăcini firoase, tulpină dreaptă, cilindrică, simplă (ramificată mai rar), înălțându-se între 50 şi 100 cm, cu o inflorescență terminală, frunze bazale în rozetă, ovale / eliptice, „sesile, glabre sau cu peri aspri“, şi frunze tulpinale mici, opuse, flori galben, în catalidiu (înfloreşte în lunile iunie-august) – cele „marginale, ligulate, cele centrale, tubuloase“, fructele fiindu-i achene păroase („cu papus aspru“). Se recoltează (în iunie-iulie) inflorescențele (de îşi fac apariția numai în anul al doilea de vegetație) cu „ligulele viu colorate, neofilite şi nefructificate“, uscându-se în straturi subțiri, la umbră, evitându-se «pe cât se poate transformarea florilor în papus şi desfacerea inflorescențelor» (CGS, II, 158). Chimic, florile de arnică au în conținutul lor ulei volatil („de culoare portocalie, de consistență semisolidă, cu miros aromat“; uleiul are timol, metoxi-timol, izobutiratul timolului, dimetileterul timo-hidrochinonei şi alte terpene; „consistența semisolidă este dată de n-triacontan şi esterii volatili ai acizilor graşi, palmitic, lauric, oleic“ – ***ibid***.), substanțe sescviterpenice (arnifolina, pseudoguianolida, helenalina şi acetatul de hidrohelenalină), triterpene pentaciclice (arnidiolul / arnidendiolul, faradiolul, taraxsterolul, fitosteroli) etc. (cf. PUn, 37 / CGS, II, 159).

Fig. 1. Aniarsexé – Arnííicse / Arnică *(Arnica montana)*.

Dinspre ***medicina zalmoxiană,*** Λse recomandă în **uz intern**←: ***antidiareic şi cicatrizant***: a) «infuzie, din o linguriţăde pulbere de flori peste care se toarnă o cană (200 ml) cu apă fierbinte; se lasă acoperită 15 minute; se strecoară; se bea cu înghițituri rare»; b) «pulbere de flori, se ia câte un ↑vârf de cuțit pe zi» (PUn, 37); ***contra diareei***: decoct, «din 3 linguri de pulbere de rădăcină la o cană cu apă rece (200 ml); se fierbe 5 minute la foc domol; se lasă la răcit →10 minute; se strecoară; se bea încet, cu înghițituri rare»; ***pentru acțiune sedativă, liniştitoare***: «tinctură din 50 g de flori la 250 ml de alcool de 70°; se lasă la macerat 48 de ore; se strecoară; se iau 10-20 picături dimineața şi în reumatism cronic: «infuzie, din o↓seara» (cf. VTL, 64); linguriță de amestec în părți egale de flori de arnică şi frunze de nalbă, peste care se toarnă o cană de apă clocotită (200 ml); se lasă acoperită 15 minute; se strecoară; se bea încet, cu în□înghițituri rare»; şi **uz extern**⊇: ***în laringite, traheite***: «infuzie, din 1 – 3 lingurițe de flori la o cană cu apă în clocot; se lasă acoperită 15 minute; se strecoară; cu soluția obținută se face gargară de mai multe ⊄ori pe zi, la 3 / 4 ore, din

care una înainte de culcare»; ***pentru tratarea contuziilor***: «tinctură, din 20 g de flori la 100 ml de alcool; se lasă la macerat 10 zile; se strecoară; se iau 10 ml de tinctură şi se diluează în 100 ml de apă de plumb; se aplică pe locul afectat comprese» (cf. VTL, ⊂64); ***pentru tratarea rănilor (plăgilor)***: «pansamente, cu 10-20 ml de tinctură la 100 ml de apă distilată; spălături locale şi badijonări cu 10-20 g de tinctură diluată în 100 ml de apă distilată; stimulează circulația periferică şi refacerea țesuturilor» (PUn, 37). Supradozarea «dă tulburări digestive şi inhibă reflexele medulare». ***Arnica / Aniarsexé (Arnica montana)*** avea un rol fundamental în scenariul misteric / inițiatic al trimiterii Mesagerului-Celest: în acest sens grăiesc şi cercetările în domeniul fitochimiei / fitoterapiei: «componentele terenoidice ale uleiului volatil exercită acțiune antiseptică, antiinflamatoare şi de stimulare a formării țesuturilor de granulație; poliinele sunt responsabile de acțiunea bacteriostatică şi fungicidă, iar acizii polifenolcarboxilici de cea coleretică, antisclerotică, antiinflamatoare, colagogă; acțiunea antiinflamatoare se mai datorează prezenței carotenoidelor şi ionilor de mangan; ***derivați flavonici sunt diuretici şi hipotensivi***, ***iar alături de procianidoli contribuie la mărirea vitezei de irigare a coronarelor, dezvoltând totodată efecte inotrop-pozitive şi cronotrop-pozitive*** reglareaΛ; irigării coronarelor se aseamănă cu cea exercitată de preparatele de Crategus, ***arnica fiind considerată ca al doilea produs vegetal, după păducel, eficient în tratamentul insuficiențelor coronariene cu sau fără pectorală*** (...); Λ **intern**, preparatele de arnică (infuzie, tinctură, extract uleios) sunt recomandate în ***colaps circulator, hipertensiune şi ca stimulent respirator, ca vasodilatator coronian şi chiar ca antisclerozant cerebral*** în(...); aplicarea **externă** a preparatelor de flori de arnică pot apărea iritații, dermatite de contact cu formare de vezicule, edeme, la persoanele sensibile; personale care fac alergii de contact la unele plante ca dalia, crizantema, coada şoricelului, aproape sigur că vor fi sensibile şi la arnică; responsabilă de acțiunea alergizantă se pare a fi helenalina; arnica este, de asemenea, folosită şi în medicina veterinară empirică, extern, în tratamentul plăgilor atone» **extern**, în tratamentul plăgilor atone» (CGS, II, 160 sq).

BRADUA – BRADU / BRAD (ABIES ALBA)

Din dacicul ***Bradua*** – desemnând ***Abies alba*** (rad. ***bradu-*** + ***-a*** – ***bhre-dh-***, „vârf, ghimpe, țep, colț“ – cf. REtn, 118 / 268 s.q.; BVoc, 44), a rezultat, prin apocopă, ***Bradu*** / ***Brad***. În aria Daciei (Dacoromâniei), ***Bradul (Abies alba)*** era / este ***axis mundi***. Aici, ***Cultul Bradului*** se relevă dintre orizonturile culturale / civilizatorii ale anilor 10.050 – 8175 î. H., după cum atestă „picturile rupestre“ din Peştera Chindiei (com. Pescari, jud. Caraş-Severin – cf. CMARPR, 74); se constituie într-o dimensiune pelasgo-thraco-dacică (dacoromânească) a existenței, peste neolitic, epoca metalelor, antichitate, Evul Mediu, până în contemporaneitatea celor ce mai cred în adevărul din expresia ***a fi drept ca Bradul*** (cf. GCiv, 66; VMR, 90; EICR, II, 155; T, VI – IX). La Daci (Dacoromâni), ***bradul, arbore cosmic*** – împlântându-şi vârful în ***Primordial-Celesta Mare Roşie*** – era / este ***osia celor nouă ceruri***. În onomastică, numele sacrului arbore – ***bradua*** / ***bradu*** – nu putea fi purtat decât de un bărbat înțelept,

falnic, demn (în înțelesul de azi al expresiei ***drept ca bradul***); această „realitate“ se certifică din şi de dincolo / dincoace de ***Tabula cerată din 20 mai 164 d. H. de la Alburnus Maior (Roşia Montană)***, din Dacia Aurului Ardelenilor (***Dacia Arutelensis*** – cf. TTab, 2). În sacre „binoame“ de plante medicinale salmoşiene, cogaionice / sarmizegetusane, se ivesc prin milenii perechile (de ***alb-negru***): ***Bradua / Brad (Brad-Alb – Abies alba)*** – ****Bradila / Bradoax*** (rad. ***brad-*** + suf. ***-ila*** / -***oax***), sau ****Mallaidua*** (din ***ma-***, „mare“, + ***-laidua*** / ***-llaidua***, „negru“, „lai“), ***Brădilă / Brădoac, Brădac, Molid (Brad-Negru – Picea abies)***; (de ***Vir / „Yang“-Femina / „Yin“***) ***Bradua / Brad (Abies alba) – *Braduta / Braduelida*** (rad. ***brad-*** + suf. ***-uta*** / ***-elida***), ***Brăduță*** / ***Brădiliță*** (***Pedicuță*** – ***Lycopodium clavatum***); (perechea de ***mare-mic***) ***Bradua*** / ***Brad*** (***Abies alba***) – ****Braduela*** / ***Bradutela*** (rad. ***brad*** / ***u*** / - + suf. ***-ela*** / ***-utela***), ***Brăduel*** / ***Brădel, Brăduțel*** (***Brădişor – Huperzia selago***).

Bradua – Bradu / Brad (Abies alba), din familia ***Pinaceae***, încadrat fitocenologic în ***Pulmonario rubro-Abieti-Fagetum, Fagion***, având răspândire în toate zonele cogaionice / montane ale Daciei (Dacoromâniei), numit şi ***barădău, brad / brădac-alb, brad-nemeş, bread, buhaci, haşcă, hăciugă, pin-alb, porod*** etc. (cf. PUn, 48; SFI, 374), este «arbore conifer, megafanerofit, mezohidrofit, mezoterm, ombrofil, eurionic (amfitolerant), montan (colinar), alogam, indigen, puțin rezistent la ger şi la înghețurile târzii, uşor vătămat de fum şi de gaze, întâlnit pe soluri profunde, reavene, fertile, în stațiuni adăpostite, la altitudinea de 600 – 1200 m în Carpații Orientali, la 700 – 1500 m în Carpații Meridionali, cu mare capacitate de extindere în Carpații Occidentali» (PUn, 48). Poate atinge vârsta de 700 de ani. Are rădăcină pivotantă, adâncă, tulpină dreaptă, cilindrică, înaltă până la 60 m, de grosime / diametru între 1 m şi 4 m; «se elaghează bine în masiv»; scoarța-i netedă, în prima vârstă, cenuşie, «uneori cu solzos ritidom»; «conține numeroase pungi de răşină; mai târziu formează ritidom cenuşiu, subțire, solzos; lemnu-i fără duramen evident, albicios, slab-gălbui, sau slab-roşiatic, cu nuanțe albăstrui-cenuşii, moale, uşor, cu inele anuale vizibile; coroana-i deasă, compactă, cilindrică / piramidală, cu vârful ascuțit la tinerețe şi lățită tabular în bătrânețe; ramurile verticilelor sunt întinse orizontal; lujerii-s cenuşii-verzui, scurt-păroşi, poartă cicatrice netede, circulare, ale acelor; mugurii-s nerăşinoşi, ovoizi, obtuzi, mici, aşezați câte 3 – 5 în verticile; mugurii terminali au răşină în bază; frunzele-s aciculare, turtite, uninerve, la vârf obtuze, ori emarginate, pe fața superioară de un verde mai deschis, pe fața inferioară cu două albicioase dungi paralele, corespunzătoare stomatelor; sunt dispuse pectinat, pe două rânduri; cad după 6 – 15 ani; florile-s unisexuate; cele femele-s dispuse în conuri erecte, cilindrice mai mult, de 10 – 20 cm lungime, brun-roşietice; bărbăteştile-s grupate în amenți groşi, gălbui; înfloreşte în mai-iunie; polenizarea-i anemofilă; sămânța-i gălbuie concrescută cu o aripă rigidă, trunchiată, galben-roşiatică; tegumentul conține pungi de răşină cu terebentină» (PUn, 48). Recoltarea cetinii se face tot anul, dar mugurii se culeg numai primăvara, când sunt prelucrați.

Fig. 2. Bradua – Bradu / Brad *(Abies alba).*

Chimic, «conurile de brad conțin -pinen, borneol, un alcool,∀ulei volatil, bogat în tanin, răşină etc.;%sescviterpene; scoarța conține 4 – 8 -pinen, I-limonen,∀frunzele conțin ulei volatil format din I- I-acetat de bornil, aldehidă laurică, secviterpene» (***ibid.***);), pentozane, lignină, acid%alburnul conține celuloză (54,3 acetic, extracte eterice, ceruri, grăsimi; în ceea ce priveşte conținutul mineral, se rețin potasiul, fosforul, calciul, manganul, siliciul, sodiul etc.

Dinspre ***medicina salmosiană / zalmoxiană*** în∧, se recomandă **uz intern**: ← ***pentru tratarea afecțiunilor pulmonare, a bolilor nervoase şi ca diuretic***: a) «infuzie, din 2 linguri de muguri, peste care se toarnă o cană (200 ml) cu apă în clocot; se lasă acoperită 15 minute; se strecoară; se îndulceşte cu Zmiere; se beau 2 – 3 căni pe zi»; b) **braduată:** 2 – 3 căni, diluată în apă (minerală); prepararea ***braduatei***: 1 kg de muguri de brad la 2 litri de apă, fierbându-se în clocot 20 de minute; după ce se lasă la răcit, «la un litru de soluție se adaugă 900 g de zahăr»; se clocoteşte din nou câteva minute, se lasă la răcit, apoi se pune în sticluțe închise la culoare, ςastupându-se cu dopuri de plută şi păstrându-se la rece; c) ***sirop de muguri de brad***: se pregăteşte prin «stratificarea într-un borcan de 5 litri a unui rând de muguri şi a unui rând de zahăr, până se umple; se acoperă cu o farfurie şi se lasă la soare 10 zile, până iese sucul; se strecoară apoi prin tifon şi se dă în clocot; se trage în sticle mici, cărora li se pun dopuri de plută; se păstrează la rece»; se bea diluat ↑în apă minerală / obişnuită; ***pentru tratarea de nefrită***: «în cursul zilei se mestecă / sug 15 g de răşină proaspătă» →(PUn, 49); ***pentru tratarea de faringo-amigdalită***: «în cursul zilei se mestecă 30 g de răşină proaspătă», până la în vindecare; şi **uz extern**⊇: ***pentru tratarea de reumatism***: «decoct, din 1 kg de ramuri tinere de brad la 3 l de apă; se fierbe 15 minute; se strecoară; se toarnă în apa ⊄de baie; se stă în apa din cadă 20 de minute»; ***pentru nevroză cardiacă***: «băi cu esență de brad înainte de ⊂culcare; se pun 10 g la o baie; se face o cură de 20 de băi»; ***pentru tratarea laringitei acute*** / ***cronice***: «inhalație cu câteva picături de ulei de brad şi levănțică, în ⊆apă fierbinte, dimineața şi seara»; ***pentru răni***: ***alifie de bradua*** – «pregătită din răşină şi ceară de albine, unt proaspăt; se încălzesc şi se mestecă până se obține o pastă omogenă; se ung părțile afectate» (***ibid.***).

DACINA / MENDRUTA – DĂCIN / MENDRUTĂ, DĂCIN / MĂNDRUȚ (LARIX DECIDUA)

Maiestuosul copac din Cogaion / Carpați, cunoscut sub denumirea ştiințifică de ***Larix decidua***, avea nume pe măsură la Dacii din orizontul anului 50 d. H., ***Dácina*** (Diosc, IV, 16: »), din radicalul∀<46∀∗4≅6∀)« ***dác-***, „drept“ / „sfânt“, „cinstit“ / „pur“, + suf. ***-ina,*** moştenit în contemporanul ***Dăcin*** (cf. PUn, 540), prin trecerea firească a vocalei cu gradul maxim de apertură, ***-á-***, în registrul medialei ***-ă-*** (la deplasarea accentului din radical în sufix, cuvântul devenind bisilabic), o dată cu apocopa lui ***-a***; era un cuvânt sacru, de dinainte de Reforma Zalmoxianismului (1600 î. H.), cu franje semantic-sincretice conectate (prin radicalul ***dák-***) numelui divinității lor feminine fundamentale în ipostaza de Múmă-Pământ, Dácia / Dákia, sau Baba-Dochia, din

mitologia valahă / dacoromână. Atenție specială s-a acordat falnicului arbore zalmoxian, ***Dácina / Dăcín***, căci medicul militar imperial-romanic din vremea împăratului Claudiu (41 – 54 d. H.), Pedanios Dioscoride, spera săgăsească în ***Larix decidua*** leacul secret al medicilor Sarmizegetusei / Cogaionului, prin care cicatrizau rapid rănile, prin care opreau prompt hemoragiile interne etc. De aceea, lângă ***dácina***, din dialectul cogaionic, nord-dunărean, al limbii Dacilor, o notă dioscoridică – tot de pe la anul 50 d. H. – reținea – însă din dialectul dacic-moesian – şi sinonimul ***Méndruta*** » – cf. Fontes, I, 382), din∀ϑΛ≅∆∗<γ:(«... radicalul ***mendr-***, „mândru", „falnic", „impunător" + suf. ***-uta*** (sufix pe care îl aflăm azi în contemporanul ***-uț / -uță***), evoluând în ***Mândruț*** – prin „închiderea" lui ***-en-*** în ***-ăn-***, ***măndruț***, apoi în ***-ân-***, ***mândruț***, la deplasarea accentului din radical în sufix (ca şi în cazul lui ***dácina / dăcín***), o dată cu „africatizarea" oclusivei dentale surde, ***-t-***, în ***-ț-***, prin apocopa lui ***-a***. I. I. Russu a remarcat o rădăcină euro-indiană, ****mendh-r-***, «ca în teonimul ***Myndryt-***» (RLtr, 112), interferându-şi franjele semantic-sincretice cu ***med-***, „a măsura, a judeca, a socoti..." (cf. REtn, 120), dinspre „roirea radicalului-pivot ***mándr-***"; căci ***Dăcinul / Dácina, Méndruta (Larix decidua)***, ca mândru soi de conifer, „întrecându-se cu mileniul" şi neputrezind în ploi, era ***axis mundi*** la Daci / Vlahi (Dacoromâni), era ***judecător*** la trecerea din Lumea-Asta / Albă, în Lumea-Cealaltă, în raiul conferit de Samasua / Samoş („Soarele-Moş", „Tatăl-Cer"), sau Țara-Tinereții-fără-Bătrânețe-şi-Vieții-fără-Moarte. În mitologia privitoare la ***Dácina / Dăcin*** şi, în general, la ***Brad***, Valahii-părinți – «pentru a preveni un destin presupus nenorocit» – «***dăruiau*** sau ***înfrățeau*** copilul» cu copacul acesta sacru (de la „hotarul" dintre Lumi, axă a cerurilor, în număr de nouă); «din acea clipă soarta copilului era scrisă» în „veşnicia" de şapte secole a ***Dăcinului*** (arborele atinge vârsta de 700 de ani – cf. PUn, 540). În ***Méndruta / Mândruț***, ori în ***Dácina / Dăcin (Larix decidua)***, sau în ***mândruță, mire, mireasă,*** ca divinitate arboricolă, Dacii au văzut (crezut) un ***mediator al Sorții / Destinului***; acest arbore sacru simboliza – în ceremonialul ***nunții mortului*** (cf. VMR, 195 sqq.) – ***mireasa / mirele*** (pentru tânărul / tânăra ce nu a cunoscut nuntirea / lumirea în viața de pe pământ). Aceste realități lingvistice, mitosofice, etnologice etc. resping etimologiile „staliniste" (cf. DEX, 558) de la termenii arhaic-valahici, sau dacoromâni, iviți / moşteniți din familia de cuvinte a dacicelor ***dácina (dăcín) / méndruta (mândruț).***

Fig. 3. Dácina / Méndruta – Dăcin / Măndruţ (*Larix decidua*), monument al naturii din Cogaion / Carpaţi.

Dácina / Méndruta – Dăcin / Măndruţ, Mândruţ ***(Larix decidua)***, din familia ***Pinaceae***, cu încadrare fitocenologică în ***Vaccinio-Piceon***, cu bogată constelație sinonimică – ***brad-roşu, brad-de-vară, cadrin, crin-de-munte, dăcinoi, larice, mândruțan, mire, modru, modruț, mondru, mondruț, rariț, viadă, zadă*** etc. (cf. PUn, 540 / SFl, 411) –, este «arbore conifer, răşinos, megafanerofit, xerofit spre mezofit, amfitolerant la temperatură (amplitudini mari) şi pH, temperament pronunțat la lumină, întâlnit pe soluri bogate în substanțe minerale de pe calcare sau conglomerate din etajul alpin-inferior / subalpin, în Munții Bistriței, Ciucaşului, Bucegi, Lotrului, Gilăului, Trascăului» (PUn, 540), «specie declarată monument al

naturii, răspândită în Carpații Orientali, Carpații Meridionali, Munții Apuseni». Are rădăcină puternic ancorată în sol, tulpină dreaptă, «bine elagată, uneori arcuită din cauza fototropismului accentuat, a vântului şi a zăpezii», înălțându-se între 40 şi 60 m, cu diametrul de 1 – 2 m, scoarță cenuşie, ritidom desprinzându-se în plăci (adâncul crăpăturilor e roşu-violaceu), «lemn cu druamen distinct, roşiatic», «alburn îngust, gălbui sau roşiatic», «raze medulare vizibile în secțiune radială, inele anuale vizibile», coroană conică «din verticile neregulate, ramuri orizontale, lujeri lungi, subțiri, gălbui, glabri, frunze aciculare, caduce, lungi de 1 – 3 cm, aşezate spiralat pe lujerii lungi şi grupate, fascicule, de câte 30 – 40, pe lujerii scurți»; frunzele-s de culoare „verde-deschis" – toamna, înainte de cădere, devin galben-portocalii; florile-s monoice – masculele-s amenți gălbui; femelele-s roşii-violacee, «cu numeroşi solzi imbricați»; «fructifică la 3 – 5 ani, începând de la cca 30 de ani»; conurile-s «scurt-ovoide sau aproape sferice, brune-deschis, de 2 – 3 cm lungime»; semințele, concrescute cu o aripă», nu au răşină. Trăieşte în jur de 700 de ani (ritm de creştere: în anul al 3-lea atinge 1 m; dăcinii de munte cresc rapid între 20 şi 25 de ani; dăcinii de deal – între 25 şi 30 de ani; la 55 – 60 de ani se atinge înălțimea de 30 m; ritmul scade între 100 şi 120 de ani). Dăcinul, «când creşte în voie, ca pe Munții Lotrului, sau ca pe Polița-cu-Crini din Ceahlău», «este mândru la port, înalt, dar rămuros; nu păstrează decât rar regularitatea de con a molidului»; «poate ajunge la adânci bătrânețe»; din Munții Lotrului s-au tăiat dăcini «de 532 de inele; erau puieți pe vremea lui Mircea cel Bătrân; sunt arbori mai rezistenți; au lemnul ca fierul, de-abia plutesc pe fața Lotrului; grei, rămân împotmoliți şi nu putrezesc nici după 20 de ani»; lemnul de Dăcin, «trandafiriu, cu slab miros de răşină, e căutat»; din lemn de Dăcin «fațada Castelului Peleş (...) e încheiată» (SFL, 84 sq.). Se recoltează scoarța şi răşina; răşina se extrage, din dăcinii de cel puțin 32 cm în diametru, la înălțimea omului; «primăvara, se practică în aceşti arbori, cu ajutorul unui sfredel, câte un orificiu larg de 3 cm, până în inimă; se astupă apoi cu un dop; se deschide toamna, când canalul s-a umplut de răşină; se goleşte cu o lingură specială» (CGS, II, 304). Chimic, scoarța conține tanin; răşina, «produs semilichid, sirupos, filant, fără aspect cristalin, sau granulat», galben-pală, uşor-verzuie, cu «fluorescență slabă» (de-i privită pe fond negru), aromată, cu «gust arzător, acru şi amar», «solubilă în 5 picături de alcool de 90⁰ şi în toate proporțiile, în solvenți ca eterul, clorofomul, acidul acetic» (*ibid* acizi rezinici%.), conține «75 până la 90 - larinolic, care sunt∃- şi ∀între care s-au identificat acizii amorfi, şi acidul laricinolic, cristalin»; mai conține ulei volatil, «o rezină amară cu structură încă neidentificată şi coniferozidă» (*ibid.*).

Dinspre ***medicina zalmoxiană***, înΛse recomandă **uz intern:** ← ***în afecțiuni ale căilor bronhice / pulmonare***↑; ***pentru oprirea hemoragiilor***→: «tinctură din scoarță» (PUn, 54); ***în tratarea de purpură*** («diateză hemoragică prin tulburări vasculare sau trombocitare; factori patogenici incriminați: infecții microbiene – în special streptococul – şi virale, intoxicații, afecțiuni cronice hepatice, renale, neoplazice, alergii, defecte vasculare congenitale; clinic apar κerupția purpurică şi manifestări generale» – MNat, 528): ***ulei de dăcin***, sau «ulei de terebetină», din rafinarea răşinii. Răşina de ***Dăcin / Dácina,*** sau ***Méndruta / Mândruț (Larix decidua)*** tinctura din, scoarța-i intrau în ***rețetele zalmoxiene de cicatrizare rapidă a rănilor adânci, căpătate de războinicii-daci pe câmpurile de luptă, încât puteau să reintre prompt în acțiune*** (rețete rămase necunoscute – nefiind culese din „oralitatea cultă" a Zalmoxianismului – cf. VTL, PUn, CGS, etc.).*

* Bibliografia / lucrările de sub siglă se află din *TZpl, I, II* = Ion Pachia Tatomirescu, *Zalmoxianismul şi plantele medicinale,* vol. I, II, Timişoara, Editura Aethicus, 1997.

VECTORIZAREA SEMANTIC-SINCRETICĂ A IDEOGRAMELOR TĂBLIŢEI-SOARE DE LA TĂRTĂRIA (5300 Î. H.)

Prof. dr. Ion PACHIA-TATOMIRESCU

Tăblița rotundă, perforată, de la Tărtăria-Orăştie (România), sau ***Tăblița-Soare*** (fig. 1)**,** are mai multe „tălmăciri" interesante (evident, din interiorul ariei spirituale sumeriene, ori al altor arii culturale / civilizatorii): **a) la V. Titov şi B. Perlov:** a-1) «în cea de-a patrusprezecea domnie, pentru buzele (gura) zeului Şane, cel mai vârstnic, după ritual, este (a fost) ars; acesta-i al zecelea.»; a-2) pe tăblița tărtăriană rotundă «sunt scrise următoarele: **nun, ka, sa, ugula, pi, idim, kara i** – (De către cele) patru conducătoare, pentru chipul zeului Şane, cel mai în vârstă (conducătorul-patriarhul-sacerdotul-preotul suprem), în virtutea adâncii înțelepciuni, a fost ars unul.»; **b) la Jean Amsler:** «tăblița rotundă reprezintă Pământul» / «o figurare a Terrei»; „intuiția cosmologică„ a lui J. Amsler este plauzibilă, dacă avem în vedere că: 1) potrivit mitologiei pelasgo-daco-thrace / valahe (dacoromâne) referitoare la „geneză", îndeosebi, din legendele geogonice, aflăm că ***Pământul este rotund ca o turtă,*** că este delimitat de restul apelor celeste / primordiale printr-un brâu-balaur-de-apă «făcut-de-nouă-ori-colac; 2) Pelasgo-Daco-Thracii / Vlahii (Dacoromânii) arhaici din centru / nucleu de la **Old European Civilization** (= **Pelasgo-Daco-Thracia**), au transmis legendele despre „ocolul pământului"; la Herodot (***Istorii,*** IV, 36), este consemnată legenda despre Pelasgo-Dacul nord-dunărean „Abaris" („hyperboreul" pomenit şi de Platon, de Strabon, de Iamblicos, Celsus ş. a. – poet din aria Daciei, căruia i se atribuie o ***Theogonie*** şi un „corpus" de descântece / farmece, ***Katharmoi***): acesta «ar fi făcut înconjurul lumii cu săgeata ce-o avea, fără să mănânce ceva». Ideea cogaionică („hyperboreeană") că ***pământul este rotund,*** amendată de Herodot cu „un hohot de râs", rămas-a o „erezie" pentru anticii greco-latini, dar nu şi pentru solii / mesagerii celeşti ai Zalmoxianismului, ce călătoreau în mistica / inițiatica spirală-cale a cunoaşterii sacre. În cele patru sectoare ale tăbliței rotunde, J. Amsler (care priveşte / abordează tăblița ca şi când ar avea-o pe şnur, la gât) consideră a fi reprezentate: «sus, la stânga, o casă; jos, la stânga, o grădină / curte; sus, la dreapta, un zeu dansator cu arc, săgeată şi o țepuşă de vânătoare; universul Pelasgului-tărtărian era la stânga; zeii pădurii / sihlei, la dreapta; masculinul – sus; femininul – jos» (ALtT, 6). „Busola" găsită de J. Amsler în ***Tăblița-Soare de la Tărtăria-Orăştie*** din anul 5300 î. H. nu se prea dovedeşte a fi „convingătoare" în fața lui **Samasua / Samos** („Soarele-Moş" / „Tatăl-Cer", sau „Dumnezeul Cogaionului Sarmizegetusan"). În primul sector al tăbliței rotunde, ideograma 2 (fig. 1, b) ar reprezenta: a) „arc abandonat"; are asemănare în ideograma 10 de pe Statueta Scrisă a Moşului / Tatălui-Cer (Soarelui-Moş) de la Ocna Sibiului; acestă ideogramă trimite pe sumerologi la reprezentarea numărului 60; b) „om" / „cap", dacă ideograma „descinde" din „desenul abstract" relevat în peştera Gaura Chindiei, sau ***cal şi călăreț***, „erou călăreț", „desenul sacru" (ideograma) de la Oltețu-Plovragi (fig. 2); lângă „arc" („în spatele corzii"), ***ideograma 3***, deseori întâlnită (izolat ori nu) pe fusaiole de lut aparținând culturii Turdaş-Vincea, sau pe cioburi

ceramice, ar tălmăci: a) „ghearele / mîinile zeiței-Gaie / Pajură“, care „rotesc şi turta Cerului / Soarelui“; b) „mâinile zeiței-țesătoare“; pare a fi o „variantă evoluată“ la semnul / „totemul“ 9 de pe tăblița rectangulară, perforată.

În sectorul secund, ***ideograma 4, „un arc cu săgeată în două vârfuri“,*** desemnează – după cum se dovedeşte şi arheologic (prin statuete, inscripții etc., din orizontul cultural al anului 5300 î. H. / î. e. n. şi până dincoace de anul 500 d. H.), după cum se relevă multimilenar şi din mitologia pelasgo-daco-thracă / valahă (dacoromână), ori din cronici, „istorii“ etc.: „zeița / zâna înrăzărită“, „Sora Soarelui“ / „Dochiana“ („Spuma Laptelui“ / „Luna“, „Cosânzeana“ / „Zâna Zorilor“), ori: „raze“, „lumină“, ideograma „pronunțându-se“ / „rostindu-se“ (ca orice mitonim, ca orice termen sacru, „conservând“ bine „învelişul sonor“, fără a înregistra „vreo mare lucrare a legilor fonetice“ asupra semnificantului): ***Utua / Utya.*** Cu acelaşi arhaic „semantism sacru“, ***Utua / Utya*** şi-a început „călătoriile“ spre alte vetre spirituale euro-asiatic-africane, o dată cu prima şi ultima migrație europeană în Asia (până în aria dintre Tigru şi Eufrat, ori până în Hokkaido / Arhipelagul Nipon) şi în Africa (Valea Nilului – Egipt) a dunăreano-carpato-ponticilor, determinată de cataclismul geo-climateric / tectonic din neolitic (către sfârşitul culturii Criş-Starcevo), când Câmpia Dunării de Jos a cunoscut submersia în valurile Mării Getice / Negre. După ***ideograma „arc şi săgeată cu două vârfuri“ („între sâni“),*** recunoaştem „zeitatea“ / „zâna“ reprezentată de o statuetă de teracotă descoperită la Turdaş, din orizontul cultural al anului 5000 î. H. Dincoace de orizontul cultural-religios al anului 1600 î. H., în Zalmoxianism, a cumulat atributele zeităților-fecioare, devenind ***Co-Utya*** (fig. 3) – înregistrat prin vremuite cronici: „Cotys“ (din ***Co-*** / „tânără-zeiță-cap / căpetenie“, „conducătoare“, „zână“, şi ***-Utua / -Utya***) –, înfățişându-se în „sacră pereche secundă“ cu Sa-Ares (Soare-Tânăr / Războinic). Pelasgo-Dacii din bazinul Dunării o considerau pe zeița (zâna) ***Utua / Utya*** protectoare a eroilor / cavalerilor Cogaionului, a ordinului cogaionic al ***Cavalerilor Dunăreni***. Numele acestei importante zeități feminine (din „henoteismul“ / „monoteismul“, din „tetrada“ Zalmoxianismului) s-a conservat şi în toponimul ***Utidava*** (din ***Utu- / Uty-*** + ***-dava*** = „cetatea sacră închinată Sorei-Soarelui“), toponim înregistrat şi în ***Geografia*** lui Ptolemeu.

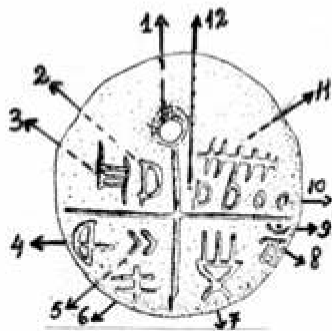

Fig. 1. *Tăblița-Soare de la Tărtăria-Orăştie* (România), 5300 î. H. / î. e. n. (cultura Turdaş-Vincea): ideogramele mito-textului (2 – 11) dispuse în cele patru „sectoare“ (I – IV), sau în *Crucea lui Samasua / Samos* („crucea Soarelui-Moş / Tatălui-Cer“).

„Devenirea“ semnului („desenului“) în cadrul „realismului“ abstract / simbolic, vectorizându-se semantic-sincretic în ideograma 4, ***Utua / Utya***, ca pe ***Tăblița-Soare de la Tărtăria-Orăştie***, poate fi urmărită din orizontul cultural al peşterii (cf. CMARPR, 69 -f, 25-e / o); şi ideograma 4, ***Utua / Utya,*** îşi lămureşte încărcătura semantic-sincretică şi prin ideograma 5, subliniindu-i atributele vânătoreşti de zeiță protectoare de eroi (Cavaleri Dunăreni), ideogramă constituită dintr-o „pereche de vârfuri de săgeți“ (una, „în numele Tatălui-Cer“ şi cealaltă „în numele Mumei-Pământ“).

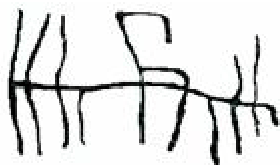

Fig. 2. *Cal şi călăreț-erou decapitat* – ideogramă / „mitogramă“ rupestră, din orizontul cultural al anului 8000 î. H. (cf. CMar, 69), încrustată în stânca Defileului Olteţu-Polovragi (România).

În sectorul secund al ***Tăbliței-Soare de la Tărtăria-Orăştie***, ***ideograma 5,*** ca „o pereche de vârfuri de săgeți“ (ca „doi ***V***-uri“), descinde – ca şi celelalte – din grupele de semne ale Europei paleoliticului, dintre orizonturile culturale rupestre ale anilor 30.000 şi 10.000 / 9000 (cf. GRP, 93).

Fig. 3. *Zeița Co-Utya / Ko-Utys („Sora Soarelui“ / „Dochiana“) de la Turdaş* (România), din orizontul cultural al anului 5000 î. H.

În glosarul gimbutasian ar semnifica „dublul“ şi „emblema zeiței-pasăre“ (GCiv, 79) „derivată din triunghiul feminin“; apare frecvent în toate „culturile“ din centru / nucleu de la Old European Civilization / Pelasgo-Daco-Thracia: a) pe vasul ceramic bitronconic de la Turdaş (cf. MFPD, 55), „tălmăcind“ jumătatea inferioară din „romburile concentrice ale hierogamiei“; b) pe statueta reprezentând ***Perechea Sacră de la Gumelnița***, cu sensul de „pântec“ / „pubis“; c) pe statuetele fertilității, aparținând culturii Hamangia (România), marcând „unghiurile pântecului şi pubisului“, ca la ***Zeița Fertilității / Gravidității de la Dunăre-Cernavodă*** d) pe «vasul cu picior, cu decor spiralic, pictat siluetat» (MFPD, 182) de la Podei-Târgu Ocna (cultura Cucuteni B), unde cele două unghiuri („vârfuri de săgeți“) sunt „unite“ de două paralele, ale „sacrei perechi secunde“; dar pe ***Tăblița-Soare***, dedesubtul „perechii de vârfuri de săgeți“, se află ***ideograma 6,*** traducându-se în „perechea de jos“ (perechea omului „anulată“), „dublul omenesc străpuns“, ori în „cei patru ochi despărțiți /

separați“ (***El*** și ***Ea*** „anulați“). Această ideogramă poate fi receptată semantic-sincretic aidoma unui „dublu-π-simetric“. Pe capacul de vas plastic antropomorf, descoperit la Parța (cultura Turdaș-Vincea), ideograma poartă încărcătura semantică de „ochi“etc. (cf. TIR-Rb-839).

În cel de-al treilea sector, ***ideograma 7*** trimite la: a) «pieptene (care) asociat cu vulva, cu apele curgătoare, (este) simbol al succesului și abundenței» (potrivit glosarului Marijei Gimgutas); b) «trecerea în lumea de dincolo», deoarece «pieptene cu trei dinți» nu oferea „din abundență“ decât zeița-Gaie / Pajură, în ipostaza ei thanatică. ***Ideograma 7*** își mai lasă dezvăluite – la studiul comparat al semnelor neolitice din Euro-Pelasgia paleoliticului / neoliticului – semnificațiile: „loc de sacrificiu, cu vatră / foc, sub podiumul / pondila rugului în care sunt fixate cele trei țepi pentru suspendarea trupului“, cenușa „fiind a Mumei-Pământ“ și sufletul („fumul“) „al lui Samasua / Samos (Soarele-Moș / Tatăl-Cer); „Baba-Gaia cu trei cângi-țepi“ („umanizată“ / „clepsidră“) – „cu trei gheare“, apare și pe ceramica pictată, de la Traian-Dealul Fântânilor, Cucuteni A – B. Cu același semantism thanatic (de „Babă-Gaie“), ***ideograma 7*** se înfățișează „superior stilizată“ (triunghiul-pântec, „cu vârful în jos“, are pe „latura-bază, „a gâtului“, nu trei „țepi-cângi“, ci „un trident“ etc.), pe statueta de lut ars din necopola de la Cârna-Dunăreni (cultura Gârla Mare / Cârna), în „contextul ideografic al Marii Treceri“. ***Ideograma 8*** este „un simplu π“ (acest semn este adesea întâlnit, din orizontul Turdaș-Vincea încoace, pe vase antropomorfizate, marcându-le „ochii“), care semnifică: a) „privire“ / “ochi“ („lumina ochilor“); b) „a zări / privi“, „a vedea / observa“, „a ochi“ etc. ***Ideograma 9*** se traduce în „Sa-Ares / Soare-Tânăr-Războinic la amiază“ („fiul lui Samasua – Soarele-Moș“), ori are înfășurarea semantic-sincretică următoare: „când barca zeului ***Sa-Ares***, pe apele celeste, a ajuns la linia / punctul de apus / amurg“. În sectorul al patrulea, semnele de sub numărul 10 – sau ***ideograma 10*** – s-ar putea „citi“ în sumeriană ca „măsuri“ / „ocale de grâu“ (dinspre marginea ***Tăbliței-Soare***): ***unu, zece, șaizeci*** (cf. GAB, 374), dar în limba pelasgo-daco-thracă a arhaicilor din centru / nucleu de la Old European Civilization / Pelasgo-Daco-Thracia, cu două milenii mai înainte de Sumer, semantismul sincretic poate fi mai apropiat de cel al semnelor-cercuri / „găuri“ de la ***Statueta Scrisă a Moșului / Tatălui-Cer de la Ocna Sibiului***. ***Ideograma 11*** – a cărei încărcătură semantic-sincretică se relevă dintre orizonturile culturale rupestre ale anilor 30.000 și 10.000 și a cărei „citire“ este ***Sa-lu-masua (> Sa-lu-mos)*** – desemnează ***„moșul“/ „înțeleptul“ conducător / rege devenit între Pelasgo-Daco-Thraci întocmai zeului Samos, fiind demn de a-i purta numele printre semeni / pământeni*** („omul-rege-zeu“, ***-lu- ,*** „omul zeului Samasua / Samos“). Fără a mai expune aici seria de argumente privind semantismul / citirea ***ideogramei 11,*** semnalăm doar „metamorfozele semnificantului“ de la arhaicii Pelasgi-tărtărieni la Pelasgo-Daci, acei ***-lu-*** / oameni cu ***știința de a se face nemuritori,*** într-un cadru misteric / inițiatic: ***Sa-lu-masua / Salmasua*** (5300 î. H.) – ***Salmas / „Zalmas“*** (1380 – 1375 î. H., așa cum este menționat în ***Analele lui Suppiluliuma***) – ***Salmoș*** („Soare-Moș“) / ***Sarmys***. În cronicile / istoriile antice, numele omului-rege-zeu-medic, ***Sa-lu-masua / Salmoș > Sarmys***, întemeietorul Dinastiei Salmoșienilor / Zalmoxienilor, din Cogaion / Sarmizegetusa, este confundat cu numele zeului unic / suprem, ***Samasua / Samoș („Soarele-Moș“ / „Tatăl-Cer“, „Dumnezeul Cogaionului / Sarmizegetusei“),*** fiind „deformat“ și „grecizat“ la „transcriere“ / „transliterare“: ***Zalmoxis / Salmoxis***, sau (metatezat) ***Zamolxe*** (de prin anul 400 î. H.), după ***Istoriile*** lui Herodot. În temeiul celor relevate, se reține următoarea vectorizare semantic-sincretică a ***Tăbliței-Soare***

de la Tărtăria-Orăştie (România), din orizontul anului 5300 î. H. / î. e. n.: **(I) „Lăsat-am arcul de războinic (2) în seama zeiţei-Gaie (3), căreia adusu-i-am ofrande în vreme ce mi-a înălţat / rotit Soarele deasupra; (II) şi am cunoscut în schimb nunta (din cerurile Bradului Cosmic) cu Zeiţa *Co-Utya* (Sora Soarelui) (5 / 4), despărţindu-mă de ochii (soţiei mele de pe pământ) şi trecând în lumea zeilor (6); (III) jertfa-mi de sfânt trup, aninat în trei ţăpi adânci, la rugul înalt, s-o bucuraţi (7), când ochiul (vostru) zări-va (8) pe apele tăriei, barca zeului *Sa-Ares* (Soare-Tânăr / Războinic) în capul de-apus al crucii (9); (IV) ca, prin cea de-a treia gaură-stea (10), sufletu-mi în faţă-i să stea, lângă el rostindu / rostuindu-mă *Salumasua / Salmos*, apoi hărăzindu-mă vouă drept cap de rege (11) întru spor / belşug la cornute, la grăunţe etc.“.**

SIGLE:

v **ALtT** = Jean Amsler, ***Les trois tabletts de Tartaria,*** în revista ***Noi, Tracii,*** XVII, nr. 160, 1988, p. 6 sq.

v **CMARPR** = Marin C$rciumaru, ***Mărturii ale artei rupestre preistorice în România*** (*Prefață* de prof. dr. doc. Vladimir Dumitrescu), Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1987.

v **GAB** = ***Gândirea asiro-babiloniană în texte*** (studiu introductiv: Constantin Daniel; traducere, notițe introductive: Athanase Negoiță), Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1975.

v **GCiv** = Marija Gimbutas, ***Civilizație şi cultură*** (traducere de Sorin Paliga; prefață şi note de Radu Florescu), Bucureşti, Editura Meridiane, 1989.

v **GRP** = André Leroi-Gourhan, ***Les religions de la préhistoire*** (5-e ed.), Paris, Presses Universitaires de France, 1986.

v **MDMT** = Gh. Muşu, ***Din mitologia Thracilor***, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1982.

v **MFGD** = Ion Miclea, Radu Florescu, ***Geto-Dacii*** (strămoşii Românilor – vestigii milenare de cultură şi artă – Ion Miclea, fotografii şi macheta artistică; R. Florescu – studiu şi comentariu), Bucureşti, Editura Meridiane, 1980.

v **TIR-Rb-839** = Ion Pachia Tatomirescu, ***Istoria religiilor, XLV***, în **Renaşterea bănăţeană**, nr. 839, 28 noiembrie 1992, p. 9.

Prof. dr. ION PACHIA-TATOMIRESCU

COGAION („CAP-DE-GAIE / GHION“) - SFÂNTUL MUNTE DIN CARPAŢII MERIDIONALI AI DACIEI

Prof. dr. Ion PACHIA-TATOMIRESCU

Folclorul literar dacoromânesc / valahic, etnologia, mitologia, descoperirile arheologice din întreaga vatră a Pelaso-Thraco-Daciei (Dacoromâniei) pun în evidență numeroase mituri *ale* ***Gaiei / Pajurei-Zeiță,*** sau ale ***Babei-Gaia***, care au străbătut

mileniile până la noi, pornind dintre orizonturile culturale ale anilor 10.000 şi 8175 î. H., atestate de picturile rupestre din Peştera Chindiei (de la Pescari-Orşova).

Reamintim că ***Pelasgi*** („stăpâni ai locului / pământului“) este numele celui mai vechi şi mai mare popor din Europa. Centrul lor religios-politic era în sacrul munte cu zece terase, Cogaion-Sarmizegetusa (azi „Muntele / Muncelul Grădiştii“). Destule milenii, dintre orizonturile culturale ale anilor 10.000 şi 8175 î. H., până în orizonturile cultural-civilizatorii ale anilor 5300 şi 5200 î. H., ***Pelasgii*** au fost politeişti; Cogaionul avea un panteon politeist, în „panoul central“ de credințe / idei religioase fiind perechea primordială, **Samasua** (Samoş) / **Soarele-Moş** (Tatăl-Cer) şi **Dakia** / **Dochia** („Muma Pământ“), alături de care se releva perechea sacră secundă, **So-Ares** (Soare-Tânăr / Războinic, „fiul Cerului“) şi **Utya** (Ko-Utya) **/ Dochiana** („Sora Soarelui“, „Spuma Laptelui“, „Luna“, Cosânzeana). Între orizonturile culturale ale anilor 5200 şi 1600 î. H., ***Pelasgii****,* îndeosebi cei din bazinul sacrului fluviu, Dunărea, au îmbrățişat un tip de henoteism, care, din orizontul anului 1600, a permis Reforma Zalmoxianismului, trecerea la monoteismul Zalmoxiansimului. Prin Zalmoxianism, ***Pelasgii*** s-au divizat religios în ***Dax / Daci*** („Pelasgii sfinți“, care cred într-un singur Dumnezeu) şi ***Thrax / Thraci*** (Pelasgii închinători la zeitățile din panteonul vechi, politeist, al Cogaionului, Pelasgii închinători la „idoli“ / „draci“), dar administrativ-teritorial, purtau numele provinciilor / „țărilor de râuri / munți“ de care aparțineau (aşa cum se constată că urmaşii lor trăiesc şi azi **în România** - Românii-bănățeni, Românii-olteni, Românii-munteni, Românii-dobrogeni, Românii-moldoveni, Românii-bucovineni, Românii-ardeleni, Românii-maramureşeni, Românii-crişeni, Românii-bârsani, Românii-hațegani, Românii-gugulani - desemnând „Românii din jurul muntelui ***Gugu < Cogaion***“ etc.). Etnonimul ***Pelasgi*** a evoluat în ***Belagi / Blachi****,* apoi în ***Vlahi***. Aşadar, ***Vlahii,*** adică ***Dacoromânii*** de astăzi, câți mai viețuiesc în România, în Republica Moldova, în Ucraina, în Slovacia, în Ungaria, în Cehia, în Austria, în Slovenia, în Croația, în Bosnia-Herțegovina, în Muntenegru, în Serbia, în Bulgaria, în Turcia, în Grecia, în Albania etc., adică **în vatra statului Daciei (Dacoromâniei), întemeiat de strănepotul regelui Decebal, Regalian** (258 - 268 / 270), sunt urmaşii celui mai mare popor al Europei, semnalat de Herodot încă din zorii istoriilor.

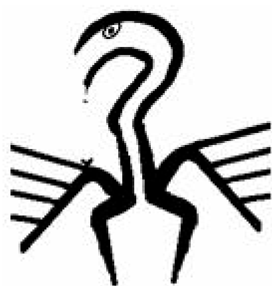

Fig. 1. ***Zeița-Gaie din Gaura Chindiei*** (sau Peştera Chindiei - com. Pescari, jud. Caraş-Severin, România) - desen rupestru realist-abstract / simbolic dintre orizonturile anului 8175 î. H.

În credința omului arhaic, ***craniul / capul sacru***, sediu al sufletului / spiritului, ținea de Samasua / Samos (Soarele-Moş / Tatăl-Cer). Corpul decapitat al eroului revenea Mumei-Pământ ipostaziată ca Zeiță-Gaie / Pajură (ori Baba-Gaia, din mitologia dacoromână de azi), cea reprezentată - în spiritul „realismului“ abstract / simbolic - şi în Gaura Chindiei, peştera „pictată“ de lângă localitatea Pescari (județul Caraş-Severin / România), între orizonturile culturale ale anilor 10.000 î. H. şi 8175 î. H. (fig 1). Considerabile astfel de reprezentări „realist-abstracte / simbolice“ sunt şi în arta sacră a culturii Precriş (statuete, „mitograme“ etc.), ori, „mai realist“, într-o frescă, datând din mileniul al VII-lea î. H. (fig. 2), descoperită la Çatal Hüyük (Capadokia / „Capul Daciei“, din Anatolia / Turcia de azi), ținând, desigur, de marea unitate culturală pelasgo-daco-thracică neolitică, frescă înfățişându-ne divinitatea „cu mască de gaie / vultur“, înghițind şi transportând capetele „morților“ / victimelor (cu sediul sufletului), dar numai perechi, după „ştiința“ Cogaionului, având în panoul central de credințe / idei religioase perechea primordială, ***Samasua (Soarele-Moş / Tatăl-Cer) - Dakia (Dochia / Muma-Pământ)***. „Capetele-ouă“ se văd „destul de clar“ în pântecele puternicei divinități ascensionale.

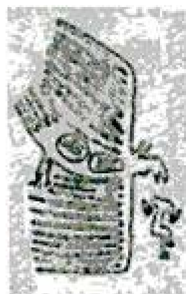

Fig. 2. ***Zeiță-Gaie / Pajură înghițind cogaionic „perechi de capete“ („soț - soție“), ducându-le întru reînviere, în ceruri, la Samasua (Soarele-Moş / Tatăl-Cer)*** - orizontul cultural al anului 6500 î. H.; detaliu din altarul / fresca de la Çatal Hüyük - Capadokia („Capul Daciei“) / Anatolia - azi, în Turcia.

În contextul acestor credințe şi idei religioase, ***în cadrul ritului de consacrare***, încă din cunoaşterea mitică / magic-totemică a Pelasgului dintre orizonturile anilor 10.000 şi 8175 î. H., muntele sacru, ***Cogaionul***, se relevă ca ***munte al Zeiței-Gaie / Pajure, al Babei-Gaia şi al fiului acesteia, Ghion***.

În oronimul / mitonimul (hidronimul) pelasgo-daco-thracic / valahic (dacoromânesc-arhaic), ***Cogaion*** – ori ***Cogaionon***, cum a fost înregistrat de Strabon, cu încă „o sufixare“ în mediu helladic - se disting – ca şi în consemnările din izvoare mai tardive ale mitonimului / oronimului (hidronimului) – elementele componente: ***Co-*** + ***-gai-*** + ***-on*** (***Co-*** + ***-gai-*** + ***-on-*** + ***-on***, Strabon).

Primul element formant, ***Co- / Ko-,*** constatat şi în „procliză“ („prefix“), din ***Cogaion***, este frecvent întâlnit şi într-o serie „elitică“ / „regală“ de nume proprii, de mitonime etc., din limba pelasgo-daco-thracă / valahă (arhaica dacoromână) - ***Comosicua / Comoesicus*** (***co-,*** „cap, conducător“ + ***-moesic-,*** „moesic“, „de Moesia“ + ***-a / -us;*** prin primul element formant, ***co-,*** se desemna ***capul*** – „regele“, „divinul“ / „sfântul“, „judecătorul suprem“, „unsul Dumnezeului Cogaionului, al lui Samoş / Soarele-Moş, sau Tatăl-Cer“, „marele înţelept“ etc.; prin al doilea element formant, ***-mos-,*** „moş“ / ***-moes-*** „moes“, „de Moesia“, era menţionat neamul, partea de neam / popor pe care o reprezenta în Cogaion / Sarmizegetusa, ţinutul - provincia / „ţara“ - puterii sale, adică partea sud-dunăreană, cunoscută sub numele de Moesia; pe secundul element formant s-au „altoit“, fireşte, sufixul, diminutival dacic, ***-ic-***, şi „desinenţa“ dacică pentru masculin, ***-a*** - ca în Burebist***a***, Decebal***a***, bradu***a*** – „brad“, mendrut***a*** – „dăcin“ etc.), ***Cosinga / Cosingas***, ***Cotiso / Coson*** (***Cotisoni*** Getarum regi; ***Cosoni / Cosini*** Getarum regi), ***Kotys*** (dinastie de regi thraci: ***Kotis I***, fiul lui Seuthes; ***Kotys*** al lui Rhoimetalkes) etc. -, cât şi în nume de plante medicinale - ***coicolida, cotiata*** etc. ***Co- / Ko-,*** evident, cu sensul de „capi“, „conducători luminaţi, veneraţi“ ai obştilor, ai corpurilor de oaste dacică, este întâlnit şi în pelasgo-daco-thracicul ****comoes / comys*** (> ***comis***), „cap-înţelept, de moş“, „comis“, cu forma de plural: ***comati / komathi*** (> ***comiţi,*** cu ***a > e > i*** şi ***t + i > ţ ; th = ţ***); în ***Istoria Romană*** (LXVIII, 9, 1), Cassius Dio consemnează şi faptul că solia lui Decebal trimisă împăratului Traian era alcătuită din ***komthai / comati*** (< ***ko-*** / ***co-***, „veneraţi / cinstiţi capi / comandanţi“, + ***-mthai „mţai“ / -maţi > -măţi > -moţi,*** „războinici“, „oşteni“).

În oronimul sacru, în mitonimul ***Cogaion***, observăm că elementul formant secund este ***-gai-*** / ***-gae- (-gei-)*** are convergenţă semantic-sincretică în ***Gaie*** („pajură“, „vultur“, „măiastră pasăre“, „Babă-Gaie“ etc.), ***zeiţă-pasăre, divinitate ascensională*** din panteonul pelasgo-daco-thracic / valahic (dacoromânesc-arhaic); şi acest element formant-secund s-a conservat ca „radical“ în cuvintele valahice / dacoromâneşti de azi: ***ghionoaie*** (cu sufixare dublă: arhaică, în ***-on;*** modernă, în ***-oaie; ge*onoaie, *gi*onoaie, *ge*unoaie, *ge*uroane, *ghe*onoare, *ghe*unoaie** etc.), ***gae / gaie, gai(u)*** şi ***ghion***. ***Gae / gaie*** (pl. ***găi***) desemnează înfiorătoarea pasăre răpitoare, „femeile foarte rele, lacome“, antrenând mito-semantismul sincretic de ***Baba-Gaia / Pajura (Gheonoaia)***. În ariile izolate (laterale) ale dacoromânei (valahei) – îndeosebi, în Banat – ***gai(u)*** mai înseamnă „pădurice de şes, desiş“, „huceag“, „loc cu lemne rămase după defrişarea pădurii“. Prin atributul principal, ***zeiţa-Gaie*** din Cogaion, din Pelasgo-Daco-Thracia, se relevă drept ***„mare“ / „puternică“ divinitate ascensională;*** totodată, pasărea „stăpână a cerurilor“ este un „atacator înfiorător“; acest atribut din urmă s-a transferat şi Pelasgo-Daco-Thracilor din Câmpia Dunării şi de la vestul, nordul şi estul Mării Negre / Getice, cunoscuţi prin istorii (de la puternicul ***cult al Gaiei***) sub numele de ***Gaeti / Geţi*** şi de ***Masa-Gaeti / Masageţi,*** divinitatea-pasăre fiindu-le protectoare teluric-celestă.

Gaie are statutul de ***cuvânt autohton***, evoluând dintre anii 10.000 – 8000, din pelasgo-daco-thracă, o dată cu impresionantul ***cult al Gaiei***, atestat de picturile rupestre din Peştera Chindiei (din provincia Banat-România), într-o constelaţie semantic-sincretică neasemuită, moştenită de limba română / valahă contemporană; cuvântul ***gaie*** îşi „revendică“ etimologia pelasgo-daco-thracă, prin bogata-i familie, prin bogăţia de franje semantic-sincretice neegalate / „nesatisfăcute“ nici în textele limbilor „moarte“ (latina, elina / greaca, slavona etc.), nici în limbile „vecine“ (de azi şi de odinioară) – bulgară, sârbă, lituaniană, polonă, rusă, ucraineană, cehă, maghiară,

albaneză, germană etc. – şi nici în celelalte limbi romanice, în ciuda faptului că ***Dicționarul explicativ al limbii române*** consideră cuvântul de «etimologie necunoscută» (DEX, 361). Şi „călătoria“ cuvântului ***gaie*** spre celelalte limbi a început din Pelasgo-Daco-Thracia / Dacoromânia spre celelalte limbi euro-indiene / indo-europene.

Prin alipirea sufixului pelasgo-daco-thracic / valahic (dacoromânesc-arhaic) ***-on*** la rădăcina ***gae- (gai-) / ghi- (ghe-)*** a rezultat ***gaeon (gaion) / ghion (gheon);*** în dacoromâna / valaha contemporană, ***-on*** – ca sufix augmentativ – este mai rar întâlnit, păstrându-şi oarecare frecvență în graiul bănățean; în general, la cuvintele ce conțin acest sufix arhaic se simte nevoia unei noi sufixări; astfel, tot cu un augmentativ, ***-oi***, a rezultat ***ghionoi,*** desemnând „bărbățelul ghionoaiei“, ori „târnăcop“ (prin analogia dintre unealtă şi pliscul puternic al gaiei). Din legenda consemnată de Tache Papahagi (v. «Caietele Dacoromâniei», nr. 16 / 2000), se ştie că ***Ghion*** este fiul încredințat morții de către muma-i bătrână, neasemuit de rea, transformată în pasăre spre a-şi urma căutarea „mioritică“, de Babă-Gaie / Gheonoaie. În limba pelasgo-daco-thracă / valahă de dinaintea anului 21 d. H., formanții din mitonimul (oronimul / hidronimul) ***Cogaion*** se sudaseră şi „monolitul“ cuvântului înregistrat de Strabon îl determină, fireşte, pe ilustrul geograf antic – în spiritul „academic“ / „de cancelarie“ al limbii eline – să-i adauge pe cel de-al doilea ***-on***, rezultând forma conservată şi transmisă prin ***Geografia*** sa: ***Cogaionon***. Pe lângă faptul că ***-on*** ca sufix onomastic se află şi în numele autorului ***Geografiei***, se cuvin alte câteva observații: a) în limba pelasgo-daco-thracă / valahă (dacoromână arhaică), ***-on*** ca sufix augmentativ „activ-restrictiv“ era aplicat în spirit elitic-divinatoriu: ***Charnabon*** – rege pelasgo-daco-thrac din secolul al V-lea î. H., menționat de Sofocle în tragedia «Triptolemas», ***Moskon*** – rege pelasgo-daco-thrac din secolul al III-lea î. H. (Basileos ***Moskonos***), ***Coson*** – rege pelasgo-daco-thrac dintre anii 40 – 29 î. H.; mai rar, în toponime, hidronime, antroponime, apelative diverse etc.: ***Candaon, Dingion*** (alăturându-se variantei intermediare a mitonimului ***Cogaion*** / ***Cogion***), ***Drongilon, Degistion, Strymon, Daunion***, ***biston*** (neam pelasgo-daco-thracic; în Țara Bistoniei, rege-poet era Cotys, cel elogiat de Ovidiu, în ***Scrisori din Pont***) etc.; b) pelasgo-daco-thracicul (valahicul) sufix ***-on*** s-a impus lumii greceşti prin fondul cultural-religios cogaionic, prin zei ca ***Apollon, Dionysos*** ş. a.; c) în sacrul alfabet pelasgo-daco-thracic transmis prin celebra lucrare, ***Cosmografia*** de Aethicus Dunăreanu / d'Ister (redactată în orizontul anului 400 d. H.), litera „deschiderii“ se numeşte ***alamon*** (A); d) în orizontul anului 372 d. H., ***-on,*** ca sufix „activ-restrictiv-augmentativ-divinatoriu“, îşi arată lucrarea în numele episcopului valah / dacoromân ***Betranion*** de Tomis, autor – alături de Sansalea de Museua şi Gutică de Dynogaetia – al ***Pătimirii Sfântului Sava la râul Buzău;*** în onomasticul ***Betranion*** se observă radicalul ***betran-***, „bătrân“, „înțelept“ / „moş“ + suf. ***-on;*** în radicalul ***betran-*** se vede lucrarea legilor fonetice din „limbile-surori“, deopotrivă dinspre latinescul ***veterãnus*** (***v-*** > ***b-,*** „căderea“ lui ***-e-*** secund şi a consoanei finale, ***-s,*** „amuțirea“ vocalei ultime neaccentuate, ***-u-*** într-un „***-i-*** scurt-nazal“), cât şi dinspre pelasgo-daco-thracicul ***vatră***, vectorizat semantic-sincretic în expresia ***a fi lăsat la vatră;*** având în vedere linia semantic-sincretică: ***bătrân / moş – moşâni,*** „chibrituri“ – ***vatră,*** „focul sacru“, ***moşilor*** revenindu-le paza focului de la Samoş (Soarele-Moş / Tatăl-Cer, Dumnezeul Cogaionului), nu este exclusă formarea în limba pelasgo-daco-thracă a termenului ***betran / bătrân*** (înaintea latinescului ***veterãnus***), din ***vatră*** + ***-on*** (> ***vătrăon*** > ***bătrăon*** > ***bătrân***).

Privitor la ***Cogaionon***, ultimul ***-on***, alipit în spirit elin-academic, exprimă dorința geografului antic de a lămuri un ***ens / îns***, „fiindul" muntelui sacru din Dacia, al muntelui cu peștera sacră, inițiatică / misterică, a lui Salumasua / Salmoș („Zalmas" / „Zalmoxis"), „unsul" *(**-lu-**)* Dumnezeului de Cogaion, Samasua / Samos (Soarele-Moș / Tatăl-Cer) pe pământ.

În multimilenara sa evoluție, mitonimul - oronimul / hidronimul - ***Cogaion*** se înfățișează: a) cu franje semantic-sincretice prezalmoxiene: 1) prin forma ****Cogae** – **Capul Gaei** / **Babei-Gaia** (**Gheonoaia**);* 2) prin forma ****Cogai*** – ***Divina*** / ***Sacra Pădure***, ori ***Sfântul*** / ***Luminosul Plai*** (*supra:* ***gai*** – „pădurice, desiș" / „loc cu lemne rămase după defrișarea pădurii"); 3) ***Sfântul râuleț al (păduricii) Gaiei / Ghionului;*** **b**) cu franje semantic-sincretice vectorizate în Zalmoxianism: 4) ***Cogaion / Coghion*** *(**Co-** + **-Ghion**)* – ***Sacrul Cap al Gaiei*** / ***Sacrul Cap al Fiului Babei-Gaia (Gheonoaia)***.

Întrucât ***Cogaionul politeist*** (relevându-se drept **Muntele Mare** de la Sarmizegetusa, încă din orizontul anului 5900 î. H., potrivit cronologizărilor arheologice, ceea ce nu exclude existența „altor munți sacri", ***a „altor Cogaioni", „cei mici" și „subordonați", ai fiecărei „țară de râuri / munți" din Dacia***, „Cogaioni" ce puteau fi și în Bucegii cu ***Babele / „Sfinxul"***, și în Ceahlăul cu ***statuia Babei Dokia***, și în Munții Apuseni cu ***Găina, „muntele înfrățirii Valahilor și al angajării logodnelor / nunților",*** nu al „vânzării de fete" - cum trâmbița iredentista propagandă maghiară interbelică, ba chiar și în pitoreasca stâncă țâșnind din valurile Dunării, ***Babacai / Babagai,*** adică stânca „Babei-Gaie", de la Pescari-Orșova, din fața peșterii Gaura Chindiei, cea vestită prin picturile-i rupestre dintre orizonturile anilor 10.000 și 8000 î. H. - etc.), un ***Cogaion politeist*** având în „panoul central", alături de „primele patru conducătoare" (Samoș / „Tatăl-Cer" - Dakia / „Pământul-Mumă"; So-Ares / „Soare-Tânăr-Războinic" - Luna / „Sora Soarelui", „Cosânzeana"), și ***puternicul cult al Gaiei ca divinitate ascensională***, a fost „secundat" mai bine de patru milenii de un ***Cogaion „henoteist" / „monoteist".*** Și în ultimă „instanță etimologică / istoric-lingvistică", în mitonimul / oronimul (hidronimul) ***Cogaion***, era firesc „să slăbească" primordialele „conexiuni" dintre ***semnificant*** și ***semnificat*** încât să poată permite „și o deplasare de accent", de la „sacrul munte al vechii capitale", „cel interzis de Roma", către „un nou sacru munte", „cel permis", imediat după distrugerea barbară a templelor de pe cele zece terase de la Sarmizegetusa lui Decebal (de la Grădiștea Muncelului) de către armatele imperial-romane, din ordinul împăratului Traian, și după strămutarea capitalei Daciei pe Râul Mare - sub numele de Ulpia Traiana Sarmizegetusa. Așadar, în imperial-romanica nouă geografie religioasă a Daciei, ***Cogaion,*** „vechiul munte sacru", a putut deveni ca „semnificat" drept „noul munte sacru dintre izvoarele Râului Mare" și ca „semnificant" - într-o „primă fază" - ***Cuguion*** - „cucuion", „un mare ***cucui*** de piatră pe tâmpla Țării -, prin închiderea vocalelor - cea mijlocie posterioară, **-o-**, și cea deschisă-medială, **-a-** - în posterioara labială **-u-**, spre a se înfățișa apoi ca „în faza de astăzi", prin continuarea lucrării legilor lingvistice atât prin sonorizarea inițialei consoane oclusive postpalatale-surde, ***K- / C- > G-*** (îndeosebi, sub influența vocalei de maximă apertură din silaba a doua), cât și prin apocopă (***-ion***), drept ***Gugu***, munte (cu înălțimea de 2297 m) care are toate „sacrele atribute", inclusiv „misterioasa" peșteră - de la altitudinea de 2110 m - cu o intrare megalitic „amenajată", azi obturată de «câteva blocuri neregulate căzute», permițând totuși a te strecura într-o sală cu lungimea de 10 m, cu lățimea de 2 metri și cu înălțimea de 3 m.

<u>Celții nu au pătruns în Transilvania</u>

Ing. Romulus Constantin Mironescu, Iaşi

Celții sunt mentionați ca popor prima oară în secolul al VI-lea î.e.n. de către Hecateu din Milet; Herodot îi aşează la izvoarele Dunarii.

La începutul al III-lea î.e.n. din aşezările lor aflate pe teritoriul Franței şi Germaniei de sud îşi extind aria de locuire în insulele britanice, peîntreg teritoriul actual al Franței şi în Italia de nord. Textele scriitorilor antici se referă la expedițiilor de jaf şi atacurile lor violente, cand în anul 387 î.e.n. ei ocupă Roma, iar în anul 278 î.e.n. devastează sanctuarul de la delfi.

Numiți celți, galli sau galatai de autorii antici, ei pătrund în anii 279-278 î.e.n. în Macedonia, Tracia, Grecia, unde sunt înfrânți si ajung pâna în Asia Mică.

Unii cercetători români au emis ipoteza potrivit căreia mormintele descoperite prin săpături arheologoice la Silivaş, Mediaş, Ciumeşti, Apahida, Sântioara, Dipşa, pot fi atribuite celților; de aiciei ar fi pătruns în Valea Mureşului şi în sud-estul Ardealului.

Alți cercetători români sunt sceptici deoarece subliniază faptil că pe teritoriul Daciei nu s-au descoperit aşezări celtice. Aceştia precizează că mormintele atribuite "celților" pe teritoriul Daciei pot fi datate în secolele III-II î.e.n. sunt în exclusivitate de incinerație, iar osemintele defuncților erau depuse în urnă sau direct pe pământ alături de alte obiecte-obicei tradiționel dacic. Pe de altă parte celții practicau în acelaşi timp ritul inhumației şi mai rar al incinerației.

Lucrarea îşi propune analiza inventarelor descoperite în mormintele atribuite celților, pe teritoriul vechii Dacii şi a inventarelor mormintelor geto0dacice. Urmare analizei descoperirilor arheologice am ajuns la următoarele concluzii:

- nu se mai pot admite ipotezele cercetătorilor români, francezi, etc prin care se susține o aşa-zisă "celtizare" a spațiului dacic prin pătrunderea unor cete războinice ale celților în Transilvania;

- mormintele considerate ca fiind "celtice" aparțin dacilor;

- dacii sub conducerea lui Burebista s0au luptat cu celții respingându-I de la Tisa până la izvoarele Dunării şi ale Rinului

BOTANICA ŞI FITOIATRIA, O COMPONENTĂ IMPORTANTĂ A CIVILIZAŢIEI DACICE

Autori: SALMAN SHAWKI, GUSIC VLADIMIR, SCARLAT MIHAI ALIN, VALENTIN MÂNDRUŢIU, DUMITRU CURELEA, IONESCU DRAGOŞ-LIVIU

Plantele, îndeosebi cele cu importanță medicinală (fitoiatrică), au constituit desigur una dintre cele mai străvechi preocupări şi obiecte de activitate ale omenirii, atât în ipostaza lor de sursă alimentară pentru oameni şi de hrană pentru animalele aflate în îngrijirea lor, cât şi ca sursa unor remedii cu rol esențial în istoria medicinii, dar şi ca resursă de materiale de construcție de produse textile, de carburanți, de estetică vegetală. Toate aceste ipostaze le regăsim în civilizația dacică şi în toată istoria, dar şi în preistoria Daciei. Autorii acestei comunicări insistă în favoarea faptului că, dintre cuvintele recunoscute ca având origine dacică, un mare număr aparține unor specii de plante (25: *Tomaschek, 27: Decev*, precum şi marele iatroistoric clujan: Prof. Dr. Valeriu Bologa – care chiar se întreba într-o interesantă lucrare, în care propunea cititorilor să reflecteze asupra problemei, dacă: "sinonimele dacice ale plantelor, descrise de *Dioscorides* pot servi la reconstruirea limbii dacice? (1930)" (cf. *I. H. Crişan*)), lucrări mult mai vechi ca acelea ale lui *Dioscorides*, istoric şi medic grec din sec. I după Hristos, care, în lucrarea sa "*Materia Medica*", indică numeroase plante medicinale, având denumiri de origine dacică; aceeaşi constatare se poate face citind şi autorul *Pseudo-Apuleius*.

Este un fapt cunoscut că în România cunoaşterea şi utilizarea plantelor medicinale este atât de străveche în etno-iatrie (iatrofolclor), încât este verosimil că fitoiatria a fost preluată de la daci de către daco-romani şi apoi a intrat în patrimoniul fitoiatric tradițional din țara noastră, odată cu etnogeneza românilor, în continuitate pe plan istoric. Unul dintre autorii acestei lucrări a efectuat chiar cercetări fitomedicale în unele foarte vechi situri ale județului Prahova cu străvechi tradiții fitoiatro-folclorice, întrucât autorii comunicării consideră că fitomedicina din țara noastră, în principiile, taxonomia, terminologia, precum şi în praxiologia ei, are unele arii comune cu aria indo-europeană în marea ei întindere euro-asiatică (cf. şi la *I.H.Crişan* care citează pe autorul german *Leo*, 1854, care face unele apropieri în această ordine de idei cu lexicul fitoiatric sanscrit) şi cu civilizația indiană vedică, îndeosebi din perioada vedantică, când au înflorit şi practicile fitomedicale din cadrul gândirii iatrosofice ayurvedice, în țara cu cele mai numeroase şi diversificate specii fitoiatrice şi resurse de origine iatrobotanică: India.

Pe această bază a fost inițiat de către Centrul Medical Ayurvedic din Bucureşti, "*Programul STAR*"; unul dintre obiectivele acestuia este şi un studiu comparativ România - India consacrat studiului unor specii comune patrimoniilor fitoiatrice ale Indiei, ale Daciei şi florei actuale a României.

Economia animalieră a dacilor oglindită în studiul arheozoologic privind cetățile de pe malul Siretului

Sergiu Haimovici

S-au studiat resturi faunistice descoperite prin săpături în trei bine cunoscute cetăți situate pe înălțimile de pe malul stâng al râului Siret: Brad, Răcătău şi Poiana (Tecuci), culoarul acestei ape fiind străbătut de principalele drumuri de legătură între Baltica şi Marea Neagră.

S-a constatat că una din principalele ocupațiuni a locuitorilor din zonă, poate chiar cea de bază, era creşterea animalelor domestice. Pe primul loc se găseau cornutele mari (taurinele) care aveau frecvența cea mai ridicată, dar totodată, prin mărimea lor reprezentau, odată cu laptele furnizat, şi sursa de bază a necesităților de proteine animale pentru populația cetății; de asemenea, ele constituiau cel mai important „motor animal" avut la dispoziție pentru executarea unor munci. Locul al doilea era ocupat fie de cornutele mici (ovicaprine) fie de porcine, acestea din urmă folosite doar ca sursă de hrană, ovinele dând însă laptele şi lâna lor. Urmează calul, şi el comestibil, dar mai ales cu rolul de a fi, de asemenea, „motor animal", nu numai pentru munci ci şi pentru necesitățile militare.

Vânătoarea, cu totul secundară, era totuşi încă bine cricumscrisă, cerbul şi mistrețul fiind principalele specii doborâte de locuitorii cetăților. La Brad s-au găsit şi resturi ale elanului, acest animal nordic mai existând deci şi pe valea Siretului.

SACRALITATEA MASIVULUI CEAHLĂU

Silviu Dragomir

Continuând, de fapt, o comunicare anterioară despre Ceahlău ca Munte Sacru al geto-dacilor, munte pe care credincioşii zalmoxieni din împrejurimi dar şi mai de departe se adunau o dată pe an pentru a fi cât mai aproape de Divinitatea supremă, efectuând şi anumite ritualuri de mulțumire şi slavă, autorul arată cum pe acest munte impozant din Carpații Răsăriteni, această adunare anuală a continuat să aibă loc şi în era creştină, ca „Sărbătoare a Muntelui", sacralitatea zalmoxiană „cuplându-se" firesc la sacralitatea creştină, ca un tot organic al dreptei credințe a poporului nostru.

În comunicarea extinsă, pe care o va prezenta la Congres, autorul, participant el însuşi la „Sărbătoarea Muntelui" pe Ceahlău, aduce interesante date şi detalii. Comunicarea este, totodată, şi o pledoarie pentru considerarea la adevărata valoare a acestei duble sacralități, care dă o mare vechime, originalitate şi forță credinței poporului român.

UNDE A FOST KOGAEONON?

Silviu Dragomir

Localizarea Muntelui Sfânt al geto-dacilor încă este controversată – ne încredințează autorul. Unii specialişti l-au localizat în **Munţii Orăştiei**, alții pe **Muntele Gugu**, alții în **Munţii Bucegi** sau pe **Ceahlău**, dar şi în **Masivul Cozia**, în **Masivul Bihariei**. Sarmizegetusa Regia a fost considerată capitala spirituală, sacră a geto-dacilor, căreia Traian, după ce a distrus-o, a înțeles să-i dea o „replică" la cca. 40 km distanță.

Autorul redă, succint, argumentația pentru primele trei localizări care, după părerea sa, „întrunesc cele mai multe sufragii ale cercetătorilor". Nu exclude nici ipoteza capitalelor „itinerante" (ca în Evul Mediu: „capitala este acolo unde este regele").

Conform argumentelor admise, Munții Orăştiei s-ar înscrie perfect în „acea aură de sacralitate" descrisă în izvoarele istorice. Dealtfel, din Evul Mediu şi până azi asupra acestei zone şi-au concentrat atenția prădătorii patrimoniului geto-dac.

După Al. Borza (lucrarea **„Sanctuarul dacilor"**), **Muntele Gugu** din Masivul Godeanu ar „concura" cu succes, în acest sens, Munții Orăştiei. Acest autor dă şi o demonstrație filologică: cum s-ar fi ajuns de la **Kogaion** la **Gugu**.

Cel mai important susținător al localizării Kogaionului în **Munţii Bucegi** a fost Nicolae Densuşianu. Şi autorul, dl. Silviu Dragomir, ține să invoce, atent, argumentele marelui dacolog.

Asupra **Masivului Ceahlău**, ca fiind Muntele Sfânt al geto-dacilor, s-au pronunțat multe personalități, unii fiind cercetători avizați, de la Dimitrie Cantemir la preotul arheolog Constantin Matasă sau ieromonahul Ioanichie Bălan. Acest munte- atrage atenția autorul- este singurul care în tradiția populara a locului are şi un hram al său.

Autorul studiului- ce va fi expus pe larg în Congres-, dl. Silviu Dragomir, adaugă şi multe alte localități „concurente" a fi fost „Kogaionon" (="Muntele Înțelepților") la geto-daci, dar domnia sa personal, luând în considerație „principiul ubicuității", este de părere că acest munte, de fapt asemenea „munți ai înțelepților", puteau fi „oricare dintre înălțimile" în apropierea cărora se aflau aşezările geto-dacilor – opinie ce are marea şansă de a se impune. Autorul aduce, în plus, un argument neadus de altcineva până acum. Anume, că este de luat în seamă că la nunta ritualică a ciobănaşului din Miorița, poporul, autorul colectiv al baladei, arată că au oficiat „Preoți munții mari..."

Ulterior, după creştinare, încheie domnia sa, credincioşii intrau în legătură cu Divinitatea supremă la cea mai apropiată biserică din preajma caselor/ satelor lor.

Azi se menține tradiționala urcare anuală la Munte într-un singur loc: pe Muntele Găina, pe un platou înalt de 1485 m, pe creasta principală nord-sud a Bihariei (ramura vestică a Munților Apuseni). Vezi Ioan Bogdan, Originea mitologică a „târgului de fete" de pe Muntele Găina, cu un substanțial studiu introductiv de Gabriel Ghoerghe, Fundația Gândirea, Bucureşti, 2004. În tradiția românească, acolo n-a fost şi nu este un târg de fete şi nici o „întâlnire" cu caracter economic, comercial, un târg. Denumirea de „târg de fete" i-a fost dată de un gazetar în a doua jumătate a sec. XIC fie în glumă, fie interesat să compromită această sărbătoare ancestrală din spațiul românesc (notă: G.D. Iscru)

RÂNCUŞI DESPRE DACI SI DOR

Sorana Georgescu-Gorjan

Un adevărat tezaur de cugetări şi încercări literare, în română şi franceză, aşternute pe hârtie chiar de mana lui Constantin Brâncuşi, a intrat recent în conştiința publicului. Tipărite în volumele "La dation Brancusi" (Paris, 2003) şi "Brâncuşi inedit" (Bucuresti, 2004), aceste texte autentice ne dezvăluie noi fațete ale sculptorului, artist-filosof şi poet, care-şi păstrează dragostea pentru ținutul natal, dar este conştient şi de universalitatea geniului său. În rândurile scrise de artist în limba maternă se întâlneşte adesea cuvântul dor, numele unui sentiment atât de caracteristic românilor. Exemplele găsite în cartea "Brâncuşi inedit" merg de la simple notații sau încercări de versificație până la un fragment de eseu. În comunicare se citează acestea, dar se menționează şi conexiunile făcute de exegeți între "dor" şi opera brâncuşiană.

Brâncuşi afirmase cândva "Noi ăştia suntem daci în munți" şi pomenise de "coborâtorii din daci din Gorj". Tor el declara: "Eu cu noul meu vin din ceva foarte vechi". Obârşia străveche a artei atât de moderne a sculptorului a fost relevată de numeroşi exegeți, români sau străini, menționati în lucrarea de față. Se enumeră şi izvoarele arhaice ale câtorva capodopere brâncuşiene. Dintre cugetările notate de Brâncuşi se scot în evidență cele care-i ilustrează animismul sau tendința de integrare profundă în natură şi cosmos, trăsături moştenite de la străbunii trăitori de milenii pe pământul care le-a fost mamă. Din notațiile artistului aflăm că îşi socotea opera "esența celei mai înalte expresii a purității universale", că pentru el patria, familia erau "pământul care se-nvârteşte/ adierea vântului/ norii care trec", iar coloana fără sfârşit o asemăna cu "un cântec etern care ne duce în infinit, dincolo de orice durere şi bucurie factice".

INFLUENŢE PESTE TIMP ALE ARHITECTURII DACICE

ÎN EVOLUŢIA AŞEZĂRILOR EUROPENE MODERNE

Examinarea multidimensională a civilizației dacice trebuie legată de cerința de a accede spre „conținutul istoric” aplicat pe sistemul de referință structurat multi-valent.

Înfăţişarea fizică a dacilor, modul de a trăi, îmbrăcămintea, acțiunile casnice, rituale, economice, sociale şi de război – toate acestea sunt conectate în ecuația existențială generală de parametrii constanți, obiectivi în care s-a manifestat civilizația dacică: geografia locurilor, anotimpurile, fertilitatea solurilor, biodiversitatea la vremurile respective, construcțiile civile şi militare.

La acestea se adaugă mişcarea, amenințările, cunoaşterea generală la timpul respectiv, capacitatea de a percepe, descoperi şi învăța prin generalizare.

Civilizația traco-dacică poate fi validată ca existență şi manifestare distinctă într-o operaționalitate logică, în fapt confirmată de dovezi arheologice şi informaționale după cum urmează:

Ø se manifestă certitudinea existenței civilizației dacice şi prin extensie traco-dacică, întrucât aceasta este cuprinsă în memoria istorică a neamului, fiind înregistrată distinct;

Ø evoluția istorică a poporului român este marcată de începuturi care confirmă complementaritatea faptelor şi evenimentelor dovedite în corectitudinea traco-geto-dacică şi pe teritoriile în care a locuit aceasta în timp; nu este posibilă manifestarea „vidului” istoric, respectiv situațional în nici o istorie. Chiar „linistea” socio-istorică („a nu se petrece nimic altceva decât fapte convenționale”) reprezintă segment justificativ, articulat în istoria fundamentală a unei seminții, a unui popor;

Ø faptele istorice ulterioare ale românilor se bazează pe extensii motivaționale derivate din civilizația geto-traco-dacică legitimată ca existență reală, în sine;

Ø civilizația dacică este real-contributivă şa civilizația lumii antice şi a oraşelor europene moderne, devenind în primul rând element constitutiv fundamental al evoluției civilizației generale europene, şi prin extensie a civilizației mondiale;

Ø civilizația dacică a asigurat continuitatea civilizației umane;

Ø este dovedit faptul a teritoriului antic nu a fost caracterizat de uniformitatea prezenței sau de densități echipotențiale de civilizații.

Întrucât civilizaţia dacică se dovedeşte a fi „puternic potenţială” este vizibilă concluzia că, în context, aceasta se află structural şi în conţinut în poziţii de importanţă superioară, de excepţională relevanţă pentru evoluţia socială a omului şi a faptelor sale în Europa şi pe planetă în comparaţie cu multe alte civilizaţii ale vremii.

Concluziile de mai sus, în esenţă, devin argument integrativ – global pentru continuarea cercetărilor şi pentru validarea ştiinţifică a continuităţii dacice pe teritoriul României şi a incontestabilei contribuţii a poporului dacic la civilizaţia europeană şi mondială.

SEMNIFICAŢIA MUNTELUI DACIC ÎN ROMANUL "LUNTREA LUI CARON",

DE LUCIAN BLAGA

SPIRIDON, VASILE

UNIVERSITATEA DIN BACĂU

Recuperare a unui timp pierdut pentru actul creaţiei, dar răscumpărat în direcţia ilustrării tragicei condiţii a intelectualului sub regimul totalitarist comunist, romanul realist cu infuzii mitice Luntrea lui Caron se impune ca unul dintre documentele existenţiale de excepţie apărute în perioada postdecembristă. Probabil că marele nostru filosof Lucian Blaga avea în intenţie, prin acest roman neterminat, cu titlul provizoriu "Robie pământească, robie cerească", scrierea unei (auto)biografii exemplare despre un destin deturnat de la rosturile lui de a trăi în orizontul sacralităţii şi cufundat acum cu sila în marasmul primitivităţii barbare. Autorul Revoltei fondului nostru nelatin îşi regăseşte, odată cu acest roman, destinul în acela al profeţilor neînţeleşi care se retrag în spaţiul necontrafacut al muntelui pentru a aprinde, în izolarea aproape mistică, scânteia demonică a creaţiei.

În prima parte a lucrării **Semnificaţia muntelui dacic în romanul "Luntrea lui Caron", de Lucian Blaga**, autorul îşi propune să demonstreze că textul luat în discuţie are un caracter iniţiatic prin faptul că scriitorul nostru reface, la altă vârstă creatoare, drumul iniţiatic parcurs în inveşnicirea satului de către copilul Blaga, descris în **Hronicul şi cântecul vârstelor**. Afundarea fantasmatică în mitologia dionisiacă şi recuperarea tracismului corespund regăsirii fondului magic infantil reprimat de către o luciditate clasică, morfologul nostru al culturilor făcând din

elogiul revoltei fondului trac genuin o veritabilă profesiune de credință. Vine în sprijin lectura poemului ***Cimitirul latin***, unde poetul pleda pentru ideea că romanii au format un popor dominat de pragmatism, fără acces la sensibilitatea metafizică. De sub pojghița acestei mentalități raționaliste ar izbucni furtunile iraționaliste ale fondului nelatin, iar opozițiile dionisiac/apolinic, dac/roman şi sat/oraş ar fi avataruri ale acestei structuri de bază. Tracii sunt situați, în viziunea lui Blaga, sub semnul vetrei strămoşeşti, vârsta lor corespunzând copilăriei scriitorului în satul natal, în timp ce romanii sunt învestiți cu emblema drumului marțial, Via Appia, epoca lor corespunzând destinului citadin al scriitorului nevoit să purceadă în marea călătorie a vieții.

După o scurtă conturare a specificului lumii "satului-idee", muntele înseamnă următoarea treaptă formativă, şi cea mai importantă, pentru cel care credea în solidaritatea sufletului românesc cu spațiul mioritic. Intrarea în "povestea" muntelui încununat de cer devine simbol al elevației, al mântuirii pe un fel de Ararat, spre care urcă toate speranțele de regenerare spirituală şi vălmăşia viselor de resacralizare a existenței. Însă, în cazul particular al romanului Luntrea lui Caron, retragerea pe albia apei în amonte, spre "supremele izvoare" ale Grădiştei, reprezintă totodată şi un parcurs înspre matca ocrotitoare a copilăriei şi a purității. Se pleacă de la premisa că Lucian Blaga reconstituie mitologia geto-dacilor prin masive infuzii şi aluviuni provenind din fondul folcloric al copilăriei sale, petrecute în satul Lancrăm. Geții sunt văzuți ca nişte români transportați într-o altă vârstă istorică; categoria morfologică a "comuniunii cu natura", esențială în configurarea matricei etnice a românilor, este atribuită necondiționat de către Blaga şi matricei stilistice a civilizației trace. Se ştie deja că pădurea reprezenta pentru aceasta o divinitate palpabilă, magic-ocrotitoare: strămoşii noştri, când se afundau în pădure, se simțeau asemenea unor divinități şi, în spatele unei atari figurări, palpită un parfum de mitologie şi de magie păduratică.

Partea a doua a lucrării pune în evidență faptul că transpunerea mitică a dispersării şi dezorientării umane în fața vremurilor potrivnice şi a cotropitorilor sovietici, în zilele anului 1944, o constituie vechea practică a transhumanței, iar drumul bejeniei, în accepția autorului, parcurge un sens invers, din istorie în preistorie. Aceasta, întrucât preistoria şi retragerea în munți au fost pentru noi "pavăză împotriva încercărilor de a ni se impune istoria din afară". Traseul de refugiat al autorului-narator este suprapus peste itinerariul de primăvară, dintotdeauna, al ciobanilor şi cutreierului acestora de la şes înspre plai. Proiectate pe dimensiunea sacralității păgâne, a unor eresuri de esență ancestrală, secvențele mioritice ale urcuşului în durată eternă a turmelor de oi, care însoțesc refugiul din fața bombardamentelor trupelor inamice, precum şi cele ale trecerii apelor Mureşului cu brodul părintelui Vasile Olteanu, în fapt, o pe-trecere spre tărâmul de dincolo de lume, devin expresia unui plin ontic, punct germinal şi central al lumii refuzând seria Istoriei.

Autorul lucrării observă că itinerariul până pe coama Blidarului reprezintă ultima etapă dintr-un refugiu care comportă câteva trepte succesive: mai întâi de la Cluj la Sibiu, apoi, de la Sibiu la Căpâlna (de la oraş la sat, însă, în acelaşi timp, şi centru poetic, inițiatic al datelor afective ale copilăriei şi ale erotismului) şi, în sfârşit, din obştea satului într-un spațiu montan aflat la un stadiu purificat al existenței umane. Se reface astfel, în sens invers, întreaga evoluție a societății româneşti până la

"ieşirea din timp" prin recuperarea stadiului originar. O concluzie de etapă a lucrării este aceea că Lucian Blaga se regăseşte identitar în miturile traco-geto-dace, care îmbină în aceeaşi viziune măreția toposului edenic al muntelui sacru, ca simbol luminiscent ascensional, cu afundurile peşterii – simbol al introversiunii.

Această regresiune îi apare referentului ca unică modalitate ce-i rămâne romancierului de a înfrunta anomaliile istoriei. Retras în vecinătatea satelelor aflate oarecum la adăpost, adică în matricea spirituală a poporului român, autorul-narator Axente Creangă se cufundă în anistorie. Din acest loc privilegiat, evenimentele tulburi ale zilei sunt judecate în semnificația lor ultimă: sosirea "armatei eliberatoare" sovietice este pusă în analogie cu "barbaria mileniului", cu "năvălirile asiate" din timpul popoarelor migratoare. Romancierul propune retragerea din fața istoriei – despre care vorbise şi în operele filosofice –, retragerea în văi, unde invadatorii nu ar trebui, în mod normal, să ajungă. Acum însă ajung, iar, în acest caz, singurul tărâm privilegiat este cel al creației, care implică atât agresiunea venită din timp, cât şi iubirea venită din lumină. Coborârea înspre tainicele izvoare merită orice efort – şi de aceea poetul vede totul din perspectiva convergenței spre timpul creației.

Calendaristic, acțiunea romanului începe la 15 aprilie 1944 şi se încheie în luna septembrie a anului 1950, cu versul titlu E tristă luna azi în Dacia. Trecerea Hadesului din Infernul acelor ani dogmatici ai stalinismului este văzută de autorul lucrării ca o pe-trecere făcută prin păşirea din arhetipala arca lui Noe în thanatofora luntre a lui Caron. Luntrea transportă pe râul infernal nu doar lotul de personaje reprezentative aflate în arcă, ci însăşi lumea românească dintr-un anumit moment de răscruce al istoriei, când trebuia să se facă luntre şi punte pentru a supraviețui. Ceea ce rămân sunt cântecul "orfic" al lui Axente Creangă şi iubirea uraniană (consumată ca o eliadescă "nuntă în cer") pentru Ana Rareş. Ele se înalță din suferință şi din sacrificiu: luciferica Octavia Olteanu şi "geamănul" Leonte Pătraşcu se sinucid prin aruncarea în abisuri şi trec în felul lor din arcă în luntre.

Premisa părții a treia a lucrării este de găsit în aforismul "Drumul poetului e mereu către izvoare". Astfel aserta undeva Lucian Blaga, iar unul dintre izvoarele inspirației sale este acela al "seminției", al neamului şi către el se îndreptase încă de la începutul creației, lăsându-se îndrumat de lecturi şi mai ales de imaginație. În ultimii ani ai vieții, pe când lucra la roman, el a făcut câteva călătorii la Grădiştea, în locul unde a dăinuit cândva mirificul centru al vieții spirituale a dacilor. Au fost călătorii reale de data aceasta (cu grupuri conduse de profesorul Daicoviciu; una a avut loc în octombrie 1957), dar cu intensă participare a imaginației întregitoare şi evocatoare, aşa cum o dovedesc paginile de jurnal publicate postum, sub titlul Excursie la Grădişte, şi care se încheie cu poemul Grădişte. Acelaşi sfârşit semnificativ îi este hărăzit şi romanului Luntrea lui Caron. Ultima parte a lucrării, care coincide cu analiza finalului romanului, reuneşte perechea Axente Creangă–Ana Rareş, oarecum simetric începutului, la Grădiştea, pe terasele proaspăt dezgropate ale Sarmizegetusei, într-o împlinită comuniune sufletească, transfigurată într-o adevărată "nuntă în cer" a unui cuplu edenic. Este o ieşire din istovirea istoriei spre libertate, iubire şi creație, sub acelaşi semn protector al primordialelor obârşii dacice.

Urmărind linia unei lecturi marcate şi de trimiterile spre câmpul simbolic, finalul romanului devine pentru autorul lucrării cu atât mai relevant. Călătoria întreprinsă

de personajul-narator împreună cu Ana Rareş la Grădiştea închide în ea un sens major, care depăşeşte cu mult simpla tramă erotică. Nu se neglijează, în primul rând, etapa anterioară a relației celor doi, desfăşurată la Căpâlna. Acolo, într-un fel de nou Paradis (şi chiar trăind, în spirit, o existență paradiziacă), Axente Creangă îşi redescoperă potențele creatoare cu ajutorul iubitei ce poartă nume manolic şi voievodal şi întruchipează aici însuşi Principiul feminin. Drumul spre Grădişte (spre „adevăratele izvoare”) echivalează atât cu o ascensiune spre zonele înalte ale spiritului, cât şi cu o coborâre înspre zorii istoriei. Spațiul privilegiat îşi pune din nou pecetea, ca şi în scena de la început, asupra Timpului, anulându-i cursul. Pentru alter-ego-ul blagian, este momentul unei stări apoteotice: acordul deplin pe coordonata spațio-temporală a Creației cu Erosul duce la regăsirea totală a sinelui. Iar ascensiunea pe culmile Grădiştei coincide cu o coborâre în timp, în care autorul lucrării Semnificația muntelui dacic în romanul "Luntrea lui Caron", de Lucian Blaga identifică acelaşi duh al spațiului mioritic, sintetizat aici în însăşi ființa regăsită a eroului-narator.

Vasile Spiridon

<u>MOTIVUL MORȚII – PUNTE DE LEGĂTURĂ ÎNTRE EROUL ZALMOXIAN ŞI MEŞTERUL MANOLE</u>

Pr. Prof. Al. Stăncilescu - Bârda

Lucrarea noastră îşi propune să puncteze câteva trăsături comune dacului zalmoxian, ciobanului mioritic şi meşterului de pe Argeş, cu privire la realitatea, sensul ontologic şi valoric al morții umane în context cosmologic.

Desfăşurându-şi viața într-un mediu geografic comun, fără a exagera rolul acestuia, având înrudiri spirituale şi naturale evidente, cei trei eroi reflectă o unitate plenară de gândire şi simțire, imposibilă în cazul unei nestatornicii, unei necontinuități istorico-sociale şi genetice prin veacuri.

Omul rupe, în sens prometeic, legăturile mitologice care-i condiționau existența, îngrădindu-i libertatea de voință şi acțiune. Pentru prima dată dacul zalmoxian, Omul, reprezintă ceva în universul cosmic, pentru prima dată, aproape la nivel de egalitate, omul colaborează cu divinitatea. Moartea devine o metamorfoză în planul ontologic şi existențial al entității umane. Ființa umană nu poate fi nimicită, în viziunea dacului ea deține acel fascinant non posse mori, moartea însăşi devine sensul vieții, Marea Trcere, Marele Drum. Nu este o dispariție, o trecere din ființă în neființă, ci o transformare ontologică a ființei umane, însăşi neființa fiind o nouă realitate în planul existențial. Dacul nu se îngrozeşte de moarte, dar nici nu o caută ca pe un refugiu, acest fenomen firesc şi inevitabil căpătând valoare în momentul în care s-a ajuns la el ca jertfă închinată unui ideal superior, ca sacrificiu suprem pus

în slujba societății. Cel care se învrednicea să primească sărutarea morții devenea mesagerul acelor sute de mii de anonimi, aristocrați, oameni liberi şi sclavi, uniți pentru moment în frățietatea şi egalitatea clipei supreme. Dacă în viziunea dacilor mesagerul trece în planul transcedental, în concepția ciobanului mioritic şi a Meşterului Manole acesta se împământeşte, rămâne nu numai ca un simbol ci şi ca o realitate în mijlocul naturii din care s-a desprins de moment pentru a se reîntoarce, reînsuflețind-o. Putem să afirmăm că aceasta este o evoluție în planul valoric al problematicii existențiale. Dacul colaborează cu divinitatea, păstorul şi Manole cu cosmosul. În cazul cel dintâi divinitatea există, este puternică, nu atotştiutoare, lipsită de ubicuitate, nu condiționează libertatea şi conştiința oamenilor, dar poate să intervină atunci când i se cere sprijinul de către adepții săi. Păstorul mioritic e singur, el însuşi zeificat de natură la ceasul suprem al jertfei sale, în cazul morții sale, al trecerii sale într-un nou plan al exustenței, elemntele naturii i se vor supune, îl vor sluji ca şi cum el însuşi ar fi creatorul şi guvernatorul lor, ca şi cum ar avea drepturi legitime asupra cosmosului întreg. În viziunea păstorului, universul întreg devine, în momentul morții, antropocentric, jertfitul devenind prințul şi demiurgul întregului univers. Manole-Creatorul, jertfitorul şi jertfitul propriei iubiri, păstrează încă în concepția sa reminiscența ideii de divinitate. I se roagă acesteia, îi este ascultată ruga, dar nu evitată jertfa, cum de altfel nici nu ceruse. Sacrificiul pe care-l face nu este de a trimite mesageri, ci de a-ți însufleți propria creație, el însuşi formând trup şi suflet cu propria sa soție. Înaintea momentului jertfei, natura este amorfă, neascultătoare; după producerea sacrificiului, are loc o răscumpărare ontologică a unor drepturi fireşti ale omului asupra naturii. Am putea afirma că „Miorița" este posterioară „Meşterului Manole", dacă ținem seama de evoluția concepției mitologice a eroilor.

Atitudinea demnă, optimistă şi realistă în acelaşi timp, a strămoşilor noştri în fața morții este comună celor trei stadii de dezvoltare a spiritului în relație cu divinitatea şi natura. Pretutindeni se surprinde o irezistibilă sete de viață, de nemurire, de descătuşare. Cei trei eroi, momente de referință în istoria gândirii strămoților noțtri, se dăruiesc ei înşişi morții, ca formă de existență specific înțeleasă, pentru a reda viață şi statornicie cetății sau propriei lor opere, atunci când acestea sunt amenințate cu nimicirea. Se surprinde un spirit de dăruire plenară, un eros dus până la jertfa supremă pentru slujirea valorilor permanente, pentru trăinicia creației şi a vieții poporului din care face parte. Acest eros de tip altruist, având la bază un fundament ideologic şi afectiv, care transformă pe individ drept mesager în transcendență al comunității, respectiv societății sale, a dat statornicie şi existență şi în spațiul carpato-danubian poporului nostru de-a lungul veacurilor.

Acelaşi spirit de jertfire pentru semen, aceeaşi dragoste de viață, aceeaşi conexiune dusă până la integrarea absolută, între individ şi societate, aceeşi dragoste față de pământul pe care-şi desfăşoară existența şi față de propriile cuceriri şi realizări, constituie permanențe definitorii ale spiritualității poporului nostru din cele mai vechi tipuri până astăzi.

IDIAȚIA SACRĂ A SIMBOLULUI LA DACI

Tamara Macovei

Cercetător şt. Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova, Institutul de Arheologie şi Etnografie, Chişinău

Până astăzi Vatra Cucuteniană a rămas parte componentă a epicentrului Carpatic cu toate valorile care şi le-a creat în perioada exploziei cultice de început. Zona dintre Prut şi Nistru ca extremă Estică şi-a tezaurizat aceleaşi valori cucuteniene specifice trunchului genetic autohton, deoarece graiul, factura psihică, limitele teritoriale, convingerile religioase cele de început, toate acestea au închegat sfințenia frumosului în tiparele arhaice moştenite.

Vatra culturii Cucuteni şi-a păstrat până astăzi toate semnele sacre, riturile celor trei axe, elementul doctrinal ale cultului solar. Cât priveşte simbolica sacră ca mod de exprimare , în arealul culturii Cucuteni se foloseau toate semnele primare generalizate prin practicile mileniilor anterioare. Încărcătura plină de semnificații a fiecărui semn a făcut posibilă repetarea perpetuă a imaginilor, căci nu semnul în sine prezenta importanță, ci convingerile spirituale care erau reprezentate prin simbol. Poate de atâta să explică faptul, că după multe milenii, semnele primare devenind simboluri sau practicat, şi se mai practică şi azi, pe vetrele din Transilvania sud – estică, Moldova, cât şi în Basarabia şi în Transnistria de azi. Zestrea spirituală atribuită fiecărui simbol a ridicat aceste semne la rang de unicat în lume iar strălucirea sacră le-a dat rezistență în timp . Credințele primare, acestea au fost temelia semnelor reprezentative, atribuindu-le valențe spirituale alese.

Ceramica şi veşmintele au ocupat locul primar ca purtători de mesaje. Croiul veşmintelor şi modelarea ceramicii, incizarea şi excizarea, imprimarea şi încrustarea, pictatul vaselor şi împodobirea cu semne primare, ridicate la rang de simbol, a stocat cele mai multe valori spirituale privind sacralizarea lor.

Datorită cutumelor rigide ale cultului solar şi normelor derivate din acestea, simbolurile sacre au dăinuit vreme de multe milenii în conştiința şi practica populației Carpatice.

“Simbolurile care au evoluat idei, noțiuni şi sentimente culte, cele care au mijlocit adorarea mistică prin stimularea ritualurilor religiilor precreştine au fost numite simboluri sacre” . Spre deosebire de alte semne folosite precum cele ale scrisului şi vorbirii, cele orientative în spațiu şi cele distinctive etc. Simbolurile sacre au constituit un tezaur cu aura mistică, perpetuă, activă, precum rugăciunea, ofranda, cântecul şi descântecul, făcutul şi desfăcutul, dansul şi strigăturile etc. Toate practicile cu substrat cultic arhaic au fost urzite pe structura ritualurilor, au fost păstrate în tipare ce nu au permis alternative. Astfel simbolurile de pe cămaşele, iele, fotele, catrințele, pestelca, şorțu, bondițele, burnuzul, zăbonul, scurta, tulpanul, barizul, basmaua, testemelul, marama, cârpa, ştergarul de cap, brâiele, cingătoarele, papucii, cizmele, (atât pentru femei cât şi pentru bărbați), peptaru, cioarecii, nădragii, ițarii, bernevicii, sumanul, cojocul, burca, chimirile la bărbați constituie o particularitate esențială a spațiului Carpatic o notă distinctivă al marelui arial terestru.

„În vestimentația tradițională croiul carpatic nu s-a confundat şi nu suporta modificări. Nota de eleganță era şi a rămas asigurată de linia imaginii globale prin croi şi îmbinare. În spațiul Carpatic s-a format un croi cu totul aparte, pentru că în această zonă s-au creat primele veşminte fără influențe asiatice. În ultimele secole ale erei vechi, romanii râdeau şi arătau cu degetul spre cei care purtau ițari şi cioarici iar cărturarii vremurilor de atunci erau surprinşi de bogăția cromaticii vestimentare a celor de la nordul enigmatic al Istrului. Femeile daco – geților măcinau grâul cu râşnița de mână, duceau singure greul gospodării, iar în zilele de sărbătoare purtau două tunici una lungă până la călcâie, şi peste aceasta, o alta lungă până la genunchi, prinsă la piept cu o agrafă. Pe cap purta o „legătură slobodă”, spre deosebire de soțiile căpiteniilor, care nu-şi acopereau coafura... în locul lânei, se frângea darurile zeiței Ceres, (scrie Herodot, IV,74) şi se purta apă grea în creştetul capului. Aşa purtau vase şi în mileniile V – IV î.d.Cr. la Vădastra în Oltenia, şi la Brânzeni, în ținutul dintre Prut şi Nistru. Iar călătorii străini susțineau, că în aceste ținuturi, locuitorii „se tatuau şi se îmbrăcau în veşminte colorate” . Izul de sărbătoare era susținut de policromia hainelor; deci nemijlocit, si de simboluri şi compoziții mult verificate în timp. Basoreliefurile Arcului triumfal de la Adamclisi, inaugurat la data de 1 august 109, şi ale Columnei lui Traian, lucrare terminată în anul 113, aduc dovada unor elemente de costum de care s-a făcut uz şi înainte de

anul zero. Pentru noi a rămas dovadă că în mileniul al V – lea î.d.Cr. era un semn de ajustare a veşmintelor. Statuetele de pe întregul nostru spaţiu prin grafica lor arată că se folosea un anumit tipar, un mod de a croi veşminte cu scopul de a scoate în evidenţă nota de eleganţă, bunul gust. Croiul cioaricilor al hainelor groase de sărbătoare, ale căciulii, ale pieptarului etc. nu s-au confruntat cu cele ale altor neamuri. Aceste elemente strict particulare s-au adăugat la elementul de bază global tradiţional care ne-a asigurat specificul definitoriu" .

Simbolurile arhaice au rămas aşa cum au fost create în vremea când prin simbol se dialoga în limitele impuse de cultele secrete. Atât de puternic a fost impactul între simbol şi spirit, încât patrimoniul creat în mileniile marilor alcătuiri neolitice au rămas intact dăinuind in continuare.

Ţinând cont de informaţiile documentare existente, putem spune că în secolele de după anul zero, fondul valorilor spirituale autohtone tradiţionale nu s-a diminuat. El a fost tezaurizat în mediu în care a fiinţat multe milenii, iar transformările doctrine i-au dat străluciri estetice în locul conţinutului primar.

Ornament desfăşurat de pe un vas de ceramică din cultura Cucuteni-Tripoli, localitatea Brînzeni, Edineţ. Din săpăturile lui
V.I. Marchevici 1970-1974. Fondurie Muzelui de Arheologie şi Etnografie al Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova

---

Durand Gilbert: Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în antropologia generală, Bucureşti, ed.Univers, 1997.

Chevalier Jean şi Gheerbrant Alain: Dicţionar de simboluri. V.I .ed. „Artemis"; Bucureşti 1994. p 37-41

Gladston V. Studien on Homer and the Homeric . ago., New York ,1958, p. 96

Vasilescu Virgil ;Simboluri patrimoniale. ed. Nova; Bucureşti, 1998. p.107

<u>MELCHISEDEC ŞI ECUMENISMUL</u>

George Liviu Teleoacă

Moto: ***Secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc.***

André Malraux (1901-1976), umanist, ministru

al afacerilor culturale 1958-1969

Textul esenienilor de la Qumran, M*idrash Malkizedeq*, pune în evidență existența unei relații de excepție între Yehowah (YHWH) şi Melchisedec **,** iar Sfântul Apostol Pavel spune despre Melchisedec că „avem <u>multe</u> de zis şi lucruri <u>grele</u> de tâlcuit” (Evr. 5,11).

Or, tâlcul acestor „multe şi grele lucruri” se cere a fi reaprofundat mai ales astăzi când „Divizarea continuă a Bisericilor este un scandal şi pentru că ea contribuie direct la secularizarea progresivă a lumii”, aşa cum s-a arătat în comunicatul final al reuniunii Goslar VII la care au participat BOR şi Bisericile Evanghelice din Germania.

Convinşi că numai credința în Unicul Ziditor şi în poruncile Sale mai pot atenua procesul de îmbătrânire entropică a omenirii afirmat chiar de Melanchthon , considerăm că aprofundarea Tainei lui Melchisedec poate inversa procesul divizării religioase cu toate nefastele-i consecințe.

Convinşi că nu există nici un conflict între marea tradiție religioasă şi progresul civilizației materiale, progres conceput, însă, ca mijloc al înnobilării umane a elitelor, dar şi a vulgului, vom încerca să subliniem importanța ecumenică a lui Melchisedec insistând asupra faptului că el trebuie considerat mult mai mult decât un preot-rege oarecare, dat fiind faptul că SFÂNTA SCRIPTURĂ începe şi se sfârşeşte cu el, iar Manuscrisele de la Marea Moartă îi conferă chiar funcții escatologice.

Cu speranța de a ajunge să trăim în „anul binecuvântării lui Melchisedec” ca timp al răscumpărării mesianice, propunem Mişcării Ecumenice în întregul ei, dar şi fiecărei biserici în parte să se apropie cât mai mult de Taina lui Melchisedec. Pentru toți, Melchisedec-neevreul este cel care a primit zeciuiala chiar şi de la patriarhul Avraam atunci când l-a binecuvântat în calitatea sa de preot al Dumnezeului Celui Prea Înalt (Fac. 14,18), iar prin însemnarea numelui său, Melchisedec mai este şi „Împărat al neprihănirii” şi „Împărat al păcii”(Evr. 7,2-3).

Alături de înaltele sale atribute, vom sublinia, aici, că încă de la începutul BIBLIEI, evreul Avram şi neevreul Melchisedec se închinau Aceluiaşi Unic şi Prea Înalt Dumnezeu.

La peste o jumătate de mileniu după Avraam, marele rege David insuflat de Duhul (Mt. 22,43) invocă în Psalmul 109 aceeaşi consacrată autoritate a lui *Melchisedec*, după ce YHWH l-a asigurat că împărăția unuia dintre urmaşii săi va dăinui veşnic.

Protagonist al unor momente de mare tensiune mistică, păstrând unul şi acelaşi statut de ***arhiereu arhetipal*** atât în Vechiului Testament cât şi în Noul Testament, ***Melchisedec*** dobândeşte în iconomia SFINTEI SCRIPTURI o mare importanță şi cu toate acestea continuă să fie privit ca un necunoscut. De aici şi încercarea de a mai afla şi alt ceva despre el pornind în mod firesc chiar de la numele său, întrucât identitatea originară a lui *Melchisedec* s-a constituit înainte de Facerea – lumii ebraice – adică în acele „timpuri asupra cărora orice tradiție nemijlocită a amuțit” , singurele dovezi autentice la care s-ar mai putea apela fiind cele lingvistice.

Limba ca arhivă.

Urmând, în literă, textul biblic, se învederează că ***Melchisedec*** „era preot al Dumnezeului Celui Prea Înalt.” (Facerea 14,18), aşa încât luând în considerare că ***sedec*** îi desemna pe preoții tradiției, rezultă că după nume el este ***Preotul,*** Preotul Dumnezeului Celui Prea Înalt, Dumnezeu desemnat de această dată cu numele de ***Melchi.*** Această denumire de excepție nici nu ar fi greu de admis alături de cele 72 de nume atributive, pe care Kabbala I le-a recunoscut ulterior lui YHWH, socotind, pe bună dreptate, numele altor zei din perioada biblică drept simple atribute ale aceluiaşi Dumnezeu .

Dar, din această perspectivă perfect justificabilă, care consideră numele altor zei ca nume atributive ale lui YHWH,, teonimul *Melchi* nu poate face referire la altă divinitate decât la cea pe care a desemnat-o Zeul numit *Meilichios* şi a cărui simulacru reprezentat de o stâncă piramidală s-a aflat în nordul Peloponezului , adică în ținutul tracic al lui *Zamolxis.* Or, asemănarea evidentă a celor două nume conduce la ipoteza că *Melchi-sedec* era, după numele său canonic, *preotul lui Za-molxis,* iar ipoteza dobândeşte o justificare consistentă dacă ne reamintim că dintre toate cultele cultul lui Zamolxis se preta mai mult decât oricare altele la o creştinare aproape totală, aşa cum a arătat Mircea Eliade . Afirmația s-ar putea să surprindă având în vedere avertismentul exegeților creştini de a nu compara ideea biblică de *Înviere* cu ideea de nemurire din mitologie .

Dar credința în Zamolxe era credință în nemurire sau în înviere?

Tracii credeau de fapt în Înviere

Transmisă de Herodot, de Platon şi de Strabon , credința Tracilor în nemurire a fost, însă, fapt de viață, trăit concret în plan religios şi nu mitologie. Trăită în mod real, chiar şi după perioada de început a creştinismului, această credință a Tracilor se apropia mai mult de *Înviere* decât de *nemurire,* din moment ce solul care murea , în mod vizibil, străpuns de cele trei sulițe putea să se prezinte în fața Marelui Zamolxis spre a rosti mulțumirile şi rugămințile semenilor săi, tocmai fiindcă aceştia credeau cu toții, la nivel de masă, în această trecere prin moarte la o nouă viață. Altfel spus, întregul neam tracic credea în *Învierea* de după moarte

Dat fiind faptul că această credință în Înviere este comună zamolxianismului şi creştinismului născut din iudaism, putem considera că Melchisedec, ca preot neevreu care l-a întâmpinat pe Avraam, cu *pâine* şi *vin* prefigurând Sfânta Euharistie spre a-l binecuvânta, era de formație un important preot al lui Zamolxis.

Asocierea denumirilor de *Zamolxis* şi *Melchisedec,* amândouă conținând aceeaşi rădăcină *melc*, mai poate tranşa şi polemica etimologică în favoarea formei originare Zamolxis, pe care o putem considera ca fiind juxtapunerea alcătuită din particula ZA desemnând cuvântul Zeu şi MOLX supranumele simulacrului, juxtapunere foarte bine ilustrată şi de numele ZAMOLSXOY înscris în cronica poporului dac , ambele mărturii fiind de natură să consacre această formă.

Pe de altă parte, *Sfinxul* de pe vârful Omul, din munții Bucegi, cu vechimea sa neolitică poate susține aceeaşi formă ZA-MOLXE, cel puțin din trei motive:

1. pentru că profilul şi înclinarea imaginilor zeului numit *Zamolxe* în cronica poporului dac se aseamănă cu ale *Sfinxului.*

2. pentru că în vale există toponimele cu caracter mnemotehnic Zamora şi Zâm(b)roaia care amândouă presupun forma originară *Zam(b)ola*.

3. pentru că denumirea de *Vârful Omul* poate fi dedusă numai din numele de *Zamolxe* urmând prescurtările succesive: Zamolxe, Zamol, *Amol - Omul

În aceste condiții se impune ca remarcabilă, chiar, denumirea *Sfinxului* de pe Vârful Omul care are înțelesul de *Întruchiparea,* înțeles transferat din vechime Σφίγξ, 2000 î.Chr.) de latina vulgară în limba italiană (*fingo, fingere, finxi, fictum – a reprezenta, a înfățişa; fingere – a reprezenta plastic,* dar *sfing=sfinx ; shespankh – statuie vie).* Înțeleasă, nu ca reprezentare a zeității numită „Sfinx", ci ca „Întruchiparea" acelei zeități inconfundabile prin unicitatea sa supremă, denumirea de *Sfinx* este încă o dovadă că arhaicul monument statuar din platoul Bucegilor reprezintă zeitatea numită *Omul* ca prescurtare pentru numele de *Zamolxis.* Abia în acest fel capătă sens şi expresia Fiul Omului considerată enigmatică , expresie care sugerează aspectul cel mai transcendent al Mântuitorului atât în Vechiul Testament cât şi în Noul Testament.

Zamolxis, un alt nume al lui YHWH

Pentru a depăşi senzația că ipoteza de lucru ar aduce atingere învățăturii despre Sfânta Treime aşa cum a fost ea instituită de primele două Sinoade Ecumenice, vom arăta că sub aspect fonetic grupul de sunete ML substituie grupul de sunete VL , aşa încât *Zamolxis* ca juxtapunere pentru Zeus Meilichios va putea fi citit Zeus Veilichios, ceea ce justifică, pe deplin, şi motivul pentru care unii dintre geți îi mai spuneau „Zeveleizis" , adică *Gebeleizis* sau *Beleizis* . Numele lui *Zamolxis* conduce astfel la numele arhetipal Vilah-Vilah, care justifică în mare parte gândirea teologică a lumii.

Dintre toți, însă, numai caldeul Avram şi apoi tot neamul său au avut o atât de mare înțelepciune în credința lor, încât au ştiut să păstreze nestrămutat şi în mare sfințenie taina teonimului arhetipal sub forma tetragramei sacre YHWH sau sub forma paradoxală ELOHIM. Numai prin tetragrama ebraică YHWH s-a spus lumii întregi pentru vecie „Eu sunt Cel ce sunt" (Exod 3,14), taină în care este cuprinsă desăvârşirea Dumnezeului celui Prea Înalt , al Cărui Fiu, IISUS HRISTOS – Logosul Întrupat, a pecetluit prin jertfa Sa pe cruce Noul Legământ instituind credința în *Înviere.*

În acest fel, dezvoltarea ipotezei capătă consistența unei demonstrații, prin care înțelesul sintagmei *Arhiereu în veac după rânduiala lui Melchisedec*" (Ps. 109, 4; Evr. 5, 8-10), a putut fi explicitat ca o contribuție inedită la înțelesul Tainei lui Melchisedec.

Modelul poruncit pentru unitatea credinței

Dar, dacă pentru Preoția lui Iisus a fost dată o singură rânduială, atunci înseamnă că şi pentru ritual a fost dată tot numai o singură rânduială şi numai una, ceea ce obligă întreaga Mişcare Ecumenică să constate că SFÂNTA SCRIPTURĂ impune tuturor cultelor creştine una şi aceeaşi rânduială bisericească, una şi aceeaşi preoție din moment ce Iisus Hristos este unicul cap al tuturor creştinilor.

Referindu-ne, acum, la calea de urmat pentru a se ajunge la unitatea credinței, adică la unitatea prin ritual şi prin dogmă a Bisericii lui Iisus Hristos cea una, sfântă, sobornicească şi apostolească, vom arăta că în toate bisericile trebuie acceptată doar o singură rânduială şi numai una, din moment ce şi pentru Preoția Mântuitorului Hristos, Dumnezeu-Tatăl a poruncit prin înfricoşătorul Său jurământ o singură rânduială şi numai una. Ea este *rânduiala lui Melchisedec*, adică rânduiala creştinismului ortodox de esență apostolică trăit de Vlahii Negri prin tradiție, în continuarea Tradiției Primordiale, pe pământurile valahice ale Daciei, sanctuarul originar al UNICULUI ZIDITIOR, numit în acel timp şi *Zamolxis*.

Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1989, p. 336

Pătuleanu C-tin, Pr. Dr., *Teologia Ecumenică, Istoria şi evaluarea dialogului teologic bilateral dintre E.K.D. şi B.O.R.,* Ed. Mitropolia Olteniei 2003, p. 194.
Pr. Dr. Daniel Benga, *Marii reformatori luterani şi biserica Ortodoxă*, p. 188.
Theodor Mommsen, *Istoria Romană*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1987, p. 26.
Victor Kernbach, *Dicţionar de mitologie generală*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1989, p. 635.
Pausanias, *Călătorie în Grecia*, Cartea II9.6, Bucureşti 1974, p. 150.
Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la Genghis Han*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1980, p.81
Xavier Léon-Dufour ş. a., *Vocabular de teologie biblică*, Ed. Arhiep. Rom-Catolice de Bucureşti, 2001.
Victor Kernbach, op.cit.
Adrian Bucurescu, *O cronică a poporului dac pe plăcuţe de plumb*, DACIA-***magazin***, Nr.14 – iulie 2004
Adrian Bucurescu, ibidem
Nina Façon, *Dicţionar italian român*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti 1963
Xavie Léon-Dufour, op. cit.
Maria Crişan, *Studii de dacologie*, Editura VERUS, Bucureşti 2002, p. 92.
I.I. Russu în *Religia geto-dacilor* consideră ***Zebeleisis*** forma originară getă, apud Mircea Eliade, op. cit., p.65
Istoria României, Ed Academiei, 1999, Vol. I, p. 431
George Liviu Teleoacă, *Unicul Ziditor*, în ziarul Curentul din 23-24 ianuarie 1999

ROMÂNII ÎN CĂRŢILE SACRE ALE OMENIRII

PRIN CALITATEA LOR RELIGIOASĂ DE VLAHI-NEGRI

George Liviu Teleoacă

Spre deosebire de toate celelalte neamuri care au roit din vatra arheologică a băştinaşilor Europei, atât de bine descrisă de Marija Gimbutas , românii fiindcă au rămas pe loc şi-au păstrat atât calitatea lor de întemeietori ai vetrei religioase, cât şi denumirea de ***Vlahii Negrii*** ca expresie a semnificaţiei stindardului dacic reprezentat de corbul cu cap de lup, care ilustrează sintagma teonimică primordială Volco-Blac (ulterior Volco-Dlac) atribuită Dumnezeului Dumnezeilor, Unicul Ziditor al tuturor celor văzute şi nevăzute .

Numiţi de izvoarele străine până în evul mediu ***Kara-Iflac, Mauro-Vlahi, Latini-Nigri,*** toate însemnând ***Vlahii Negrii*** sau ***Ungro-vlahii,*** *(negro --- engro --- ungro, diferit de ungaro)* românii sunt consemnaţi în *Scrierile Vedice* şi în *Biblie,* Cărţile Sacre ale omenirii, şi frecvent în mitologie sub forma mai multor denumiri, ca o consecinţă directă a marii lor vechimi. Atestaţi astfel ca păstrători autentici a ceea ce a mai rămas din Tradiţia Primordială, românii sunt chemaţi să participe, şi ei, la eforturile de unificare a Europei, eforturi făcute până acum mai mult prin măsuri de tip Sanepid, dar care trec sub tăcere dimensiunea religioasă a omului ca şi nevoia sa

de unitate spirituală autentică, edificabilă doar prin raportarea diversităților la origini.

Definirea corectă a originilor şi conştientizarea lor la nivel de masă nu (mai) pot fi demonetizate prin peiorativul „protocronism” din moment ce reprezintă temeiurile ontologice ale unității bătrânului continent. Or, din această perspectivă avem obligația de a veni cu propriul nostru aport, de importanță specială, ca cei care deținem nestrămutat vatra arheologică a băştinaşilor Europei şi implicit matricea stilistică a primordialităților care au dăruit omenirii sacrul. În fond, înaintarea omenirii spre desăvârşire prin etape de prezent presupune lărgirea orizonturilor de cunoaştere şi nu doar tehnicizarea devenită şi ea o combinație alienantă de butoane.

Chiar, acceptând, prin absurd, că mişcarea de unificare a continentului nu ar prelua nimic din oferta noastră şi încă ar trebui să o facem. Se va răspunde pentru opțiunea adoptată, tot aşa după cum şi noi vom răspunde de implicarea ca şi de nonimplicarea noastră. Comoditatea, chiar drapată în modestie, rămâne culpabilă căci nu există derogare de la ceea ce poate fi numit dreptul, dar şi obligația de a sluji.

Pentru a circumscrie domeniul slujirilor ce ne-au fost încredințate, de la începutul lumii şi ca atare până la sfârşitul ei, se cuvine să rememorăm felul în care Sfânta Scriptură se referă la neamul valahic al cărui nume îl mai purtăm:

1. Țara Havilah (Fac. 2.11) consemnată şi de Scrierile Vedice cu numele de Havila este Valahia în care trăim şi astăzi .

2. Numai steagul vlahilor, românii de astăzi, este asemănător curcubeului, semnul legământului lui Dumnezeu cu oamenii de după potop (Fac. 9.8-17).

3. Foarte important este faptul că în şirul neamurilor de la Sem la Avram este înscris neamul valahic al lui Peleg ca întemeietor ai lumii civilizate (Fac 10.25). Reiterarea aceluiaşi arbore genealogic în I Cronici 1,24-27, dar şi în Evanghelia Apostolului Luca 3,34-36 prin dublarea numelui de Peleg cu Falec, precum şi prezența vârfului Peleaga în munții Retezat fac indubitabilă identificarea .

4. Sintagma teonimică arhetipală Vilah-Vilah, regăsită şi în mitonimul vedic Valak-Hilyah atribuit înțelepților, a fost codificată de înțelepciunea ebraică sub forma tetragramei sacre YHWH .

5. Citit de la dreapta la stânga cuvântul Dlac, cel de al doilea termen al sintagmei Volco-Dlac, a generat formele „Caldeea” (Fac. 11,28-31) şi „Caldei” (Daniel 2,2-10; 4,4; 5,7; 5,30) cu înțelesul de teologi, ceea ce dovedeşte că întemeierea religioasă a civilizației din Mesopotamia a fost făcută de către preoții Vlahi. În sudul regatului, alături de Urul Caldeii, de unde a ieşit Avram întemeietorul neamului evreu, se află oraşul Varca al cărui nume se suprapune peste arhaicele toponime din România Vârg şi Bârg, adică Vârghiş şi Bârghiş.

6. Teonimul Volco-Dlac, asociat sintagmei teonimice arhetipale Vilah-Vilah justifică atât forma cât şi înțelesul de Marele Preot al cuvântului Vlă-Dică. Cu acelaşi înțeles

s-a mai format cuvântul Vesco-vo (= posco-po = episcop = bishop = évêque …) pornind de la aceeaşi sintagmă arhetipală.

7. Numele de al-Ilah, astăzi Allah adorat de urmaşii lui Ismail, primul fiu al lui Avram şi fratele lui Isac, derivă tot de la sintagma arhetipală Vilah-Vilah.

8. Sintagma „Fiul Omului” prezentă atât în Vechil Testament cât şi în Noul Testament nu are înţeles în lume decât prin raportarea ei la întruchiparea foarte veche a Unicului Dumnezeu de pe vârful Omul din Bucegi, după cum se vede Kogaion al lumii, cuvântul *Sfinx* având chiar înţelesul de întruchipare.

9. Atât prin caracteristicile sale de preot al Dumnezeului celui Prea Înalt, care l-a întâmpinat cu pâine şi vin pe Avraam, cât şi prin numele său, Melchisedec aparţine de asemenea complexului religios valahic .

10. Tot în acest context mai trebuie menţionat că Vaç, numele vedic pentru spiritul universal derivă de la acelaşi arhetip primordial Vilah-Vilah, devenit Valac-Valac, bine ilustrat nu numai de simbolurile ci şi de toponimele pământului pe care trăim astăzi ca români.

Despre toate acestea luate la un loc nu va mai putea spune nimeni „simple coincidenţe”, aşa încât respingerea lor, chiar şi numai prin ignorare, devine un gest culpabil, căci dacă avem de dat Cezarului ce este al Cezarului avem de dat şi lui Dumnezeu ceea ce este a lui Dumnezeu, iar cele zece argumente sunt suficiente pentru a ne face să înţelegem că nu putem împărţi cu nimeni responsabilitatea pentru dimensiunea sacră a vieţii din Europa şi nu numai.

Ceea ce ne rămâne de făcut este să aprofundăm fiecare semnificaţie în parte şi pe toate să le propovăduim trăind după eternele porunci dumnezeieşti fără de care suntem sortiţi să ajungem acolo unde va fi plânsul şi scrâşnetul dinţilor, în mijlocul ruinei ecologice pe care o provocăm prin păcatele de a exacerba consumul şi compromiscuitatea.

M. Gimbutas, *The Goddesses and Gods of Old Europe, 6500-3500 B.C.*, London 1982.

G.L. Teleoacă, *Lupul dacic sau heraldica strămoşului Vârcolac-Întemeietorul,* în revista Paideia Nr.2/2002.

S. Coryll, *Valahia în Cartea Genezei,* Editura Promedia Plus, Cluj-Napoca, 1996, mai ales paginile 72-74.

G.L. Teleoacă, *Vârful Peleaga*, în revista PERMANENŢE Nr.6/iunie 2004.

G.L. Teleoacă, *Unicul Ziditor,* în cotidianul Curentul din 23-24 ianuarie 1999

G.L. Teleoacă, *Melchisedec şi ecumenismul,* în revista PERMANENŢE Nr. 9/septembrie 2004

VALABILITATEA CONCEPTIEI TERAPEUTICE DACICE – FUNCTIILE APEI

A spune că sufletul trebuie tratat înaintea corpului e deja un truism. A spune că omul trebuie tratat nu ca o sumă a parților componente, ci ca un întreg, e un lucru deja relativ bine cunoscut. Îl spun, de la o vreme, medicii aleopați, mai ales dupa razboiul din Vietnam. L-a spus, la vremea lui, Samuel Hahnemann, întemeietorul homeopatiei moderne. L-a spus Hipocrate, discipolilor săi de la şcoala din Cos. L-a spus Platon, vorbind despre daci şi medicina lor.

O reclamă a zilelor noastre declară "Esti 70% apă. Esti ceea ce bei". Suntem, într-adevar, 70% apă, după cum ne-o poate confirma orice compendiu de fiziologie. Ştim că nu putem rezista fără apă mai mult de două saptămâni. La începutul secolului, savanții au încercat (şi parțial au şi reuşit) să demonstreze că viața ia naştere din apă. E drept, o apă "îmbogățită", aşa-zisa "supă primordială". Dar cât de importantă este apa ca remediu terapeutic? Şi ce importanță avea ea pentru terapeutul dac?

Nu ştim multe despre medicina dacică. Multe surse documentare s-au pierdut. Dar ceea ce nu ştim şi nu putem (încă) afla, poate fi dedus, chiar cu riscul de a reliefa o imagine nu tocmai conformă cu trecutul real, dar veridică şi viabilă.

O bună sursă de informare o constituie terapeutica populară, aşa-zisa medicină băbească, adevărat tezaur de informații.

Baza terapiei "băbeşti" o constituie preparatele din plante, marea lor majoritate fiind realizate ca extracte apoase (infuzii, decocturi, macerate). O utilizare aparent banală, dar importantă, aceea de vehicol al "vindecării", după cum vom mai avea ocazia sa constatăm.

Dar dincolo de extractele din plante, apa are un rol esential într-o seamă de descântece, fiind în acestea fie personificată (invocată, adorată), fie pur şi simplu utilizată ca suport (adică tot vehicul) al acțiunii descântecului rostit deasupra apei. Şi nu orice fel de apă, ci curgătoare (simbol al trecerii, al curgerii bolii prin sau pe lângă pacient, în dreptul cuvânt "apa trece, pietrele rămân") ori "neîncepută". Ei, da, neîncepuța. Neatinsă nici măcar de umbră de om, pentru că apa are "ținere de minte". Aşa cel puțin declară una dintre teoriile care încercă să explice acțiunea medicamentelor homeopate prin apariția unor "clusteri", a unor forme de structurare sterica a apei care reproduc întocmai structura moleculelor de substanță activă, molecule care în diluțiile înalte (peste 100 CH) sunt cu desăvârşire absente.

În afară de structura substanțelor cu care intra în contact, apa "ține minte" şi informațiile şi energiile de o cu totul altă natură, după cum demonstrează dr. Masaru Emoto, în studiile sale de modificare a structurii cristaline a apei funcție de informațiile cu care intrî în contact sau de energiile direcționate către aceasta. Metode similare acestora practică şi bisericile creştine, în timpul ritualurilor de sfințire a apei. Ritualuri care, deşi practicate acum "creştineşte", îşi au cu siguranță aceeaşi

origine ca şi descântecele babelor, origine pre-creştina şi, în cazul arealului nostru, dacică.

Probabil ca tot pe capacitatea apei de a memora anumite caracteristici, fie ele informaţionale, energetice sau structurale, se bazează şi metoda de terapie taoistă care presupune îngurgitarea unei cantităţi mari de apă (3-4 litri) într-un timp foarte scurt (15 minute). Studiile farmacocinetice moderne pun un accent deosebit pe rolul apei (atât din punct de vedere calitativ cât şi cantitativ) asupra ingestiei şi absorbţiei medicamentelor administrate pe cale orală.

Acţiunea acestei metode se poate baza şi pe capacitatea apei de a "curăţa" substanţele nedorite din organism, aşa cum şi biserica se bazează pe posturi pentru purificarea organismului.

Pe lângă interiorul organismului, o atenţie deosebită trebuie acordată şi mediului, a cărui înfluenţă nu poate fi negată. Apa are o acţiune purificatoare şi asupra acestuia, fie şi numai prin prezenţa sa ca ploaie sau ca mult mai banala apă utilizată pentru curaţenie.

Sub acţiunea concertată a apei, atât intern cât şi extern, organismul (care şi el este, să ne reamintim, tot apă într-o mare proporţie), poate să revină la forma sa "ideală", sau cel puţin la o formă cât mai apropiată de ideal.

Tot în folclor, de data aceasta în basme, mai găsim nişte forme de acţiune ale apei: apa vie şi apa moartă, revelator şi fixator al formei iniţiale, al matricii organismului respectiv.

Nu este exclus ca lichidul amniotic în care fetusul este scăldat timp de 9 luni, să implementeze în structurile apei din interiorul organismului această Matrice, pentru utilizare ulterioară în timpul vieţii adulte.

În afara acestor ipoteze şi fapte puse cap la cap din cele mai diverse domenii şi culturi, nu putem nega certele cunoştinţe ale dacilor asupra apelor minerale şi termale, cunoscut fiind faptul că staţiuni balneoclimaterice frecventate înca intens astăzi erau locuite înca de pe vremea dacilor. Şi cu siguranţă cunoaşterea dacilor, în diverse domenii, incluzand terapeutica, era mult mai avansată decât ne lasă sursele arheologice să dovedim.

SIMILITUDINI PELASGO-SANSCRITE CONSERVATE

ÎN LIMBA VALACĂ/ROMÂNĂ

PROF. TEODOR POCOL

Una din problemele care a frământat capetele încoronate, dar mai ales pe cercetători de-a lungul veacurilor a fost limba primordială a omenirii. Biblia a oferit o explicație: «Tot pământul avea o singură limbă şi aceleaşi cuvinte» şi că, oamenii au vrut să zidească «o cetate şi un turn al cărui vârf să atingă cerul», dar supărat, Domnul a hotărât să «Ne pogorâm şi să le încurcăm acolo limba, ca să nu-şi mai înțeleagă vorba unii altora. şi Domnul i-a împrăştiat de acolo pe toată fața pământului; aşa că au încetat să zidească cetatea. De aceea cetatea a fost numită Babel, căci acolo a încurcat Domnul limba întregului pământ, şi de acolo i-a împrăştiat Domnul pe toată fața pământului» . Dacă citatul Biblic a dat naştere la multiple controverse care au încercat să explice problema limbilor lumii în diverse moduri, presupunem că astăzi mai există inițiați care pot explica plauzibil cel puțin apariția limbilor euroindiene. Dacă problema limbilor euroindiene poate fi acceptată într-un fel sau altul, total diferită este situația etnogenezei neamului românesc. Cu privire la limba română, cercetătorii s-au împărțit în două grupe care par a se înfrunta şi ignora pe toate planurile: adepții originii latine a limbii române aşa cum a fost inițiată şi amplificată de cărturarii şcolii ardelene ți adepții acesteia, şi adepții originii traco-daco-gete, care, în acest moment, încep să câştige «teren». Fără a ne declara de o parte sau alta a baricadei, secondându-l pe cunoscutul istoric Ionel Cionchin am încercat să găsim argumente infailibile privind spinoasa problematică a etnogenezei poporului şi limbii române. Considerăm necesar a prezenta în acest context paralelismele dintre limba sanscrită şi limba română, în măsura în care acestea vor fi acceptate .

Triburi de păstori arieni au pătruns în India la sfârşitul mileniului III a.Chr. şi la începutul mileniului II a.Chr. distrugând aşezările urbane de la Mohenjo-daro şi Harappa, de pe valea Indusului, civilizație răspândită pe o suprafață de 800.000 km . Noii veniți au adus cu ei calul şi fierul pe care l-au răspândit în întreaga Indie. După ce au supus ori au alungat populația autohtonă, arienii şi-au constituit comunități sedentare bazate pe aceeaşi limbă, religie, obiceiuri şi organizare social-politică. Cu timpul arienii s-au organizat în caste sociale: brahmanii (preoții şi dascălii), ksatrija (războinicii, din rândul cărora s-au ridicat conducătorii militari şi politici), vaisya (țărani, meşteşugari, negustori) şi sudra ((sclavi, în special din populația cotropită). în veacurile următoare, arienii au cucerit teritoriul din estul peninsulei, din bazinul fluviului Gange, iar în sud, teritoriile până la Munții Vindhia şi fluviul Narmada. Pe întinsul Indiei au luat ființă zeci de formațiuni statale care s-au luptat între ele pentru supremație formând întinse imperii asiatice, dar adeseori au fost o pradă uşoară pentru alți cuceritori. Dacă celelalte castre vor fi vorbit limbi sau dialecte deosebite, este sigur călimba sanscrită a fost utilizată de brahmani (preoți şi dascăli).

Limba vorbită de aceşti arieni făcea parte din grupul răsăritean al limbilor euroindiene, grupa satem, desprinsă (după teoriile cercetătorilor) de iranica veche la

începutul mileniului al II-lea a.Chr. în decursul secolelor, pe întinsul spațiu indian s-au format zeci de graiuri, dialecte şi limbi. Limba vorbită de primii arieni ajunşi în India nu este cunoscută, dar, după ce şi-au creat un alfabet a fost consemnată de limba sanscrită pe la mijlocul mileniului al II-lea a.Chr. Denumirea provine de la sintagma *samskrta (saskrtam)* 'perfect'.

în general secretă şi probabil în parte codificată (fără a se putea stabili în ce măsură), transmisă pe cale inițiatică, de la *guru* 'învățător' la primul dintre fii sau unui discipol în cazul în care *guru* nu avea băieți , sanscrita a fost folosită ca limbă literară cu reguli gramaticale stricte. Grămăticul sanscrit Panini, în scrierea Astadhyayi, a stabilit 3976 de reguli gramaticale.

Vechea sanscrită este scrierea cărților sacre ale religiei Brahmane numite Vede '(cărție) ştiinței' (Rigveda 'Veda Imnurilor', Sama Veda 'Veda Cânturilor', Yajiu Veda 'Veda Sacrificiilor', Atharva Veda 'Veda Magiei'),din a doua jumătate a mileniului al II-lea a Chr., şi Brahmana – comentarii în proză şi meditații filozofice numite Upanisad. în prima jumătate a mileniului I (cca. 8000 a.Chr.), sanscrita a încetat să mai fie o limbă vie, folosindu-se numai în literatură, religie, administrație şi epigrafia oficială.

Conținând arhaice rădăcini de limbă euroindiană primitivă, sanscrita este utilizată în lingvistica euroindiană. Cercetătorii au dovedit înrudirea sanscritei cu vechea persană, cu greaca, cu latina, cu limbile germanice, cu limbile baltice, cu slava, dar arareori s-au făcut comparații cu limba română. Din pleiada de cercetători români care s-au preocupat de studiul limbii sanscrite, a culturii şi religiei indiene s-au remarcat Mihai Eminescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, George Coşbuc, Nicolae Densuşeanu, Thefil Simenschy, Mircea Eliade, Nicolae Miulescu, Constantin Daniel ş.a.

Dăm mai jos, selectiv, un mic glosar de cuvinte din limba sanscrită:

LIMBA SANSCRITă	LIMBA ROMÂNă	ETIMOLOGII Cf. DEX
ap, apas	apă	lat. aqua
apaga 'râu'	apăt	neglosat
cika 'chică, păr, ciuf'	chică	din bg. kikur
dariman 'distrugere'	dărâma	lat. *deramare
khara, magarak	măgar	cf. alb. magar, bg. magare
karpanya 'zgârcit'	cărpănos	et. nec.

katukvana	coțofană	cf. ucr. kukovostyp
koşa ‘cutie, vas, vadră’	coş	din sl. kosi
kukkuța	cocoş	din sl. kokosi ‘găină’
lalana ‘femeie, soție’	lele	din bg. lelija
palana ‘gard, protecție’	palancă	din tc., pol. palanka
pan ‘a schimba’	ban	et. nec.
paracina	paragină	et. nec.
pathas ‘apă, râu, ocean’	apăt	neglosat
pathas/patis ‘sat’	sat	lat. fossatum
pitu ‘mâncare, hrană’	pită	din bg. pita
sira ‘apă, fluviu’	şiroi	et. nec.
sura, surya, svar	soare	lat. sol, solis
vadra	vadră	din sl. vedro
vijayami	vijelie	et. nec.

Din glosarul prezentat, se desprinde:

1. Unele cuvinte din limba română considerate de origine latină comportă încă discuții: apă, sat, soare etc. Din multitudinea similitudinilor, ne vom opri asupra cuvântului «apă».

Originea substantivului românesc «apă» este considerat lat. «aqua». Prezența substantivului «apă» în limba traco-geto-dacilor (sau cel puțin în unele graiuri) este probată de hidronimul «Apo fl.», consemnat în Tabula Peutingeriană, actualul Caraş, râu ce se varsă în Dunăre pe vechiul teritoriu al Banatului. Radicalul se regăseşte în sanscr. ap, apa, la pl. apas ‘apă’ (sanscrita dispune de mai multe cuvinte desemnând apa: ap, galam, kalasodaka, sara, sarnica, sira, vâra, vari etc.). în mitologia vedică semizeul Apa (făcea parte din grupul celor opt zei Vasu) semnifica fenomenul acvatic natural, iar zeul Apam pati era ‘Stăpânul apelor’ (atribut al zeului Varuna). în avestică rădăcina «ap» avea accepțiunea de ‘apă’, de la care s-a format teonimul Apam napat ‘Ocrotitorul apei’ în mitologia iranică. Vechimea cuvântului este confirmată de osc. «aapa» ‘apă’, de hidronimul valac/pelasg Aphas – râu în Epir, iar cu consonanta sonoră «b» în sard. abba ‘apă’ şi pers. aba ‘apă’, dar şi de hidronimul egiptean Hapi ‘apă’ – denumirea arhaică a Nilului .

în graiul bănățean substantivul *apăt* are accepțiunea de 'apă mare, apă multă, puhoi, râu', de la care adjectivul *apătos* 'care conține multă apă, care este îmbibat de apă', considerat din lat. *aquatosus sau din apă ca şi sănătos, secetos etc. Substantivul bănățean *apăt* este scriptic atestat de hidronimul traco-daco-getic Pathissus, numit şi Patisos , fluviul Tisa, dar şi de sanscrit. Pathas/pathis 'apă, râu, fluviu' şi probabil de sanscrit. Apaga (cu alternanță consonantică) 'râu, curs de apă'. De la pathissus/patisos/pathis, prin afereză, uşor s-a ajuns la Thisa/Tisa.

Din cele expuse se constată că este puțin probabil ca substantivul *apă* să fie de origine latină (deşi rădăcina este prezentă în cuvintele latine: poto 'a bea', potus, a, um, 'plin', potus, us, 'faptul de a bea, băutul, băutura', potor 'care bea apă, vin', potorius 'de băut', potorium 'vas de băut', rădăcină prezentă şi în grec. potos 'când bea cineva', potis 'băutorul' etc.), şi este mult mai verosimil să-l considerăm autohton , valac/pelasgic, utilizat de traco-geto-daci(sau cel puțin în unele graiuri) şi transmis românilor.

· Originea verbului românesc «a dărâma» se consideră a fi latinul popular neatestat **deramare*. în sanscrită *darma* înseamnă 'spart', iar *dariman* are accepțiunea de 'ravagii, distrugere, devastare, nimicire, stricăciune, dărâmare'. Cuvintele sanscrite menționate fac posibilă originea traco-daco-getă a verbului «a dărâma» şi mai puțin credibilă existența unui latin popular neatestat **deramare.*

Se constată că unele cuvinte păstrate în limba română corespund unor cuvinte din sanscrită, dar inexistente în latină sau presupuse din latina populară trebuie considerate de origine traco-daco-getă în baza criteriului euroindian.

2. Cuvintele care în limba română sunt considerate cu etimiologie necunoscută îşi au corespondențe în sanscrită: hoț/hatha, cărpănos/karpanya, ban/pana, paragină/paracina, şiroi/şira, vijelie/vijeiami.

Adjectivul românesc *cărpănos* este un cuvânt euroindian atestat de sanscr. karpanya 'zgârcenie, avariție', dar şi de engl. *carper* 'răutăcios, defăimător, critic'.

Cuvintele din limba română care sunt considerate cu etimologie necunoscută şi au corespondent în sanscrită trebuie considerate arhaice, euroindiene.

3. O serie de cuvinte precum român. măgar (comparabil cu alb. magar, bulg. magare) – sanscr. magarak şi kara –, şi român. palanca (din tc., pol.) – sanscr. palana sunt cuvinte ale căror etimologii trebuie reconsiderate şi atribuite lexicului arhaic traco–daco-get. Oricum, atribuirea originii albaneze este discutabilă, albaneza fiind o limbă traco-illyră, dar implică şi excluderea celorlalte limbi cunoscute.

4. Micul glosar prezintă cuvinte mai apropiate ca formă şi înțeles între sanscrită şi română decât cele dintre sanscrită şi slavă: sanscr. cika 'chică, păr, ciuf, cosiță' – român. chică, în bg. kicur; sanscr. kațukvana ('ascuțită pană ş pană

ascuțită') – român. coțofană, în ucr. kukovostyp; sanscr. kukkuța – român. cocoş, în engl. cocck, fr. coq, în slavă kokoşi are accepțiunea de 'găină' (!); sanscr. lalana 'femeie, soție, doamnă' – rom lele, în bg. lelija; sanscr. pitu 'mâncare, hrană, aliment' – român. pită 'pâine', în bg. pita, dar cuvântul exista şi în hitită şi a pătruns până în Egiptul antic.

Este posibil ca multe din cuvintele a căror etimologie este considerată de origine slava veche sau chiar din limbile slave desprinse din acestea să fie de origine traco-geto-dacică, fiecare din aceste limbi să le fi conservat din fondul arhaic euroindian.

Limba sanscrită poate fi utilizată şi la dezlegarea unor etnonime, teonime, antroponime, toponime şi hidronime.

Neîndoielnic există în limba română sute de cuvinte (noi am «găsit» circa 1.500) care au o mare asemănare cu cuvintele din limba sanscrită, ca formă şi sens, dacă nu identice, foarte înrudite sau cel puțin susceptibile de înrudire. Sigur explicația fundamentală a acestora constă în fondul comun euroindian. Este posibil ca unele din aceste cuvinte să fi pătruns mai târziu, prin diverse filiere, dar, ținând cont că în anul 800 a.Chr. limba sanscrită a devenit o «limbă moartă», presupunem că ipoteza noastră este verosimilă.

Lingviştii nu pot stabili etimologii, decât pornind de la limbi cunoscute, or nici o limba sau idiom tracic nu ne este cunoscut, în ciuda afirmațiilor «aşa-zişilor» tracomani care pretind ca au descifrat limba tracilor sau dacilor. Din păcate avem în prezent prea puține informații, dar suntem optimişti, sperând că limba pelasgo-traco-daco-getă va fi cândva cunoscută. Istoria ne-a rezervat adeseori surprize senzaționale (vezi cazurile Schliemann, Tutankhamon, etc.) şi este posibil ca în mileniul III să regăsim ce am pierdut în mileniile anterioare.

Vechiul Testament, Genesa (Facerea), 11, 1-9.

Ionel Cionchin, Teodor Pocol, Similitudini pelasgo-sanscrite conservate în limba valacă/română, volum aflat sub tipar.

Ionel Cionchin, *Valaco-pelasgica – limba primilor scribi ai omenirii,* Editura Ando-Tours, Timişoara, 1996, p. 28.

Ibidem, p. 47-48.

Ibidem, p. 49.

“SARMIZEGETUSA REGIA” ORI…”*KOGAION*” ?

Prof. TIMOTEI URSU (USA)

Pornind nu numai de la criteriile logicii dar şi de la faptul că nici o sursă istorică – din cele cunoscute până asătazi – nu desemnează Dealul Grădiştei şi împrejurimile acestui munte drept capitală a regilor daci, precum şi de la sublinierea că denumirea “Sarmizegetusa *Regia*” (devenită prin repetiție mecanică, una din cele mai uimitoare mistificări ale istoriografiei româneşti!) a fost *inițial* o denumire *convențională* şi atribuită locului prin simpla presupunere, într-un moment în care explorarea arheologică a acestui sit era abia la începuturi, tot mai multe fapte induc concluzia că adevarata capitală a Daciei era… cea denumită de inşişi romanii: “Sarmizegetusa *Dacica*”. Abia ulterior, în timpul domniei lui Hadrian (mai exact în anul 118) şi în memoria împaratului cuceritor, numele complet al localității devine – cu semnificativa specificare a apartenenței locale! – “ Colonia Ulpia Traiana Augusta *Dacica Sarmizegetusa*”.

Faptul că o serie de clădiri *intramuros*, aşa cum a relevat cercetarea arheologică, prezintă caracteristici constructive specifice romanilor, nu inseamnă deloc obligatoriu ca acestea să fi fost ridicate numai după anul 106-107: între specificațiile şi îndeplinirile contractului lui Domițian (realizat pentru a determina statul dac să nu acorde ajutor militar altor triburi aflate în conflict militar cu legiunile romane pe cursul Dunării Medii) se prevedeau explicit nu numai stipendii financiare, dar şi trimiterea de “meşteri militari şi civili (constructori!), probabili arhitecți şi supraveghetori ai ridicării nu numai de… intărituri militare dar, cu maxima probabilitate, ai unei capitale regale cu… confort roman (mai ales că în intervalul confuz de “pace”, dintre cele două razboaie cu romanii, în zonă se aflau unități militare romane.. ! E de adăugat la cei trimişi anterior prin înțelegere, numărul remarcabil de prizonieri şi defectori romani, aflați deja la daci, şi cu certitudine deținători de priceperi practice, la care fac referință în mod repetat tratativele romano-dace. Nu pot fi ignorate în acest sens nici repetatele şi productivele tangențe ale dacilor cu lumea etruscă, italică şi elenă.

Nu vedem nici un motiv pentru care Decebal şi curtea sa regală, într-o capitală care se apreciază că adăpostea circa 20-30.000 oameni (!) să-şi fi refuzat tihna unui “hypocaustum” (un bazin cu apă caldă, etc.)– şi să i preferat doar… viforul din varful de munte de la Dealul Grădiştei, unde nici măcar rezistenții ciobani nu-şi îngăduie să viețuiască mai mult de 7-8 luni pe an. Nu vedem nici un motiv pentru care ceea ce (ulterior, sub stăpânire romană), devenea - se presupune! - Templul zeului Liber Pater, sa nu fi fost o clădire extrem de utilă pentru “sala tronului” lui Decebal. O serie din aceste presupuneri logice, care vizează executia unor clădiri *de către daci sub îndrumare arhitecturală romană*, îşi găsesc un corespondent tehnologic în faptul că o mare parte a dimensiunilor constructive ale edificiilor apreciate drept “romane” corespund *modulului şi subdiviziunilor de lungime dacice* (1,734m; 0,4335m; 0,289m; 0,1445m şi 0,024…m), etc.

Studiul totalizează o serie de referințe care tind să demonstreze că în Munții Orăştiei se afla un puternic şi străvechi “Centru cultural, ştiințific şi tehnologic” getic,

probabilul KOGAION, numele menționat în izvoarele antice ca atare. Acesta era un posibil şi bine apărat militar teritoriu, folosit – după toate probabilitățile - ca zonă de tezaurizare şi chiar de probabil refugiu regal şi nobiliar în caz de primejdie. Cu certitudine Dealul Grădiştei adăpostea un centru *cultural-ştiințific* de o uimitoare productivitate şi, probabil cu aceeaşi tentă *cultuală,* un impresionant centru de siderurgie (făurărie, batere de monedă, execuție de arme şi podoabe, etc.)

Capitala unui regat ale cărui fruntarii (variabile in timp) aleargă de la poalele Alpilor până dincolo de Nistru în vremea lui Burebista şi - chiar dacă mai retrâns - pe teritoriul mai multor seminții central şi est-europene în preajma razboaielor cu Traian, avea *nevoie de excelenta situare strategică centrală a localității devenită ulterior "Ulpia Traiana":* în primul rând din pricina facilității căilor de acces, în toate şi din toate direcțiile, foarte bine păzite. O astfel de capitală, generos aparată natural (vezi imaginile de pe Columna lui Traian!), era situată, totuşi, la o altitudine acceptabilă, cu un microclimat *convenabil pe parcursul întregului an.*

Conceptul stupid că regii daci (faimoşi în epocă tocmai datorită agresivității şi disponibilității lor militare) şi-ar fi construit "o capitală -cuib de vulturi" inabordabilă, defensivă prin excelență, în vârf de munte - nu mai poate încânta astăzi decat… copiii dornici de basme sau nostalgicii perioadei în care lumea dacică era etichetată drept aceea a unui trib de oieri, țărani şi briganzi "aninati de munții lor", nişte primitivi pe care câteva legiuni – eterogene şi prolixe – de ostaşi aşa-zis "romani" – urma să-i nimicească, apoi să se cocoțeze în paturile nevestelor lor şi să le civilizeze pe acestea predându-le lecții de limba latină în vederea naşterii miraculoase a noului Popor Vlah (şi asta cât mai în… Sudul "*actualelor granițe ale României*" şi, mai cu seamă, cât mai la Sud de Dunăre şi de dovezile reale păstrate de pământul natal…).

Este de datoria istoricilor şi cercetătorilor de studiu pluridisciplinar să reexamineze toate aceste date, mai ales în condițiile în care România îşi reclamă statutul politic de străvechi neam european şi năzuieşte să transforme, în mod decent şi eficient, turismul internațional într-o logică şi importantă sursă de venit național.

Tradiție şi continuitate

prof. Tudora Patrichi

Lucrarea îşi propune abordarea unui subiect asupra căruia persistă multe incertitudini. Conținutul este o încercare originală de interpretare a *Colindului/Corindei.*

Realitatea mitului se regăseşte în cele mai multe din textele aşa-zis "populare". Colindatul este obiceiul care atestă existența / practica unor ritualuri străvechi pe teritoriul Daciei şi în alte centre în care a fost dovedită prezența populației pelasgo-traco-getice.

Distorsionarea adevărului în legătură cu tradiția antecreştină ne îndepărtează, în continuare, de percepția corectă a realităților divine, conținute în vechile obiceiuri. Comunicarea de față - ca şi cele anterioare - aduce câteva argumente în sprijinul ideii de continuitate, singura atitudine normală, care să împace adversitățile cauzate de orgolii, de rea-voință sau de ignoranță.

Tradiția autohtonă are marca unui fenomen de prim rang. De aceea, trebuie cunoscută şi revalorizată.

„Râmnic" – toponim de origine dacică

Profesor Vasile Roman

Întâlnirea de astăzi în cadrul celui de-al VI-lea Congres Internațional de Dacologie îmi oferă posibilitatea de a prezenta în fața Domniilor voastre un demers ştiințific privind o nouă ipoteză despre etimologia toponimului „Râmnic".

În cartea *„Râmnic" – toponim de origine dacică*, publicată în anul 2004 sub egida şi cu sprijinul Direcției Județene Vâlcea pentru Cultură, Culte şi Patrimoniul Cultural Național şi al Primăriei Municipiului Râmnicu-Vâlcea, susțin că termenul „Râmnic" provine din cuvântul traco-dac REB.

Între anii 1959-1980, în județul Vâlcea, în punctul Cosota – Ocnița (cunoscut de localnici sub numele „La Cetate") s-au efectuat cercetări arheologice de anvergură, sub conducerea profesorului univ. dr. docent Dumitru Berciu. Acesta a publicat, în 1981, volumul *„Buridava dacică", Biblioteca de Arheologie XL, Editura Academiei RSR,* în care „a adunat la un loc bogatul material arheologic de la Ocnița şi care va folosi pentru sintezele viitoare, cât şi pentru studii de detalii".

Un asemenea studiu de detaliu este şi demersul nostru ştiințific: *„Râmnic" – toponim de origine dacică.*

În 1967 şi în anii următori, arheologii au dat la iveală o cetate de pământ cu terase şi turnuri de apărare cu palisade şi trei încăperi subterane bogate în materiale unice din punct de vedere istoric despre civilizația geto-dacilor de pe ambele versante ale Carpaților până la Dunăre şi litoralul dobrogean al Mării Negre, şi chiar dincolo de aceste spații.

Descoperirile de la Ocnița – Vâlcea marchează prima atestare documentară a centrului economic şi politic al dacilor buridavensi cu rădăcini adânci în epocile premergătoare traco-geto-dacilor în întreaga regiune carpato-dunăreană şi pontică.

Depozitul de la Buridava este o sinteză a ocupațiilor, a relațiilor comerciale, a vieții spirituale a dacilor, îndeosebi din epoca Statului Dac al lui Burebista.

În marele complex geto-dacic de la Ocnița, pe platoul „Colinei Sacre" s-au descoperit 16 dovezi de scriere cu litere latine sau greceşti, reprezentând „cel mai mare număr de inscripții găsite într-o singură dava geto-dacă", cu excepția numeroaselor litere greceşti izolate de la Grădiştea Muncelului, având de asemenea importanța lor.

Unul dintre aceste vestigii, descoperit în 1972, se referă la cuvântul REB, scris pe un fragment ceramic dacic. Este un antroponim de certă origine traco-dacică ce se repetă şi pe alte patru fragmente. Cuvântul este în formă întreagă, întrucât, la începutul şi la sfârşitul său, nu a mai fost altă literă, iar între litere distanța este egală.

Cele cinci fragmente de ceramică cu inscripția REB aparțin nivelului II al stratului de cultură şi se fixează în sec. I î.Hr. sau, cel mai târziu pe la începutul secolului următor (I d. Hr.).

În cartea sa Buridava dacică, profesorul univ. D. Berciu afirmă despre cuvântul REB că *„se sprijină pe un substrat indo-european, dar el poate fi considerat, fără nici un fel de rezervă, un nume dacic"*. Frecvența lui – de cinci ori – pare a indica o persoană cu un oarecare rol în societatea complexului de la Ocnița. Cuvântul a fost pus în legătură atât cu antroponimele compuse şi derivate cât şi cu numele râului *Rabon*, menționat în Dacia de către geograful Ptolemeu (III,8,2) şi identificat cu *Jiul* (V. Pârvan) sau cu *Drincea* din județul Mehedinți (R. Vulpe). *„Evident că termenul,* afirmă în continuare Dumitru Berciu*, ne aminteşte şi numele lui Burebista, Rubobostes, Rubocentus sau Raebucentus".*

Întâlnirea cu inscripția REB mi-a amintit de consăteanca mea, Ecaterina N. Niță, care are în vocabularul ei activ cuvântul REB, folosit curent în expresiile: „Taci Rebii, din gură", „Du-te, Rebii, de aici", „Fii al Rebii" (cu sensul de „Fii al dragostei" etc.), iar consătenii i-au atribuit apelativul de Rebi, uneori Reba, pe care ea l-a acceptat cu mândrie.

Am făcut atunci, în 1972, o posibilă legătură între inscripția descoperită, REB, şi acelaşi cuvânt folosit şi astăzi, cu multiple sensuri în aria lingvistică cuprinsă între Ocnița şi Bujoreni. Atunci am emis ipoteza că REB infirmă teoria potrivit căreia etimonul Râmnic semnifică „de peşte".

Profesorul univ. dr. docent Aurelian Sacerdoțeanu, fiu al Vâlcii, în studiul său *Originea şi condițiile social-economice ale dezvoltării vechiului oraş Râmnicu-Vâlcea,* publicat în Buridava, vol. I, 1972, p. 28, spunea: *„Cea dintâi atestare documentară în limba slavonă a oraşului Râmnic este din 20 mai 1388 şi se referă la râul cu acest nume în redacția Ribnic, care este veche şi dominantă, formele Răbnic şi Râmnic fiind mai noi. Este probabil că râul a luat numele de la oraş… mai sus fiind cunoscut ca râul Olăneştilor şi uneori Cheia. Prioritatea hidronimului asupra toponimului (şi invers) va continua să fie discutată atâta vreme cât nu se cunoaşte originea cuvântului".*

Descoperirea inscripțiilor REB ce semnifică, după Dumitru Berciu, numele unui personaj important, „o căpetenie, un şef" şi, adaug eu, un şef cu mare autoritate şi influență în rândul dacilor autohtoni, din moment ce amintirea şi numele lui s-au

perpetuat până în zilele noastre, m-a determinat să studiez cu atenție fenomenul lingvistic al termenului REB, punându-mi, totodată, întrebarea dacă nu cumva toponimul Râmnic provine de la REB, mai ales că şi profesorul Aurelian Sacerdoțeanu avea îndoieli că el ar proveni de la slavul „râba” (peşte), sugerând în acest sens continuarea cercetărilor. În finalul documentării am înțeles că supoziția mea este verosimilă. Toate datele pledează pentru ideea că denumirea Râmnic este un derivat al numelui REB, căruia i s-a adăugat sufixul –nic. Supus legilor şi regulilor (sau *canoanelor* în terminologie modernă) care au guvernat evoluția limbii latine, apoi daco-române, Rebnic a dat în limba română mai întâi Ribnic (A. Sacerdoțeanu), similar evoluției fonetice a cuvintelor tempus>timp, bene>bine, denarus>dinar, mentem>minte, dentem>dinte etc. şi, sub influența limbii slave, >Răbnic sau Râbnic, desemnând unul dintre cele mai pitoreşti şi mai interesante oraşe ale țării, RÂMNIC.

Am convingerea că REB, provenit din substratul traco-dac, a existat dintotdeauna ca element al fondului principal de cuvinte, formând prin derivare şi o familie lexicală: Reba, Rebi, Rebnic, Râmnic… În comuna Bujoreni-Vâlcea există şi în prezent familii cu numele Rebu şi Râbu sau de persoane, Rebi.

Se cuvine să prezint în favoarea noii ipoteze şi alte aspecte ale moştenirii lingvistice. De pildă, se consideră că aparțin acestei moşteniri dacice sufixele atât de frecvente şi caracteristic româneşti: -esc (omenesc, crăiesc…), -eşte (bărbăteşte, trupeşte…); probabil şi -nic, sufix extrem de productiv în sensul participării la îmbogățirea vocabularului limbii române cu cuvinte aparținând diferitelor etnii: geto-dacă şi latină = puternic, zilnic, localnic, amarnic, datornic, casnic…; slav = vârstnic, darnic, obraznic, platnic, zadarnic...; bulgar = slugarnic, grabnic…; maghiar = hotarnic… etc.

Considerăm, în concluzie, că REB este un antroponim de origine ancestrală care a ajuns la noi pe două căi: 1) prin „arhivele tăcute ale pământului” – descoperirile arheologice de la Cosota-Ocnița – şi 2) pe cale orală, ca nume de familie: Rebu, Râbu sau nume de persoană: Rebi, Reba (se întâlnesc şi astăzi în comuna Bujoreni). Supus derivării cu un sufix productiv , REB a devenit, încă din antichitate, toponimul Râmnic.

Spre mulțumirea noastră, a tuturor vâlcenilor, a istoricilor şi a filologilor, inscripțiile descoperite între anii 1972-1980 la Cosota-Ocnița au convins în unanimitate pe istorici şi pe lingvişti că aici, pe teritoriul vast al Râmnicului, s-a identificat existența tribului Buridavensi şi a capitalei acestuia, Buridava. Unul dintre regii tribului a fost Thiamarcus.

Vestigiile dacice descoperite la Cosota-Ocnița au deschis o carte nouă în care se poate citi atent şi cu pietate tot ceea ce spune izvorul arheologic despre viața şi faptele oamenilor ce au trăit odinioară pe aceste locuri cu străvechi tradiții statale.

PSIHOARHEOLOGIE JURIDICĂ

(OBICEIURI GETO-DACE)

Victor Denciu

1. Obiceiul = rânduieli (datini) omeneşti pe care oamenii le transmit urmaşilor ca reguli obligatorii.

2. Dreptatea este să se spună adevărul, să nu vitregeşti pe altul, să nu răneşti pe altul, că-l doare sufletul, că dacă răneşti sufletul altuia, vei fi spurcat la suflet: „Ce ție nu-ți place altuia nu-i face."

3. Cinstea este cuvântul dat, da să fie da nu să fie nu, să nu-ți iei vorba înapoi. La fete, să fie fată mare (virgină), când o fată era necinstită de un fecior era răzbunată pentru că nu se mai putea mărita decât foarte greu, de obicei cu un băiat care mai fusese însurat. Pe lumea cealaltă, sufletul băiatului necinstit era mâncat de ființe neomeneşti.

Cap.II- 4. În vechime, oamenii se rânduiau după nevoile şi trebuințele oamenilor din sat.

La treierat:

Se făcea o ceată dă (de) douăzeci, treizeci de oameni din care trei care (căruțe), la boabe, două căruțe să care apă la vaporul cu aburi.

4.1. Două perechi de boi, la târgi, trăgeau pălimarul (lanțurile) proprietatea vaporeanului cu purcoaie de paie de la spatele (curu) maşinii, batozei.

Puneau pândari la câmp.

Trăgeau cu plugul şanțuri în jurul Ariei să nu s-aprindă focul şi să aprindă paiele şi grâul nesecerat al altor oameni – neamuri.

Puneau ciobani la oi şi văcari la vite.

Rânduiau gardişti la paza satului şi a morii cu sacii oamenilor în ea veniți la rând.

Vinul îl păstrau la marginea viilor într-o pivniță mare, comună, fără să se fure din butoaiele vecinilor. Oamenii erau pătrunşi de cinste dumnezeiască. Ultimul om care a avut pivniță la vie şi după puținii ani de colectivizare bolşevică a fost moş Gheorghe Nedelescu care ştia să scrie şi să vorbească limba slavonă, fapt pentru care ruşii l-au pus

primar când au intrat în țară.

4.2. Înainte vreme, până la apariția batozelor şi după, grâul era secerat, legat în snopi ce se aşezau în formă de cruce, cu spicele unele spre altele numiți măgari, apoi se pregăteau pentru a fi treierați cu furcile sau cu ajutorul animalelor prin călcarea în copite a spicelor sau se scuturau spicele de un suport de lemn aşezat pe o cergă din cânepă țesută, oamenii erau organizați în ceată sau clacă.

În alte sate se băteau, izbeau spicele paielor de marginea unei putini mari, fiind apoi vânturate la uliță, unde era vântul mai puternic.

ŢIŢEICA

Moş Ciulama folosea țițeica virteluită, mare, un par gros bătut în pământ, iar în capătul lui era bătută o grindă pe care o încălecau copii sau oameni mari, iar alți oameni o învârteau şi călcau pământul amestecat cu paie sau pleavă folosit la lipitul caselor din paiantă sau se călca bălegarul după care se trecea printr-un tipar pentru chirpici, pus la uscat, apoi folosit la făcut focul în sobă toată iarna.

5. În sat era ales un bun gospodar (om înstărit) să conducă satul, mai târziu s-a numit Primar sau Vătaful satului. Bătrânii erau cinstiți, înțelepți şi respectați datorită experienței lor de viață ce o transmiteau urmaşilor, la fel meşteşugurile la construirea caselor, aratul, semănatul, tăiatul viei, răchitei cu care se legau snopii de grâu, porumb, cânepă, bumbac, orz, ovăz, porumb de sământă, țesutul în casă la război, pescuitul cu coşul fără fund, alaiul, tăiatul copacilor, albinăritul, tratatul animalelor bolnave ale oamenilor, femeilor care nu mai puteau alăpta li se dădea un anumit număr de boabe de cânepă sau in şi le revenea laptele la sân. Gardurile erau făcute din împletituri, de ramuri de alun, frasin, ulm, salcâm. Casele se ridicau din pari groşi, împletiți cu răchită pe două rânduri, care se umpleau cu fân, apoi erau lipite cu pământ la exterioarele zidului şi văruite. Pe Valea Teleormanului se foloseau chirpici amestecați cu paie sau pământ bătut, amestecat cu pleavă, zidul era gros de aproximativ 70-80 cm.

VĂTAFUL

6. Primarul da cu goarna şi oamenii se strângeau la sfat (Primărie) şi le spunea ce s-a hotărât împreună cu bătrânii satului şi fiecare sătean ştia ce are de făcut. Primarul era un om în putere, făcea sfatul cu nouă oameni înțelepți folosind votul sau bețişoare pentru tras la sorți.

7. Femeile au luat parte la sfat, dar şi ele erau organizate în treburile lor femeieşti şi gospodăreşti tot după pricepere, deşteptăciune şi vârstă.

8. Nu erau serbări la care să fie separați bărbații de femei. Erau amestecați.

9. Feciorii şi copiii aveau cetele lor după modelul celor mari, pe zone, de o parte şi de alta a satului din partea de sus sau din partea de jos a satului.

10. Sat se numeşte o aşezare de oameni pe marginea unui râu, fie doar pe o parte, fie pe ambele maluri ale apei. Numărul locuitorilor este fie mai mare, fie mai mic, cu o primărie la mijlocul satului, mai târziu şi o şcoală tot în centrul aşezării, în apropierea răspântiei satului.

Şcoala era locul unde se preda morala, tipurile de luptă geto-dacice, lucrul manual specific agricultorilor, acte culturale, învățarea jocurilor şi cântecelor populare, iar peste drum este şi acum bătătura satului, adică locul pentru hora satului de la sfârşit de săptămână. Aici se formau „cei mai drepți şi mai viteji dintre geți”.

10.1 Cătunul este tot o aşezare de oameni, dar mai mică, până la 30 de case, fără Primărie, dar ține de primarul satului apropiat şi este la fel împărțită şi organizată.

De obicei, în cătunele la noi, în Teleorman, sunt români veniți de peste Dunăre fugiți de mânia bulgarilor, turcilor care au invadat Serbia. Cătunele lor se află ascunse prin văi, iar mai târziu au fost declarate strategice pentru vremurile de război. De aceea, ruşii când au ocupat țara au obligat învățătorii satelor să facă monografii ca să poată descoperii satele şi cătunele netrecute pe hartă.

„Odaia” este la noi, în satul Antoniei, camera de sus pentru oaspeți, deoarece bordeiele aveau două nivele:

Nivelul de jos unde erau ținute vitele, iar treapta de deasupra era folosită de oameni pentru că era mai caldă de la căldura animalelor. Când veneau rudele sau oaspeții, călătorii erau culcați în “odaia” de regulă păstrată şi după apariția caselor de suprafață.

Moş Ciulama (Marin Iordan) şi-a ținut bivolii într-o astfel de măgură până a venit colectivizarea, apoi a transformat-o în pivniță, deasupra ei construind magazii pentru cereale, pătulul pentru porumb şi grâu pentru animale.

Când ne-au scos din curte căruțele cu boi şi celelalte animale, oi, caii pe care i-au dat la porci, vaci, care ajunseseră doar piele şi oase fiindcă „colectivu” doar le muncea fără să le hrănească şi în momentul scoaterii pe poartă bunicul meu Mărin plângea, Moş Ciulama, vecinul nostru, sta pe vine rezemat de gard cu cojocul lui din piele întoarsă, cu lâna pe dinafară, vorbea singur, „Rămâne țara săracă pentru că animalele sunt adevărata bogăție a țării”.

Eu fiind mic, aveam şase ani, l-am întrebat pe Moş Ciulama: De ce rămâne țara săracă?

El mi-a răspuns: Pentru că în tranşee scoți codrul de mămăligă şi cocoloşul de brânză din traistă, în timp ce duşmanului “îi scapără ochii de foame”. Era desfăşurarea rusificării României şi confiscarea economiei particulare a țăranilor să nu mai poată întreține trupe de război.

10.2 – Sălaş stână = popas pentru oi în care sunt ținute la nimiezală după ce s-au întors de la păscut. În forma transhumanței (coborârea la iernat), în timpul sălăşuirii

se organizau ospățuri, jocuri, măsurarea laptelui, etc. Alte denumiri: stână, târlă, saivan.

- Coliba = căsuță mică făcută din bârne lipite cu pământ şi acoperite cu stuf, paie, papură sau trestie, coceni de porumb, întâlnite în sate sărăcăcioase de-a lungul vremurilor de restrişte.

Sursele sunt:

Satul Antoneşti :

- Tudor Iordan porecla Manearcă
- Ioniță Iordan porecla Ciulama
- Oprea Dragne porecla Prescură
- Denciu Anton Cozina
- Denciu Gheorghița
- Minuş Constantinescu porecla Vlăduianu
- Nedelea Gabriel porecla Dogaru
- Preda Victor porecla Mugurel

Satul Dobroteşti:

- Scrioşteanu Marin porecla Papezu
- Ciortan Ion
- Dabu Ion
- Pancescu Marin

INTERPRETAREA ESOTERICĂ A SIMBOLISTICII ZEIȚELOR DE LA ISAIIA, JUD. IAŞI

Vicu Merlan

Intodeauna m-au frămantat problemele legate de existența noastră ca ființe umane, de viața de dincolo de moarte,de „semnele"lăsate ca moştenire(devenite enigme în cele mai multe cazuri)ale înaintaşilor .

Cu mintea noastră"finită"este foarte greu să cuprindem infinitul."Zestrea" culturală lăsată drept moştenire de înaintaşi,a fost trunchiată de „rugina"timpului şi ignoranța oamenilor.Tot ce ni s-a transmis de milenii este plin de simboluri şi sacralitate.Purtăm discuții despre semnificația uluitoare a religiozității triburilor preistorice şi continuăm să-i catalogăm drept „primitivi".Simbolul ca esență a unui obicei sau trăire a fost

„întipărit” în lut,piatră sau os pentru a nu se pierde uşor,pentru a nu fi distrus de vremurile timpurilor viitoare.

Civilizația precucuteniană de la Isaiia,prin ceea ce ne-a lăsat ca „moştenire”,se dovedeşte o comunitate cu un profund caracter magico-religios.Simbolismul esoteric al obiectelor sacre descoperite în acest sit te invită la o reflecție profundă asupra vieții şi a sensului ei.Simbolismul precucutenian de la Isaiia are menirea să ne amintească în permanență despre adevărurile sacre ale universului înconjurător care nici într-un moment al vieții noastre nu trebuie ignorate.Conştientizarea fiecărui moment, a fiecărei trăiri,se înscriu într-un „canon”bine conturat al proiecției destinice.Simbolismul străvechi ne demonstrează că în orice clipă cotidianul se poate transforma din imanent în transcendent,din profan în sacru.Orice spațiu bogat în simboluri sacre este consacrat desăvarşirii spiritului uman,prin raportarea la simbolistica arhetipală a macrocosmosului.Intotdeauna, pe Pămant,omul a fost măsura tuturor lucrurilor;valoarea unui moment sau altul depinde de atenția şi conştientizarea acordată de acesta.

Zăul Moş, Kogaion şi cultul morţilor

Viorel Patrichi

Panteonul dacilor, deşi insuficient cunoscut, uimeşte încă, mai ales prin forța de iradiere spre alte spiritualități vechi. Primul care face legătura între Zalmoxis şi Saturn este Nicolae Densuşianu. "Numirea de Zalmoxis nu putea fi altceva decât un simplu epitet hieratic al lui Saturn, un atribut cu acelaşi înțeles ca *senex, deus vetus, deus avus, majus* sau *Maesius*, pe care le avea Saturn şi la alte triburi pelasge. Din punct de vedere al etimologiei, cuvântul zal-mox-is în limba dacilor nu însemna decât Zeul-Moş. Finalul *-is* reprezintă aici, ca şi în alte cazuri analoage, numai un simplu sufix grecesc." (Nicolae Densuşianu, "Dacia preistorică"). Observația este foarte corectă: aşa auzeau grecii vorbirea dacilor. Noi îi vom spune Zăul Moş fiindcă această transcriere este cea mai apropiată de adevărul vorbirii româneşti.

În concluzie, printr-o cercetare atentă s-ar putea dovedi că Zăul Moş - Zalmoxis, cum au transcris grecii - este mai vechi şi decât Mithra. Iar dacă unii susțin - cu argumente serioase - că mithraismul se află la originea creştinismului, noi credem că zalmoxianismul a inspirat mithraismul şi, indirect, creştinismul. Istoricii religiilor vorbesc foarte frecvent despre dualismul religiei mithraice. Se poate demonstra însă că perechea Ahriman-Mithra are aceeaşi semnificație cu Zalmoxis-Gebeleizis.

Mithraismul s-a răspândit până în India şi China, spre nordul Africii, în Europa, pe cursul Dunării, spre Roma. Până în secolelel III - IV, mithraismul şi creştinismul şi-au disputat Imperiul Roman. A învins religia care l-a câştigat pe împăratul Constantin de partea ei. Originea dacică a mithraismului, dar şi a creştinismului se poate dovedi, chiar dacă multora le pare încă deplasat. Este vorba

însă de un patrimoniu spiritual comun al antichității. Vechii iudei au realizat sinteza. De aceea, nu mai este edificator să stabilim care credință este revelată şi care nu. Există numeroase indicii. Se observă că Mithra, atunci când sacrifică taurul, apare în toate reprezentările îmbrăcat ca un frigian, cu tunica lui, cum numai tarabostes purtau. Acum se ştie foarte bine că frigienii nu erau nici perşi, nici greci, nici romani. Ei erau daci sau traci, cu o denumire general acceptată.

Zăul Moş transpare şi azi în forma de jurământ popular românesc "Zău!". Este evident că dacii nu jurau pe numele Zeus al grecilor...

Marile ritualuri aveau loc la solstiții, pe Muntele Kogaion. Atunci preoții urcau muntele sfânt pentru a ajunge în fața lui Deceneu, trimisul Zăului Moş. De-a lungul timpului, s-au avansat mai multe ipoteze cu privire la locul în care se afla Muntele Kogaion sau Kogainon. Astfel, românii au mai mulți munți care concură la suprema titulatură sacră: Şurianul, Ceahlăul, Omul, Caraiman şi Găina. Probabil că toți au fost munți sacri, unde sălăşluiau părinții inițiați. Dar cel mai important dintre ei trebuie să fi fost Şurianul. Nu întâmplător, zeul Soarelui la vedici era Surya, adică acelaşi Zău Moş, cu toate atributele luminii. Pe Şurianu s-a ridicat Sarmisegetuza Regia. Construcția este atribuită lui Buerebista, dar aşezarea trebuie să fi fost mult mai veche.

Sacrificiile de la solstiții aveau loc numai pe înălțimi. Fiecare aşezare avea o înîlțime sacră. În satul tradițional, biserica se ridică pe deal. Focul se aprinde la cimitir în Joia Mare, iar de Lăsata Secului se aruncau roți de foc de pe dealuri. În noaptea de Înviere, toate dealurile din România iau foc: coboară țăranii, câți au mai rămas, cu lumina cea sfântă spre casă. Cine străbate România în acea noapte înțelege mai bine misterul vechii spiritualități a dacilor, transpusă în creştinismul ortodox.

Dualismul Zalmoxis-Gebeleizis a fost intuit de unii cercetători, fără să se vorbească explicit despre această realitate. "Mitologia dacilor se bazează pe un dualism uraniano-chtonian, în faza de independență a Daciei, cu accent henoteist pe caracterul uranian al religiei de stat, iar în faza romană a Daciei, de un chtonism care se menține clandestin la dacii romanizați ca mitologie populară", arată Romulus Vulcănescu în "Mitologia română".

Pentru vechii daci, la fel ca pentru perşi, cultul morților era, indirect, cultul vieții mereu biruitoare. Este profund fals şi nedrept să afirmăm că strămoşii erau "păgâni". Păgânismul înseamnă lipsa credinței, ceea ce nu se poate afirma despre daci. Capetele morților - cei şapte colaci de înmormântare, la panihidă şi la liturghia de dezgropare după şapte ani - semnifică eternizarea în viața de dincolo. Soarele cu semiluna, având scara la mijloc. Toate de pâine. Alături, pe o năsălie mai mică, se află "pomul" - coloana cerului, împodobit cu fructe. Pomul se dă de sufletul celui plecat. În toată Moldova istorică şi în Transilvania se face toiag sau lumina de stat. Este practic o lumânare din ceară curată, care trebuie să aibă lungimea egală cu înălțimea mortului. Lumina de stat se face spirală şi trebuie să ardă acolo unde s-a sfârşit cel plecat. După cum se observă, dacii au topit geometria sacră în riturile lor unice în Europa. În satele din jurul oraşului Bor din Timoc, Serbia, românii mai dau şi astăzi focul şi hora formată în jurul focului de sufletul celui plecat. Dacă unora li

se pare "păgân" să-ți înmormântezi morții în grădină, cum procedează încă unii momârlani, în realitate, această tradiție semnifică tocmai relația indestructibilă dintre viață şi moarte. Obiceiul înfierii unui orfan în groapa părinților, descris magistral de Iftimie Nesfântu, are aceeaşi simbolistică.

Dar poate cele mai tulburătoare rămân practicile de priveghi la dacii liberi, pe care încă le-am putut admira în mai multe sate. Pentru daci, trupul este închisoarea sufletului, iar viața este un chin. Cum spune Coşbuc: "Viața asta-i bun pierdut/ Când n-o trăieşti cum ai fi vrut. / Şi-acum ar vrea un neam călău/ S-arunce jug în gâtul tău. / E rău destul că ne-am născut./ Mai vrem şi-al doilea rău?". Coşbuc a intuit foarte bine filosofia de viață a dacilor, ceea ce unii contemporani de-ai noştri nu mai pricep.

Dacii credeau în nemurirea sufletului şi trăiau cu această speranță. Faptele lor aveau acest reper fundamental: dobândirea nemuririi. Reminiscențe încă s-au mai păstrat, după ce creştinismul şi comunismul au intenționat să înlăture practicile considerate păgâne. La adăpostul nopții, atunci când ochii vigilenți ai preotului nu mai sunt prin preajmă, orice lamentație încetează şi începe un spectacol straniu: calul de priveghi, vornicul şi gogiul, nişca,ciuştea, buhna, leafa, ineluşul, mânăstioara, cleapşa, moara, capra, ursul, gâsca, cocostârcul, mânzulica, gherdănica şi multe altele. Jocurile de priveghi atestă vechea spiritualitate a dacilor, pe care cei mai mulți români au abandonat-o. De la romani şi de la alte popoare alogene am preluat lamentația, bocetul.

În fond, bucuria în fața morții ar putea fi considerată chiar profund creştină. De altfel, creştinismul ne învață că nu trebuie să prețuim valorile lumeşti, că trebuie să ne construim casă în cer şi să ne bucurăm pentru faptele noastre bune atunci când plecăm. Iată ce spun uncheşii daci de pe Valea Gurghiului la priveghi: "Omule - pomule/ nu te milui,/ nu te jelui,/ Bucură-te bucură/ că rădăcina ta/ murind în pământ/ a prins în cer şi lutul tău/ s-a încurat/ de unde-a venit/ în vis liniştit./ Bucurați-vă bucurați/ şi voi ceilalți/ oamenilor-pomilor,/ femei şi bărbați/ beți şi mâncați,/ cântați şi jucați/ că Gheorghe n-a răpus,/ e numai dus,/ e numai întors/ în lumea ce-a fost..." Asemenea gânduri atestă adânca religiozitate a unui popor străvechi, pentru care totul era sacru.

KOGAIONUL LA GETO-DACI ŞI ROLUL KOGAIONURILOR ÎN REALIZAREA HĂRȚILOR TERESTRE PENTRU EUROPA ŞI ASIA ÎN SECOLELE VII Î.E.N – II E.N.

Prof. Viorica Enăchiuc, Giurgiu

Pornind de la consemnarea importanței Kogaionului la geto-daci de către scriitorii antici (Herodot şi Strabon) şi trecerea în revistă a diferitelor ipoteze emise

ână în prezent, autoarea formulează concluzii în legătură cu probele oferite pentru localizarea Kogaionului şi a peşterii în care s-ar fi putut retrage Zamolxis.

În continuare lucrarea prezintă peşterile din România care de-a lungul timpurlor, aveau rolul de adăposturi, de centre religioase sau astrologice; punctează Kogaionurile din Asia şi Europa, înregistrate de hărțile terestre în secolele VII î.e.n. – II e.n. care aveau importanță religioasă, strategică şi economică dar mai ales puneau în evidență relațiile între popoare, în diferite anotimpuri ale anului;

Pentru demonstrarea punctului nostru de vedere prezentăm calendarele lunar şi solar asociate cu harta terestră de pe *cupa de aramă descoperită la Teheran* (datată în sec VII î.e.n) şi hărțile terestre consemnate pe *piatra de la Corbi* (sec. IV – III î.e.n), document geto-dacic descoperit pe teritoriul României.

Cunoştințele geto-dacice, astrale şi cartografice, au condus în timp la construirea de astrolaburi (ale căror imagini sunt înregistrate de textele şi în miniaturile Codexului Rohonczi, în secolele XI – XII e.n) de către Blaki (români).

DESPRE CREDINȚELE RELIGIOASE ÎN SPAȚIUL CARPATIC

-consideraţii semiotice-

Virgil Vasilescu

Omul, între viețuitoarele Pământului, s-a dovedit a fi deosebit prin câteva aspecte bio-psihice fundamentale. Între acestea s-a găsit şi sentimentul de frică, de nesiguranță, de protecție, stare generată de impulsuri venite din mediul exterior, deosebite fiind impulsurile cromatice din gama de roşu (v. ocru-roşu, grota Boroşteni, anii 50 mii).

A FOST O CREDINȚĂ UNICĂ, UNIVERSALĂ. S-a creat o entitate abstractă, Atotputernică, Cerul ocrotitor şi acestei forțe i s-a cerut sprijin şi protecție prin mijloace precum: rugă şi mulțumiri, cinstire prin ofrande, dialog prin adorații, scenarii specifice ş.a. Toată lumea Pământului, în toate timpurile vechi a avut unul şi acelaşi Dumnezeu concretizat în chipul Soarelui (v. ideogramele solare).

RELIGIA CARPATICILOR ÎN EPOCA DE PIATRĂ. După multe izvoare arheologice, omul paleoliticului final era religios. Avea un ungher în locuința lui rupestră unde păstra materiale necesare practicilor cultice (ocru-roşu, morminte sun bătătura locuinței, ideograme în dialog cu Cerul, ş.a.) În neolitic, practicile cultice, tradiționale de data aceasta, au fost preluate, pe plan superior, ridicând colțul sacru, rupestru, în construcții pe sol, în platforme pe înălțimi, cât mai aproape de Cer, înşirând megaliți sub formă de sanctuar (v. Hărăboru, Lespezi, ş.a.) În asemenea lăcaşe de cult a slujit Marea Preoteasă, femeia aleasă dintre celelalte toate care era răspunzătoare de tot ceea ce se petrecea în familie (v. Marea Preoteasă de la Porțile de Fier, Tăuț, Lăpuş, Ghigoeşti, Cucuteni, Glodeni, pe Prut, „Nestreanca”, ş.a.) Aspectul

cultic generalizat a fost de atunci marcat numai cu ajutorul RITUALULUI creat anume pentru rugă şi mulțumiri. Din finalul epocii de piatră trebuie să se fi închegat NEDEILE SOLARE pe platformele alpine ale Carpaților. Atunci au răsărit Munții Sfinți pe Retezat, Bucegi, Ceahlău, Apuseni.

IN EPOCA BRONZULUI, tradiția cultică în Carpați s-a ridicat în apogeul Cultului Solar. Sentimentul religios generalizat a format o doctrină intangibilă, iar mijloacele de exprimare în practici rituale şi-au extins gama bunurilor specifice. S-au îmbogățit registrele cromatografice ale veşmintelor purtătoare de ideograme, s-a mărit numărul gătelilor şi podoabelor cu piese de metal, s-a îmbogățit ritualul, s-au accentuat normele cultice în litera doctrinei etc. Dialogul cu Puterea Cerească a fost însoțit de ofrande pe suportul conceptului tridimensional: APA, FOCUL, PĂMÂNTUL (v. Tipologia ofrandelor). Sute de vetre carpatice din epoca bronzului au păstrat documente referitoare la viața spirituală de sorginte solară. După erufiți, ZALMOXIS a fost rege carpatic în perioada finală a bronzului târziu, iar dupa alții ar fi domnit în anii 1.500 î.e.n. Atunci, obligațiile Marii Preotese s-au difuzat în atribuții casnice, bărbatul devenind conducător de ritual şi apărător al obştei sale.

EPOCA FIERULUI, perioada marilor transformări cultice. DACIA – marea forță economică şi militară era condusă de către Marele Preot şi Rege, după toate canoanele cultice moştenite. În aceste vremuri s-a consolidat reforma eşalonului superior al Marelui Preot, Burebista luând sub sceptrul său puterea cultică, religioasă, a teritoriilor demult organizate pe structura vechilor civilizații carpatice. Şi după centralizarea statului dac, ritualurile cultice au continuat cu aceeaşi intensitate, pe toată paleta celor trei axe fundamentale: naşterea, afirmarea de sine şi axul thanatic. Pe lângă acestea, adunările cultice de mare amploare, împlinite la sorocul echinocțiului şi solstițiului pe mai multe platforme de rugă au imprimat perenitate veşnică în practicile rituale carpatice.

În viața religioasă a carpaticilor s-a înregistrat un salt uriaş prin trecerea la noua şi dreapta credință, zidire a unicului Atotputernic, stăpân din veci, în veci.

CONCLUZIE:

1. De când ne ştim, am avut o singură credință religioasă, un singur Dumnezeu.

2. Sentimentele cultice au impulsionat procesul evoluției noastre prin îmbogățirea permanentă a împlinirilor tradiționale

3. Neamul sedentar carpatic şi-a format în timp un trunchi al religiei sale pe acelaşi palier cu celelalte religii universale. Argumentăm cu multimilenarul colț sacru al locuinței, cu biserica dreptei credințe, cu nedeile solare îm ecou contemporan, cu veşmintele încărcate cu ideograme cultice, cu rugă şi mulțumiri în ritual, cu lege veche în lege nouă.

10 ARGUMENTE PENTRU A-I DA GODEANULUI LOCUL CUVENIT

Vladimir Brilinsky

Cînd Stabon menționa în cronicile sale Muntele Sfânt al geto- dacilor, nu bănuia că peste milenii subiectul Kogaion va stârni atâtea patimi. Controversele legate de localizarea sa au existat de la începutul cercetărilor istorice, fiind prezente în operele unor istorici şi scriitori de marcă precum Densusianu, Haşdeu, Iorga, Pârvan sau Daicoviciu. Probabil că pe râul Sargeției va mai curge multă apă până să aflăm cu certitudine care este locația exactă a Kogaionului. Cert este că izvoarele scrise indică precis şi fără dubiu un unic Munte Sfânt al geto-dacilor. Politica de a împăca şi capra şi varza indicând mai multe *Kogaioane*, termen pe care îl folosesc mulți dintre respectabilii istorici, credem că se dovedeşte a fi una păguboasă. Cu tot respectul pentru opiniile tuturor celor care situează Kogaionul în alte părți, dar fără a fi întrutotul de acord cu acestea, venim astăzi să argumentăm plasarea Muntelui Sfânt al geto-dacilor, pe vârful Godeanu.

1. Vârful Godeanu se află înconjurat de cea mai mare concentrare de aşezări civile militare şi religioase reperate şi cercetate din toată Dacia (o situație identică o întâlnim în cazul Olimpului grecesc)

2. La poalele Godeanului sunt situate cele mai multe sanctuare din toată Dacia, 8 la Sarmisegetusa, 3 la Fețele Albe şi alte câteva zeci la Pustiosu, Rudele, Meleia şi Tâmpu.

3. Este singurul vârf care este vizibil de pe culmile tuturor cetăților dacice din zonă inclusiv de pe cetatățile Căpâlna şi Golu aflate la o distanță apreciabilă de acesta.

4. Este singurul vârf din grupa de munți Retezat-Godeanu care oferă o panoramă completă a văilor şi tuturor înalțimilor din această zonă. Sunt vizibile Valea Streiului de la izvoare până la vărsare şi Mureşul de la Alba până dincolo de limita dintre Arad şi Hunedoara. Se văd perfect lanțurile muntoase Şureanu, Parâng, Retezat, Vulcan, Poiana Ruscăi şi Metaliferi.

5. Conține toate elementele descrise de Stabon şi Herodot în ceea ce priveşte relația vârf-sanctuare religioase-peşteră-apă sacră.

6. Denumirea de Godeanu dată unui vârf de 1600 de metri este una sacră provenind din prefixul indo-european god- Dumnezeu Divinitate.

7. Niciunde pe teritoriul de astăzi al Daciei nu există atâta concentrare de conservare a moştenirii dacice ca în acestă zonă care înconjoară Godeanul. Platforma Luncanilor, Costeşti-Deal, Ludeşti-Deal, Grădiştea de Munte, Valea Rea, sunt tot atâtea locații în care cercetarea moştenirii dacice din punct de vedere etnologic,

etnografic, demografic şi nu în ultimul rând, arheologic, dă roadele cele mai spectaculoase şi mai lămuritoare.

8. Gradul înalt de antropizare conferit de arealul din care face parte vârful Godeanu a permis permanent, pe tot parcursul anului o stabilitate şi chiar o dezvoltare demografică şi spirituală față de codițiile climaterice oferite de celelalte locații amintite a fi pretendente la titulatura de Muntele Sfânt.

9. Toate manifestările importante ale identității spirituale dacice din secolele 1 î.e.n. şi 1 e.n. izvorăsc din locațiile din jurul Godeanului şi stau sub semnul reformei deceniene, care polarizează toate energiile spirituale şi conferă sub o formă închegată caracteristicile cultuale ale religiei dacilor.

10. Ultimul argument vine din zilele noastre ca o dovadă de necontestat.In anul 2000 eclipsa de soare, eveniment astronomic ce se petrece odată la sute de ani distanță a fost vizibil pe un cer fără urmă de nor, în toată măreția şi splendoarea sa în zona Godeanu Sarmisegetusa. Un fapt care poate părea banal la prima vedere, dar excepțional atunci când facem precizarea că niciunde dincolo de arcul carpatic, eclipsa nu a fost vizibilă din cauza norilor de ploaie. Pendulând între miracolul divin, ştiință şi coincidență trebuie remarcat că acest eveniment de excepție nu a fost vizibil nici măcar în lunca Grădiştei locație aflată la doar 2 kilometri de Sarmisegetusa.

Spuneam la început ca va mai curge multă apă pe râul Sargeției până să aflăm care este muntele ce a stârnit atâtea patimi. Din păcate probabil cu cât ne afundăm în presupuneri fără argumente ştiințifice mai mult, cu atât mai mult se va îndeparta momentul adevărului, iar apa Sargeției va seca, fără ca noi să fi aflat adevărul.

Populația Ainu din Japonia este originară din Carpați?

Prof William Flaviu Ritziu

Luca-Ritiu Foundation

Multe mărturii ale trecutului sunt învăluite în mister. Multe metode moderne de testare genetică a țesuturilor mumiilor, cercetări lingvistice, de proporționalitate a configurației osoase, îşi aduc contribuția la ridicarea valului ce acoperă aceste mistere. De ce în mod misterios, fizionomia şi obiceiurile populației Ainu din îndepărtata insulă a Japoniei, sunt atât de asemănătoare cu ale strămoşilor noştri din Carpați?

Acum 10.000 de ani a fost o mare glaciațiune peste întreaga Europa, cu efecte mai blânde asupra Carpaților. Populația de atunci, cu limba "latină" şi obiceiurile lor s-a salvat misterios. În jur de 3.000 B.C., o parte migrează spre Est, ajungând până în teritoriul Japoniei de azi. În jur de 300 A.D. insulele sunt invadate de populația

mongoloidă de azi. Prin lupte grele consemnate in istorie, populația Ainu este împinsă în insula Hokaido, mai puțin ospitalieră, din nordul friguros al Japoniei.

Lucrarea se bazează pe o colecție de noi 400 de pagini culese de pe Internet, a unor cercetători de renume mondial, profesori universitari, oameni politici, documente din enciclopedii, metode ştiințifice-genetice ca PCR (Polimeraze Chain Reaction) etc. Numele de Ainu înseamnă "om". Această populație este considerată de origine caucaziană, cu trăsături de oameni înalți şi bărboşi, asemănătoare dacilor.

Ei numără astăzi aproximativ 25.000 de suflete. Au reuşit să-şi păstreze obiceiurile, tradițiile, credința, mult asemănătoare populației străvechi din Carpați, precum cultul ursului, credința că râurile sunt sfinte, obiceiurile de nuntă şi creştere a copiilor, etc. În urma înfrângerii suferite la 1799, populația Ainu a fost împinsă din teritoriul Japoniei de azi în nord. După o perioadă de persecuții, ajungându-se spre exemplu chiar până la interdicția de a pescui somon, s-a ajuns totuşi ca în zilele de astăzi guvernul Japonez să ia treptat masuri de prezervare a culturii şi tradițiilor Ainu. Populația are şi un reprezentant în Dieta Japoneză, asemănătoare Congresului American. Deputatul lor se numeşte Shi-Geru. Numele de Geru s-a păstrat mii de ani. Răspândirea lui încă în zilele de azi, nu mai suferă explicații suplimentare. Dânsul luptă pentru drepturile în Dieta Japoneză. Domnul Geru a reuşit prin justiția Japoneză salvarea unui râu din ținutul Ainu unde o companie dorea să facă o fabrică. În tradiția Ainu, ca şi în tradiția Dacilor, râul este sfânt.

Tatăl său, luptător înfocat pentru drepturile Ainu, a trebuit să-şi dea copilul la o mătuşă, care l-a înfiat, pentru a-l scăpa de persecuțiile administrației Japoneze şi a-i asigura copilului învățătura şi viitorul.

Cercetările genetice şi cele bazate pe configurația şi proporția sistemului osos, atestă originea Ainu a samurailor. Fiind luptători deosebit de îndemânatici şi viteji, cu un spirit de sacrificiu deosebit, zâmbitori ca şi dacii în fața morții, au fost preferați în căsătorii cu membrii familiei împăratului Japoniei.

Migraţia spre est a populaţiei de geneză Dacică

Prof. W. Flaviu Ritiu

Părăsind spațiul Carpato-Danubian din necesitatea de a descoperi ținuturi eventual mai favorabile traiului, dublate de spiritul de aventură şi sete de cunoaştere, populația pelasgă s-a răspândit. Au întâmpinat rezistențe sau prieteni, au descoperit diferențe şi asemănări, au călătorit plătind câteodată scump, cu viața în fața naturii vitrege sau altor populații care nu renunțau uşor la ținuturile lor. Mărturie este oraşul Harapa care acum 4.000 de ani este cucerit de carpato-danubieni în urma unor lupte grele. Despre el vorbeşte Sir Alexander Cunningham în 1873, şi arheologii care cercetând un cimitir descoperă rămăşitele de proveniență caucaziană. (Ancient Misteries – de Rupert Furneaux p.93). Altă mărturie sunt literaturile Vedice, Ariene,

care vorbesc despre invadatorii carpato-dunăreni, care luau cu asalt Hari-Yupuya, şi care nu are alt corespondent decât Harappa. Este acceptat că dacă cetățile dispar, cultura şi obiceiurile se transmit din generație în generație şi rămân mărturie mai puternic ca stânca.

Întreaga literatură Vedică se bazează pe 4 texte: Rig-Veda, Yajur-Veda, şi Sama-Veda. De asemenea, alte 2 poeme, care izbesc prin conținutul lor cu Iliada şi Odissea, cu singura "deosebire" că acestea din urmă au apărut cu mii de ani mai târziu. Întâmplarea face că suntem mai familiari cu Iliada şi Odissea.

În literatura Veda, Tamas este al patrulea Manu. Literatura Veda conține concepțiile religioase ale primilor arieni legate de originea primară a lumii, a timpului, a structurii personalității umane. Conține cea mai veche poveste din lume despre Potop, înaintea celor asemănătoare redate de sumerieni, mesopotamieni şi creştini.

Cultura Vedică are un zeu al focului Agni foarte asemănătoare cu numele localității Agnita.

Vedicii aveau Moksha, o divinitate care exprima Unitatea şi Infinitul. Asemănător avem la 22 Km de comuna Budila, Moaksa.

Muntele Harman înconjoară vârful Baratau. Bhara-ta este eroul carpato-danubian care cucereşte o mare parte din India şi care este amintit în Maha-Bharata.

Localitatea Sandra din Banat îşi transmite numele peste veacuri în zeitatea lunara Chandra.

Siriu se regăseşte în Shiri (zeița belşugului), Păpuşa în Papushan şi Negoiul în Negae, iar OM rămâne neschimbat şi specific populației carpato-danubiene transmis cu acelaşi cuvânt neschimbat: "OM".

Alte dovezi ale migrației spre est şi a influentei sunt cuvinte de origine dacă, care şi-au pierdut sensul de-a lungul veacurilor în ținuturile carpartine. Aceste nume migrează spre est şi se regăsesc în "Legile lui Manu" din "Tratatele Ordinii Universale". De ex. numele "Tamas" a unui sat din Ardeal era considerat de origine germană, maghiară, dar numai local nu.

Carpato-danubienii-aryenii după cucerirea Indiei, au împărțit-o în 4 clase sociale, 3 pentru ei şi ultima pentru populația cucerită:

RAMANII (brahmanii de mai târziu) specialişti în rituale, preoți şi poeți.

KASHA-TRYAS (apărătorii casei) luptători, şefi de trib.

VAI-SHY-AS

SHUDRA – clasa populației cucerite, ne-ariene, localii.

După cucerirea Indiei, carpato-danubienii nu uita şi peregrinează la locurile unde zeii lor vedici locuiau, în DACIA sau Dakcha.

O NOUĂ LOCALIZARE A KOGAIONULUI ZALMOXIAN

Prof. dr. ZENOVIE CÂRLUGEA

Pe urmele celor afirmat de Strabo în *Geografia* sa (VII, 3, 5) privind existenţa şi topografia *Muntelui sacru* al geto-dacilor (*Kogaion*-ul zalmoxian), de-a lungul timpului s-au lansat mai multe ipoteze. Dacă Nicolae Densuşianu, în «Dacia preistorică» identifica ***Kogaionul zalmoxian*** cu Vârful Omul («*Sfinxul Românesc*») din masivul Bucegi, mai târziu, Constantin şi Hadrian Daicoviciu susţin ipoteza existenţei acestuia pe Dealul Grădiştei din Munţii Orăştiei, iar Constantin C. Giurăscu şi Dinu C. Giurăscu localiza supremul sanctuar zalmoxian pe Muntele Gugu din Masivul Retezat.

Cercetând cu atenţie atât arheologia preistorică a Olteniei (peşterile cu inscripţii rupestre şi urme de vieţuire), dar mai ales topografia istorică şi vestigiile geto-dacice din zonă, luând, totodată, în consideraţie atâtea şi atâtea referinţe cultural-istorice exprimate de sute de ani până azi, noi propunem **o nouă localizare a *Kogaionului* zalmoxian**.

Este vorba de **complexul arheologic de la Polovragi**, din Cheile Olteţului, unde există celebra «***Peşteră a lui Zamolxe***» (ce răzbate dincolo de munte, în Ardeal), numită aşa din vechime şi consemnată în literatura de călătorie a unor scriitori din secolul al XIX-lea, precum Grigore Alexandrescu (1842) şi Alexandru Vlahuţă (1901). Deasupra peşterii se găsesc ruinele vechii cetăţi **Arcinna**, trecută pe harta lui Ptolomeu, vestitul geograf al Antichităţii, legătura între peşteră şi cetate făcându-se printr-o galerie secretă. Cercetând zona, Nicolae Densuşianu identifica aici câteva «dolmene» alcătuind «*o întinsă necropolă preistorică*» şi reconstituia grafic, pornind de la fragmentul existent, în monumentala sa lucrare, «***Obeliscul de la Polovragi***» - considerat unul din «monumentele preistorice ale Daciei». Istoricul făcea totodată referiri la locul numit «*Oborul Jidovilor*» (n.n. : Uriaşilor), comparabil cu «*Masa Jidovilor*» din Munţii Sebeşului.

Numele geto-dacic al **Polovragiului** (***Polo – Vraci***) atestă existenţa aici a *Marelui Preot*, care era, totodată, şi *Marele Vraci*, localitate pe care cei din vechime o considerau «**capiştea păgânilor**», adică reşedinţă a *Marelui Preot, Marelui Înţelept, Marelui Tămăduitor.*

Există până azi, în flora spontană locală, planta **polovragă** (*povagră*) întrebuinţată în popor ca remediu împotriva bolilor (Ghenadie Enăceanu – «*Eraldica românilor*», 1894). Planta respectivă nu numai că este legată de numele reşedinţei Marelui Preot, dar era un fel de panaceu în ***sacroterapia/taumaturgia*** geto-dacă, Uzitată de terapeuţii daci, planta era un adjuvant *sine qua non* al medicinei sacerdotale, un rol covârşitor avându-l ***epodele zalmoxiene*** şi, deopotrivă, regimul vegetarian recomandat de *Marele Vraci* al Polovragiului.

De la *sacroterapia zalmoxiană* (atestată în dialogul platonician **Charmides**) la *terapeutica isihasmului ortodox* de mai târziu este, de fapt, o continuitate perfectă, având în vedere că în apropierea «*Peşterii lui Zamolxe*», la doar câteva zeci de metri, se află vestita şi semicentenara Mănăstire Polovragi, cu **Bolniţa** ei, edificiu construit, la rândul său, pe o veche vatră geto-dacică.

Există, de asemenea, în această zonă, un obicei tradițional a cărui origine este însăşi geto-dacă: vestita ***Nedee*** de la Polovragi («*din vremea dacilor*»), ținută mai întâi pe Vârful Nedeea, la cca 2111 m, la care participau geto-dacii de pe ambele versante ale Carpaților. Ca multe alte datini şi credințe, şi această *Nedee* a fost preluată de creştinism, astfel că la 20 iulie, în fiecare an, se desfăşoară aici, timp de o săptămână, vestitul *Târg de* ***Sfântul Ilie.*** Este iarăşi o dovadă concludentă cum o credință zalmoxiană s-a topit, de-a lungul a mii de ani, în lumina şi semnificațiile multiple ale ecleziei creştine (Sfântul Ilie Tesviteanul, cel ce fulgeră şi tună împotriva celor neascultători, fiind unul din cei mai râvnitori prooroci ai *Vechiului Testament*, atestat la 850 î. Hr.).

Ipoteza existenței **Kogaionului** (=***Munții Căpățânii***) în zona Polovragilor poate fi susținută, aşadar, de întregul **complex arheologic preistoric şi geto-dac** din zonă : «*Peştera lui Zamolxe*» din Cheile Oltețului, ***dava*** de pe platoul stâncos în care s-au descoperit vestigii şi inscripții dacice, necropola din apropiere cu «*dolmenele*» şi «*Obeliscul*» de piatră şi «*Oborul Jidovilor*», *sacroterapia zalmoxiană* şi vechiul obicei privind vestita *Nedee*.

Existența în zonă a plantei «*polovragă*», un panaceu în fitoterapia tradițională, precum şi legenda ce vine din negura vremurilor potrivit căreia aici, în «*Peştera lui Zamolxe*» de la Polovragi, a fost «*capiştea păgânilor*», ca şi toponimia istorică a Polovragiului (reşedință a *Bătrânului Vraci / Marelui Preot*) – toate acestea ne îndreptățesc a crede că Polovragiul cu renumita «*Peşteră a lui Zamolxe*» nu e o simplă legendă, căci, dincolo de vălul care o ascunde, pulsează aici o realitate istorică străveche, de substrat etnic, ce reverberează în semnele nobile ale străvechimii noastre zalmoxiene.

DE LA ZALMOXIANISM LA ISIHASMUL ORTODOX

ZOIA ELENA DEJU - ZENOVIE CÂRLUGEA

1.0. ***Isihasmul*** (de la gr. *hesychia* – stare de linişte interioara şi concentrare de sine) s-a impus, încă din primele secole ale erei creştine, ca o practică esențialmente meditativ-contemplativa (*„a linîştirii”* sufleteşti), axată pe „rugăciunea lui Iisus” (***oratio mentis***).

Întâlnit, mai întâi, în tradiția paleo-creştină (sec. III-IV) şi cultivat apoi ca virtute a purificării, iluminării harice şi desăvârşirii de către marii părinți în secolele

VI-X, isihasmul „se organizează ca o mişcare de renaştere spirituală (...) în secolul al XIV-lea, pe Sfântul Munte Athos", ca un „curent" de experienţă mistică, - „singura şcoală creştină de meditaţie". Azi, isihasmul este un curent de meditaţie transconfesional, de largă deschidere filosofică .

1.1. Pornind de la aceste considerente şi aspecte particulare privind isihasmul în genere şi, în special, isihasmul în cadrul spiritualităţii noastre ortodoxe, vom observa că, dincolo de atestarea unui primar paleo-creştinism isihast nord-dunărean, putem vorbi, în relaţie cu vechea spiritualitate geto-dacă, de „***un isihasm înainte de isihasm****, la noi*":

„Adică o tradiţie mistică, de predanie iniţiatică şi cu procedee precise de contemplaţie, datând din epoca dacilor. Venim dintr-o civilizaţie iniţiatică avansată care, mai târziu, s-a contopit cu civilizaţia informaţională a românilor."

Există, desigur, şi cercetătorii au demonstrat acest fapt, o legătură de esenţă între ***zalmoxianismul*** filosofico-religios de factură transcendentă şi ***creştinismul filocalic*** (fie el şi în ipostaza de „creştinism cosmic" şi popular, perceput astfel de poporaţiile carpato-danubiene, în maniera folclorului religios). Căci ce altceva poate întruchipa *„Pleroma"* zalmoxiană decât *„Împărăţia Luminii"* din ***eclezia creştină*** – observaţie făcută încă de filosoful Celsius...

Aşadar, „de la credinţa dacică în nemurire la credinţa creştină în nemurire, evoluţia a fost firească", afirmă, recent, şi cercetătorul Mihail Diaconescu în *Istoria literaturii dacoromâne*, deoarece cultul lui Zalmoxis - observă Mircea Eliade - „se preta, mai mult decât oricare alte divinităţi păgâne, la o creştinare aproape totală".

1.2. Ideea de *ascetism isihast*, practicat de atâţia mistici ai ortodoxiei nord-dunărene prin retragerea lor, în post şi rugăciune, în peşteri şi locuinţe săpate în stâncă, nu vine atât de la nevoitorii asceţi paleocreştini din părţile Egiptului, Sinaiului sau Asiei Mici, cât de la o tradiţie pre-creştină mai veche, aceea a retragerii în spaţii rupestre a marilor preoţi geto-daci (spaţii ale locuirii încă din protoistorie), între care atestarea unui Zalmoxis este mai mult decât convingătoare (*andreonul* din **Kogaionon**).

1.3. O legătură, desigur, de mai profunda similitudine, poate fi stabilită între ***incantaţiile zalmoxiene*** (asemănătoare unor „colinde precreştine" , multe din „epodele zalmoxiene" având un rol terapeutic) şi acest soi de *terapie isihastă*, care, prin concentrarea monologică „lucrătoare", prin rostirea „*stihului isihast*" (*oratio mentis*), urmăreşte „despătimirea" (eliberarea de sub tirania instinctelor, plăcerilor şi comportamentului nevrotic).

Se confirmă încă o dată ideea exprimată de Platon în *Charmides*, privitoare la practica medicilor zalmoxieni (descântece însoţite de „farmacoane": plante şi

băuturi), care, ca şi terapia isihastă , pentru a vindeca anumite părți ale corpului, aveau în vedere, cu precădere, spiritul, sufletul, restabilirea stării de bine sufletesc.

„Incantațiile zalmoxiene" amintesc de „stihul isihast" din *oratio mentis*, cu rol de suprimare a dizarmoniilor sufletului, a conflictelor omului cu sine, cu semenii şi cu sacrul (chestiune şi de *demonologie*). Căci, potrivit aceleiaşi concepții filocalice, „starea de bine mintal grăbeşte refacerea fizică" (fiind fundamentală între cele „7 reguli filocalice pentru restabilirea sănătății"), boala putând fi, deopotrivă, nu atât o pedeapsă pentru păcate sau o catastrofă, ca urmare a încălcării Legii revelate, cât şi un prilej de introspecție, de linişte, de schimbare, ba chiar o „încercare", „un prag inițiatic", o depăşire a Răului ipostaziat (diavolul nefiind decât o personificare a Răului).

1.4. Un alt argument al „istoricității" isihasmului la români îl constituie ***alimentația*** de un anumit tip şi rigorile calendarului îndătinat. Secretele inițiatice ale alimentației vegetariene ale marilor preoți daci, favorizând starea de contemplație şi intrarea în rezonanță cu energiile necreate, amintesc, deopotrivă, de alimentația isihastă, de „*lecția trapezei*" athonite sau, în general, de configurarea calendarului ortodox.

Să observăm că, propovăduind învățătura sa unui popor carnasier şi războinic, marele preot şi teosof Zamolxe, dar şi Decheneii ce i-au urmat până dincoace de începutul erei creştine, reuşiseră, de fapt, să aşeze viața geto-dacilor pe un temei al stăpânirii de sine şi dreptei măsuri, zalmoxianismul fiind, în esența sa, şi contemporan cu spiritul Vechiului Testament (în care Solomon, Isaia şi Ilie ar fi marii contemplativi precursori isihasmului iudeo-creştin), o formă de „ortodoxie" precreştină.

De aici ideea că zalmoxianismul de transcendență, „*pleroma*" zalmoxiană s-a topit, încetul cu încetul, în ***lumina din lumină*** a ecleziei creştine, neînregistrându-se, ca în alte teritorii ale romanității orientale, atâtea şi atâtea cazuri martirice.

Vasile Andru, *Isihasmul sau meşteşugul liniştirii,* Editura Cartea Moldovei, Chişinău, 2002, p. 105.

Vasile Andru, *Isihasmul înainte de isihasm*, în ***Mistici din Carpați***, Editura Ruxanda, Chişinău, 1998, p. 68.

Editura Alcor Edimpex, Bucureşti, 1999, pp. 75-76.

M. Eliade, *De la Zamolxis la Genghis-han*, trad. Româneasacă, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980, p. 81. A se vedea şi : Victor Kernbach, *Universul mitic al românilor* (*Destinul cultului zalmoxian*), Edit. Lucman, Bucureşti, f.a., pp. 126-127.

V. Strabon, *Geografia,* VIII / III, 5, cf. *Fontes*...,I, p. 231.

Vasile Lovinescu observa, ca şi Nicolae Densuşianu în *Dacia preistorică*, „obârşia comună proto-pelasgică" a acestora, cu ecouri de mitologie ancestrală. Vasile Lovinescu, *Dacia hiperboreană*, Editura Rosmarin, Bucureşti, 1996, p. 23.

Conform ***Filocaliei,*** vol. VII: *„Doamne Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, / miluieşte-mă pe mine păcătosul..."*

V. rugăciunea „pentru despătimire" a lui Efrem Sirul, sugerând că „supărarea/răutatea" constituie blocaj energetic, ducând la *dizarmoniile* sufletului.

Platon, *Charmides*, în *Fontes Historiae Dacoromaniae,* I, 1964, pp. 101 şi 103.

De la „*oratio mentis*" şi „*cuvintele de folos*" ale iluminaţilor isihaşti, la „vindecările miraculoase", ca răspuns divin.

Aşadar, leacuri şi *incantationes* (descântece medicale) ca remedii ale vindecării trupului şi sufletului, într-o condiţionare *sine qua non* cu sens unic: „Pentru cei ce nu ştiu – precizează pr. cercetător istoric Dumitru Bălaşa – eu am aflat destul de târziu că incantaţiile sau descântecele zalmoxiene erau însoţite de farmacoane – plante medicinale, care erau date pacienţilor. Chiar incantaţiile şi administrarea farmacoanelor se numeau farmece sau fermece." (*Basmul romanizării*, Fundaţia Artelor DOR, Craiova, f. a. (1999), p. 23).

„Acestea sunt de fapt metodele medicilor zalmoxieni, care erau doctori sufleteşti şi doctori trupeşti, şi pe care Creştinismul le-a reluat şi le-a transmis doctorilor spirituali, ierarhiei, în general." (Pr. cercetător Dumitru Bălaşa, *De la Zamolxe la Iisus Hristos,* Editura Cuget Românesc, Bîrda, 1993, p. 13).

Vasile Andru, *Rugăciuni cu puteri vindecătoare,* ***Psihoterapie isihastă,*** Editura Cartea Moldovei, Chişinău, 2001, pp. 26-37.